

Betænkning 1352 om nævningsager

afgivet af Retsplejerådet

Resumé:

Vurdering og udformning af forslag til nye regler i retsplejeloven vedrørende behandlingen af nævningsager. Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (9 medlemmer) foreslår, at nævningsager skal behandles ved byret i 1. instans. Sagerne skal som hovedregel behandles ved byretterne på landsretternes tingsteder.

[Indholdsfortegnelse](#)

[Kolofon](#)

[Hele publikationen uden billeder og grafik](#)

This publication is not available in English

Udgiver:

[Justitsministeriet](#)

Slotsholmsgade 10

DK-1216 København K

33 92 33 40

jm@jm.dk

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

[\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#)

Indholdsfortegnelse

- **[Kapitel 1 - Indledning](#)**
 - [1. Retsplejerådets kommissorium](#)
 - [2. Resumé af Retsplejerådets forslag](#)
 - [3. Retsplejerådets sammensætning](#)

- **[Kapitel 2 - Grundlovens § 65 om nævnings medvirken i strafferetsplejen](#)**
 - [1. Grundlovens § 65 og bestemmelsens forhistorie](#)
 - [2. Den juridiske debat](#)
 - [2.1. Pligten til at opretholde nævningeinstitutionen](#)
 - [2.2. Muligheden for ændring i den bestående nævningeinstitution](#)
 - [2.2.1. Fælles votering mellem nævninger og dommere om skyldspørgsmålet.](#)
 - [2.2.2. Prøvelse af skyldspørgsmålet i to instanser](#)
 - [2.2.3. Andre ændringer med hensyn til nævningsager](#)
 - [3. Retsplejerådets vurdering](#)

- **[Kapitel 3 - Nævningeordningen i forhold til menneskerettighedskonventionerne](#)**
 - [1. FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder](#)
 - [2. Den europæiske menneskerettighedskonvention](#)
 - [2.1. Bestemmelsen i 7. tillægsprotokol, artikel 2](#)
 - [2.2. Menneskerettighedskonventionens krav til begrundelser i straffesager](#)

- **[Kapitel 4 - Nævningereformen i Norge](#)**
 - [1. Behandlingen af "nævningesager" i 1. instans](#)
 - [2. Behandlingen af nævningsager i ankeinstansen](#)

- **[Kapitel 5 - De gældende regler om behandlingen af nævningsager og deres baggrund](#)**
 - [1. De gældende regler](#)
 - [1.1. Udtagelse af nævninger](#)
 - [1.2. Afgrænsningen af, hvilke sager der er nævningsager](#)
 - [1.3. Nævningernes kompetence](#)
 - [1.4. Fremgangsmåden ved behandlingen af nævningsager](#)
 - [1.4.1. Spørgsmålssystemet](#)
 - [1.4.1.1. Hovedspørgsmål](#)
 - [1.4.1.2. Tillægsspørgsmål](#)
 - [1.4.2. Retsbelæringen](#)
 - [1.4.3. Afgørelsen af skyldspørgsmålet](#)
 - [1.4.4. Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet](#)
 - [1.5. Ankeadgangen og ankebehandlingen](#)
 - [2. Baggrunden for de gældende regler](#)
 - [2.1. Retsplejeloven af 1916](#)

2.2. Lov nr. 209 af 23. juli 1932

- [2.3. Lov nr. 112 af 7. april 1936 \(indførelse af fælles voting om strafudmålingen\)](#)
- [2.4. Senere ændringer af området for nævningernes kompetence](#)
- [2.5. Lov nr. 298 af 6. juni 1984](#)

- **[Kapitel 6 - Retsplejerådets generelle overvejelser om nævningsagers behandling](#)**

- [1. Retsplejerådets flertals vurdering af den gældende nævningeordning](#)
 - [1.1. Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet](#)
 - [1.2. Den manglende begrundelse for nævningernes afgørelse af skyldsspørgsmålet](#)
 - [1.3. Spørgsmålssystemet](#)
 - [1.4. Retsbelæringen](#)
 - [1.5. Sanktionsfastsættelsen](#)
 - [1.6. Flertallets konklusion](#)
- [2. Mindretallets udtalelse](#)
- [3. Hvilke retter skal behandle nævningsager i 1. instans?](#)

- **[Kapitel 7 - Nævningsagerens behandling i 1. instans](#)**

- [1. Hvilke byretter skal behandle sagerne?](#)
- [2. Byrettens sammensætning](#)
 - [2.1. De juridiske dommere](#)
 - [2.2. Læggerne](#)
 - [2.3. Hvem skal repræsentere anklagemyndigheden?](#)
- [3. Procesformen](#)
- [4. Tiltaltes adgang til at fravælge nævningebehandling](#)
- [5. Hvilke spørgsmål bør være undergivet nævningernes kompetence?](#)
- [6. Sagens afgørelse](#)
 - [6.1. Afgørelsen af skyldsspørgsmålet](#)
 - [6.1.1. Afgørelse af spørgsmål om tiltaltes tilregnelighed](#)
 - [6.2. Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet](#)

- **[Kapitel 8 - Nævningsagerens behandling i ankeinstansen](#)**

- [1. Ankeadgangen](#)
- [2. Landsrettens sammensætning](#)
 - [2.1. Bevisanker](#)
 - [2.2. Revisionsanker](#)
- [3. Procesformen](#)
- [4. Sagens afgørelse](#)
- [5. Adgangen til kære af landsrettens afgørelser](#)
 - [5.1. De gældende regler](#)
 - [5.2. Retsplejerådets overvejelser](#)
- [6. Adgangen til anke til Højesteret](#)
- [7. Reglerne om genoptagelse](#)
 - [7.1. De gældende regler](#)
 - [7.2. Retsplejerådets overvejelser](#)

- **[Kapitel 9 - Straffesager, der behandles ved Sø- og Handelsretten](#)**

- [1. De gældende regler](#)
- [2. Retsplejerådets overvejelser](#)

- **[Kapitel 10 - Systematikken i retsplejelovens regler om behandling af straffesager](#)**

- [1. Systematikken i de gældende regler](#)
- [2. Retsplejerådets overvejelser](#)

- [Kapitel 11 - Udkast til lov om ændring af retsplejeloven m.v. med bemærkninger \(Flertallets forslag\)](#)
 - [1. Lovudkast](#)
 - [Bilag](#)
-

[\[Forside\]](#) [\[Top\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kolofon

Titel

Betænkning 1352 om nævningesager

Undertitel

afgivet af Retsplejerådet

Forfatter

Justitsministeriet

Udgiver/forlægger

Justitsministeriet

Ansvarlig institution

Justitsministeriet

Copyright

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Emneord

Retsplejerådet, Betænkning 1352, nævningesager, behandling af nævningesager, forslag til nye regler i retsplejeloven, retsplejeloven, procesbevillingsnævn, lovændringen, 2. og 3. instansbevillinger, straffesager, civile sager, uafhængigt procesbevillingsnævn, ankesager,

Resumé

Vurdering og udformning af forslag til nye regler i retsplejeloven vedrørende behandlingen af nævningesager. Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (9 medlemmer) foreslår, at nævningesager skal behandles ved byret i 1. instans. Sagerne skal som hovedregel behandles ved byretterne på landsretternes tingsteder.

This publication is not available in English**Sprog**

dan

ISBN

ISBN nr.: 87-601-3326-0

Pris for læsning

Gratis (læsning og download)

Pris for download

Gratis (læsning og download)

URL

<http://www.jm.dk/publikationer/bet1352/>

Version

1.0

Versionsdato

11. marts 1998

Format

htm;;html;

Den trykte udgaves ISBN

ISBN nr.: 87-601-3326-0

Publiceringsstandard

1.0

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Betænkning 1352 om nævningsager

Kapitel 1 - Indledning

1. Retsplejerådets kommissorium

Ved skrivelse af 9. juni 1995 har Justitsministeriet anmodet Retsplejerådet om bl.a. at vurdere og udforme forslag til nye regler i retsplejeloven vedrørende behandlingen af nævningsager.

Skrivelsen har følgende ordlyd:

"1. Folketinget har netop vedtaget et lovforslag om ændring af retsplejeloven (Oprettelse af et procesbevillingsnævn m.v.) - (L 217).

Hovedformålet med lovændringen er at overføre kompetencen til at meddele 2. og 3. instansbevillinger i straffesager og civile sager fra Justitsministeriet til et uafhængigt procesbevillingsnævn.

Lovændringen bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1260/1993 om et procesbevillingsnævn.

I et høringssvar fra juni 1994 over denne betænkning har Højesteret givet udtryk for nogle generelle synspunkter om karakteren af de ankesager, som efter den gældende instansordning kommer til pådømmelse i Højesteret.

Højesteret tager udgangspunkt i en opfattelse af, hvilke opgaver der efter Højesterets stilling som den øverste domstol bør varetages af retten. Centrale elementer i disse opgaver må efter Højesterets mening være at sikre retsenheden og at træffe afgørelse i sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør den øverste domstols ressourcer som udgangspunkt ikke benyttes til at behandle sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår rets anvendelse på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret. Ud fra disse synspunkter finder Højesteret grund til at overveje, om de gældende regler er hensigtsmæssige.

Det hedder i Højesterets skrivelse bl.a.:

"Hvad angår de civile sager indebar den reform, som blev gennemført i 1989, at disse sager som udgangspunkt hører under byretterne som 1. instans. Det blev i den forbindelse fremhævet, at adgangen til efter en parts begæring at henvise en sag fra byret til landsret som 1. instans, jf. rpl. § 226, ville være et hensigtsmæssigt middel til at sikre, at betydningsfulde og principielle sager vil kunne undergives landsretsbehandling i 1. instans, således at Højesteret kunne bevare en usvækket placering i retssystemet.

Udviklingen siden reformens ikrafttræden tyder imidlertid på, at de forventninger, der i denne henseende stilledes til henvisningsreglen, ikke er blevet indfriet. Antallet af henviste sager er kun steget i beskedent omfang. I 1990-93 blev der således henvist gennemsnitlig 81 sager pr. år, hvoraf 40 til Østre Landsret og 41 til Vestre Landsret. Heraf angår skønsmæssigt halvdelen en henvisningsgrund, som er relevant i den foreliggende sammenhæng (§ 226, stk. 1, nr. 1, 2 og 5). Indtrykket bekræftes af, at sager, som er startet i landsretten i kraft af en henvisning, kun udgør en meget beskedent del af de civile ankesager i Højesteret. I 1992 indkom der således 181 civile ankesager. Heraf var kun 7 startet i landsretten i medfør af retsplejelovens § 226. I 1993 var tallet henholdsvis 220 og 7. Henvisningsreglen synes således i hvert fald i den nuværende udformning kun i ret beskedent omfang at sikre, at sager, som ud fra de foran anførte generelle betragtninger bør kunne indbringes for Højesteret, faktisk starter i landsretten med deraf følgende fri adgang til indbringelse for Højesteret. Dette må sammenholdes med det beskedne antal 3. instansbevillinger, som meddeles i civile sager. I 1985-1993 blev der således meddelt gennemsnitlig 9 tilladelser pr. år. I 1992 og 1993 udgjorde "henvisningssager" og 3. instanssager ca. 7% af de indkomne civile ankesager.

Omvendt må det konstateres, at en del af de civile sager, som efter de gældende regler frit kan ankes til Højesteret, fordi de har været behandlet af landsretten eller Sø- og Handelsretten som 1. instans, ikke rejser problemer, som efter de foran anførte synspunkter kan begrunde, at sagen forelægges for Højesteret."

Højesteret bemærker, at der er tale om en kompliceret problemstilling, dels fordi også andre hensyn gør sig gældende, dels fordi den tillige involverer kompetencefordelingen mellem de øvrige domstole. Selv om en reform af de relevante bestemmelser i retsplejeloven blev gennemført i 1989, kan der efter Højesterets opfattelse være anledning til på ny at overveje behovet for en justering af reglerne.

Højesteret anfører vedrørende straffesagerne følgende:

"Med hensyn til straffesagerne angår skønsmæssigt 2/3 af de 50-60 ankesager, som er pådømt i de seneste år, afgørelser, der er truffet af landsretten som 1. instans under medvirken af nævninger. Størstedelen af disse sager rejser ikke spørgsmål af principiel betydning, men angår alene den konkrete sanktionsfastsættelse. Ud fra Højesterets synsvinkel er dette ikke en hensigtsmæssig ressourceanvendelse. Dette problem vil blive løst, såfremt der, således som det af andre grunde er foreslået fra forskellige sider, gennemføres en reform af nævningsystemet, som indebærer indførelse af en egentlig to-instans ordning."

Højesteret bemærker afslutningsvis, at de sagstyper, som i dag uden tilladelse kan indbringes for Højesteret, stort set udfylder de sagstyper, som Højesteret har kapacitet til at behandle, således at der under de nuværende forhold ikke er plads for nogen væsentlig udvidelse af antallet af sager, der indbringes for retten i kraft af en 3. instansbevilling.

Højesteret tilføjer, at hensigten har været at pege på, at der er behov for at overveje en vis omlægning af de sagstyper, der behandles af Højesteret, og at en sådan omlægning formentlig bl.a. vil indebære, at sager, der indbringes på grundlag af en 3. instansbevilling, vil komme til at indtage en mere fremtrædende plads, end tilfældet er i dag.

2. De spørgsmål, som Højesteret rejser, er af fundamental betydning for domstolenes funktion i samfundet.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det derfor vigtigt at få igangsat et udvalgsarbejde om de spørgsmål, der er berørt i Højesterets høringssvar.

Justitsministeriet skal på denne baggrund anmode Retsplejerådet om at behandle disse spørgsmål.

Et centralt element i et sådant arbejde bør være at overveje at ændre nævningsystemet, navnlig således at skyldspørgsmålet kan prøves i to instanser.

Retsplejerådet bør derfor vurdere og udforme forslag til nye regler, som indebærer, at nævningsager kan pådømmes i byretten i 1. instans i forbindelse med indførelse af en egentlig to-instansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling. I tilslutning hertil bør rådet overveje spørgsmålet om fælles votering mellem nævningene og dommerne og spørgsmålet om begrundelse af nævningetingets afgørelser samt de eventuelle grundlovsmæssige aspekter af en nyordning, jf. herved grundlovens § 65, stk. 2.

Retsplejerådet bør ligeledes vurdere virkningerne af den ændring af reglerne om retternes kompetence i civile sager, der blev gennemført ved lov nr. 273 af 3. maj 1989, og hvorefter byretterne er den almindelige 1. instans i civile sager, men med adgang til at henvise betydningsfulde og principielle sager til behandling ved landsretterne. Rådet bør i givet fald stille forslag om en ændring af reglerne om instansfølgen i retsplejeloven (§§ 224-227) og i anden lovgivning.

Rådet bør i sine overvejelser tillige inddrage spørgsmålet om appel af sager fra Sø- og Handelsretten i København.

Retsplejerådet bør som led i behandlingen af kommissoriet også vurdere hensigtsmæssigheden af de nugældende regler om begrænsning af adgangen til at appellere byretsafgørelser i civile sager og straffesager, jf. lov nr. 396 af 13. juni 1990.

I lyset af sine overvejelser kan Retsplejerådet vurdere spørgsmålet om hensigtsmæssigheden og udformningen af hele regelsættet om procesbevillinger.

Rådet bør i sit arbejde inddrage hensynet til menneskerettighederne og herunder særligt muligheden for at ophæve de danske forbehold til artikel 14, stk. 5, i Den Internationale Konvention om Borgerlige og Politiske rettigheder og til artikel 2 i Den 7. Tillægsprotokol til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Justitsministeriet forudsætter, at Retsplejerådet under behandlingen af kommissoriet inddrager de synspunkter om instansfølgen opbygning, som en arbejdsgruppe under Den danske Dommerforening i januar 1993 fremkom med i et idéoplæg om "Domstolenes opgaver, struktur m.v.", jf. oplæggets s. 46-70.

Der vil i forbindelse med Retsplejerådets behandling af kommissoriet kunne nedsættes en eller flere arbejdsgrupper under rådet."

Retsplejerådet har i denne betænkning overvejet spørgsmålet om behandlingen af nævningsager. Retsplejerådet påbegyndte dette arbejde i efteråret 1996.

Spørgsmålet om instansordningen i civile sager er behandlet i Retsplejerådets betænkning nr. 1348/1997.

Spørgsmålet om begrænsning af adgangen til at anke byretsafgørelser i civile sager og straffesager har af tidsmæssige grunde måttet udskydes til senere behandling.

2. Resumé af Retsplejerådets forslag

Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (9 medlemmer) foreslår, at nævningsager skal behandles ved byret i 1. instans. Sagerne skal som hovedregel behandles ved byretterne på landsretternes tingsteder.

Det foreslås, at nævningsagerne i byretten skal behandles af 2 dommere og 6 nævninger, og at skyldsspørgsmålet skal afgøres efter fælles votering mellem nævningerne og dommerne. Den fælles votering skal ske på baggrund af en dialog mellem nævningerne og dommerne under retsformandens ledelse.

Afstemningsreglerne foreslås udformet således, at der for at finde tiltalte skyldig kræves mindst 4 stemmer fra nævningerne, således at nævningerne sikres den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Herved bevares nævningeinstitutionen som en selvstændig behandlingsform ved siden af domsmandsinstitutionen. En sådan ordning ligger efter Retsplejerådets opfattelse inden for de rammer, som grundlovens § 65, stk. 2, sætter for lovgivningsmagts adgang til at fastsætte regler om nævnings medvirken. I kapitel 2 er der redegjort nærmere for de grundlovsmæssige aspekter af forslaget.

Ud over mindst 4 nævninger skal mindst én dommer stemme for domfældelse, for at tiltalte kan findes skyldig. Herved bevares den eksisterende såkaldte dobbelte garanti.

Efter forslaget skal skyldsspørgsmålet afgøres ved en kendelse, der udarbejdes skriftligt efter afstemningen. Kendelsen skal indeholde oplysning om stemmetallene samt en udførlig begrundelse for resultatet og eventuelle dissenser. Såfremt tiltalte domfældes, skal det nøjagtigt angives, hvilke omstændigheder der lægges til grund herfor. Frifindes tiltalte, skal det angives, hvilke omstændigheder der mangler eller ikke anses for bevist, eller hvilke omstændigheder der udelukker straf. Kendelsen indarbejdes afslutningsvis i dommen.

Den gældende ordning, hvorefter afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningsager sker ved, at nævningerne besvarer spørgsmål med ja eller nej, afskaffes således.

Sanktionsspørgsmålet skal som efter de gældende regler afgøres af nævninger og dommere i fællesskab. Retsplejerådet foreslår endvidere, at spørgsmålet om eventuelle strafnedsættelses-, strafforhøjelses- og strafbortfaldsgrunde afgøres som led i afgørelsen af sanktionsspørgsmålet ved fælles votering og afstemning, efter at der har været procederet om sanktionsspørgsmålet.

Byrettens dom skal efter forslaget kunne ankes til landsretten, som skal kunne foretage en fuldstændig ankebehandling med prøvelse af både skyldsspørgsmålet og sanktionsspørgsmålet. Anklagemyndigheden vil således også kunne anke en frifindende dom.

Ved indførelse af adgang til at anke afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningsager, således at bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld prøves i to instanser, gennemføres en egentlig toinstansordning også for de alvorligste

straffesager.

Indførelse af en sådan ordning vil betyde, at Danmark i disse sager opfylder kravet i artikel 14, stk. 5, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder om toinstansprøvelse af skyldspørgsmålet, hvor Danmark bl.a. på grund af nævningsagerne har måttet tage forbehold. I kapitel 3 er der redegjort for forholdet til FN-konvention og til den europæiske menneskerettighedskonvention.

Det foreslås, at landsretten i ankesager, der i 1. instans er behandlet under medvirken af nævninger, og hvor anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, skal bestå af 3 dommere og 9 nævninger. Også i landsretten skal både skyld- og sanktionsspørgsmålet afgøres efter fælles votering. For at tiltalte kan domfældes, kræves mindst 6 stemmer fra nævningerne og 2 stemmer fra dommerne.

Anke til Højesteret vil efter forslaget kun kunne ske, hvis Procesbevillingsnævnet meddeler 3. instansbevilling.

Der foreslås endvidere en ændret systematik for reglerne i retsplejeloven om behandling af straffesager.

Et mindretal (2 medlemmer) er af den opfattelse, at der næppe er behov for en grundlæggende ændring af nævningsystemet, således som flertallet har foreslået, men at det vil være tilstrækkeligt med nogle få forbedringer af det nuværende nævningsystem.

Det vil således være relevant at indføre en ordning, hvorefter de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse, og der bør tillige indføres en ordning, hvorefter retsformandens retsbelæring i nævningsager optages på bånd.

Et enigt Retsplejeråd foreslår, at en tiltalt i en nævningsag skal have mulighed for at vælge i stedet at få sin sag behandlet som domsmandssag.

3. Retsplejerådets sammensætning

Rådet har ved afgivelsen af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Højesteretsdommer Poul Sørensen (formand)

Phv. retspræsident Knud Arildsen

Advokat Karen Dyekjær-Hansen

Afdelingschef Torsten Hesselbjerg

Dommer Poul Holm

Politimester Jørgen Ilum

Advokat Jørgen B. Jepsen

Kst. dommer Linda Lauritsen

Professor, lic. jur. Gorm Toftegaard Nielsen

Landsdommer Bent Otken

Statsadvokat Birgitte Vestberg

Som sekretær for udvalget fungerede ved betænkningens afgivelse fuldmægtig Anne Louise Bormann.

København, den 26. januar 1998

Poul Sørensen

Knud Arildsen

Karen Dyekjær-Hansen

Torsten Hesselbjerg

Poul Holm

Jørgen Ilum

Jørgen B. Jepsen

Linda Lauritsen

Gorm Toftegaard Nielsen

Bent Otken

Birgitte Vestberg

Anne Louise Bormann

Kapitel 2 - Grundlovens § 65 om nævnings medvirken i strafferetsplejen

1. Grundlovens § 65 og bestemmelsens forhistorie

Grundlovens § 65, stk. 2, har følgende ordlyd:

"I strafferetsplejen skal lægmænd medvirke. Det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted, herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke."

Bestemmelsen i grundlovens § 65, stk. 2, erstattede § 79, stk. 2, i grundloven fra 1849, som havde følgende ordlyd:

"I Misgjerningssager og i Sager, der reise sig af politiske Lovovertrædelser, skulle Nævninger indføres."

I grundlovskomiteéns betænkning udtales det (Beretning om Forhandlingerne på Rigsdagen 1848-49, sp. 1530-31) bl.a.:

"Om den hele Gjennemførelse af Nævningerne kan det ikke være Grundlovens Sag at give de fornødne Regler. Men vi antage dog, at de Sager, hvori den nye Indretning skal benyttes, bør betegnes ved et sådant almindeligt Begreb, der ikke efterlader nogen skellig Tvivl om den Regel, det Grundlag, hvorpaa Loven skal bygge. I saa Henseende har Udvalget ikke kunnet være i Tvivl om den Regel, det burde tilråde. Man har nemlig ikke kunnet vove her at optage Indretningen i borgerlige Retstrætter. Saaledes benyttes den kun i England og Nordamerika, men forsaavidt har den ikke fundet Indgang paa det europæiske Fastland. Den må altsaa indskrænkes til Strafferetssager. Men den kan ingenlunde anvendes her i alle Sager. De fleste criminelle Sager ville tværtimod ogsaa fremdeles blive at paakjende uden Nævningers Mellemkomst. Dette er overalt Tilfældet og kan vanskeligt undgaaes, dersom der ikke i en ganske overordentlig Grad skal lægges

Beslag paa Borgernes Tid og Kraft. Nævninger bør altsaa kun dømme i de vigtigere Strafferetssager. Hvilken Grændse nu her skal drages, maa det være den fremtidige Lovgivning forbeholdt at afgjøre; kun har man troet ogsaa her at kunne vælge det Ord, der i Fremtiden skal betegne denne Art af Sager, nemlig Misgjerningssager.

Men foruden disse Sager er der en anden Klasse af Forseelser, som uden tvivl, om de end maatte være af mindre betydende Natur, bør paakjendes af Nævninger, vi mene alle politiske Straffesager. Ogsaa dette Begreb kan blive nærmere at fastsætte ved Lovgivningen, men det er klart, at det omfatter alle de Trykkefrihedssager, som det i Folkefrihedens Interesse maa anses ønskeligt at unddrage de faste Statsdommeres udelukkende Domsret."

Bestemmelsen fra 1849-grundloven er gentaget ordret i grundlovene fra 1866 (som § 74), 1915 (som § 72) og 1920 (som § 72), altså også efter at nævninger var blevet indført med retsplejeloven i 1916.

I bemærkningerne til § 65, stk. 2, i 1953-grundloven, jf. Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, s. 39, anføres følgende:

"Stk. 2, der er affattet i samarbejde med justitsministeren, opretholder den gældende grundlovs henvisning til nævnings medvirken i strafferetsplejen, idet det dog overlades til lovgivningsmagten at tage stilling til, i hvilke sager og under hvilke former, denne medvirken skal finde sted. Efter kommissionens opfattelse forpligter bestemmelsen i stk. 2. 2. pkt., til at bevare nævnings medvirken i strafferetsplejen."

Forfatningskommissionen tilkendegav således, at nævnings medvirken i strafferetsplejen ikke fuldstændig kan afskaffes uden en grundlovsændring.

2. Den juridiske debat

Rækkevidden af grundlovens § 65, stk. 2 har været genstand for mange overvejelser i den juridiske litteratur m.v. De spørgsmål, der har været vurderet, har været dels Forfatningskommissionens tilkendegivelse (FK bet. s. 39, citeret ovenfor) om, at nævnings medvirken i strafferetsplejen ikke fuldstændig kan afskaffes uden en grundlovsændring, dels i hvilket omfang der kan foretages ændringer i den nuværende nævningeinstitution inden for rammerne af grundlovens § 65.

2.1. Pligten til at opretholde nævningeinstitutionen

I Dansk Statsforfatningsret, 1954, anfører Poul Andersen s. 586, at det ved den valgte formulering af grundlovens § 65, stk. 2, "maa herved anses for bindende forudsat, at Nævninger i et vist omfang skal medvirke i Strafferetsplejen".

På linje hermed anfører Hurwitz i Den Danske Strafferetspleje, 3. udgave, 1959, s. 65, at en afskaffelse af nævningeinstitutionen til fordel for en ren domsmandsinstitution vil kræve en ændring af grundlovens § 65, stk. 2.

I 2. udgave af samme værk, 1949, s. 89, tilkendegav Hurwitz følgende om § 72 i grundloven af 1915:

"Selvom der gås ud fra, at grundloven med udtrykket nævninger har haft den engelsk-franske juryform for øje, og det selv om det på grundlovens tid måtte anses for et væsentligt træk i denne, at lægmændenes og dommernes funktioner var skarpt adskilt, har det dog ikke kunnet anses for uforeneligt med grundloven, at der efterhånden er foregået en omdannelse af nævningeinstitutionen, hvorved det nævnte væsentlige træk er blevet udvisket. Efter den udvikling, der er sket ved lovene af 1932 og 1936, består der, som ovenfor fremhævet, ingen væsensforskel mellem nævninge- og domsmandsretter, og det af Jul. Lassen i sin tid hævdede synspunkt, hvorefter det væsentlige i begge institutioner består i, at personer, der ikke er faste embedsmænd og som ikke behøver at være retskyndige, udøver domsmagt, har nu fuld gyldighed. En overflytning af de nuværende "nævningeretter"s fåtallige sager til domsmandsretterne vil derfor i højere grad end tidligere have karakteren af en blot teknisk omlægning, for hvilken grundloven ikke kan formodes at ville sætte skranker. - Hvis det her anførte synspunkt er rigtigt, bliver det unødvendigt at sætte spørgsmålets løsning i forbindelse med besvarelsen af det tvivlsomme spørgsmål, hvorvidt en løfteparagraf som grl. § 72 overhovedet binder lovgivningsmagten til at bevare det af løftet omfattede system, når dette er gennemført i

en årrække med utilfredsstillende resultat. Det ses ikke rettere end, at dette spørgsmål må besvares bekræftende, i hvert fald, når løfteparagraffen, som tilfældet er her, er blevet gentaget i en revideret grundlov af forholdsvis ny dato. Efter at retsoppgøret i henhold til straffe- og retsplejelovstillæggene af 1945 er blevet gennemført med anvendelse af domsmænd, men uden anvendelse af nævninger i de deraf omfattede misgernings- og politiske sager, jf. nedenfor § 12, note 22, må det nu anses som fastslået i dansk ret, at grundlovens § 72, ikke kan forstås som en forskrift om anvendelse af nævningeinstitutionen i den oprindelige forstand."

Retsplejerådet udtalte i betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager, s. 44:

"Rådet betragter det - uanset forskelle i den tekniske-juridiske vurdering af bestemmelsens rækkevidde - som en given sag, at nævningeinstitutionen skal opretholdes, men at de nærmere regler om nævningeprocessen kan ændres og tilpasses efter samfundsudviklingen og de erfaringer, der er gjort og gøres i strafferetsplejen."

Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret II, 1980, s. 556 følgende:

"Spørgsmålet er, om der i den sidste passus i grdl. § 65 (2) - "herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke" - ligger forudsætningsvis bindende udtrykt at nævninger i hvert fald skal medvirke i nogen sager således at institutionen ikke ganske kan afskaffes. Efter forfatningskommissionens opfattelse var dette tilfældet. Denne opfattelse vil formentlig blive respekteret, uanset at det kan bestrides at den har fundet adækvat udtryk i grundlovens tekst. Den tilsvarende vending i grdl. § 29 (1), 2. pkt., er ikke blevet forstået således at den skulle forhindre lovgivningen i aldeles at udelukke straf eller understøttelse fra det offentlige fra at medføre fortabelse af valgret (§ 73 in fine)."

W.E. von Eyben anfører i Ugeskrift for Retsvæsen 1991 B, s. 313:

"Politisk ligger sagen helt klar, og dette har givet sig udtryk i Grundlovens § 65, hvorefter det ved lov kan fastsættes, i hvilke sager og under hvilke former lægmænd skal medvirke, "herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke". En afskaffelse af nævninger er hermed udelukket. Hvordan man end vender og drejer denne bestemmelse, står det fast, at de nærmere regler herom kan reguleres ved lovgivning, men det er noget andet end afskaffelse."

Flere forfattere har imidlertid udtrykt tvivl om, hvorvidt Forfatningskommissionens opfattelse fortsat vil blive respekteret, jf. bl.a. Zahle i Dansk Forfatningsret I, 1989, s. 218:

"Når det herved er tilføjet, at det herunder skal fastsættes, i hvilke sager nævninger skal medvirke, er det forudsat, at nævninger ikke blev afskaffet, jf. Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, 1953 s. 39. Denne forudsætning betragtede man, navnlig i tiden umiddelbart efter 1953, som bindende, jf. f.eks. P. Andersen 1954 s. 586, men det er nok tvivlsomt, om denne binding, der ikke har fundet noget udtryk i teksten, fortsat vil blive respekteret, sml. et reformforslag H. Krog i UfR 1988 B 353 f."

Peter Garde tilslutter sig dette synspunkt i Ugeskrift for Retsvæsen 1994 B, s. 119 f.

Endelig anfører Max Sørensen i Statsforfatningsret, 2. udgave, 1973, ved Peter Germer, s. 161:

"Ved den nugældende regels udformning i 1953 fremhævede forfatningskommissionen imidlertid, at reglen ville forpligte til at bevare nævningers medvirken i strafferetsplejen (FK bet. p. 39), således at det vil være grundlovsstridigt helt at afskaffe dem. Det er dog klart, at en sådan pligt vanskeligt vil kunne håndhæves, hvis et folketingsflertal måtte ønske at afskaffe nævningeinstitutionen."

I 2. udgaven af Dansk Forfatningsret I, 1995, s. 215, anfører Zahle imidlertid:

"Når det herved er tilføjet, at det herunder skal fastsættes, i hvilke sager nævninger skal medvirke, er det forudsat, at nævninger ikke blev afskaffet, jf. Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, 1953 s. 39. Denne forudsætning betragtede man, navnlig i tiden umiddelbart efter 1953 som bindende, jf. f.eks. P. Andersen 1954 s. 586, men selv om der er rejst tvivl, om denne binding vil blive respekteret, jf. M. Sørensen 1973 s. 160, sml. et reformforslag H. Krog i UfR 1988 B s. 353 f, må den fastholdes."

2.2. Muligheden for ændring i den bestående nævningeinstitution

Grundlovens § 65, stk. 2, beskriver ikke indholdet af begrebet "nævninger". Forbilledet for indførelsen af nævningsystemet ved grundloven af 1849 var det klassiske angelsaksiske nævningsystem, hvorefter nævninger er lægdommere, der udgør et fra dommerne afsondret kollegium, der selvstændigt afgør skyldsspørgsmålet og kun dette. Den bestående nævningeordning ved ændringen af grundloven i 1953 afveg dog herfra, idet fælles votering om strafudmålingen blev indført allerede i 1937.

Det har i den juridiske litteratur været drøftet, i hvilket omfang de nugældende regler i retsplejeloven om nævnings medvirken i straffesager kan ændres inden for rammerne af grundlovens § 65, stk. 2.

Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret II, 1980, s. 556 f., følgende herom:

"Dersom det antages at grundloven binder lovgiveren til at bevare nævningeinstitutionen opstår spørgsmål om, hvad der skal forstås herved. Givet er det, at det ikke kan være det klassiske nævningebegreb - hvorefter nævninger er lægdommere der udgør et fra fagdommerne afsondret kollegium der selvstændigt afgør skyldsspørgsmålet og kun dette - der er forudsat i grundloven. For da bestemmelsen blev givet i 1953 afveg den bestående nævningeordning på flere punkter fra dette begreb. Det kan heller ikke antages at begrebet skulle være fastlagt i enhver henseende i nøje overensstemmelse med den i 1953 gældende ordning. Ved ikke at definere begrebet har grundlovgiveren givet lovgiveren frihed til at udforme nævningeinstitutionen indenfor visse rammer, således at det der altid har været kernen i nævningeordningen, til forskel fra meddomsmandsordningen, bevares. Og det er formentlig at nævningerne som kollektivt organ afgør spørgsmålet om tiltaltes skyld."

2.2.1. Fælles votering mellem nævninger og dommere om skyldsspørgsmålet.

Spørgsmålet om, hvorvidt en fælles votering om skyldsspørgsmålet mellem nævninger og dommere ville kunne indføres inden for de rammer, der er givet ved grundlovens § 65, stk. 2, har givet anledning til en del overvejelser i den juridiske debat.

Herom udtaler bl.a. Gomard i Studier i den danske straffeprocess, 1976, s. 429:

"De særlige mangler ved nævningsystemet kunne fjernes ved at lade lægdommere og fagdommere votere sammen også om skyldsspørgsmålet, og såfremt reglen om, at disse sager skal behandles ved landsret i 1. instans, opretholdes, ved at give Højesteret fuld prøvelsesret i 2. instans. En sådan ændring, hvorved skellet mellem domsmænd og nævninger helt eller delvis ville blive udvisket, ville kunne gennemføres uden ændring af Grundlovens § 65, stk. 2. Brugen af ordet "nævninger" i grundlovsbestemmelsen indeholder et krav om, at lægdommere medvirker og om, at denne medvirken sker efter særlige regler i de alvorligste straffesager. Bestemmelsen binder derimod ikke lovgivningsmagten til at opretholde netop de regler om nævninger, som var gældende i 1953."

Spørgsmålet om fællesvotering har endvidere været overvejet af Retsplejerådet i betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager. s. 46 f. Det antages her, at gennemførelsen af et forslag om en fuldstændig fællesvotering ikke vil gå ud over grænserne for den frihed, som lovgivningsmagten har efter grundloven til at indrette nævningeprocessen under hensyntagen til skiftende tiders erfaringer og opfattelser. Der er ikke i betænkningen taget stilling til vægtningen af nævningernes og dommernes stemmer ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

Retsplejerådet udtaler sig lidt mere forsigtigt i betænkning nr. 994/1983 om lægdom merordningen i straffesager m.v., idet rådet om overvejelserne i den tidligere betænkning bemærker følgende (s. 73):

"Rådets nuværende medlemmer kan i det væsentlige tiltræde de synspunkter, som anføres til støtte for en fællesvotering, men har heller ikke ment på nuværende tidspunkt at burde formulere et egentligt forslag om ændring af nævningeinstitutionen på grundlag af disse synspunkter. Spørgsmålet bør henskydes til en senere almindelig revision af retsplejelovens afsnit om tiltale og domsforhandling ved landsret. En ordning med fællesvotering - der vil betyde, at man fjerner et afgørende element i nævningsystemet - vil i øvrigt muligvis kunne give anledning til forfatningsmæssige indvendinger."

Henning Krog har i Ugeskrift for Retsvæsen 1988 B, s. 353 f., foreslået en ordning, som antages at kunne

gennemføres uden ændring af grundloven. Ifølge denne ordning indføres fælles votering om skyldspørgsmålet, og antallet af nævninger og dommere bibeholdes, mens afstemningsreglerne udformes således, at nævningernes klare overvægt bevares.

Imod disse synspunkter udtaler Gammeltoft-Hansen i Strafferetspleje I, 1998, s. 123:

"Lovgiver kan således foretage yderligere indskrænkninger af nævningsesagerens område. Derimod ville en ordning, hvorefter nævninger altid voterer sammen med de juridiske dommere ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet næppe være i overensstemmelse med grundlovsbestemmelsen og forfatningskommissionens bemærkninger. Selve nævningebegrebet må forudsættes at have en fast kerne, hvorefter nævningerne som kollektivt organ afgør spørgsmålet om tiltaltes skyld. En radikal ændring heraf ville udhule nævningebegrebet i en sådan grad, at det nærmer sig total afskaffelse til fordel for en domsmandsordning, d.v.s. en "stor domsmandsret" bestående af tre fagdommere og 12 domsmænd."

Ligeledes imod fællesvotering anfører Eva Smith i Ugeskrift for Retsvæsen 1989 B, s. 113 f, at den afgørende skillelinie mellem nævningeinstitutionen og domsmandsinstitutionen ikke er antallet af lægdommere, men det forhold, at lægdommerne i nævningsesager afgør skyldspørgsmålet alene, hvorfor fælles votering ville kræve en grundlovsændring.

2.2.2. Prøvelse af skyldspørgsmålet i to instanser

Et andet forslag til reform af nævningeinstitutionen er indførelse af en mulighed for også i nævningsesager at få prøvet skyldspørgsmålet i to instanser.

Herom udtaler Gomard i Studier i den danske straffeprocess, 1976, s. 429 (som citeret ovenfor under pkt. 2.2.1.), at han finder, at en sådan anden instansprøvelse af nævningeaftagelser ville kunne gennemføres uden ændring af grundloven.

Om indførelse af et appelsystem i forbindelse med nævningeretterne udtaler von Eyben i Ugeskrift for Retsvæsen 1991 B, s. 314:

"Der er nemlig ikke i Grundloven eller konventionerne noget til hinder for, at der etableres nævningeretter i to instanser. Der kan som første instans etableres nævningeretter ved byretterne, således at retten kommer til at bestå af byretsdommeren og et mere begrænset antal nævninger, f.eks. 6, der i overensstemmelse med princippet om nævnings medvirken tager stilling til skyldspørgsmålet uden at virke sammen med byretsdommeren.

.....

Som appelinstans i forhold til disse nævningebyretter, som man passende kunne kalde dem, kan man herefter benytte nævningelandsretter, bestående - som efter den nuværende ordning - af 3 jurister og 12 nævninger, således at hver af disse grupper for sig tager stilling til skyldspørgsmålet."

Peter Garde tilslutter sig i Ugeskrift for Retsvæsen 1994 B, s. 131, dette synspunkt, idet han endvidere tilføjer, at efter hans opfattelse vil det også være inden for grundlovens rammer at indføre appelmulighed i nævningsesager, hvad enten første instans er en domsmandsret eller et nævningeting.

Endelig anfører Zahle i Dansk Forfatningsret I, 1995, s. 215:

"Et minimum af (alvorligere) sager må behandles ved nævningeret, og nævningerne må have et vist mål af selvstændighed, men det kan formentlig godt forenes med grl. § 65, at der indføres et ankesystem, så en byretsdom baseret på nævningekendelse kan indbringes for et nævningeting ved landsretten, jf. W.E. von Eyben i UfR 1991 B s. 313 f, men næppe til Højesteret, E. Smith: Straffeprocess, 1994 s. 90."

2.2.3. Andre ændringer med hensyn til nævningsesager

En række andre ændringer af nævningeinstitutionen har tillige været under drøftelse i relation til, om disse vil kunne ske uden grundlovsændring, herunder bl.a. ændringer af afgrænsningen af de sager, der skal behandles under

medvirken af nævninger. Sådanne ændringer er sket flere gange siden 1953, og der ses ikke i debatten at være givet udtryk for, at sådanne ændringer skulle være i strid med grundloven, i hvert fald ikke når de mest alvorlige forbrydelser - drabssager og de politiske forbrydelser - fortsat er undergivet nævningebehandling.

Det har også været overvejet at pålægge nævningerne at begrunde deres afgørelser, eventuelt således at begrundelsen udarbejdes i samarbejde med dommerne, efter at nævningerne har truffet deres afgørelse, ligesom det har været overvejet at indføre en regel om, at en tiltalt kan fravælge nævningebehandling og i stedet få sin sag behandlet som domsmandssag. Disse forslag har så vidt ses ikke i litteraturen givet anledning til betænkeligheder i forhold til grundloven.

Det er heller ikke antaget, at grundlovens § 65, stk. 2, er til hinder for at ændre antallet af nævninger, i alt fald så længe den klare overvægt af nævninger i forhold til dommerne bevares.

3. Retsplejerådets vurdering

Et enigt Retsplejeråd finder, at en ordning, hvorefter der indføres fællesvotering mellem nævningerne og dommerne, vil ligge inden for de rammer, som lovgivningsmagten har efter grundloven af 1953, i det mindste såfremt der sikres nævningerne en afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet. En sådan afgørende indflydelse vil kunne gives ved at fastsætte afstemningsreglerne således, at nævningerne sikres den afgørende bestemmelse over skyldspørgsmålet.

Kapitel 3 - Nævningeordningen i forhold til menneskerettighedskonventionerne

1. FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder

FN's konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder artikel 14, stk. 5, har følgende ordlyd:

"Enhver, der er domfældt for en forbrydelse, har ret til at få domfældelsen og fastsættelsen af retsfølgen prøvet af en højere domstol i overensstemmelse med loven."

Ved ratifikationen af konventionen tog Danmark forbehold for bl.a. artikel 14, stk. 5, jf. bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 (Lovtidende C).

2. Den europæiske menneskerettighedskonvention

2.1. Bestemmelsen i 7. tillægsprotokol, artikel 2

Artikel 2 i 7. tillægsprotokol af 22. november 1984 til den europæiske menneskerettighedskonvention har i den danske oversættelse følgende ordlyd:

"1. Enhver, der af en domstol er domfældt for en strafbar lovovertrædelse, har ret til at få skyldspørgsmålet eller strafudmålingen prøvet ved en højere domstol. Udøvelsen af denne ret, herunder de betingelser hvorunder denne kan udøves, fastsættes ved lov.

2. Der kan fraviges fra denne ret med hensyn til lovovertrædelser af mindre alvorlig art, således som fastsat ved lov, eller i tilfælde, hvor en person i første instans er blevet stillet for den højeste domstol eller er blevet domfældt efter anke af en frifindende dom."

Danmark tog ved ratifikationen af 7. tillægsprotokol bl.a. forbehold i relation artikel 2. Forbeholdet har følgende ordlyd, jf. bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989 (Lovtidende C):

"Den danske regering erklærer, at artikel 2, stk. 1, ikke skal være til hinder for anvendelse af regler i Lov om

Rettens Pleje, hvorefter ankeadgang bliver afskåret i politisager,

a) hvor domfældte, skønt lovligt indstævnet, ikke har givet møde i sagen,

b) hvor retten har ladet straffen bortfalde, og

c) hvor der kun er idømt bøde eller konfiskation af genstand under en ved lov fastsat grænse eller værdi."

Den europæiske Menneskerettighedskommission har i to afgørelser af henholdsvis 9. september 1992 og 30. november 1994 behandlet klager over den manglende adgang til prøvelse af skyldspørgsmålet i 2 instanser i nævningsager. I begge sager afviste kommissionens flertal klagerne som åbenbart ugrundede. Klagerne, der begge var domfældt i nævningsager, gjorde gældende, at der var sket en krænkelse af 7. tillægsprotokol, artikel 2, idet bestemmelsen skal fortolkes således, at det er domfældte, der har valget mellem at få prøvet skyldspørgsmålet eller strafudmålingen ved en højere ret.

Kommissionen anfører som begrundelse for afgørelserne, der er identiske, at bestemmelsen kan forstås således, at det er staten, der har et valg og således kan indskrænke prøvelsen i ankeinstansen til at omfatte strafudmålingen alene. Kommissionen anfører imidlertid, at explanatory report til 7. tillægsprotokol omtaler sager, hvor tiltalte har erkendt sig skyldig, som forklaring på brugen af ordet "eller" i artikel 2. Dette taler således for, at staten ikke har en sådan valgmulighed.

Af artikel 2, stk. 1, 2. pkt., fremgår det, at udøvelsen af retten til en prøvelse i 2 instanser skal reguleres ved lov. Det er denne del af bestemmelsen, der giver staterne adgang til at indskrænke prøvelsen i ankeinstansen. De regler, der regulerer prøvelsen i ankeinstansen, er forskellige i de forskellige medlemslande, og i nogle lande er prøvelsen i ankeinstansen indskrænket til retlige spørgsmål. I andre lande kan ankeinstansen prøve både retlige spørgsmål og bevisbedømmelsen, og i nogle lande kræver anke en særlig tilladelse.

Kommissionen finder på denne baggrund ikke, at det er nødvendigt at tage stilling til den generelle rækkevidde af artikel 2. Kommissionen gennemgår herefter de danske regler om, på hvilke grunde anke til Højesteret i en nævningsesag kan støttes, og konkluderer, at de danske regler er på linie med de typiske regler for en højesteret, der alene skal kontrollere legaliteten af den lavere rets afgørelse. Kommissionen når derfor frem til, at klagerne ankeadgang efter de danske regler har opfyldt kravene i 7. tillægsprotokol, artikel 2.

2.2. Menneskerettighedskonventionens krav til begrundelser i straffesager

Artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har i den danske oversættelse følgende ordlyd:

"Artikel 6

Stk. 1. Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. Dommen skal afsiges i et offentligt retsmøde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvist fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårig eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser.

Stk. 2-3. ..."

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i flere tilfælde fundet, at en manglende begrundelse af en dom udgør en krænkelse af retten til en retfærdig rettergang i artikel 6, stk. 1.

Et eksempel på en straffesag, hvor Menneskerettighedsdomstolens har anset artikel 6 for krænket på grund af mangelfuld begrundelse af dommen, er Menneskerettighedsdomstolens dom af 16. december 1992 i sagen Hadjianastassiou mod Grækenland. I denne sag var klageren blevet dømt ved en militærdomstol. Denne domstol træffer efter græsk ret afgørelse ved, at retsformanden under voteringen stiller en række spørgsmål vedrørende tiltalen til de øvrige dommere. Spørgsmålene besvares ved afstemning med ja eller nej, og af spørgsmålene og

svarene kan begrundelsen udledes. Spørgsmålene og svarene blev imidlertid ikke oplæst i forbindelse med oplæsningen af dommen, og domfældte fik først adgang til en udskrift heraf, efter at ankefristen var udløbet. Domfældte, som havde anket inden ankefristens udløb, var efter græsk ret afskåret fra at udvide de af ham anførte ankegrunde på det tidspunkt, hvor han blev bekendt med spørgsmål og svar og dermed med begrundelsen for afgørelsen. Menneskerettighedsdomstolen fandt på denne baggrund, at klagerens ret til forsvar havde været undergivet sådanne restriktioner, at han ikke havde fået et retfærdig rettergang. I denne sag udtalte Menneskerettighedsdomstolen bl.a. følgende om de krav til begrundelsen, der stilles efter konventionens artikel 6:

"The Contracting States enjoy considerable freedom in the choice of the appropriate means to ensure that their judicial systems comply with the requirements of Article 6. The national courts must, however indicate with sufficient clarity the grounds on which they based their decision. It is this, inter alia, which makes it possible for the accused to exercise usefully the rights of appeal available to him. The Court's task is to consider whether the method adopted in this respect has led in a given case to results which are compatible with the Convention."

Menneskerettighedsdomstolen giver imidlertid de nationale domstole en betydelig frihed med hensyn til strukturen og indholdet af de afsagte domme, og der er ikke holdepunkter for at antage, at de danske regler om begrundelserne for domme i nævningsager er i strid med artikel 6. Om kravet til begrundelsen af domme i nævningsager anføres således i "Law of the Convention of Human Rights", 1995, s. 215, af D.J. Harris, M. O'Boyle og C. Warwick følgende:

"In the case of a jury trial, given that such trials are not contrary to article 6, the requirement to give reasons must be limited so as to take account of the way that jury trials operate."

Kapitel 4 - Nævningereformen i Norge

Norge har gennemført en reform af behandlingen af nævningsager. Reformen trådte i kraft den 1. august 1995.

Tidligere skulle sager om forbrydelser, der efter loven kan medføre mere end 6 års fængsel, behandles som nævningsager i lagmannsretten som første instans, medmindre tiltalte havde aflagt fuld tilståelse, eller tiltalte var under 18 år, da forbrydelsen blev begået, og anklagemyndigheden ikke påstod mere end 2 års fængsel. Efter reformen behandles sagerne i princippet som domsmandssager ved byretten i 1. instans, således at nævningsagsbehandling først sker under eventuel anke til lagmannsretten.

1. Behandlingen af "nævningesager" i 1. instans

Efter reformen skal alle straffesager behandles ved by- eller herredsretten som første instans.

Retten sættes normalt af en juridisk dommer og to lægdommere, men i sager om forbrydelser, som efter loven kan medføre fængsel i mere end 6 år, og som er særlig omfattende, eller hvor andre særlige grunde foreligger, kan retsformanden beslutte, at retten i stedet skal sættes af to juridiske dommere og tre lægdommere. Beslutningen kan ikke påkæres. Skyldspørgsmålet afgøres ved almindeligt stemmeflertal efter fælles votering mellem domsmændene og dommeren eller dommerne.

2. Behandlingen af nævningsager i ankeinstansen

By- og herredsretternes domme kan, uanset om de er frifindende eller dømmende, ved anke indbringes for lagmannsretten. Hvis anken gælder et spørgsmål "af betydning udenfor den foreliggende sag", eller hvis det er særligt vigtigt at få sagen hurtigt afgjort, kan sagen dog med tilladelse fra Højesterets kæreudvalg indbringes direkte for Højesteret.

I ankesager vedrørende forbrydelser, som efter loven kan medføre mere end 6 års fængsel, og hvor der skal tages stilling til bevisbedømmelsen, skal lagmannsretten sættes med nævninger. Det gælder dog ikke sager om spionage

og sager, hvor tiltalte på gerningstidspunktet var under 18 år, og hvor anklagemyndigheden ikke påstår mere end 2 års fængsel.

Lagmannsretten sættes i disse sager med 3 dommere og 10 nævninger. Nævningernes votering om skyldspørgsmålet foregår i enrum (dvs. uden medvirken af dommerne), og afgørelsen begrundes ikke. Tiltalte anses for skyldig, hvis mindst 7 nævninger stemmer for dette resultat.

Hvis nævningernes afgørelse går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, kan dommerne, hvis de finder, at tiltalte utvivlsomt er skyldig, enstemmigt beslutte, at sagen skal behandles på ny.

Hvis nævningernes afgørelse går ud på, at tiltalte er skyldig, kan dommerne, hvis de finder, at der ikke er ført tilstrækkeligt bevis for hans skyld, ved almindeligt stemmeflertal beslutte, at sagen skal behandles på ny.

I alle tilfælde, hvor en sag skal behandles på ny, efter at dommerne har tilsidesat nævningernes afgørelse, sættes lagmannsretten ikke med nævninger, men med 3 juridiske dommere og 4 lægdommere. Den ny behandling sker ved lagmannsretten (ankeinstansen) og ikke ved by- eller herredsretten.

Hvis tiltalte findes skyldig, udtrækkes ved lodtrækning 3 nævninge, der sammen med nævningernes ordfører samt de 3 dommere afgør strafudmålingen ved almindeligt stemmeflertal.

Lagmannsrettens afgørelser kan kun indbringes for Højesteret med tilladelse fra Højesterets kæremålsudvalg. Tilladelsen gives, når anken gælder spørgsmål, "der har betydning udenfor den foreliggende sag", eller det af andre grunde er særlig vigtigt at få sagen prøvet i Højesteret.

Kapitel 5 - De gældende regler om behandlingen af nævningesager og deres baggrund

1. De gældende regler

1.1. Udtagelse af nævninger

Ifølge retsplejelovens § 68, stk. 2, jf. § 11, er landet inddelt i 15 nævningekredse. I hver af de 15 nævningekredse sammensættes en såkaldt grundliste over et antal personer, der anses egnede til at virke som lægdommere. Personerne på grundlisten udtages af de kommunale grundlisteudvalg, jf. § 72 og bekendtgørelse nr. 809 af 5. december 1990, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1212 af 30. december 1993. Udtagelsen sker for en periode på 4 år. Som lægdommer kan efter § 69 udtages enhver uberygtet person, som har valgt til Folketinget, medmindre den pågældende fylder 70 år inden udløbet af 4-årsperioden eller på grund af åndelig eller legemlig svaghed eller utilstrækkeligt kendskab til dansk er ude af stand til at opfylde forpligtelserne som lægdommer. Efter § 70 er en række erhvervsgrupper, herunder bl.a. advokater, domstolenes og anklagemyndighedens personale og præster, udelukket fra at fungere som lægdommere. En række persongrupper kan endvidere i medfør af § 71 begære sig fritaget fra hvervet.

Grundlisterne sendes til landsretternes præsidenter, som står for udarbejdelsen af en domsmandsliste for hver byretskreds og en domsmands- og nævningeliste for hver nævningekreds, jf. § 74. Udfærdigelsen af disse lister sker ved lodtrækning. De personer, der udtages til domsmandslisten for en byretskreds, fungerer som domsmænd ved den pågældende byret, og de personer, der udtages til domsmands- og nævningelisten for en nævningekreds, fungerer som domsmænd og nævninger i landsretten i de sager, der behandles ved landsretten i den pågældende nævningekreds. Antallet af personer på listerne fastsættes sådan, at hver lægdommer må forvente at komme til at virke 4 gange årligt, jf. § 78.

Til medvirken i den enkelte sag udtager landsretten eller byretten det antal nævninger eller domsmænd, der skal bruges, idet man begynder øverst på listen og starter forfra, når alle på listen har været i funktion.

1.2. Afgrænsningen af, hvilke sager der er nævningsager

Ifølge retsplejelovens § 687, stk. 2, medvirker nævninger i

- 1) sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, for så vidt dette ikke er en følge af, at der bliver spørgsmål om fastsættelse af en fællesstraf efter reglerne i straffelovens §§ 40, stk. 1, og 61,
- 2) sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring, jf. straffelovens § 70, og
- 3) sager vedrørende politiske lovovertrædelser.

Ifølge § 687, stk. 3, skal nævninger dog ikke medvirke i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 172 (dokumentfalsk), 173 (anvendelse af et dokument forsynet med en ægte underskrift, der er opnået svigagtigt), 286 (grove berigelsesforbrydelser) og 289 (grov skattesvig) samt i sager, der fremmes som tilståelsessager efter § 925 og § 925 a.

Det har i praksis givet anledning til tvivl, hvad der skal forstås ved ordene "bliver spørgsmål om" i § 687, stk. 1, nr. 1 og 2. I en kendelse af 21. oktober 1994 (Ugeskrift for Retsvæsen 1995, side 86) har Østre Landsret taget stilling til spørgsmålet. I denne sag havde anklagemyndigheden rejst tiltale ved domsmandsret mod en person for bl.a. trusler efter straffelovens § 266 og forsøg på manddrab efter straffelovens § 237, jf. § 21. Byretten afviste sagen med den begrundelse, at strafferammen for forsøg på manddrab efter § 237, jf. § 21, stk. 1, er fængsel fra 5 år indtil på livstid, og da det ikke af anklagemyndigheden på forhånd kunne fastlægges for retten, om strafnedsættelsesgrunden i straffelovens § 21, stk. 2, eller en anden fakultativ strafnedsættelsesgrund forelå, henhørte sagen i medfør af retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1, under nævningeting. Landsretten ophævede byrettens kendelse og hjemviste sagen til fornyet behandling ved byretten. Som begrundelse herfor anførte landsretten, at det efter retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1, er størrelsen af den påståede straf, der er afgørende for, om en sag skal behandles under medvirken af nævninger. Ved bestemmelsen om at rejse tiltale ved byretten havde anklagemyndigheden på en for domstolene bindende måde truffet afgørelse om, for hvilken ret sagen skulle behandles, idet det herved var tilkendegivet, at strafpåstanden ville blive mindre en fængsel i 4 år.

Det er således anklagemyndighedens sanktionspåstand, der alene er afgørende for, om en sag skal behandles som nævningsag, medmindre der er tale om en politisk lovovertrædelse. Ved afgørelsen af, om en sag er en politisk lovovertrædelse, lægges der vægt på lovovertrædelsens genstand, dvs. om den retter sig mod statens selvstændighed og sikkerhed eller de øverste statsorganer, og ikke på gerningsmandens motiv. Det er såle

des som udgangspunkt kun overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13 og formentlig § 141, der kan betegnes som politiske lovovertrædelser.

Hvis en sag omfatter flere lovovertrædelser, følger det af retsplejelovens § 688, at sagen skal behandles som nævningsag, hvis sådan behandling efter reglerne i § 687 kræves med hensyn til en af lovovertrædelserne. Denne bestemmelse bygger imidlertid på den tidligere gældende retstilstand, hvorefter det var strafferammen og ikke strafpåstanden, der er afgørende for, om en sag er nævningsag. Der kan således ikke være tvivl om, at en sag, der f.eks. omfatter 5 røverier, og hvor anklagemyndighedens strafpåstand er 5 års fængsel, skal behandles som nævningsag, selv om ingen af røverierne bedømt isoleret ville kunne begrunde en strafpåstand på 4 års fængsel eller derover.

Højesteret har i en kendelse af 7. maj 1986 (Ugeskrift for Retsvæsen 1986, side 518) taget stilling til, hvad der gælder i en sag, der omfatter både lovovertrædelser, der er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i § 687, stk. 3, nr. 1, (økonomisk kriminalitet) og lovovertrædelser, der ikke er omfattet af undtagelsen. I sagen var en person tiltalt for handel med narkotika, for berigelsesforbrydelser, jf. § 286, og for dokumentfalsk. De forhold, der kunne have været behandlet som nævningsag, måtte isoleret pådømt antages at medføre fængsel i under 4 år. Kriminalretten anså sig herefter med parternes tiltræden kompetent til at behandle sagen, og tiltalte idømtes fængsel i 6 år. Landsretten fandt under hensyn til, at der efter anklagemyndighedens påstand blev spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, at det fulgte af tiltaltes stilling til skyldspørgsmålet, at sagen skulle behandles som nævningsag, og ophævede derfor byrettens dom. Højesteret stadfæstede afgørelsen i henhold til de af landsretten anførte grunde.

1.3. Nævningernes kompetence

Ifølge retsplejelovens § 91, stk. 2, virker domsmænd med samme beføjelse som dommere under domsforhandlingen og de i forbindelse med denne stående afgørelser.

Nævninger har ikke en tilsvarende kompetence og medvirker således i modsætning til domsmænd ikke ved de under domsforhandlingen forefaldende kendelser og beslutninger, herunder f.eks. afgørelser om dørlukning eller referatforbud (retsplejelovens §§ 29, 30 og 31), afgørelser om, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte (§ 848, stk. 3), eller kendelser om tvistepunkter og indsigelser under bevisførelsen (§ 881).

Nævningernes kompetence omfatter afgørelsen af, om tiltalte er skyldig i det forhold, som tiltalen angår, herunder om der foreligger nogen grund, som udelukker straf, jf. § 885. Med hensyn til forældelse tilkommer det kun nævningerne at afgøre tidspunktet for den omstændighed, fra hvilken forældelsesfristen regnes, jf. § 885, stk. 2. Heller ikke spørgsmålet, om det forhold, som tiltalen angår, er undergivet offentlig påtale, skal afgøres af nævningerne.

Efter § 886 skal nævningerne endvidere afgøre, om der foreligger strafnedsættelses-, strafforhøjelses- eller strafbortfaldsgrunde. Nævningerne skal dog ikke afgøre spørgsmål om anvendelse af straffelovens § 10 b, om nedsættelse af straffen, hvor en person i et andet land er pålagt straf for den samme handling, og § 86 om afkortning af straffen på grund af varetægtsfængsling m.v.

Nævningerne deltager endvidere sammen med dommerne i fastsættelsen af sanktionen, jf. § 906 a.

Endelig kan retten bestemme, at spørgsmål om erstatning til en ved lovovertrædelsen forurettet skal forelægges for nævningerne, jf. § 993. Bestemmelsen anvendes ikke i praksis.

1.4. Fremgangsmåden ved behandlingen af nævningsager

Nævningsager anlægges ved landsretten og behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 77. I sagens behandling deltager 3 dommere og 12 nævninger. For anklagemyndigheden møder statsadvokaten eller en af dennes medhjælpere.

Efter oplæsningen af anklageskriftet skal nævningerne aflægge nævningeløftet, jf. § 866. Herefter skal nævningerne vælge en ordfører, hvis opgaver er at fungere som ordstyrer ved nævningernes rådslagning og ved afstemningen, at nedskrive nævningernes svar på de stillede spørgsmål og at oplæse spørgsmål og svar i retten.

Når nævningerne har valgt ordfører, følger bevisførelsen og derefter anklagerens og forsvarerens procedure, hvorefter tiltalte har det sidste ord.

1.4.1. Spørgsmålssystemet

Ifølge retsplejelovens § 884 skal anklageren, efter at parterne har haft ordet, give retten og forsvareren et udkast til de spørgsmål, der skal forelægges for nævningerne. Forsvareren og tiltalte har herefter adgang til at udtale sig, hvorefter spørgsmålene fastsættes af retten.

I praksis fastsættes spørgsmålene imidlertid allerede efter bevisførelsens afslutning, således at anklager og forvarer kan indrette deres procedure efter dem. Nævningerne får

udleveret spørgsmålene, således at de bedre kan følge med i proceduren. Fastsættelsen af spørgsmålene sker på et lukket møde mellem anklageren, forsvareren og dommerne.

Ethvert spørgsmål til nævningerne skal kunne besvares med ja eller nej, og hvert spørgsmål må kun vedrøre én tiltalt og så vidt muligt kun ét strafbart forhold, jf. § 887.

1.4.1.1. Hovedspørgsmål

Spørgsmålene til nævningerne inddeles i hovedspørgsmål og tillægsspørgsmål. Hovedspørgsmålene skal altid indledes med ordene "Er tiltalte NN skyldig", jf. § 888. Herefter følger en angivelse af den straffebestemmelse, tiltalen vedrører, samt en beskrivelse af lovovertrædelsen. Der kan stilles flere subsidiære hovedspørgsmål

vedrørende det samme forhold. F.eks. kan der stilles et principalt spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er skyldig i manddrab efter straffelovens § 237, og et subsidært spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er skyldig i vold med døden til følge efter straffelovens § 246. Disse spørgsmål kan stilles samtidig, således at det subsidiære spørgsmål kun skal besvares, hvis det principale spørgsmål besvares benægtende. Det subsidiære spørgsmål kan imidlertid også stilles, efter at nævningerne har svaret nej til det principale spørgsmål, jf. § 902.

Uanset at det efter § 884 er retten, der stiller spørgsmålene, har anklagemyndigheden rådighed over tiltalen. Anklageren kan således kræve, at alle hovedspørgsmål, der er nødvendige for, at nævningerne kan tage stilling til tiltalen, stilles. Omvendt kan anklageren bindende begrænse tiltalen, således at et bestemt hovedspørgsmål ikke stilles. Forsvareren kan ikke kræve, at der stilles subsidiære hovedspørgsmål, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1989.187 H. Hvis anklageren ikke ønsker at stille et subsidært spørgsmål samtidig med et principalt spørgsmål, men på den anden side heller ikke vil give bindende afkald på senere at stille et sådant spørgsmål, bliver det i proceduren og retsbelæringen gjort klart for nævningerne, at der kan stilles yderligere spørgsmål, hvis de besvarer det stillede hovedspørgsmål benægtende.

1.4.1.2. Tillægsspørgsmål

Ud over hovedspørgsmålene kan der efter § 889 stilles tillægsspørgsmål til nævningerne. Tillægsspørgsmålene går ud på, om en strafudelukkelses-, strafbortfalds-, strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrund, som er undergivet nævningernes kompetence, jf. §§ 885 og 886 og afsnit 1.2. ovenfor, er til stede. Et tillægsspørgsmål kan f.eks. gå ud på, om tiltalte er straffri på grund af utilregnelighed efter straffelovens § 16, eller fordi tiltalte har handlet i nødværge, jf. straffelovens § 13. Et tillægsspørgsmål kan f.eks. også gå ud på, om straffen skal forhøjes, fordi tiltalte har begået lovovertrædelsen, mens tiltalte var strafafsoner, jf. straffelovens § 83, stk. 1, eller om straffen skal bortfalde eller nedsættes, fordi tiltalte har handlet i oprørt sindsstemning, der er fremkaldt af et retsstridigt angreb eller en grov fornærmelse fra offerets side, jf. straffelovens § 84, stk. 2, og stk. 1, nr. 4.

Et tillægsspørgsmål skal stilles, hvis det forlanges af en af parterne eller af en nævning, jf. § 889, stk. 2.

1.4.2. Retsbelæringen

Efter § 893 skal retsformanden inden voteringen kort gennemgå sagen og den bevisførelse, der har fundet sted (resumé), samt de retsgrundsætninger, der skal lægges til grund ved besvarelsen af spørgsmålene (retsbelæring). I retsbelæringen skal alle relevante retsspørgsmål gennemgås, herunder navnlig de spørgsmål der giver anledning til tvivl i den konkrete sag. Der vil således efter omstændighederne skulle redegøres f.eks. for, hvornår en tiltalt kan siges at have handlet forsætligt, grænsen mellem røveri og tyveri, spørgsmål om medvirken, hvad der forstås ved nødværge, hvornår der foreligger frivillig tilbagetræden fra forsøg, og hvad der gælder, hvis en del af forbrydelsen er begået i udlandet.

Hvis retstilstanden er tvivlsom, må også dette fremgå af retsbelæringen.

Efter § 893, stk. 2, kan enhver af parterne, efter at retsbelæringen er afsluttet, kræve, at særligt påpegede dele af den gengives i retsbogen. I praksis optages retsbelæringen i nogle tilfælde på bånd, men parterne kan ikke kræve dette, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1991, side 180 H.

Fejl ved retsbelæringen kan danne grundlag for anke, jf. § 945, stk. 1, nr. 2, og kan efter omstændighederne føre til, at Højesteret ophæver dommen og hjemviser sagen til fornyet behandling ved landsretten.

1.4.3. Afgørelsen af skyldspørgsmålet

Efter retsbelæringen vejleder retsformanden nævningerne om voteringsreglerne, jf. § 894, stk. 3, hvorefter nævningerne trækker sig tilbage til voteringsværelset. Efter § 894, stk. 2, kan retsformanden efter sit skøn og skal efter begæring fra nævningernes ordfører medgive nævningerne tegninger, kort, billeder og eventuelle andre synlige beviser, der har været fremlagt under sagen, jf. § 894, stk. 2.

Under nævningernes votering skal retsformanden tilkaldes, hvis mindst 5 nævninger ønsker det. Retsformanden skal besvare spørgsmål fra nævningerne og kan selv tage ordet, hvis retsformanden finder det nødvendigt for at undgå fejltagelser fra nævningernes side, jf. § 895, stk. 1. Det væsentlige af retsformandens udtalelser skal tilføres

retsbogen, og anklagemyndigheden og forsvareren kan efter domsafsigelsen forlange udskrift heraf. Retsformanden kan vælge i stedet at besvare nævningernes spørgsmål i retssalen, hvor parterne er til stede.

Fejlagtige udtalelser fra retsformandens side til nævningerne i voteringsværelset kan ligesom fejl ved retsbelæringen danne grundlag for anke efter § 945, stk. 1, nr. 2. Højesteret fandt i en dom af 4. maj 1988 (Ugeskrift for Retsvæsen 1988, side 515), at kravet i § 895, stk. 1, 4. pkt., om, at det væsentlige af retsformandens udtalelser, når denne tilkaldes til nævningernes voteringsværelse, skal tilføres retsbogen, ikke var opfyldt. I den pågældende sag fremgik det alene af landsrettens retsbog, at retsformanden 3 gange var blevet tilkaldt til voteringsværelset, og at han havde besvaret spørgsmål fra nævningerne vedrørende henholdsvis forståelsen af forsætsbegrebet, hvorvidt strafnedsættelsesgrundene i straffelovens § 84 åbner adgang for fastsættelse af straf under lovens minimum, samt afstemningsproceduren. Det fremgik derimod ikke, hvad retsformanden havde svaret. Højesterets flertal fandt imidlertid ikke, at der var holdepunkter for at antage, at iagttagelse af reglerne om protokollering af retsformandens udtalelser ville have medført et andet udfald af sagen, jf. § 946, stk. 1, hvorfor forsvarerens påstand om ophævelse af dommen ikke blev taget til følge.

Hvis retsformanden har været tilkaldt, skal denne forlade voteringsværelset inden afstemningen, jf. § 894, stk. 2. I øvrigt skal nævningerne under hele voteringen være afskåret fra kontakt med andre, og ingen nævning må forlade voteringsværelset uden tilladelse fra retsformanden, jf. § 894, stk. 3.

Ved afstemningen stemmes der om hvert enkelt spørgsmål i den rækkefølge, de er stillet, dvs. hvis der er stillet subsidiære hovedspørgsmål vedrørende et forhold, besvares det spørgsmål først, som henfører forholdet under den strengeste strafferamme, jf. § 891. Ordføreren afkræver hver nævning dennes stemme enkeltvis i den orden, nævningerne er udtaget, og stemmer selv til sidst, jf. § 897, stk. 1. For en for tiltalte ugunstig besvarelse af et spørgsmål kræves mindst 8 stemmer. Ved besvarelsen af et spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er straffri på grund af utilregnelighed, jf. straffelovens § 16, vil 7 nævnings stemmer dog være tilstrækkeligt. Hvis der er stemmelighed om besvarelsen af et spørgsmål om utilregnelighed, skal spørgsmålet ikke besvares, og spørgsmålet afgøres herefter af dommerne, jf. § 897, stk. 2.

En nævning, der har stemt nej til et hovedspørgsmål eller ja til et tillægsspørgsmål vedrørende strafbortfald, kan nægte at besvare yderligere spørgsmål vedrørende det pågældende forhold, bortset fra spørgsmål om tiltaltes eventuelle utilregnelighed. I så fald anses den pågældende nævning for at have stemt for den for tiltaltes gunstigste løsning, jf. § 897, stk. 3.

Hvis nævningerne er i tvivl om afstemningsproceduren eller om forståelsen af spørgsmålene, eller finder de, at der bør stilles yderligere spørgsmål, kan de tilkalde retsformanden og stille spørgsmål til denne. De kan endvidere anmode om, at deres spørgsmål besvares i retssalen. Hvis der er spørgsmål om ændring af spørgsmålene eller om at stille yderligere spørgsmål til nævningerne, genoptages forhandlingen, og parterne har adgang til at udtale sig, jf. § 898.

Når afstemningen er slut, nedskriver nævningernes ordfører svarene ud for de enkelte spørgsmål, og erklæringen underskrives af ordføreren og to andre nævninger, jf. § 899. Stemmetallet skal ikke angives, medmindre der er tale om stemmelighed vedrørende et spørgsmål om utilregnelighed. Nævningerne vender herefter tilbage til retssalen, og ordføreren oplæser spørgsmål og svar og afleverer erklæringen til retsformanden.

Er der mangler ved erklæringen, er indholdet af den utydeligt, modsigende eller ufuldstændigt, eller er der tvivl om, hvorvidt svarene er vedtaget med det fornødne antal stemmer, kan retten søge at afhjælpe manglen ved at stille spørgsmål til ordføreren. Er dette ikke muligt, kan retten pålægge nævningerne at vende tilbage til voteringsværelset for at afhjælpe manglen eller fjerne tvivlen, jf. § 901.

Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, og der ikke er spørgsmål om anvendelse af andre foranstaltninger end straf, f.eks. anbringelse på et hospital for sindslidende efter straffelovens § 68, afsiger retten straks frifindelsesdom, jf. § 903. Der kan dog blive tale om at stille nye spørgsmål, jf. § 902 og foran under 1.4.1.1. Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, skal sanktionsspørgsmålet almindeligvis afgøres. Dommerne kan imidlertid efter § 904, hvis de finder, at tiltaltes skyld ikke er tilstrækkeligt bevist, beslutte, at der skal foretages en ny domsforhandling med andre dommere og andre nævninger. Denne adgang for dommerne til at tilsidesætte nævningernes erklæring om, at tiltalte er skyldig, benævnes den dobbelte garanti. Når dette sker, vil anklagemyndigheden dog oftest frafalde tiltalen for det pågældende forhold i stedet for at gennemføre en ny domsforhandling.

Hvis dommerne finder, at det forhold, tiltalte af nævningerne er erklæret skyldig i, ikke er strafbart, skal de ifølge § 903, stk. 2, jf. § 909, afsige frifindelsesdom. Denne mulighed må dog anses for teoretisk, idet retten ved udformningen af spørgsmålene vil sikre, at der ikke stilles spørgsmål om, hvorvidt tiltalte er skyldig i et forhold, der overhovedet ikke er strafbart. Efter § 909 kan retten endvidere domfælde for en mindre alvorlig lovovertrædelse end den, tiltalte af nævningerne er erklæret skyldig i, hvis dommerne finder, at forholdet efter loven kun kan henføres under den mindre alvorlige straffebestemmelse, f.eks. hvis tiltalte er fundet skyldig i røveri, og dommerne finder, at forholdet alene kan straffes som tyveri. Heller ikke denne del af bestemmelsen i § 909 anvendes i praksis, idet også denne situation kan forebygges ved udformningen af spørgsmålene.

1.4.4. Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet

Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, og denne erklæring ikke tilsidesættes af dommerne, eller hvis der bliver tale om fastsættelse af andre foranstaltninger end straf, fordi tiltaltes straffrihed skyldes utilregnelighed, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om sanktionen, jf. § 906.

Dommerne og nævningerne afgør herefter sanktionsspørgsmålet i fællesskab, jf. § 906 a. Voteringen herom ledes af retsformanden. Ved afstemningen har hver nævning 1 stemme og hver dommer 4 stemmer, således at nævningerne tilsammen har lige så mange stemmer som dommerne tilsammen. Efter § 214 kan sagen gennemføres, selv om 1 nævning og/eller en dommer har fået forfald. I så fald justeres stemmeantallet, således at de to grupper stadig har lige mange stemmer. Stemme afgives skiftevis af 4 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. Ved stemmelighed gælder det for tiltalte gunstigste resultat. Ved afstemningen kan en nævning nægte at afgive stemme, jf. § 906 a. Den pågældende regnes da for at have stemt for den for tiltalte gunstigste afgørelse, for hvilken nogen i øvrigt har stemt.

Efter voteringen og afstemningen om sanktionsspørgsmålet afsiges der dom i sagen, jf. § 907. I det omfang dommen er begrundet i nævningernes erklæring, skal der som begrundelse alene henvises til denne, jf. § 911. Dommen vil derfor ikke indeholde nogen begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

1.5. Ankeadgangen og ankebehandlingen

Landsrettens dom i en nævningsesag kan af parterne ankes til Højesteret, jf. retsplejelovens § 940. Højesteret kan som ankeinstans tage stilling til, om der er begået rettergangsfejl under sagens behandling i landsretten, jf. § 943, og til konsekvenserne af sådanne fejl. Højesteret kan endvidere tage stilling til strafudmålingen, jf. § 945, stk. 1, nr. 3. Endelig kan Højesteret tage stilling til følgende ankegrunde, jf. § 945, stk. 1, nr. 1 og 2:

- 1) at retten på urigtig måde har afgjort et spørgsmål, der ikke er undergivet nævningernes kompetence, jf. § 885 (om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale) og § 886, 2. og 3. pkt. (strafnedsættelse på grund af sanktion idømt i udlandet, afkortning i straffen på grund af varetægtsfængsling m.v., og strafforhøjelse på grund af gentagelse),
- 2) at retten urigtigt har domfældt i overensstemmelse med en fældende nævningeerklæring i et tilfælde, hvor den efter § 909 burde have frifundet eller alene domfældt for en mindre lovovertrædelse,
- 3) at retten har fraveget en fældende nævningeerklæring efter § 909, hvor dette ikke burde være sket,
- 4) at retten urigtigt har frifundet i henhold til § 869, stk. 2, hvorefter retten straks kan afsige frifindelsesdom, hvis den finder, at det forhold, der er beskrevet i anklageskriftet, ikke er strafbart, eller at straf er udelukket på grund af forældelse eller af anden lignende grund,
- 5) at nævningernes erklæring er blevet forkert på grund af forkert vejledning i loven fra retsformandens side, eller
- 6) at nævningernes erklæring er blevet forkert på grund af fejl ved spørgsmålene, som skyldes en urigtig forståelse af straffeloven.

Højesteret kan derimod ikke tage stilling til bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Hvis Højesteret finder, at der er begået rettergangsfejl, og fejlen er af en sådan karakter, at den kan have haft betydning for sagens udfald, jf. § 946, hjemviser Højesteret dommen til fornyet behandling ved landsretten. Hvis Højesteret finder, at landsrettens dom bør ændres, kan Højesteret ifølge § 960 selv afsige ny dom i sagen, hvis der er grundlag for det, herunder i de tilfælde, hvor anken vedrører strafudmålingen, eller den kan hjemvise sagen til landsretten.

2. Baggrunden for de gældende regler

2.1. Retsplejelovent af 1916

Det var først ved retsplejelovent af 1916, at kravet i grundloven af 5. juni 1849 § 79 om indførelse af nævninger i "Misgjerningssager og i Sager, der reise sig af politiske Lovovertrædelser", blev opfyldt.

Efter denne lov skulle nævninger medvirke i landsretssager, der vedrørte anvendelse af straffelovens bestemmelse om sikkerhedsfængsel, eller hvor der i loven var hjemmel til dødsstraf eller til livsvarigt strafarbejde, medmindre det sidste var betinget af gentagelse. Nævninger skulle endvidere medvirke i sager, hvor der efter loven kunne idømmes strafarbejde eller fortabelse af embede, bestilling eller valgret, medmindre den tiltalte ønskede sagen behandlet uden nævninger. Disse sager kunne dog i visse tilfælde behandles uden nævninger, hvis tiltalte tidligere var idømt strafarbejde. Endelig skulle nævninger medvirke i sager, hvor retten med tiltaltes og anklagemyndighedens samtykke traf bestemmelse herom, og i sager om politiske lovovertrædelser.

Nævningerne skulle efter de dagældende regler kun træffe afgørelse om skyldspørgsmålet. Strafudmålingen blev derimod afgjort af dommerne alene.

Reglerne for anke af landsrettens dom i en nævningsag var identiske med de nuværende regler. Højesteret kunne således også efter de dagældende regler kun tage stilling til urigtig anvendelse af retsregler og til strafudmålingen, men ikke til bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Også udkastet af 1875 til lov om strafferetsplejen, der var udarbejdet af den i 1868 nedsatte proceskommission, og som var en del af grundlaget for retsplejelovent af 1916, indeholdt nogle principielle overvejelser om retsmidlerne i straffeprocessen. Udgangspunktet for kommissionens overvejelser var den "indre forbindelse mellem princippet for retsmidlernes ordning og mundtligheds- eller umiddelbarhedsprincippet". Skulle der under en mundtlig procesordning være et retsmiddel mod afgørelsen i 1. instans af bevisspørgsmålet, måtte der kræves en fuldstændig gentagelse af bevisførelsen efter de samme regler, som var gældende for sagens første afgørelse. Med hensyn til spørgsmålet om, i hvilket omfang anke herefter burde tillades, anføres i "Motiver til det af den ved allerhøjeste Reskript af 28de Februar 1868 nedsatte Proceskommission udarbejdede Udkast til Lov om Strafferetsplejen", s. 147-48, bl.a. følgende:

"At det nu skulde være en almindelig Regel, at enhver Part uden videre Betingelser kunde fordre en saadan ny Forhandling, vilde ikke alene fra et praktisk Synspunkt være en urimelig Fordring, men ogsaa fra et principielt Standpunkt forkasteligt, da Gjentakelsen af Bevisførelsen efter Sagens Natur let vil give et mere mangelfuldt og mindre paalideligt Grund lag for Afgjørelsen end den første Forhandling. Fordringen maa derfor være, at den første Forhandling foregaar under saadanne Garantier, som betrygge, saavidt det overhovedet er muligt, en rigtig Afgjørelse af Bevisspørgsmaalet. Er det Tilfældet, kan Intet vindes, men Meget tabes ved Gjentakelsen.

...

Kun hvor særegne praktiske Hensyn medføre, at der maa slaaes af paa de Fordringer til den første Forhandling af Sagen, som Lovgiveren selv erkjender for de regelmæssige, og hvor man derfor vel kan anse Afgjørelsen af Bevisspørgsmaalet for fyldestgørende, naar parterne bøje sig for den, men ikke kan fordre, at de skulde bøje sig for den, kan en ubetinget Ret til at fordre ny Afgjørelse paa Grundlag af en gjentagen Bevisførelse indrømmes. Men denne Betragtning finder kun Anvendelse, hvor Afgjørelsen i første Instans er henlagt til en enkelt Dommer, ikke i Landsretssager, hvad enten disse afgjøres under Medvirken af Nævninger eller uden Nævninger. I disse Sager maa Adgangen til ny Afgjørelse paa Grundlag af ny Bevisførelse være en Undtagelse, som maa retfærdiggjøres ved særegne Omstændigheder."

En mere udførlig gennemgang af forarbejderne til retsplejeloven af 1916 findes i Retsplejerådets betænkning nr. 994/1983 om lægdommerordningen i straffesager side 16 ff.

2.2. Lov nr. 209 af 23. juli 1932

Ved denne lov skete en væsentlig udvidelse af anvendelsen af lægdommere i strafferetsplejen bl.a. som følge af indførelsen af domsmandsinstitutionen. Til grund for denne lovændring lå en betænkning fra 1930 afgivet af det ved Justitsministeriets skrivelse af 7. juni 1929 nedsatte udvalg til at fremkomme med forslag til ændringer i retsplejeloven.

Det anføres i betænkningen, at udvalget under overvejelserne af, under hvilke former man skulle foreslå lægdommeres medvirken ordnet for at opnå det bedste resultat, var blevet enige om, at nævningeinstitutionens omfang i alt væsentligt burde bevares uformindsket. De ændringer, udvalget foreslog i de dagældende regler, tilsigtede derfor ikke nogen indskrænkning, men kun en bedre afgrænsning af nævningsagerne end den eksisterende ordning.

Udvalget ønskede at udvide lægdommerindflydelsen i strafferetsplejen af hensyn til befolkningens tillid til domstolene og af retssikkerhedsmæssige årsager. Således mente man, at lægdommeres medvirken var "den bedste Garanti for de moderne Retsplejeprincipper, særligt Bevisumiddelbarheden og Anklagegrundsætningens virkelige Gennemførelse".

Ved lovændringen, der ud over indførelsen af domsmandsinstitutionen tillige tilstræbte at tilvejebringe en forenkling af de teknisk set indviklede regler om området for nævningebehandling, indførtes til dels under Rigsdagens behandling af forslaget et system, hvorefter sager skulle behandles ved landsret med nævninger, når loven hjemlede dødsstraf eller, uden at dette var betinget af gentagelse m.v., fængsel i 8 år eller derover. Endvidere indførtes regler om nævningebehandling i sager om barnemord og fosterdrab, politiske lovovertrædelser og undsigelsessager (sager om anvendelse af tidsubestemte foranstaltninger over for truende personer). Sager om underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig blev dog undtaget fra nævningebehandling. Baggrunden herfor var, at disse sager ofte kunne være særdeles indviklede, således at det kunne volde vanskeligheder at få dem forelagt på en for nævningerne tilstrækkelig overskuelig og forståelig måde, og nævningerne havde ingen juridisk eller anden sagkyndig vejledning under deres votering.

Lovændringen i 1932 indebar endvidere en ændring af fordelingen af sager mellem underret og landsret i 1. instans, således at kun nævningsager behandledes i 1. instans ved landsret, medens andre straffesager i 1. instans behandledes ved underret.

Endelig blev nævningernes kompetence ved denne lovændring udvidet, således at en af parterne eller en nævning kunne forlange, at der blev stillet spørgsmål til nævningerne om, hvorvidt der i sagen forelå formildende eller skærpende omstændigheder. I øvrigt var det fortsat dommerne, der alene afgjorde strafudmålingen.

2.3. Lov nr. 112 af 7. april 1936 (indførelse af fælles votering om strafudmålingen)

Ved denne lovændring blev nævningernes kompetence yderligere udvidet, idet strafudmålingen herefter skulle afgøres af nævningerne og dommerne i fællesskab efter fælles votering og afstemning, svarende til de nugældende regler i retsplejelovens § 906 a.

Lovændringen byggede på et forslag udarbejdet af det stående Retsplejeudvalg på baggrund af et ændringsforslag, der var stillet under behandlingen af den ovenfor omtalte lovændring fra 1932, men som ikke blev vedtaget. Retsplejeudvalgets forslag gik ud på, at retsformandens stemme skulle være afgørende ved stemmelighed. Dette blev under lovforslagets behandling i Rigsdagen ændret til den nugældende regel, hvorefter det i tilfælde af stemmelighed er det for tiltalte gunstigste resultat, der bliver udfaldet af sagen. Et flertal af Retsplejeudvalgets medlemmer (13 ud af 16 medlemmer) kunne imidlertid ikke anbefale forslaget om fælles votering. Som begrundelse anførte flertallet bl.a. følgende (Rigsdagstidende 1935/36, tillæg A, sp. 2929-32):

"Det foreliggende Forslag om, naar Skyldspørgsmålet er afgjort, at lade Nævningerne deltage i Raadslagningen og Beslutningen om Fastsættelse af Straf eller de andre Foranstaltninger, der eventuelt vil være at iværksætte over for en Domfældt, anføres at være udsprunget af Ønsket om at undgaa, at Nævningerne skulde nære en overdreven Ængstelse for at kende en Tiltalt skyldig, fordi de føler sig usikre

med Hensyn til, hvilke Foranstaltninger de juridiske Dommere vil bestemme, og, saafremt Straf ikendes, med Hensyn til dennes nærmere Fastsættelse.

Dernæst er der også som Begrundelse for Forslaget henvist til, at en Medvirken fra Nævningernes Side ved Bestemmelsen af de Foranstaltninger, der vil være at træffe, vil være af Interesse for Nævningerne og ogsaa vil være af Værdi for de juridiske Dommere.

Det skal nu straks heroverfor bemærkes, at Erfaringerne har vist, at det saa godt som kun er i Fosterdrabs- eller Barsedrabssager, at Nævningerne undertiden har afsagt Frifindelseskendelse, uagtet den Tiltaltes Skyld var fuldt belyst ved Tilståelse eller andet fældende Bevis. I hvor mange Tilfælde Hensynet til Straffen og Nævningernes Ikke-Indflydelse paa dens Fastsættelse har spillet en Rolle, og hvor stor denne Rolle har været, er det ikke let at udtale sig om. Det er dog efter alt foreliggende sandsynligt, at helt andre Motiver, som det ikke her er Stedet at komme ind paa, har været bestemmende for disse Afgørelser.

Det synes saaledes, at man overvurderer den Fare i den ommeldte Henseende, som den nuværende Ordning af Nævningeinstitutionen frembyder, men selv om en saadan Fare eksisterer, synes det fremsatte Forslag os ikke egnet til Imødegaaelse heraf.

Det er efter Forslaget Meningen, at Retsformandens Stemme skal gøre udslaget i Tilfælde af Stemmelighed i den af Dommerne og Nævningerne bestaaende Forsamling. Dette bevirker imidlertid, at Nævningerne ikke, selv om de alle er enige, vilde være sikre paa at have den afgørende Indflydelse med Hensyn til de Foranstaltninger, der vil være at træffe over for Domfældte. Dette i Forbindelse med Muligheden for Sagens Indankning til Højesteret og denne Domstols endelige Fastsættelse af Foranstaltningerne over for en Domfældt vil efter vort Skøn give Plads for den samme Fare som nu, at Nævningerne ved Afgivelsen af deres Erklæring lader sig paavirke af Usikkerheden med Hensyn til Sagens endelige Resultat i Tilfælde af Domfældelse. Det kan efter vor Mening ligeledes frygtes, at Nævningerne allerede inden de træder sammen med de juridiske Dommere, drøfter Foranstaltningernes Art og træffer Bestemmelse om, hvilket Standpunkt de i denne Henseende skal indtage, hvilket vi vilde anse for uheldigt.

Vi anser det endvidere for sandsynligt, at det vil findes direkte stødende om de 3 juridiske Dommere eller disse og en enkelt Nævning skulde kunne tilsidesætte en af samtlige Nævninger eller de øvrige 11 Nævninger enstemmig truffen Bestemmelse med Hensyn til de Foranstaltninger, der vil være at træffe.

Dertil kommer yderligere, at en Ret bestaaende af 15 Personer, der kun skal træffe Bestemmelse om Straf eller andre Foranstaltninger for en Domfældt, efter vort Skøn er en vel stor og meget uhaandterlig Forsamling, ogsaa naar man tager i Betragtning de mange forskellige Foranstaltninger, som der efter den nugældende Straffelov kan være Spørgsmaal om at gennemføre.

Når disse Betænkeligheder er til Stede, forekommer det os uheldigt, at der gennemføres en Ændring, der betyder et afgørende Brud med Nævningeinstitutionens historiske Udvikling og Væsen. Historisk er Nævningeinstitutionen baseret paa en Deling saavel med Hensyn til de Afgørelser, der træffes, Skyld og Straf, som med Hensyn til det dømmende Element, Nævninger og Dommere, og denne Deling ophæves ikke ved det fremsatte Forslag, der forudsætter, at Nævninger og Dommere virker hver for sig lige indtil det Øjeblik, der skal træffes Bestemmelse om de Foranstaltninger, der vil være at anvende over for den Domfældte. At det paa dette Tidspunkt skulde lykkes at tilvejebringe en saadan Forbindelse mellem Dommere og Nævninger, at dette skulde være mere frugtbringende end den nugældende Ordning, hvorefter Nævningerne i medfør af Retsplejelovens § 886 a afgør, om der har været formildende eller skærpende Omstændigheder til Stede, samt om en af de i Straffelovens § 17, stk. 1, omhandlede Tilstande har foreligget, maa vi betvivle. I den Retning frembyder Domsmandsinstitutionen utvivlsomt større Fordele."

Retsplejeudvalgets mindretal, som gik ind for forslaget om fælles votering vedrørende strafudmålingen, anførte som grundelse bl.a. følgende:

"I Henhold til Grundlovens Bud har Retsplejeloven indrettet Nævningebehandling for politiske Lovovertrædelser og for en mindre Gruppe af grove Forbrydelser. Naar Lægmands Medvirken i Strafferetsplejen Saaledes i disse Sager er bunden til en bestemt Form for Retspleje, mener vi dog ikke, at det skulde være udelukket at overveje Ændringer i denne Lovgivning, hvis nye Forhold eller indvundne Erfaringer i rimelig Grad skønnes at give Stof dertil. Idet vi gaar ud fra, at Nævningeproceduren opretholdes,

bortser vi ved nedenstaaende Bemærkninger fra en Sammenligning med Domsmandsinstitutionen. I saa Henseende maa fremhæves den Forandring, der er sket ved Overgangen til den nugældende Straffelov. Under Straffelov 1866 laa Straffesagens videre Behandling efter en fældende Nævningekendelse mere klar end nu. Hvis Tiltalte ikke som afsindig skulde underkastes Sikkerhedsforanstaltninger, havde Retten kun at fastsætte en Straf for ham. Den gældende Straffelov giver derimod ofte Valg mellem forskellige Behandlingsmaader ogsaa af den mentalt normale Forbryder (almindelig Straf, Ungdomsfængsel, Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring) og i det ikke sjældne Tilfælde, at den i Straffelovens § 17 angivne Tilstand er til Stede, skal der vælges mellem almindelig Straf, Psykopatfængsel eller Sikkerhedsforanstaltninger af nærmere angiven Art. Hertil kommer, at Strafferammerne er overordentligt vide. Som et praktisk Tilfælde fra Nævningesagerne kan anføres Forbrydelsen Samleje med et Barn under 15 Aar, § 222, hvor Rammen er Fængsel fra 30 dage til 12 Aar. Det vil derfor nu i højere Grad end tidligere være helt uklart for Nævningerne, hvad Resultatet kan blive af deres Kendelse, hvilket kan føre til en overdreven Ængstelse for at kende skyldig. Bortset herfra maa Nævningen, der indgaaende har beskæftiget sig med Tiltaltes Forhold og dannet sig et Indtryk af hans Personlighed, føle en ganske naturlig og rimelig Interesse for, hvilken Reaktion der bør vælges over for den skyldige. Og paa den anden Side kan det ikke hævdes, at Rettens Bedømmelse maa ligge saa fast, at den ikke kan modtage en gavnlig Paavirkning af Udtalelser fra Nævningerne, der tjener til at oplyse, hvor strengt eller hvor mildt Befolkningen ser paa det begaaede Forhold. Saaledes set synes da en Medvirken af Nævningerne ved den efter Nævningekendelsens Afsigelse følgende Del af Sagens Behandling baade at kunne tjene til at gøre deres Hverv mere tiltrækkende ved at give det mere Mening i Nævningernes Øjne og til i det hele at forhøje den samfundsmæssige Værdi af denne grundlovsmæssige Institution.

Den Indvending, at en saadan Ordning vil stride mod Institutionens Karakter, kan vi kun finde afgørende, hvis Rettens Indflydelse bliver underordnet i Forhold til Nævningernes. Dette sker ikke, naar Afgørelsen i den af Landsdommerne og Nævningerne dannede Forsamling i Tilfælde af halvt Stemmetal for en vis Beslutning tilfalder den juridiske Halvdel af Forsamlingen repræsenteret ved Retsformandens Stemme, hvilket i øvrigt er den almindelige Regel for Afstemning ved lige Stemmetal. Navnlig kan ikke den Ordning bifaldes, at den Halvdel, der stemmer for det mildere Resultat, bestemmer Dommen. I det Øjeblik Retten har sluttet sig til Skyldigkendelsen, er et Samarbejde for saa vidt etableret. Der er Enighed om Udgangspunktet, en vis Strafskyld, og under Raadslagning og Afstemning kan en frugtbringende Meningsudveksling finde Sted. Fordi Nævningerne ikke ved at gaa sammen kan overstemme Dommerne, hvis ogsaa disse staar sammen, vil de ingenlunde have Grund til at anse deres Deltagelse som betydningsløs.

Den beskrevne Ordning repræsenterer en Videreførsel af den Regel, der ved Tillægsloven af 1932 fik Optagelse i § 886 a: at Nævningerne kan spørges om, hvorvidt der foreligger formildende eller skærpende Omstændigheder. Det til Grund herfor liggende Formaal, at skaffe Nævningerne Føling med det sidste Afsnit af Domsbehandlingen, vil fyldestgøres bedre og mere alsidigt ved at give dem Adgang til at udtale sig om den konkrete Udmaaling m.v. Omvendt vil det være mindre hensigtsmæssigt at opretholde Regelen i § 886 a, hvis der indrettes den omhandlede Medvirken."

2.4. Senere ændringer af området for nævningernes kompetence

Senere lovændringer har begrænset nævnings medvirken i straffesager. Ved lov nr. 276 af 9. juni 1948 indførtes adgang til - bortset fra sager om politiske overtrædelser - at behandle nævningesager, i hvilke der bliver spørgsmål om anvendelse af særforanstaltninger (jf. den nugældende straffelovs §§ 68-70 og § 73) ved underret under medvirken af domsmænd, jf. retsplejelovens § 925 a, hvis tiltalte har aflagt en fuldstændig tilståelse, og tiltalte og anklagemyndigheden samtykker heri.

Ved lov nr. 192 af 12. juni 1962 blev sager om overtrædelse af straffelovens §§ 172 og 173 om dokumentfalsk undtaget fra nævningebehandling ud fra det synspunkt, at erfaringerne havde vist, at disse sager, der ofte indeholder meget indviklede regnskabstekniske spørgsmål, var mindre egnede for nævningebehandling.

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af straffeloven (voldtægt, røveri og brandstiftelse) blev der på grundlag af Straffelovrådets forslag i betænkning nr. 914/1980 gennemført endnu en begrænsning i anvendelsen af nævningebehandling som en konsekvens af en opspaltning af strafferammerne for voldtægt, røveri og brandstiftelse.

Straffelovsændringen havde bl.a. til formål at opnå en mere hensigtsmæssig udformning af straffelovens

bestemmelser om voldtægt samt at opnå en tilpasning af strafferammerne til det gældende udmålingsniveau.

Om straffelovsændringens konsekvenser for sagernes processuelle behandling anførte den daværende justitsminister (Ole Espersen) følgende ved fremsættelsen af lovforslaget (Folketingstidende, 1980-81, forhandlingerne, sp. 6308):

"Ud over en tilpasning af strafferammerne til det gældende udmålingsniveau medfører forslaget til udformningen af de nævnte strafferammer, at sager efter de normale rammer på 6 år skal behandles som almindelige domsmandssager, og at sager efter de skærpede rammer på 10 år fortsat skal behandles som nævningsager.

Der kan efter min opfattelse ikke være afgørende betænkeligheder ved, at ukvalificerede overtrædelser af de omhandlede bestemmelser som følge af de foreslåede strafferammer bliver domsmandssager i stedet for som i dag at skulle behandles ved nævningeting. Det strafniveau, som anvendes i ukvalificerede tilfælde af voldtægt, røveri og brandstiftelse, ligger væsentligt under strafniveauet i andre nævningsager og på linje med det niveau, som anvendes i domsmandssager i øvrigt. Hertil kommer, at den forurettede i voldtægtssagerne udsættes for en særlig belastning i forbindelse med nævningebehandlingen, der typisk tildrager sig langt større offentlig interesse end de mere uddramatiske domsmandssager.

Blandt andet på baggrund af denne omlægning af sagsbehandlingen overvejer Justitsministeriet for tiden, om det ville være muligt at styrke lægdommernes stilling i domsmandssagerne. Blandt de muligheder, som har været fremme, er forslag om at nedsætte antallet af dommere i landsretten fra 3 til 2 i ankesager, hvori der medvirker domsmænd."

Spørgsmålet om anvendelsesområdet for nævninger var genstand for omfattende debat i Folketinget i forbindelse med lovens gennemførelse, hvilket førte til, at justitsministeren gav tilsagn om, at spørgsmålet om lægmandselementet - nævnings og domsmænds - betydning og indplacering i retsplejen ville blive taget op til generel vurdering.

2.5. Lov nr. 298 af 6. juni 1984

Ved denne lovændring blev afgrænsningen af, hvilke sager der skal behandles som nævningsager, ændret væsentligt. Lovændringen byggede bl.a. på overvejelser i Retsplejerådets betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager og Retsplejerådets betænkning nr. 994/1983 om lægdommerordningen i straffesager m.v. og svarer til de regler, der gælder i dag.

Ved lovændringen blev kriteriet for anvendelsen af nævninger ændret fra at være lovovertrædelsens strafferamme til at være den forventede straf i den konkrete sag.

Straffesager, hvori der ikke foreligger tilståelse, skal således nu behandles under medvirken af nævninger, såfremt der under sagen bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, medmindre der er tale om en overtrædelse af en af de bestemmelser i straffeloven, der særligt er undtaget fra nævningebehandling (økonomisk kriminalitet). Endvidere skal sager, hvori der er spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller om dom til forvaring, jf. straffelovens § 70, samt politiske lovovertrædelser behandles ved nævningeting.

Siden lovændringen i 1984 er der ikke sket ændringer af reglerne om, hvilke sager der er nævningsager.

Kapitel 6 - Retsplejerådets generelle overvejelser om nævningsagers behandling

1. Retsplejerådets flertals vurdering af den gældende nævningeordning

Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (Poul Sørensen, Knud Arildsen, Torsten Hesselbjerg, Poul Holm, Jørgen Ilum, Linda Lauritsen, Gorm Toftegaard Nielsen, Bent Otken og Birgitte Vestberg) udtaler:

1.1. Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet

Den gældende nævningeordning indebærer, at bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld kun prøves i én instans. For tiltalte gælder ganske vist den særlige retssikkerhedsgaranti, at dommerne efter retsplejelovens § 904 kan tilsidesætte en fældende nævningeerklæring og beslutte, at en ny domsforhandling skal finde sted. Det er imidlertid stærkt utilfredsstillende, at der ikke i de alvorligste straffesager er adgang til samme fuldstændige prøvelse i to instanser som i de mindre alvorlige straffesager, der er behandlet under medvirken af domsmænd.

Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet strider endvidere mod bestemmelsen i artikel 14, stk. 5, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, hvorfor Danmark bl.a. på grund af nævningsagerne har måttet tage forbehold over for denne bestemmelse. Uanset at Den Europæiske Menneskerettighedskommission som anført ovenfor i kapitel 3 under pkt. 2.1. i to sager har afvist, at manglende adgang til anke af skyldsspørgsmålet i nævningsager skulle være en krænkelse af den europæiske menneskerettighedskonvention, vil det klart være i tråd med tendenserne i kommissionens og domstolens afgørelser, at der også i disse sager indføres mulighed for en fuldstændig ankebehandling.

Indførelse af en adgang til at anke skyldsspørgsmålet i nævningsager vil dog ikke føre til, at de danske forbehold til de to konventioner kan ophæves, idet der fortsat gælder ankebegrænsninger i visse sager af mindre betydning, jf. retsplejelovens § 962, stk. 2. Endvidere er der ikke i sager, der behandles af Sø- og Handelsretten, adgang til at anke skyldsspørgsmålet. Forholdet til menneskerettighedskonventionerne er nærmere omtalt i kapitel 3. Sø- og Handelsrettens behandling af straffesager er omtalt i kapitel 9.

Den manglende mulighed for at anke skyldsspørgsmålet har utvivlsomt medvirket til de forholdsvis mange tilfælde, hvor nævningsager er anket til Højesteret med påstand om ophævelse af dommen på grund af formalitetsfejl under nævningsagens behandling. Ophævelse på grund af formalitetsfejl har jo - sammen med Den Særlige Klagerets afgørelse om genoptagelse - været den domfældtes eneste mulighed for at få omgjort en fældende nævningedom.

Ankemuligheden må på den baggrund forventes at nedbringe antallet af formalitetsanker væsentligt.

Omvendt må det forventes, at ankehypigheden i nævningsagerne vil være forholdsvis stor, dvs. større end den i dag er i domsmandssagerne. Dette forhold taler dog ikke i sig selv imod, at skyldsspørgsmålet skal kunne ankes. Klagemuligheder er altid ressourcekrævende, og afgørende må være en vurdering af, om behovet bør imødekommes. Ved vurdering af ressourceforbruget må det også tages i betragtning, at selv anke af en fældende dom ikke er uden risiko, idet en anke - da kontraanke fra anklagemyndighedens side er sædvanlig - jo alt andet lige kan resultere i, at sanktionen bliver skærpet. Dette er også i dag en mulighed, der må tages i betragtning ved anke af strafudmålingen til Højesteret, og i så henseende må risikoen antages hverken at være meget mindre eller større ved anke af skyldsspørgsmålet fra byret til landsret.

Flertallet finder på den anførte baggrund, at der også i nævningsager bør indføres en egentlig toinstansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling.

1.2. Den manglende begrundelse for nævningernes afgørelse af skyldsspørgsmålet

Efter de gældende regler begrundes nævningernes afgørelse ikke. Det er af afgørende betydning for en domfældt at blive bekendt med begrundelsen for domfældelsen. Både i civile sager og i alle andre straffesager end nævningsager anses det da også for en selvfølgelig pligt for retten, at der gives en egentlig begrundelse for afgørelsens resultat, hvad enten dommen måtte gå ud på at domfælde eller frifinde, jf. retsplejelovens § 218 og 929. Det er endvidere af væsentlig betydning for parternes overvejelser om eventuel anke, at dommen indeholder en begrundelse, der opfylder kravene i § 929, stk. 2 og 3. Dette gælder så meget mere, hvis der i nævningsager bliver adgang til anke også af skyldsspørgsmålet. Efter den bestemmelse, der gælder for begrundelsen af byretsdomme, skal det, hvis tiltalte domfældes, i begrundelsen nøjagtigt angives de omstændigheder, der som beviste lægges til grund for domfældelse. Endvidere skal anføres den eller de lovbestemmelser, som bringes i anvendelse. Tilsvarende skal der, hvis tiltalte frifindes, angives de omstændigheder, som antages at mangle eller ikke være bevist, eller de strafudelukkende omstændigheder, som antages at foreligge. Også frifindende domme skal angive de lovbestemmelser, der er anvendt.

Det er ikke praktisk muligt at pålægge nævningerne at give en sådan begrundelse, hvis de nugældende regler om, at nævningerne voterer og afgør skyldsspørgsmålet alene, opretholdes. Nævningesager er ofte meget komplicerede

såvel retligt som faktisk, og navnlig i narkotikasager er der ofte tale om flere tiltalte og tiltale for en række forhold. Det må allerede derfor antages, at der vil være stor risiko for, at nævningerne ikke kan nå til enighed om en begrundelse, eller at der opstår fejl i begrundelsen. Men heller ikke i øvrigt er det praktisk muligt at pålægge nævningerne at udforme en udførlig begrundelse for resultatet af skyldafgørelsen.

I praksis er der i enkelte sager set anvendt den fremgangsmåde, at dommerne, hvor nævningernes erklæring går ud på domfældelse, giver en udførlig begrundelse for, hvorfor de også finder, at tiltalte er skyldig, og derfor ikke tilsidesætter nævningernes afgørelse efter § 904. En mulighed kunne derfor være at pålægge dommerne at begrunde deres egen afgørelse af skyldspørgsmålet i nævningesager. En sådan begrundelse har imidlertid den afgørende svaghed, at det stadig ikke vil fremgå, hvad nævningerne har anset for bevist og begrundelsen herfor, og for nævningerne må det fremstå som uacceptabelt, hvis deres begrundelse væsentligt afviger fra dommernes, navnlig fordi dommernes begrundelse over for offentligheden kommer til at fremstå som den afgørende. Hertil kommer, at efter flertallets opfattelse bør en adgang til fuldstændig ankebehandling af nævningesager indebære, at også anklagemyndigheden får adgang til at anke frifindende domme. I en sådan sag vil der i den traditionelle nævningebehandling ikke være nogen begrundelse for resultatet, idet dommerne ikke har haft adgang til at træffe afgørelse i sagen.

Flertallet finder på den baggrund, at der i dommen bør gives en udførlig begrundelse også for afgørelsen af skyldspørgsmålet, og at en forudsætning herfor er, at begrundelsen udarbejdes af nævningerne og dommerne i fællesskab.

1.3. Spørgsmålssystemet

Retsplejelovens regler for udformningen af spørgsmålene til nævningerne er beskrevet i kapitel 5, pkt. 1.4.1. Udformningen af spørgsmålene giver i praksis anledning til en række problemer.

Et problem er sager, hvor tiltalen går på, at flere tiltalte har handlet i forening, og hvor hvert spørgsmål ifølge § 887, stk. 2, kun må vedrøre én tiltalt. Det har således givet anledning til tvivl, om man i sådanne tilfælde skal stille principale hovedspørgsmål i overensstemmelse med tiltalen og subsidiære spørgsmål, hvori de medtiltalte én efter én udelades, og slutte med det mest subsidiære spørgsmål, hvorefter vedkommende tiltalte har været alene om lovovertrædelsen. Nogle dommere løser problemet ved i retsbelæringen at henvise nævningerne til ved besvarelsen af de enkelte spørgsmål at bortse fra de medtiltaltes eventuelle skyld. I Østre Landsret har således i en årrække været anvendt formuleringen "eventuelt i forening med". Hvis en medtiltalts medvirken kun er delvis, volder formuleringen imidlertid endnu større vanskeligheder. Efter straffelovens § 80, stk. 2, er det som hovedregel en skærpende omstændighed, at en lovovertrædelse er begået af flere i forening. Det har således betydning for strafudmålingen, om nævningerne lægger til grund, at tiltalte har begået lovovertrædelsen i foreningen med en eller flere andre personer.

I narkotikasager, der påstås henført under straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt. (om overdragelse af en betydelig mængde særlig farligt eller skadeligt stof) på grund af forholdenes antal og den samlede mængde stof, er det ikke praktisk muligt at overholde bestemmelsen i § 891, hvorefter flere hovedspørgsmål vedrørende det samme forhold skal stilles således, at det spørgsmål, der henfører forholdet under den strengeste strafferamme, stilles først. Det vil tværtimod være nødvendigt at stille et sidste opsamlingsspørgsmål om henførelse under § 191, stk. 1, 2. pkt., som kun skal besvares, hvis mindst et bestemt antal af de forudgående hovedspørgsmål er besvaret bekræftende. Det samme gælder røverier, der påstås henført under straffelovens § 288, stk. 2 (om særlig skærpende omstændigheder) på grund af forholdenes antal.

Et tredje problem, der ofte giver anledning til diskussion i praksis, er, om subsidiære hovedspørgsmål skal stilles samtidig med det principale hovedspørgsmål eller i givet fald først efter, at nævningerne har besvaret det principale spørgsmål benægtende. For mange subsidiære spørgsmål kan virke forvirrende og gøre både sagen og voteringen unødigt kompliceret. På den anden side kan undladelse af at stille et subsidiært hovedspørgsmål efter omstændighederne i nogle tilfælde opfattes som et forsøg på fra anklagemyndighedens side at lægge pres på nævningerne til at svare bekræftende på det principale spørgsmål for dermed at få henført forholdet under den strengeste straffebestemmelse.

I sager med mange, måske endda ensartede forhold, kan det volde nævningerne betydelige vanskeligheder at holde bevisførelsen vedrørende hvert enkelt forhold ude fra de andre. Forholdene kompliceres yderligere af, at der ofte stilles adskillige tillægsspørgsmål. Det kan således forekomme, at der stilles tillægsspørgsmål om:

- 1) straffrihed på grund af nødværge efter straffelovens § 13, stk. 1,
- 2) straffrihed på grund af overskridelse af grænserne for nødværge, jf. straffelovens § 13, stk. 2,
- 3) strafbortfald for overskridelse af nødværgegrænsen, jf. § 84, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1,
- 4) strafbortfald på grund af oprørt sindsstemning fremkaldt ved retsstridigt angreb eller grov fornærmelse, jf. straffelovens § 84, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 4,
- 5) strafbortfald på grund af slagsmål eller gengæld efter straffelovens § 248,
- 6) strafbortfald, fordi handlingen er begået under indflydelse af stærk sindsbevægelse, eller når der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen, jf. § 85, 2. pkt.,
- 7) strafnedsættelse efter straffelovens § 84, stk. 1, nr. 1,
- 8) strafnedsættelse efter straffelovens § 84, stk. 1, nr. 4,
- 9) strafnedsættelse efter straffelovens § 248 og
- 10) strafnedsættelse efter straffelovens § 85.

I sager om legemsangreb vil det ofte volde problemer at formulere spørgsmålene tilstrækkelig præcist for så vidt angår antallet af spark og/eller slag, der er tildelt, hvor de har ramt osv. Det er alt for ofte ikke praktisk muligt på forhånd at tage højde for alle de kombinationsmuligheder, der efter bevisførelsen kan vise sig relevante, og dette kan føre til den uheldige konsekvens, at omstændigheder, der har betydning for strafudmålingen, udelades. Dette medfører bl.a. vanskeligheder for dommerne i forbindelse med voteringen om strafudmålingen, idet dommerne skal tage stilling til straffastsættelsen uden af vide, hvilke faktiske omstændigheder af betydning for strafudmålingen nævningerne har lagt til grund.

Det er således en grundlæggende mangel ved spørgsmålssystemet, at spørgsmålene skal formuleres, så de kan besvares med ja eller nej. Hvis et spørgsmål angår, om tiltalte er skyldig i manddrab ved at have tilføjet forurettede 5 knivstik, skal nævningerne svare nej, hvis de kun anser det for bevist, at tiltalte stak 4 gange. For at undgå sådanne situationer, må omstændigheder, som bestemt ikke er uvæsentlige, derfor ofte udelades af spørgsmålene.

Også i de sager, hvor strafudmålingen ankes, giver spørgsmålssystemet vanskeligheder. Det vil i sådanne tilfælde ofte være umuligt for appelinstansen at konstatere, hvilke nærmere omstændigheder i forbindelse med lovovertrædelsen der er lagt til grund. F.eks. har det været vanskeligt for Højesteret at fastlægge en praksis for strafudmåling en i narkotikasager ud fra den tiltaltes rolle i handelen med narkotika som f.eks. bagmand eller kurer, fordi det ofte ikke fremgår, hvad nævningerne bevismæssigt har lagt til grund om dette spørgsmål. Et andet eksempel er forsætsformen. For strafudmålingen har det overordentlig stor betydning, om tiltaltes forsætlige manddrab var planlagt eller udsprang af en spontan handling, om tiltalte handlede med såkaldt direkte forsæt, eller der forelå sandsynligheds- eller måske kun eventualforsæt osv. Momenterne er af afgørende betydning for strafudmålingen, men hvad der i så henseende er lagt til grund ved nævningernes bekræftende besvarelse af de stillede spørgsmål, fremgår ikke af dommen i nævningesager.

Det store antal spørgsmål, der efter omstændighederne må stilles, og disses komplicerede karakter øger risikoen for fejltagelser og misforståelser med deraf følgende urigtige afgørelser. I det hele taget er det en afgørende mangel ved det gældende formelle og utidssvarende spørgsmålssystem, at afgørelsen af nævningerne kun kan træffes ved en ja/nej besvarelse, at der kun kan svares ja til et givet spørgsmål, hvis nævningerne finder alle de faktiske elementer, der indgår i beskrivelsen af det påtalte forhold, bevist, og at nævningerne således må svare nej til et givet hovedspørsmål, blot fordi en biomstændighed, der er uden principiel betydning for skyldspørgsmålet, ikke er tilstrækkelig bevist. F.eks. kan en tidsangivelse i en sag om manddrab være af helt afgørende betydning for skyldspørgsmålet. Men det kan alt efter omstændighederne også være af helt underordnet betydning, om drabet fandt sted ca. kl. 21 eller ca. kl. 22. Samme forhold kan gøre sig gældende med hensyn til drabsmåden osv.

På grund af den manglende begrundelse vil det normalt ikke kunne konstateres, hvis en afgørelse skyldes f.eks. en misforståelse af et spørgsmål.

Endvidere forekommer det unaturligt og uhensigtsmæssigt, at nævningerne skal tage stilling til strafnedsættelses- og strafforhøjelsesgrunde, inden spørgsmålet om straf er procederet. Er der stillet spørgsmål herom, skal nævningerne således tage stilling til, om straffen skal nedsættes eller forhøjes, uden at de på dette trin af sagen kender udmålingspraksis på det pågældende område. Som beskrevet i kapitel 5 under pkt. 2.3 fandt også Retsplejeudvalgets mindretal, da fælles votering om strafudmålingen blev indført i 1936, at det ville være mindre hensigtsmæssigt at opretholde en ordning, hvor der i forbindelse med afgørelsen af skyldspørgsmålet kunne stilles spørgsmål til nævningerne om skærpende og formildende omstændigheder.

Der kan således på en lang række punkter rejses en alvorlig kritik mod spørgsmålssystemet, og flertallet anser det derfor for et betydeligt fremskridt, hvis dette utidssvarende system afskaffes.

Spørgsmålssystemet har snæver sammenhæng med voteringsformen. Ved fælles vote ring - som foreslået af flertallet - har spørgsmålssystemet mistet sit formål. Det, der er genstand for bevisførelse og procedure om skyldspørgsmålet, er den tiltale, der er rejst i sagen, således som denne tiltale er formuleret i anklageskriftet. Voteringen resulterer så i, at tiltalte enten i større eller mindre omfang findes skyldig i den rejste tiltale, eller at tiltalte frifindes.

Skal nævningerne derimod som hidtil votere om skyldspørgsmålet adskilt fra dommerne, må også spørgsmålssystemet bevares i sin hidtidige uhensigtsmæssige form, idet det ikke er forsvarligt eller praktisk muligt at overlade det til nævningerne uden vejledning og uden afgrænsning af bevistemaet i form af spørgsmål at tage stilling til skyldspørgsmålet. Dette gælder også, om et forhold kan henføres under en mildere straffebestemmelse end den, efter hvilken tiltale er rejst, og om der foreligger strafudelukkelse-, strafbortfalds-, strafnedsættelses- eller strafforhøjelsesgrunde.

En løsning på nogle af problemerne ved spørgsmålssystemet kunne være at lade spørgsmålet om strafbortfald, strafforhøjelse og strafnedsættelse afgøre i forbindelse med den fælles votering om strafudmålingen. Dette ville dog kun i begrænset omfang fjerne den risiko for materielt forkerte afgørelser, der er forbundet med det komplicerede spørgsmålssystem. Flertallet finder derfor også af denne grund, at der bør indføres fælles votering mellem nævninger og dommere.

1.4. Retsbelæringen

Retsplejelovens regler om retsformandens retsbelæring er omtalt i kapitel 5, pkt. 1.4.2.

Retsbelæringen skal indeholde en objektiv gennemgang af samtlige retsspørgsmål, der kan være relevante for den konkrete sag. Disse retsspørgsmål er ofte komplicerede, men retsbelæringen skal samtidig være forståelig for nævningerne. Afvejningen af hensynet til forståeligheden og hensynet til at medtage alle forbehold og tvivlsspørgsmål kan ofte volde vanskeligheder i praksis.

Fejl ved retsbelæringen anføres ofte af forsvareren som begrundelse for anke, uden at dette resulterer i, at Højesteret ophæver dommen.

Efter flertallets opfattelse ville den juridiske vejledning til nævningerne blive bedre, hvis den ikke som efter de gældende regler skal ske som et samlet foredrag, der omhandler samtlige juridiske problemer, der kan blive relevante for sagen, men i stedet sker som led i en fælles votering mellem nævninger og dommere. Ved en fælles votering vil retsformanden kunne redegøre for de juridiske problemer på det tidspunkt, hvor de bliver relevante under drøftelsen af sagen, og nævningerne vil løbende kunne stille spørgsmål. Endvidere vil retsformanden bedre kunne rette eventuelle misforståelser, hvis retsformanden er til stede under hele voteringen og ikke kun efter tilkaldelse. I det hele taget bør afgørelsen af skyldspørgsmålet på samme måde som afgørelsen af sanktionen træffes efter en dialog mellem nævningerne og dommerne, hvorunder både relevansen og bæredygtigheden af fremførte argumenter kan belyses og prøves.

Det har efter de gældende regler givet anledning til diskussion, om retsformanden under retsbelæringen skal give udtryk for, at dommerne er indstillet på at benytte adgangen efter § 904 til at træffe bestemmelse om en ny domsforhandling, hvis nævningerne finder tiltalte skyldig i et bestemt forhold. På den ene side kan det forekomme urimeligt, at nævningerne skal foretage lange og vanskelige overvejelser om et spørgsmål, der ikke bliver aktuelt, fordi dommerne allerede har besluttet i givet fald at ville tilsidesætte en fældende nævningeerklæring. En tilkendegivelse fra retsformanden herom må imidlertid forudsætte, at dommerne allerede på dette tidspunkt har

drøftet sagen og gjort sig klart, at de ikke finder et fornødne grundlag for en domfældelse. På den anden side kan det forekomme urimeligt allerede på forhånd at tilkendegive over for nævningerne, at deres opfattelse på et bestemt punkt ikke har nogen relevans. Nævningernes afgørelse har endvidere, uanset om dommerne ikke finder grundlag for domfældelse, betydning for, om anklagemyndigheden kan få skyldspørgsmålet prøvet under en ny domsforhandling.

Den uheldige situation, som af og til forekommer, at retsformanden enten på forhånd må tilkendegive, at dommerne ikke finder grundlag for domfældelse, eller at dommerne efterfølgende må tilsidesætte nævningernes afgørelse, vil selvsagt kunne undgås ved indførelse af fælles votering om skyldspørgsmålet.

1.5. Sanktionsfastsættelsen

Flertallet finder ikke grundlag for at ændre de gældende regler om afgørelsen af sanktionsspørgsmålet, hvorefter dette spørgsmål afgøres efter fælles votering mellem nævninger og dommere, og hvorefter dommerne har lige så stor indflydelse på afgørelsen som nævningerne. Det foreslås dog, at spørgsmålet om tilstedeværelsen af strafforhøjelses-, strafnedsættelses- eller strafbortfaldsgrunde skal afgøres som led i sanktionsfastsættelsen. Flertallet foreslår endvidere, jf. nærmere kapitel 7, pkt. 6.1.1., at spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed skal afgøres som led i sanktionsfastsættelsen.

1.6. Flertallets konklusion

Retsplejerådets flertal finder på baggrund af den alvorlige kritik, der kan rettes mod den gældende nævningeordning, at der bør indføres en egentlig toinstansordning også i nævningesager med deraf følgende mulighed for at anke afgørelsen af skyldspørgsmålet, at der bør indføres fælles votering mellem nævninger og dommere i disse sager, og at også afgørelsen af skyldspørgsmålet begrundes.

For at bevare nævningeinstitutionen som en selvstændig behandlingsform ved siden af domsmandsinstitutionen er det imidlertid vigtigt gennem reglerne om rettens sammensætning i nævningesager samt navnlig ved udformningen af afstemningsreglerne at sikre nævningerne en helt afgørende indflydelse på afgørelsen af spørgsmålet om tiltaltes skyld.

2. Mindretallets udtalelse

Et mindretal (Karen Dyekjær-Hansen og Jørgen B. Jepsen) er af den opfattelse, at der næppe er behov for en grundlæggende ændring af nævningesystemet, således som flertallet har foreslået.

Mindretallet mener derimod, at der er behov for at indføre en ordning, hvorefter de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse. Det kan i den forbindelse overvejes i lovteksten at præcisere, at de juridiske dommere har pligt til at tilsidesætte en fældende nævningekendelse, hvis dommerne, dersom sagen havde været behandlet som domsmandssag, ville have stemt for frifindelse.

Endvidere bør der indføres en ordning, hvorefter retsformandens retsbelæring i nævningesager optages på bånd.

Mindretallet kan dog tilslutte sig flertallets forslag om at lade tiltalte have mulighed for at kunne vælge at få sin sag behandlet efter reglerne for domsmandssager.

Mindretallet udtaler i relation til ovenstående konklusion:

Nævningesager adskiller sig som bekendt fra andre straffesager ved, at bevisvurderingen ikke kan ankes. Til gengæld gælder den såkaldte "dobbeltgaranti". Det er indtrykket, at denne "dobbeltgaranti" tidligere visse steder har fungeret på den måde, at de juridiske dommere kun ville tilsidesætte en fældende nævningekendelse, hvis kendelsen var åbenbart forkert.

I dag forekommer det at være den almindelige praksis, at de juridiske dommere tilsidesætter en fældende nævningekendelse, hvis dommerne, dersom sagen havde været behandlet som en domsmandssag, ville have stemt for frifindelse. For at styrke dobbeltgarantien kunne det overvejes at lovfæste en regel herom.

I betragtning af, at nævningsagerne er de alvorligste straffesager, forekommer det utilfredsstillende, at afgørelsen i en nævningsag ikke begrundes. Det er næppe muligt under den eksisterende ordning at kræve, at nævningerne skal begrunde deres afgørelse. Det skyldes, at nævninger ikke på samme måde som de juridiske dommere har erfaring i at formulere begrundelser, og at der meget let kan forekomme at være forskellige begrundelser for resultatet for de enkelte nævnings vedkommende.

Derimod ses der ikke at være noget i vejen for at indføre en ordning, hvorefter de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse. En sådan ordning har i praksis allerede i en årrække fungeret i en enkelt afdeling i Vestre Landsret, jf. f.eks. afgørelsen U 1994.736 V.

Herudover bør der til styrkelse af retssikkerhedsgarantierne i forbindelse med retsformandens retsbelæring indføres en ordning, hvorefter der sker obligatorisk båndoptagelse af retsformandens retsbelæring i nævningsager. En sådan ordning er allerede beskrevet i Justitsministeriets Lovafdelings notat af 8. oktober 1991 om et eventuelt forslag til en bestemmelse om båndoptagelse af retsformandens foredrag i nævningsager, og Advokatrådet har i skrivelse af 13. december 1991 tiltrådt forslaget med nogle mindre ændringsforslag.

Dersom de nævnte forbedringer af nævningsystemet gennemføres, er der efter mindretallets opfattelse næppe behov for at indføre en ordning med toinstansbehandling af nævningsager.

Det kan i den forbindelse bemærkes, at det gældende spørgsmålssystems stringens ikke er uden principielle fordele.

Mindretallet skal i øvrigt henvise til, at det kan frygtes, at den ordning flertallet foreslår med et lille nævningeting for byretten og et lidt større nævningeting for landsretten vil indebære en mindre kvalificeret behandling af sagerne end den behandling, der opnås ved den nuværende ordning.

Det vil endvidere efter mindretallets opfattelse være en ulempe, at Højesteret afskæres fra at behandle nævningsager bortset fra i de få tilfælde, hvor der meddeles tredjeinstansbevilling.

Det er ikke sjældent, at der opstår væsentlige straffeprocessuelle spørgsmål i forbindelse med behandlingen af en nævningsag, og den nuværende ordning sikrer, at sådanne væsentlige spørgsmål uden videre kan blive forelagt for Højesteret, ligesom Højesteret kan tage stilling til, om behandlingen af en nævningsag har levet op til kravene i den europæiske menneskerettighedskonvention, om formalia har været overholdt, og om den lovfortolkning, der ligger til grund for en nævningsafs afgørelse, har været korrekt.

Det må anses for naturligt, at netop Højesteret har denne opgave, og der er ikke tvivl om, at Højesteret har udført en meget væsentlig funktion med henblik på at få afklaret væsentlige straffeprocessuelle spørgsmål og væsentlige spørgsmål om fortolkningen af den europæiske menneskerettighedskonvention.

Det spiller også for mindretallet en rolle, at den ordning, flertallet foreslår, må forventes at blive meget ressourcekrævende. Det forekommer at være sandsynligt, at mere end halvdelen af de sager, der efter flertallets forslag skal starte som nævningsager i byretten, vil blive anket, og i forbindelse med ankebehandlingen må det forventes, at tidsforbruget vil blive nogenlunde det samme som i første instans, hvorimod tidsforbruget i dag i Højesteret er meget beskedent som følge af Højesterets begrænsede prøvelsesret.

Hvis der på trods af det anførte skal indføres en ordning med toinstansbehandling af nævningsager efter den model, flertallet har foreslået, er det mindretallets opfattelse, at der i hvert fald ikke bør være fælles votering mellem nævninger og de juridiske dommere.

Mindretallet har i den forbindelse lagt vægt på den centrale placering, lægmandselementet har haft gennem tiden inden for strafferetsplejen.

Efter mindretallets opfattelse er der en betydelig risiko for, at fælles votering vil indebære, at enkelte lægdommere vil censurere egen overbevisning i respekt for opfattelsen hos de juridiske dommere.

3. Hvilke retter skal behandle nævningsager i 1. instans?

Som anført ovenfor under afsnit 1 finder Retsplejerådets flertal, at der bør indføres en egentlig toinstansordning i nævningsager, således at også bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld kan prøves i to instanser. Denne 2-

instansbedømmelse af skyldspørgsmålet kan ikke ske ved anke til Højesteret, allerede fordi Højesteret ikke bør tillægges en almindelig kompetence til at efterprøve den skyldbedømmelse, der i en straf fesag er foretaget under medvirken af lægdommere, det være sig domsmænd eller nævninger, og i øvrigt fordi Højesterets behandlingsform ikke er udformet eller egnet til vurdering af bevisspørgsmål i sådanne sager overhovedet. De sager, der kan indbringes for Højesteret, bør endvidere som anført i Højesterets skrivelse fra juni 1994 - som ligger til grund for Retsplejerådets kommissorium - begrænses til sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør Højesteret, som det er anført i skrивelsen, ikke anvendes til behandling af sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger.

Det er således en forudsætning for, at skyldspørgsmålet i nævningsager kan behandles i to instanser, at disse sager i 1. instans behandles i byretten.

I kapitel 7 behandles nærmere flertallets forslag til, hvilke byretter der skal behandle nævningsager, hvordan byretten skal sammensættes, og hvordan behandlingen skal foregå. Kapitel 8 indeholder flertallets forslag til landsrettens sammensætning i nævningsager, der ankes, og til, hvordan sagerne skal behandles i landsretten.

Kapitel 7 - Nævningsagerne's behandling i 1. instans

1. Hvilke byretter skal behandle sagerne?

Flertallet har overvejet, om alle byretter bør kunne behandle nævningsager, således at sagen behandles ved den samme byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den var behandlet som domsmandssag, dvs. normalt byretten på det sted, hvor lovovertrædelsen er begået. Flertallet finder imidlertid, at det i hvert fald under den gældende byretsstruktur er vigtigt, at der ved de byretter, der skal behandle nævningsagerne, opbygges en erfaring i behandlingen af disse sager.

Som bilag 1 er optaget en oversigt over antallet af indkomne og behandlede nævningsager i 1996 fordelt på de af landsretternes tingsteder, hvor sagerne er behandlet. Som bilag 2 er optaget en oversigt, der viser, hvilke områder de enkelt tingsteder dækker. Af oversigten fremgår, at de fleste nævningsager hører hjemme i hovedstadsområdet, Århus eller Odense. Af de 90 nævningsager, der blev behandlet i 1996, blev således 47 behandlet i København, hvis geografiske område for så vidt angår nævningsagerne dækker både København og Nord- og Østsjælland, mens 13 sager blev behandlet i Århus og 7 i Odense. Ved 4 af landsretternes 14 tingsteder, blev der i 1996 kun behandlet en enkelt sag, og ved ét tingsted (Slagelse) var der i 1996 ingen sager.

Hvis nævningsagerne behandles ved den byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den skulle behandles som domsmandssag, må det således antages, at der ved mange byretter vil gå adskillige år imellem, at der ved byretten skal behandles en nævningsag. Dommeren eller dommerne - og det øvrige personale - ved disse byretter vil således ikke have mulighed for at opbygge en erfaring i behandlingen af disse sager. Det må endvidere forudses, at den lokale dommer ikke sjældent vil være inhabil på grund af afgørelser, der er truffet under sagens efterforskning, navnlig om varetægtsfængsling, jf. herved retsplejelovens § 60, stk. 2, således at retten under nævningsagen vil skulle beklædes af sættemdommer. De fleste byretter råder endvidere ikke over lokaler, der er egnede til behandling af nævningsager.

Flertallet finder på denne baggrund, at behandlingen af nævningsagerne i 1. instans bør samles ved visse større byretter. Det vil her være nærliggende at vælge byretterne i de byer, hvor landsretten i dag har tingsteder, og hvor nævningsagerne således i dag behandles, idet der herved sikres den fornødne geografiske spredning, og idet der her inden for de eksisterende bygningsmæssige rammer lettere vil kunne skaffes tilstrækkelige lokalemæssig kapacitet til at behandle sagerne.

Efter bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986 om tingstederne for landsretterne er landet inddelt i 15 nævningekredse med hvert sit tingsted. København er dog tingsted for både den københavnske og den nord- og østsjællandske nævningekreds. Landsretterne behandler således efter de gældende regler nævningsager i København, Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Ålborg, Viborg, Århus,

Esbjerg, Kolding og Sønderborg.

Flertallet finder, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis en del af de sager, der hører til den nuværende nord- og østsjællandske nævningekreds, der omfatter 19 byretskredse, behandles ved retten i Roskilde i stedet for ved Københavns Byret. Dette ville betyde en aflastning af Københavns Byret, der ellers ville skulle behandle ca. 50 nævningsager årligt. Dette spørgsmål, herunder hvilket område der i givet fald skal høre til retten i Roskilde, bør efter Retsplejerådets opfattelse afgøres af Justitsministeriet efter forhandling med de berørte retter og organisationer.

Flertallet foreslår derfor, at nævningsagerne i 1. instans behandles ved byretterne i de byer, hvor landsretterne i dag har tingsteder, samt eventuelt ved retten i Roskilde. Sagerne skal således behandles ved byretten, hvor der er tingsted for den nævningekreds, der er værneting for sagen efter retsplejelovens regler herom, dvs. som hovedregel der, hvor lovovertrædelsen er begået.

Det foreslås, at området for de enkelte nævningeretskredse skal kunne fastsættes af justitsministeren ved bekendtgørelse, idet det forudsættes, at områderne fastsættes i overensstemmelse med de nuværende nævningekredse bortset fra de ændringer, der vil følge af, at også retten i Roskilde skal behandle nævningsager.

Justitsministeren har for nylig besluttet at nedsætte Domstolenes Strukturkommission, der bl.a. skal behandle en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen. Kommissionen skal bl.a. overveje fordelene ved større embeder, hvor der vil være bedre muligheder for at lade flere dommere medvirke i store eller langvarige sager. Ved den foreslåede løsning har Retsplejerådet på den ene side ikke på nogen måde ønsket at foruddiskontere udfaldet af Strukturkommissionens arbejde, men har på den anden side heller ikke fundet, at en løsning, hvorefter ikke alle byretter får mulighed for at behandle nævningsager, bør afvente udfaldet af drøftelserne i Strukturkommissionen.

I det følgende er de byretter, hvor nævningsagerne foreslås behandlet i 1. instans, benævnt nævningebyretter. Denne betegnelse foreslås også anvendt i retsplejeloven.

2. Byrettens sammensætning

Flertallet har dernæst overvejet, hvordan byretten skal sammensættes i nævningsager.

Der er behov for at markere nævningsageres særstilling ved en væsentlig anden sammensætning af retten end i domsmandssager.

Det er endvidere vigtigt, at disse alvorlige sager gives en særlig kvalificeret behandling både for at kunne sikre den "rigtigst" mulige afgørelse og for at sikre, at flest mulige sager finder deres endelige afgørelse i 1. instans. Bevisbedømmelsen vil altid være sikrere i 1. instans, allerede fordi beviserne svækkes, jo længere tid der er gået. Hertil kommer, at der er risiko for, at vidnerne bliver udsat for forsøg på påvirkning, og at tiltalte og vidner under sagens behandling i 2. instans bevidst eller ubevidst søger at tilpasse deres forklaringer til det, som foregik ved byrettens behandling. Det er derfor vigtigt, at bevisbedømmelsen i 1. instans sker under former, der tager højde for disse sagers alvor.

Det her nævnte er også baggrunde for, at flertallet modsat den i kapitel 4 beskrevne norske model foreslår egentlig nævningsagsbehandling i byretten.

Flertallet finder, at nævningsagerne for at sikre en særlig kvalificeret behandling i byretten bør behandles af to dommere. Rådet finder det ikke er nødvendigt, at der som i dag i landsretten medvirker 12 nævninger. Antallet af nævninger bør imidlertid fastsættes således, at antallet af nævninger er væsentligt større end antallet af dommere. Det foreslås derfor, at der i byretten skal medvirke 6 nævninger. Herved opnås samtidig, at afstemningsreglerne kan fastsættes således, at der lige som efter de gældende regler, for at tiltalte kan domfældes, skal være to tredjedele af nævningerne, der voterer for dette resultat.

Efter retsplejelovens § 214 kan en nævningsag gennemføres, selv om en nævning og/eller en dommer får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt. Da der i byretten efter forslaget kun skal være 2 dommere, finder flertallet, at sagen ikke bør kunne gennemføres, hvis en dommer mangler. Hvis en dommer under domsforhandlingen må fratræde, må sagen derfor gå om, medmindre der i medfør af § 18 har været beskikket en suppleant for dommerne, som kan træde til. Derimod finder flertallet det ubetænkeligt at gennemføre

sagen med kun 5 nævninger, hvis en nævning har måttet fratræde under domsforhandlingen. I så fald må de indbyrdes stemmetal justeres derefter.

2.1. De juridiske dommere

Flertallet har overvejet, om den ene eller om muligt begge de to dommere, der behandler nævningsagerne i byretten, bør være dommere ved den byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den ikke var en nævningsag, således at denne dommer "flytter med" sagen til nævningebyretten. Dette ville imidlertid stride mod det førnævnte hensyn til, at de dommere, der skal behandle nævningsagerne, skal have mulighed for at opbygge en særlige erfaring i disse sager. Hertil kommer, at en sådan ordning vil medføre tilsvarende mere praktisk betonedede problemer som nævningebehandling ved alle byretter, jf. pkt. 1. Disse problemer vil medføre en øget belastning af rejse- og sættemerordningen. Det vil f.eks. kunne være vanskeligt for en dommer ved et enedommerembede at skulle være væk fra sit embede i en periode for at behandle en nævningsag ved en anden byret. Endvidere vil den dommer, under hvis retskreds sagen hører, og som derfor skulle have behandlet sagen, hvis den ikke var nævningsag, i en del sager være inhabil, fordi den pågældende har varetægtsfængslet den tiltalte under efterforskningen efter retsplejelovens § 762, stk. 2, om fængsling af hensyn til retshåndhævelsen.

Flertallet finder derfor, at nævningsagerne så vidt muligt bør behandles af to dommere ved nævningebyretten. To af de byretter, der efter forslaget skal behandle nævningsager, er imidlertid enedommerembeder (Rønne og Nykøbing Falster). Hertil kommer byretterne Holbæk, Sønderborg og Viborg, der er delt i en kriminalret og en civilret, og hvor der derfor i dag også kun er én dommer, der behandler straffesager. Ved disse retter vil det derfor være nødvendigt at tilkalde en rejsedommer eller eventuelt en anden dommer. I 1996 blev i alt 13 nævningsager behandlet ved landsretternes tingsteder i disse 5 byer.

Hvis ikke de to dommere aftaler andet, skal den efter embedsalder ældste fungere som retsformand. Efter retsplejelovens § 6, stk. 1, 2. pkt., kan en enkelt dommer i landsretten uden for domsforhandlingen handle på rettens vegne. Retsplejerådet finder, at en tilsvarende regel bør gælde for nævningsager, der behandles ved byret, idet det vil være uhensigtsmæssigt, hvis f.eks. en rejsedommer skal tilkaldes til nævningebyretten, hver gang der inden domsforhandlingen skal træffes en afgørelse. For så vidt angår de afgørelser under sagens behandling, der skal træffes af de to dommere uden nævningernes medvirken, jf. pkt. 5 nedenfor, vil retsformandens stemme være afgørende i tilfælde af uenighed, jf. retsplejelovens § 216, stk. 1, 2. pkt.

2.2. Lægdommerne

De domsmænd, der i en valgperiode er udtaget til at fungere ved byretterne, fungerer i dag ikke samtidig som domsmænd og nævninger ved landsretten. På samme måde bør heller ikke de nævninger, der efter forslaget skal medvirke ved behandlingen af nævningsager i byretten, samtidig fungere som domsmænd og nævninger i landsretten. Det vil dog være uheldigt, hvis der for hver nævningekreds skulle oprettes en særskilt nævningeliste med lægdommere, som kun fungerer ved behandling af nævningsager ved byret, allerede fordi de fleste nævningebyretter kun vil komme til at behandle meget få nævningsager årligt. De pågældende ville derfor mange steder kun komme til at fungere én gang årligt eller sjældnere, hvorimod det efter de gældende regler tilstræbes, at nævninger og domsmænd medvirker ca. 4 gange årligt.

Flertallet finder derfor, at de lægdommere, der skal fungere som nævninger i byretten, samtidig bør fungere som domsmænd i den byret i nævningekredsen, hvor vedkommende lægdommer er hjemmehørende. Nævningerne til en nævningsag i byretten skal således udtages fra en særlig byretsnevningeliste, der dannes ved sammenlægning af domsmandslisterne for de byretter, der hører til nævningekredsen.

2.3. Hvem skal repræsentere anklagemyndigheden?

Efter retsplejelovens § 719, stk. 1, nr. 1, er det statsadvokaterne, der har påtalekompetencen i nævningsager. Efter § 719, stk. 1, nr. 2, har statsadvokaterne endvidere påtalekompetencen i en række alvorlige sager, herunder bl.a. sager om overtrædelse af straffelovens § 180 om brandstiftelse, § 183 a om flykapring og § 237 om manddrab, også hvis sagerne behandles ved byret, fordi der er tale om en tilståelsessag efter retsplejelovens § 925, eller fordi der ikke er påstand om en straf på 4 års fængsel eller derover.

Efter retsplejelovens § 101 er det endvidere statsadvokaterne eller en af deres medhjælpere, jf. § 103, der varetager

udførelsen af nævningsager, herunder møder i retten. Efter § 104 er det politimestrene og de offentlige anklagere, der er ansat hos disse, samt andre ansatte, der bemyndiges hertil, der varetager udførelsen af straffesager ved byret, herunder giver møde i retten.

Flertallet finder, at statsadvokaterne fortsat bør have påtalekompetencen i nævningsager, også hvis sagerne skal behandles ved byret i 1. instans. Dette må anses for bedst stemmende med, at statsadvokaterne også efter de gældende regler har påtalekompetencen i de mest alvorlige straffesager, herunder sager om manddrab, også i de tilfælde, hvor disse behandles ved byret.

Spørgsmålet er herefter, om det også bør være statsadvokaterne eller deres medhjælpere, der giver møde ved nævningsager i byretten og i øvrigt varetager udførelsen af sagerne, eller om denne opgave bør udføres af en politimester eller en af dennes juridiske medarbejdere ligesom i andre sager, der behandles ved byret.

En mulighed er, at den politimester, i hvis kreds lovovertrædelsen er begået, eller en af dennes juridiske medarbejdere giver møde i nævningsager ved byretten. Dette ville indebære den fordel, at den mødende anklager kender sagen fra efterforskningsfasen. En sådan ordning ville imidlertid indebære mange af de samme ulemper, som hvis alle byretter skulle behandle nævningsager, jf. pkt. 1 og pkt. 2.1. ovenfor. I en række mindre politikredse vil der således kunne gå flere år mellem, at der skal rejses tiltale i en nævningsag, og det vil derfor være vanskeligt at opbygge den fornødne erfaring i behandlingen af disse sager.

En anden mulighed ville være at lade politimesteren eller en af dennes juridiske medarbejdere i den politikreds, hvor nævningebyretten er beliggende, møde i sagerne. Hvis lovovertrædelsen er begået i en anden politikreds, vil der imidlertid ikke her være de fordele, der er forbundet med, at anklageren kender sagen fra efterforskningsfasen, og samtidig vil der stadig være en del politikredse, der kun skal behandle meget få nævningsager.

Flertallet finder på den baggrund, at det bør være en statsadvokat eller en medhjælper for statsadvokaten, der møder i nævningsager i byretten. Herved sikres det, at de anklagere, der giver møde i sagerne, får den fornødne erfaring i behandlingen af disse meget alvorlige og ofte komplicerede sager. Samtidig vil det skabe en kontinuitet i sagsbehandlingen i de sager, der ankes til landsret. Det bør dog være muligt for statsadvokaten at bemyndige en anden med de fornødne kvalifikationer, herunder den lokale politimester, til at møde i sagen, hvis dette i den konkrete sag må anses for mest hensigtsmæssigt.

3. Procesformen

Efter flertallets opfattelse bør nævningsagerne så vidt muligt behandles efter samme processuelle regler som domsmandssagerne. De processuelle regler bør endvidere så vidt muligt være ens i byret og landsret for så vidt angår de sager, hvor anken omfatter bevisbedømmelsen.

For at forbedre nævnningernes muligheder for at følge med i sagen skal der - som det i dag sker til dommerne - udfærdiges en ekstrakt af sagen, der udleveres både til dommerne og til nævningerne. Nævningerne modtager ekstrakten i retten, og den må ikke fjernes herfra. Nævningerne skal altså ikke og skal heller ikke kunne sætte sig ind i sagen på forhånd.

Flertallet finder, at nævningerne indtil voteringen bør være afsondret fra dommerne. Nævningerne må således ikke tale med dommerne om sagen uden for retssalen - og naturligvis heller ikke med andre - og nævningerne skal ikke opholde sig sammen med dommerne i pauser m.v. Retsformanden skal dog, inden sagen indledes, og inden nævningerne kommer ind i retslokalet, forelægge dem en erklæring til underskrift om, at de vil følge forhandlingerne i sagen og dømme som de finder rigtigt efter loven og sagens beviser. Retsformanden skal samtidig spørge nævningerne, om der foreligger omstændigheder, der kan medføre inhabilitet hos nogen af dem.

Som følge af, at der indføres fælles votering mellem dommere og nævninger, afskaffes spørgsmålssystemet. Det samme gælder retsbelæringen, der bliver overflødig, når der indføres fælles votering.

4. Tiltaltes adgang til at fravælge nævningebehandling

En nævningsag er væsentlig mere ressourcekrævende for retten og for anklagemyndigheden end en domsmandssag, og det vil derfor ofte være væsentlig længere tid, før sagen kan foretages og afgøres. Et enigt

Retsplejeråd finder derfor, at tiltalte bør have adgang til at beslutte, at en sag, der ellers skulle have været behandlet som nævningsesag, i stedet behandles som domsmandssag.

Efter § 925 a er der allerede i dag en begrænset adgang for tiltalte til at fravælge nævningebehandling. I de tilfælde, hvor tiltalte aflægger en fuldstændig tilståelse, men hvor sagen ikke kan behandles som tilståelsessag efter § 925, fordi der er spørgsmål om dom til anbringelse på psykiatrisk sygehus m.v. efter straffelovens § 68 eller om dom til forvaring efter straffelovens § 70, kan sagen således med tiltaltes og anklagemyndighedens samtykke behandles som domsmandssag ved byret.

Retsplejerådet finder imidlertid, at tiltalte også i sager, hvor tiltalte ikke tilstår, bør have adgang til at vælge en domsmandssag frem for en nævningsesag. Af praktiske grunde er det imidlertid nødvendigt, at tiltaltes beslutning herom træffes på et tidligt tidspunkt af sagens forberedelse.

Det foreslås derfor, at beslutningen skal træffes senest 14 dage efter forkyndelsen af anklageskriftet, medmindre retten forlænger denne frist. Tiltalte skal forinden have haft adgang til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Når beslutningen er meddelt retten, skal tiltalte ikke have adgang til at trække den tilbage. Retsplejerådet finder, at beslutningen også bør være bindende for en eventuel ankesag, således at der også i landsretten skal medvirke domsmænd og ikke nævninger.

Retsplejerådet har overvejet, om behandling af en nævningsesag som domsmandssag bør forudsætte anklagemyndighedens samtykke. Nævningebehandlingen er en særlig retssikkerhedsgaranti for tiltalte i de alvorligste straffesager, som tiltalte bør kunne fravælge, herunder for at få sagen afgjort hurtigere. Retsplejerådet finder, at anklagemyndigheden ikke kan have nogen interesse i at modsætte sig, at en sag behandles under medvirken af domsmænd i stedet for nævninger.

5. Hvilke spørgsmål bør være undergivet nævningernes kompetence?

Som beskrevet i kapitel 5, pkt. 1.3., medvirker domsmænd sammen med dommerne, når der skal træffes afgørelser under domsforhandlingen om en række spørgsmål, herunder om bevisførelsen.

Flertallet finder, at nævningerne ligesom i dag ikke bør tillægges en tilsvarende kompetence. Som anført ovenfor under pkt. 3 skal nævninger og dommere ikke have adgang til at drøfte sagen inden voteringen. Dette princip kan ikke opretholdes, hvis nævningerne skal medvirke ved de afgørelser, der træffes under domsforhandlingen. Det må endvidere antages, at det kunne medføre betydelige forsinkelser af domsforhandlingen, hvis afgørelser f.eks. om dørlukning eller om, hvorvidt et dokument kan bruges som bevis i sagen, skulle træffes af 2 dommere og 6 nævninger i fællesskab.

Efter §§ 885 og 886 er en række spørgsmål vedrørende tiltaltes skyld og vedrørende strafudmålingen unddraget fra nævningernes kompetence.

Nævningerne skal således efter § 885, stk. 3, ikke tage stilling til, om det forhold, der er rejst tiltale for, er undergivet offentlig påtale. Dette spørgsmål kan dog næppe i praksis antages nogen sinde at give anledning til tvivl i nævningsager. For så vidt angår forældelse skal nævningerne efter § 885, stk. 2, kun tage stilling til tidspunktet for den begivenhed, hvorfra forældelsesfristen regnes.

Retten skal som led i afgørelsen af, om tiltalte er skyldig, tage stilling til, om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale. Da voteringen om skyldspørgsmålet efter forslaget skal være fælles mellem nævninger og dommere, ses der ikke grundlag for at udelukke nævningerne fra at deltage i afgørelsen af disse spørgsmål. Også spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte er under 15 år og derfor ikke kan straffes, jf. straffelovens 15, skal i de formentlig yderst sjældne tilfælde, hvor dette giver anledning til tvivl, afgøres som led i afgørelsen af skyldspørgsmålet. Den særlige regel i retsplejelovens § 889, stk. 1, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter skal afgøre, om tiltalte er under 15 år, foreslås ikke opretholdt.

Efter § 886 skal nævningerne endvidere ikke tage stilling til spørgsmålet om strafnedsættelse på grund af udståelse af straf i udlandet, jf. straffelovens § 10 b, eller om strafafkortning som følge af varetægtsfængsling m.v. efter straffelovens § 86. For så vidt angår strafforhøjelse på grund af gentagelse skal nævningerne kun tage stilling til tidspunktet for lovovertrædelsen.

Da spørgsmålssystemet foreslås afskaffet, vil der ikke længere være tale om, at nævningerne adskilt fra dommerne skal træffe afgørelse om strafbortfalds-, strafnedsættelses- og strafforhøjelsesgrunde. Om sådanne grunde foreligger, skal i stedet indgå i den fælles votering mellem nævninger og dommere om sanktionsspørgsmålet. Ved strafforhøjelses- og strafnedsættelsesgrunde forstås generelle regler, hvorefter straffen kan nedsættes eller forhøjes under bestemte omstændigheder, som f.eks. straffelovens §§ 83, 84, 85, 88 og 247. Om det strafbare forhold på grund af skærpende omstændigheder ved handlingen skal henføres under en særlig straffebestemmelse med en højere strafferamme som f.eks. straffelovens § 216, stk. 2, om voldtægt af særlig farlig karakter, eller § 288, stk. 2, om røveri af særlig farlig karakter, er derimod spørgsmål, der skal afgøres som led i afgørelsen af skyldspørgsmålet.

Som led i strafudmålingen bør nævningerne også medvirke ved afgørelsen af, om straffen skal forhøjes på grund af gentagelse eller nedsættes på grund af straf, der er udstået i udlandet. For så vidt angår strafafkortning på grund af varetægtsfængsling er rettens opgave i de fleste sager alene i dommen at angive, i hvilket tidsrum tiltalte har været frihedsberøvet under sagen. Kriminalforsorgen sørger så for, at der sker en tilsvarende afkortning af strafafsoningen. Spørgsmålet om strafafkortning er således som oftest ikke et led i strafudmålingen. Efter straffelovens § 86, stk. 1, 4. pkt., kan retten imidlertid undtagelsesvis bestemme, at hele straffen skal anses for udstået, selv om den idømte straf er længere end det tidsrum, hvori tiltalte har været frihedsberøvet. En sådan afgørelse er en væsentlig del af strafudmålingen, hvorfor nævningerne bør medvirke. Nævningerne bør derfor også medvirke ved afgørelse om strafafkortning efter straffelovens § 86.

Nævninger skal ligesom domsmænd ikke deltage i afgørelsen af eventuelle erstatningskrav fra den, der er forurettet ved lovovertrædelsen. Efter § 993 kan retten dog forelægge spørgsmålet om erstatningspligt og om erstatningens størrelse for nævningerne. Bestemmelsen anvendes ikke i praksis, og flertallet finder, at der ikke er noget behov for at opretholde denne regel.

Efter § 91, stk. 2, skal domsmænd deltage i rettens afgørelser efter § 998 om fortolkning af straffedomme og beregningen af frihedsstraffe. Derimod skal nævninger ikke medvirke, selv om der er tale om en dom, der er afsagt under medvirken af nævninger.

Nævninger medvirker heller ikke i sager efter kapitel 93 a om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning. Hvis en person, der er frifundet under en nævnings sag, fremsætter krav om erstatning for f.eks. uberettiget varetægtsfængsling under sagen, og erstatningskravet ikke imødekommes af anklagemyndigheden, kan den, der kræver erstatning, indbringe sagen for retten, hvor sagen behandles under medvirken af domsmænd. Hvis en person, der er blevet frifundet under en nævnings sag, søger erstatning for f.eks. uberettiget varetægtsfængsling, og spørgsmålet indbringes for retten, behandles sagen ved den byret, der har truffet afgørelse om varetægtsfængslingen, eller ved den erstatningssøgendes hjemting, jf. § 1018 f, stk. 1.

Flertallet finder ikke grundlag for at udvide nævningernes kompetence til også at omfatte afgørelser om fortolkning af domme, om beregning af frihedsstraf eller om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning. Nævnings sagsbehandlingen bør forbeholdes afgørelsen af skyldspørgsmålet og strafudmålingen i meget alvorlige straffesager, hvor tiltalte nægter sig skyldig. Derimod ses der ikke at være behov for, at nævningerne også tager stilling til tiltaltes eventuelle erstatningskrav, hvis tiltalte frifindes, eller til en tvist om beregningen af en frihedsstraf, der eventuelt opstår længe efter, at dommen er afsagt. Hvis nævninger skulle medvirke i sådanne sager, ville det ofte medføre en væsentlig forlængelse af sagsbehandlingstiden, hvilket ville være særligt uheldigt i sager, hvor der er tvist om tidspunktet for tiltaltes løsladelse.

Det foreslås derfor, at afgørelser efter § 998 om fortolkning af domme og beregning af frihedsstraf i overensstemmelse med den gældende regel i § 998, stk. 1, skal træffes af den byret, der har truffet afgørelse i 1. instans, dvs. af to dommere ved den pågældende nævningebyret uden medvirken af nævninger.

Flertallet foreslår endvidere, at sager om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning i sager, der har været behandlet under medvirken af nævninger, ligesom efter de gældende regler skal behandles ved den byret, der har truffet afgørelse om den foranstaltning, der søges erstatning for, eller ved tiltaltes hjemting, dvs. at sagen afgøres af en dommer og to domsmænd.

6. Sagens afgørelse

Retsplejerådets flertal finder, at der fortsat i nævningsager bør være en opdeling mellem afgørelsen af skyldspørgsmålet og fastsættelsen af sanktionen.

Afstemningsreglerne for de to afgørelser foreslås fastsat forskelligt, således at nævningerne fortsat sikres den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet, jf. kapitel 2 om forholdet til grundlovens § 65.

6.1. Afgørelsen af skyldspørgsmålet

Idet spørgsmålsstillingen og retsbelæringen foreslås afskaffet, foreslår Retsplejerådets flertal, at nævningerne og dommerne efter proceduren træder sammen for at votere om skyldspørgsmålet. Som et led i skyldspørgsmålet skal der tages stilling til, om der foreligger strafudelukkelsesgrunde, herunder nødværge eller forældelse.

Rådslagningen og afstemningen om skyldspørgsmålet foretages af nævninger og dommere i fællesskab under ledelse af rettens formand. Nævningerne bør stemme først og dommerne sidst.

For at sikre nævningerne den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet foreslås det, at domfældelse af tiltalte kun skal kunne ske, hvis mindst 4 af nævningerne stemmer for dette. Domfældelse forudsætter således i alle tilfælde, og som efter den gældende ordning, at mindst to tredjedele af nævningerne stemmer derfor.

Endvidere foreslås det, at også mindst den ene af dommerne skal stemme for domfældelse, for at dette kan ske. Dette svarer for så vidt til den gældende dobbelte garanti, hvorefter kun et flertal af dommerne kan tilsidesætte en nævningeerklæring, hvorved tiltalte er fundet skyldig. Den dobbelte garanti bevares således også i 1. instans.

Skyldspørgsmålet bør afgøres ved en kendelse, der udarbejdes skriftligt, når afstemningen er afsluttet. Kendelsen skal indeholde oplysning om stemmetallene for henholdsvis nævninger og dommere. Kendelsen skal endvidere indeholde en udførlig begrundelse, der opfylder kravene i § 929, stk. 2, både for resultatet og for eventuelle dissenser. Det skal således nøjagtigt angives, hvilke omstændigheder der lægges til grund for domfældelsen. Hvis tiltalte frifindes, skal det angives, hvilke omstændigheder der mangler eller ikke anses for bevist, eller hvilke omstændigheder der udelukker straf. Herved sikres, at anklagemyndigheden og tiltalte får det bedst mulige grundlag for at tage stilling til spørgsmålet om anke. Begrundelsen skal udarbejdes af dommerne og nævningerne i fællesskab. Kendelsen skal indgå som en del af den efterfølgende dom i sagen.

Når kendelsen er udarbejdet, oplæses den i retten. Kendelsen skal herefter udleveres til forsvarer og anklager som grundlag for den fortsatte procedure. Hvis kendelsen går ud på frifindelse, afsiges der straks frifindelsesdom. Hvis kendelsen går ud på domfældelse, skal anklageren, forsvareren og tiltalte herefter have adgang til at udtale sig om sanktionsspørgsmålet.

6.1.1. Afgørelse af spørgsmål om tiltaltes tilregnelighed

I den gældende § 897, stk. 2, findes en særlig afstemningsregel for så vidt angår spørgsmålet, om tiltalte var utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 16. Efter bestemmelsen afgøres dette spørgsmål af nævningerne ved almindeligt stemmeflertal. Hvis der er stemmelighed, afgøres spørgsmålet af dommerne.

Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 112 af 7. april 1936. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår bl.a. følgende (Rigsdagstidende 1935/1936, tillæg A, spalte 2913 f.):

"Ifølge Retsplejelovens § 897, 2det Stykke, kan en for Tiltalte ugunstig Besvarelse af et Hoved- eller Tillægsspørgsmaal kun vedtages med mindst 8 Stemmer af 12.

Ifølge Lovens § 885 er det Nævningerne, der afgør, om en Strafudelukkelsesgrund, bl.a. altsaa ogsaa den i Straffelovens § 16 nævnte Utilregnelighedstilstand, foreligger, og ifølge Lovens § 886 afgør Nævningerne endvidere, om en af de i Straffelovens § 17 nævnte Tilstand - Psykopati m.v. - er til Stede.

Medens det ikke volder Vanskelighed at anvende Skelnemærket "ugunstig for Tiltalte" med Hensyn til Skyldspørgsmaalet, er dette Skelnemærke i Virkeligheden uanvendeligt, hvor det drejer sig om at træffe Afgørelse angaaende Tilstedeværelsen af en af de i Straffelovens §§ 16 og 17 nævnte Tilstande. Følgen af, at Tiltalte f. Eks. erklæres utilregnelig ifølge § 16, vil nemlig ganske vist være den, at Idømmelse af Straf udelukkes, men i Stedet herfor bliver der Spørgsmaal om Anvendelse af de i Straffelovens § 70 omtalte

Det stående Retsplejeudvalg har derfor i den som Bilag 2 trykte Skrivelse af 14. December 1935 indstillet, at man søger gennemført et af Udvalget enstemmigt vedtaget Forslag ("Forslag A") til Ændringer i Retsplejelovens §§ 892, 897, 2det Stykke og 899, gaaende ud paa, at simpel Stemme flerhed, altsaa normalt 7 stemmer, skal være afgørende ved Spørgsmaal til Nævningerne angaaende Straffelovens §§ 16 eller 17, og at disse Spørgsmaal i Tilfælde af Stemmelighed blandt Nævningerne skal afgøres af Retten."

Som anført ovenfor skal skyldspørgsmålet efter flertallets forslag afgøres af nævninger og dommere efter fælles votering. Som led i afgørelsen af skyldspørgsmålet skal der tages stilling til, om tiltalte må antages at have været utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 16. Spørgsmålet er herefter, om afgørelsen af tilregnelighedsspørgsmålet skal afgøres efter samme afstemningsregler som andre spørgsmål vedrørende tiltaltes skyld, og om tilregnelighed eller utilregnelighed må anses for det for tiltalte gunstigste resultat.

Et tilsvarende spørgsmål kan efter de gældende regler opstå i domsmandssager i landsretten, hvor der medvirker 3 landsdommere og 3 domsmænd, og hvor der således kan opstå stemmelighed om, hvorvidt tiltalte må antages at have været utilregnelig. I prak sis er et tilsvarende spørgsmål opstået i flere tilfælde, hvor tiltalte er blevet anset for omfattet af den tidligere bestemmelse i straffelovens § 17, og hvor 3 voterende har stemt for en almindelig fængselsstraf, mens 3 voterende har stemt for f.eks. inddragelse under åndsvageforsorg eller undergivelse af psykiatrisk behandling. Efter straffelovens § 17, som blev ophævet ved lov nr. 268 af 26. juni 1975, skulle retten, hvis tiltalte ansås for at være psykisk afvigende uden dog at være omfattet af § 16, tage stilling til, om tiltalte var egnet til påvirkning gennem straf. Hvis tiltalte blev anset for uegnet til strafpåvirkning, kunne tiltalte undergives foranstaltninger efter straffelovens § 68. I en afgørelse, der er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1965, side 911, fandt Østre Landsret, at 8 måneders betinget fængsel var gunstigere for tiltalte end inddragelse under åndsvageforsorg. I en afgørelse, der er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1974, side 942, fandt Østre Landsret, at en afgørelse om, at tiltalte skulle undergives psykiatrisk behandling på et hospital for sindslidende, var gunstigere end 1 års fængsel.

Det må antages, at der i praksis kun sjældent er uenighed om spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed. Flertallet finder imidlertid, at det af de grunde, der førte til indførelsen af den særlige afstemningsregel i § 892, stk. 3, vil være uheldigt, hvis spørgsmålet om tilregnelighed skal afgøres efter samme regler som skyldspørgsmålet øvrigt. Afstemningsreglerne for afgørelsen af skyldspørgsmålet bygger på, at det for tiltalte ugunstigste resultat kun kan vedtages ved kvalificeret flertal. Ved afgørelsen af spørgsmålet om tilregnelighed er det imidlertid ikke altid muligt at afgøre, hvilket resultat der er det gunstigste for tiltalte, idet dette spørgsmål har nøje sammenhæng med sanktionsvalget. Flertallet foreslår derfor, at spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte på gerningstidspunktet var utilregnelig, jf. straffelovens § 16, afgøres i forbindelse med voteringen om og efter samme afstemningsregler som sanktionsfastsættelsen, således at retten, hvor der er spørgsmål herom, først tager stilling til, om tiltalte er omfattet af § 16, og derefter til sanktionsfastsættelsen. Dette svarer for så vidt til de gældende regler, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter skal tage stilling til, om tiltalte var omfattet af § 16, og hvorefter dette spørgsmål afgøres ved almindeligt stemmeflertal.

Da det ikke altid vil være muligt at afgøre, hvilket resultat der er gunstigst for tiltalte, foreslås det, at retsformandens stemme skal være afgørende, hvis der er stemmelighed om tilregnelighedsspørgsmålet. Det forudsættes at retten i tvivlstilfælde vil lægge vægt på, hvilket resultat der i den konkrete sag må anses for gunstigst for tiltalte, herunder på tiltaltes egne tilkendegivelser om dette spørgsmål.

6.2. Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet

Flertallet finder, at sanktionsspørgsmålet som efter de gældende regler bør afgøres ved fælles votering og afstemning mellem nævningerne og dommerne. Det foreslås dog, at også spørgsmålet om eventuelle strafnedsættelses-, strafforhøjelses- og strafforfaldsgrunde afgøres under denne fælles votering og ikke som efter de gældende regler af nævningerne alene. Det forekommer i det hele taget mest hensigtsmæssigt, at disse spørgsmål afgøres som led i strafudmålingen og ikke som nu samtidig med skyldspørgsmålet, inden der har været procederet om sanktionsspørgsmålet.

Som anført ovenfor under pkt. 6.1.1. foreslås det, at også spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed afgøres som led i fastsættelsen af sanktionen.

Efter den gældende § 906 a, stk. 2, kan en nævning erklære, at den pågældende ikke ønsker at afgive stemme. Den

pågældende regnes da for at have stemt for det for tiltalte gunstigste resultat, for hvilket nogen i øvrigt har stemt. Efter Retsplejerådets opfattelse er det en del af en nævnings pligter at deltage i afstemningen om fastsættelsen af sanktionen, og der ses ikke nogen begrundelse for at opretholde en regel om, at en nævning kan nægte at deltage i afstemningen. En tilsvarende regel findes ikke for så vidt angår domsmænd, hvis opgaver for så vidt angår afgørelsen af sanktionsspørgsmålet ganske kan sidestilles med nævningernes, og for domsmandssagernes vedkommende ses dette ikke at have givet anledning til problemer i praksis.

Flertallet finder, at afstemningsreglerne ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet bør svare til de gældende, således at dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne tilsammen. Hver dommer skal derfor have 3 stemmer, og hver nævning én, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger. I så fald har retsformanden 3 stemmer og den anden dommer 2 stemmer.

Kapitel 8 - Nævningesagernes behandling i ankeinstansen

1. Ankeadgangen

Som anført finder Retsplejerådets flertal, at der i nævningesager bør kunne ske en fuldstændig prøvelse i 2 instanser. Anke skal således kunne omfatte både bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, strafudmålingen, om der er begået rettergangsfejl, og om byretten har anvendt lovreglerne rigtigt, svarende til de ankegrunde, der efter de gældende regler i § 963, stk. 1, og § 943 finder anvendelse ved anke fra byret til landsret. Anklagemyndigheden skal også kunne anke en frifindende dom.

Reglerne for ankefrister og for iværksættelse af anken skal være de samme som de gældende regler for anke fra byret til landsret.

2. Landsrettens sammensætning

2.1. Bevisanker

For at sikre nævningerne en afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet også i ankeinstansen finder flertallet, at landsretten i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, bør sammensættes af 3 dommere og 9 nævninger. Der vil således også i ankeinstansen være 3 gange så mange nævninger som dommere, og afstemningsreglerne fastsættes således, at domfældelse ligesom efter de gældende regler kun kan ske, hvis to tredjedele af nævningerne voterer for dette resultat. Som bekendt medvirker der i dag, hvor landsretten i en nævningesag er eneste instans til afgørelse af skyldspørgsmålet, 12 nævninger. Der er blandt flertallet enighed om, at det vil være fuldt forsvarligt at nedsætte nævningeaantallet i landsretten til 9 som foreslået.

Som efter den gældende regel i § 963, stk. 2, skal en anke, der retter sig mod dommens realitet, anses for at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, medmindre det modsatte udtrykkeligt fremgår af ankemeddelelsen.

2.2. Revisionsanker

For så vidt angår ankesager, hvor anken kun omfatter strafudmålingen, finder flertallet, at der ikke er behov for, at nævninger medvirker i landsretten. Dette følger allerede af, at nævningernes centrale kompetenceområde er skyldspørgsmålet. Ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet i byretten har dommerne i kraft af afstemningsreglerne lige så stor indflydelse som nævningerne, og rådet finder, at dette for så vidt også bør være tilfældet i landsretten. Den samme lægdommerindflydelse kan derfor sikres ved, at udmålingsanker i sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, i landsretten behandles af 3 dommere og 3 domsmænd. Dette svarer til, hvad der gælder for andre udmålingsanker, hvor der er spørgsmål om frihedsstraf - herunder navnlig også de tilfælde, hvor en tiltalt i en sag, der ellers skulle være en nævningesag, har aflagt uforbeholden tilståelse, og hvor sagen derefter er blevet fremmet som tilståelsessag efter § 925.

For så vidt angår ankesager, der vedrører rettergangsfejl, jf. § 943, eller urigtig retsanvendelse, jf. § 963, stk. 1, nr. 1, må det antages, at indførelse af en adgang til at anke bevisbedømmelsen i nævningsesager vil medføre, at der bliver væsentligt færre af disse sager. Retsplejerådet finder, at også disse sager bør behandles under medvirken af domsmænd og ikke nævninger. Nævningernes hovedopgave skal således fortsat være bedømmelsen af beviserne. I ankesager, hvor domfældte udtrykkeligt har begrænset anken til at angå retlige spørgsmål - er dette ikke tilfældet, skal sagen behandles som en bevisanke, jf. pkt. 2.1. ovenfor - findes der derfor ikke at være det samme behov for nævnings medvirken som i bevisanker.

3. Procesformen

De processuelle regler, der gælder ved landsrettens behandling af bevisanker, skal med de fornødne lempelser være de samme som de regler, der gælder for sagernes behandling i 1. instans. De processuelle regler for behandlingen af revisionsanker i sager, der i 1. instans er behandlet under medvirken af nævninger, skal være de samme som de gældende regler for landsrettens behandling af revisionsanker.

Ligesom i byretten skal nævningerne have udleveret en ekstrakt af sagens relevante dokumenter, der svarer til den ekstrakt, der udleveres til dommerne. Flertallet finder det nødvendigt, at nævningerne bliver bekendt både med udfaldet af sagen i byretten og med dommens præmisser, også for så vidt angår byrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet. I mange tilfælde vil den indankede dom måske allerede være nogle af nævningerne bekendt gennem dagspressen. Dommen skal derfor være indeholdt i ekstrakten, og anklagerens indledende forelæggelse skal indeholde en gennemgang af byrettens dom. Heroverfor kan det anføres, at nævningerne i landsretten, hvis de ikke har kendskab til begrundelsen for byrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet, lettere vil kunne se med friske øjne på sagen. Det vil imidlertid ofte ikke være praktisk muligt at holde begrundelsen hemmelig for nævningerne, da også begrundelsen ofte vil have været omtalt i pressen. Det er derfor nødvendigt, at nævningerne får et korrekt og fyldestgørende kendskab til begrundelsen, herunder også til, hvad et eventuelt mindretal har udtalt som sin opfattelse af sagen. Hertil kommer, at både anklageren og forsvareren må antages ofte at ville tilrettelægge bevisførelsen og proceduren i landsretten efter byrettens begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

4. Sagens afgørelse

Også i ankeinstansen skal nævningerne sikres afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Det foreslås derfor, at tiltalte kun skal kunne domfældes, hvis både mindst 6 af de 9 nævninger og mindst 2 af de 3 dommere stemmer for dette resultat. Det svarer for så vidt til de gældende regler, hvorefter en domfældelse kræver, at to tredjedele af nævningerne stemmer for dette resultat, og samtidig bevares den såkaldte dobbelte garanti, når også et flertal af dommerne skal votere for domfældelse.

Det kan diskuteres, om nævningerne har tilstrækkelig indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet, når 2 landsdommere kan frifinde på trods af, at først 6 nævninger (og eventuelt 2 byretsdommere) i 1. instans og dernæst 9 nævninger (og eventuelt 1 landsdommer) har voteret for domfældelse. I det særlige tilfælde, hvor en landsdommer under sagen har fået forfald, og der derfor kun medvirker 2 landsdommere, jf. retsplejelovens § 214, vil endda kun én landsdommer, der voterer for frifindelse, kunne medføre dette resultat. At der kun medvirker 2 landsdommere, må dog antages at være meget sjældent forekommende og kan forebygges ved i nævningsesager af længere varighed at udpege en suppleant for dommerne i medfør af § 18.

Det ville imidlertid efter Retsplejerådets opfattelse være retssikkerhedsmæssigt uacceptabelt, hvis en tiltalt i en nævningsesag kunne domfældes i et tilfælde, hvor flertallet af dommerne i landsretten fandt, at den pågældendes skyld ikke var tilstrækkeligt bevist.

Et alternativ kunne være en regel svarende til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 904, således at der skulle foretages en ny domsforhandling, hvis flertallet af dommerne voterer for frifindelse, mens mindst 9 nævninger voterer for domfældelse. Det ville imidlertid i praksis være uheldigt at skulle gennemføre en ny domsforhandling på et tidspunkt, hvor sagen allerede har været behandlet to gange under medvirken af nævninger, og hvor der ofte vil være gået så lang tid, at beviserne er blevet svækket. Hertil kommer, at det i en del sager ville være vanskeligt at overholde kravet i den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 6 om en retfærdig rettergang inden en rimelig frist, hvis der skulle gennemføres en 3. domsforhandling under medvirken af nævninger.

Flertallet foreslår på denne baggrund, at landsretten skal frifinde tiltalte, hvis ikke mindst 6 nævninger og mindst 2 dommere stemmer for domfældelse.

5. Adgangen til kære af landsrettens afgørelser

5.1. De gældende regler

Efter retsplejelovens § 968, stk. 3, kan kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret under behandlingen af en ankesag, af en part kun kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Procesbevillingsnævnets tilladelse gives efter samme kriterier som anketilladelse efter § 966, dvs. hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Efter § 1013 kan afgørelse om omkostninger (på mere end 40 kr.), herunder afgørelser om salær til en forsvarer, kæres, uanset at dommen ikke ankes, hvis omkostningsafgørelsen er uafhængig af sagens udfald. Det antages, at en beskikket forsvarers kære af landsrettens afgørelse om salær i en ankesag ikke kræver tilladelse, da forsvareren ikke er part i sagen, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1970 side 747. Tilsvarende har Højesteret i en kendelse af 5. januar 1945 (Ugeskrift for Retsvæsen 1945 side 234) antaget, at et vidne uden tilladelse kunne kære en afgørelse om vidnegodtgørelse, der var truffet af en landsret under behandlingen af en ankesag.

Landsrettens afgørelser i en kæresag kan kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 973.

5.2. Retsplejerådets overvejelser

Forslaget om, at nævningsager skal behandles i byretten i 1. instans, indebærer, at landsretten for så vidt angår straffesager altid kun skal behandle ankesager. Efter § 968 vil kære af kendelser og beslutninger, der er truffet af en landsret, derfor i alle tilfælde kun kunne ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse bortset fra afgørelser, herunder salærafgørelser, der kæres af andre end sagens parter.

Retsplejerådet finder, at der ikke er behov for at opretholde en fri adgang til kære af landsrettens afgørelser om salær til forsvarere. Salæret fastsættes ud fra en konkret vurdering af det arbejde, der har været forbundet med den pågældende sag, og landsretten, der har behandlet sagen, har de bedste forudsætninger for at foretage en sådan vurdering. Landsretterne har på dette område - som på andre områder, hvor landsretterne er den ordinære sidste instans - mulighed for gennem deres praksis i et stort antal sager at opretholde den nødvendige ensartethed med hensyn til salærfastsættelsen. Retsplejerådet foreslår derfor, at kære af kendelser og beslutninger truffet af en landsret også for så vidt angår salærafgørelser kun skal kunne ske, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, og Procesbevillingsnævnet derfor meddeler tilladelse. Dette svarer i princippet til, hvad Retsplejerådet har foreslået i betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile sager for så vidt angår kære af landsrettens kendelser og beslutninger i civile sager.

Derimod kan der være behov for at bevare den frie kæreadgang for så vidt angår andre afgørelser, der træffes af landsretten, og som retter sig mod andre end sagens parter. Der kan efter omstændighederne være tale om særdeles indgribende afgørelser, f.eks. en afgørelse om at tage et vidne, der nægter at afgive forklaring, i forvaring, jf. § 178, stk. 1 nr. 5, og de pågældende bør derfor have adgang til at få afgørelsen prøvet i 2 instanser, hvad enten afgørelsen er truffet under behandlingen af en 1. instanssag eller en ankesag. Det foreslås derfor, at landsrettens kendelser og beslutninger, der retter sig mod andre end sagens parter, fortsat skal kunne kæres til Højesteret uden Procesbevillingsnævnets tilladelse.

6. Adgangen til anke til Højesteret

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 940 kan landsrettens dom i en nævningsag frit ankes til Højesteret. Efter forslaget om, at nævningsager skal behandles i byretten i 1. instans med adgang til en fuldstændig ankeprøvelse i landsretten, er der ikke nogen begrundelse for at opretholde en sådan fri ankeadgang. Det foreslås derfor, at anke af landsrettens dom i en nævningsag som i alle andre straffesager kun skal kunne ske, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, og Procesbevillingsnævnet derfor meddeler 3. instansbevilling.

7. Reglerne om genoptagelse

7.1. De gældende regler

Efter retsplejelovens §§ 976 og 977 kan Den Særlige Klageret træffe afgørelse om, at en straffesag, der er endeligt afgjort ved landsret eller ved Højesteret, skal genoptages.

Genoptagelse kan efter § 976 ske efter anmodning fra rigsadvokaten, hvis tiltalte efter dommen har aflagt tilståelse, eller der efter dommen er fremkommet nye beviser, og det derfor må antages, at tiltalte er skyldig (§ 976, stk. 1, nr. 1). Genoptagelse kan endvidere ske, hvis der under sagen har været anvendt falske dokumenter eller været afgivet falske vidneforklaringer, eller tiltalte eller nogen, der i medfør af sit embede eller offentligt hverv har deltaget i sagens behandling, har begået en strafbar handling for at påvirke sagens udfald, og der er grund til at antage, at dette har bevirket eller medvirket til, at tiltalte har undgået domfældelse (§ 976, stk. 1, nr. 2).

Efter § 977 kan genoptagelse efter anmodning fra domfældte, hvis der er tilvejebragt nye oplysninger, og det skønnes antageligt, at disse, hvis de havde foreligget under sagen, kunne have medført frifindelse eller anvendelse af en væsentligt mildere straf febestemmelse (§ 977, stk. 1, nr. 1). Genoptagelse kan endvidere ske, hvis der er anvendt falske dokumenter eller afgivet falske vidneforklaringer, eller nogen, der i medfør af sit embede eller offentligt hverv har deltaget i behandlingen af sagen, har begået en strafbar handling for at påvirke sagens udfald, og det skønnes antageligt, at dette kan have bevirket eller medvirket til domfældelsen (§ 977, stk. 1, nr. 2). Endelig kan genoptagelse ske, hvis der i øvrigt foreligger særlige omstændigheder, der gør det overvejende sandsynligt, at de foreliggende bevisligheder ikke har været rigtigt bedømt (§ 977, stk. 1, nr. 3).

Hvis Den Særlige Klageret bestemmer, at sagen skal genoptages, skal en ny domsforhandling finde sted ved den landsret, der tidligere har dømt i sagen, jf. § 983. Hvis domfældte er død, skal Klageretten dog i stedet, hvis den ikke forkaster anmodningen om genoptagelse, ophæve den afsagte dom, jf. § 982.

Den nye domsforhandling foregår efter de regler, der i øvrigt gælder for domsforhandling ved landsretten. Hvis der er tale om en nævningsag, skal nævninger også medvirke under den nye domsforhandling. Landsrettens dom i den genoptagne sag kan ankes efter samme regler som andre domme, der er afsagt af en landsret. Hvis der er tale om en sag, der har været behandlet som nævningsag i landsretten, kan dommen således frit ankes til Højesteret, mens landsrettens dom i en genoptaget sag, der har været behandlet af landsretten som ankeinstans, kun kan ankes til Højesteret, hvis Procesbevillingsnævnet meddeler 3. instansbevilling.

I forbindelse med den nye domsforhandling opstår det spørgsmål, om sagen skal behandles efter de regler, der var gældende, da sagen blev afgjort, eller efter de regler, der gælder på tidspunktet for den nye domsforhandling.

7.2. Retsplejerådets overvejelser

Retsplejerådet finder, at de foreslåede nye regler om behandling af nævningsager også bør finde anvendelse i sager, der er afgjort, inden reglerne er trådt i kraft, men som genoptages efter dette tidspunkt. Det ville være uhensigtsmæssigt, hvis en nævningsag, der genoptages f.eks. 10 år efter dommen, skulle behandles efter regler om bl.a. spørgsmålsstilling, som ikke har været i brug i en årrække. De nye regler om behandlingen af nævningsager indebærer, at der ikke længere vil være fri ankeadgang til Højesteret i nævningsager, der genoptages.

Retsplejerådet forudsætter, at der ikke kan ske genoptagelse af sager, der er afgjort i byretten, uden at sagen er blevet anket. I sådanne tilfælde må parterne være henvist til at søge om tilladelse til anke efter ankefristens udløb.

Kapitel 9 - Straffesager, der behandles ved Sø- og Handelsretten

1. De gældende regler

Efter retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 2, behandler Sø- og Handelsretten straffesager, der hører under Sø- og Handelsrettens område, jf. § 9, stk. 2 (København, Frederiksberg, Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndbyerne, Tåstrup, Tårnby og Hørsholm retskredse), og hvor fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning.

Efter § 9, stk. 3, nr. 6, behandler Sø- og Handelsretten endvidere sager, der ved særlig lovbestemmelse er henlagt til denne ret. Efter markedsføringslovens § 14, stk. 2, behandles offentlige straffesager om overtrædelse af denne lov således af Sø- og Handelsretten, medmindre nærmere kendskab til markedsføringsforhold skønnes at være af uvæsentlig betydning for sagens afgørelse.

Efter kapitel 80 og 81 behandles straffesager ved Sø- og Handelsretten efter samme regler som ved byret. Dog medvirker domsmænd ikke i sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten, jf. § 686, stk. 3, nr. 2. Derimod skal retten under domsforhandlingen og pådømmelsen tiltrædes af 2 sagkyndige, jf. § 9 a, stk. 3. I sager om overtrædelse af markedsføringsloven skal der tilkaldes 4 sagkyndige, jf. § 9 a, stk. 7. Tilkaldelse af sagkyndige er dog ikke nødvendige i sager, der behandles som tilståelsessager efter § 925 eller § 935 stk. 1, eller i sager, der afgøres efter § 934, stk. 1 (udeblivelsesdomme), § 936 (bødevedtagelse) eller § 937 (advarsel).

Efter kapitel 84 kan domme i straffesager afsagt af Sø- og Handelsretten ankes til Højesteret efter reglerne i kapitel 82 om anke af domme, afsagt af landsretterne i 1. instans. Dog finder reglerne om ankebegrænsning i § 962, stk. 2-5, også anvendelse ved anke af Sø- og Handelsrettens domme. Tiltalte kan således kun med Procesbevillingsnævnets tilladelse anke domme, hvor tiltalte var udeblevet, eller hvor straffen ikke overstiger 20 dagbøder eller en bøde på 3000 kr. For så vidt angår ankegrundene gælder samme regler som ved anke af en dom, der er afsagt af landsretten som ankeinstans, jf. § 966, stk. 4. Højesteret kan således heller ikke ved anke af en dom, der er afsagt af Sø- og Handelsretten, tage stilling til bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Sø- og Handelsretten har oplyst, at der i årene 1992-96 blev anlagt i alt 19 søstraffesager og 37 markedsføringsstraffesager ved retten.

2. Retsplejerådets overvejelser

Hensynet til, at skyldspørgsmålet i alle sager bør kunne behandles i 2 instanser, taler for, at der også i de straffesager, der efter de gældende regler behandles af Sø- og Handelsretten i 1. instans, bør være adgang til en fuldstændig prøvelse i ankeinstansen. En mulighed ville være, at også disse sager blev behandlet ved byret i 1. instans. Anke ville så kunne ske til landsretten, eller eventuelt til Sø- og Handelsretten. I Retsplejerådets betænkning om instansordningen i civile retssager (betænkning nr. 1348/1997) har et flertal af Retsplejerådets medlemmer foreslået, at Sø- og Handelsretten gøres til ankeinstans for civile sø- og handelssager, der behandles ved byret i 1. instans.

Baggrunden for, at visse straffesager, herunder navnlig markedsføringsstraffesagerne, skal behandles af Sø- og Handelsretten, er imidlertid, at denne ret besidder en særlig sagkundskab på området, herunder i kraft af at retten under domsforhandlingen tiltrædes af sagkyndige. En tilsvarende sagkundskab ville næppe kunne opnås ved behandling ved byret. Hertil kommer, at markedsføringsstraffesagerne som regel ikke indeholder væsentlige bevisspørgsmål, men fortrinsvis vedrører fortolkning af markedsføringsloven. Disse fortolkningsspørgsmål vil også efter de gældende regler kunne prøves i to instanser, idet Højesteret som ankeinstans kan tage stilling hertil. Behovet for en prøvelse af skyldspørgsmålet i to instanser er derfor næppe så stort som i andre sager.

Retsplejerådet finder ikke på nuværende tidspunkt at burde foreslå en ændring af de gældende regler om behandling af straffesager ved Sø- og Handelsretten. Spørgsmålet om en ændring af disse regler bør bl.a. afhænge af de overvejelser om Sø- og Handelsrettens rolle, der sker på baggrund af Retsplejerådets betænkning om instansordningen i civile retssager samt i forbindelse med den generelle reform af den civile retspleje, som Justitsministeriet anmoder Retsplejerådet om at overveje.

Kapitel 10 - Systematikken i retsplejelovens regler om behandling af straffesager

1. Systematikken i de gældende regler

Reglerne om tiltale og domsforhandling i sager, der behandles ved landsret i 1. instans (nævningesager), findes i retsplejelovens kapitel 77 og 78.

I kapitel 80 findes reglerne for tiltale og domsforhandling ved byret og Sø- og Handelsretten i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte eller om anvendelse af straffelovens §§ 68, 69, 70 eller 73 (dom til anbringelse i hospital for sindslidende, dom til psykiatrisk behandling, forvaring m.v.). I kapitel 80 henvises imidlertid i vidt omfang til reglerne for behandling af nævningesager, som således også finder anvendelse ved behandlingen af straffesager ved byret. I kapitel 81 er fastsat en række særlige regler for tiltale og domsforhandling ved byret og Sø- og Handelsretten i sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte. Efter § 939 gælder reglerne i kapitel 80 også for sager, der behandles efter kapitel 81, hvis ikke andet er bestemt i kapitel 81 eller følger af forholdets natur.

Reglerne om anke af domme, der er afsagt af landsretten som 1. instans (nævningesager), findes i kapitel 82. I kapitel 83 findes reglerne om anke af domme, afsagt af byretterne. Også for så vidt angår ankesager henviser reglerne for anke af byretsdomme i vidt omfang til reglerne for anke af domme i nævningesager. Efter kapitel 84 finder reglerne i kapitel 82 (anke af nævningesager) med enkelte undtagelser også anvendelse ved anke af domme, afsagt af Sø- og Handelsretten.

2. Retsplejerådets overvejelser

I praksis er det den altovervejende hovedregel, at straffesager behandles ved byret i 1. instans. Det er derfor allerede efter de gældende regler uhensigtsmæssigt, at reglerne i retsplejeloven er bygget op, således at hovedparten af reglerne om tiltale og om domsforhandling findes i de kapitler, der vedrører behandling af nævningesager ved landsretten, og at der i kapitlerne om behandling af byretssager i vidt omfang henvises til reglerne om behandling af nævningesager. Under alle omstændigheder må systematikken ændres, hvis forslaget om nævningebehandling ved byretterne som 1. instans gennemføres.

Retsplejerådet foreslår derfor, at der i kapitel 77 og 78 fastsættes fælles regler for tiltale og domsforhandling i 1. instans. Disse regler skal så suppleres af særlige bestemmelser i kapitel 79 om behandlingen af nævningesager og særlige regler i kapitel 80 om sager, der behandles uden medvirken af domsmænd. Reglerne i kapitel 80 skal svare til de nugældende regler i kapitel 81 (sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte).

Efter de nugældende regler er det sanktionspåstanden, der er afgørende for, om en straffesag skal behandles efter kapitel 80 eller 81. Sager, hvor der er påstand om højere straf end bøde eller hæfte, behandles således efter reglerne i kapitel 80, mens sager med påstand om bøde eller hæfte behandles efter kapitel 81. Sanktionspåstanden er også afgørende for, om sagen skal behandles under medvirken af domsmænd, men kriteriet er et andet. Efter § 686, stk. 2, medvirker domsmænd således i sager, hvor der er påstand om højere straf end bøde (eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse). Sager, hvor der er påstand om hæftestraf, behandles derfor efter kapitel 81, men under medvirken af domsmænd.

Retsplejerådet finder, at alle sager, hvori der medvirker domsmænd, skal behandles efter samme processuelle regler. Dette vil medføre en betydelig forenkling af systematikken i reglerne. Det vil derimod ikke medføre væsentlige praktiske ændringer i behandlingen af sagerne, idet en stor del af reglerne i kapitel 81 er begrænset til at gælde for sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde. Dette gælder således § 931 (bødeforlæg), § 934 (udeblivelsesdomme og adgang til at møde ved fuldmagt) og § 936 (bødevedtagelse).

Endelig foreslår Retsplejerådet, at de nugældende regler i § 925 om tilståelsessager og § 931 om bødeforlæg flyttes

til et særligt kapitel 76 om tilståelsessager. Sager, der behandles efter § 925 eller § 931, afgøres uden udfærdigelse af anklageskrift og uden domsforhandling og hører derfor ikke systematisk hjemme i de øvrige kapitler.

For så vidt angår ankesager foreslår Retsplejerådet tilsvarende, at systematikken ændres, så reglerne findes i det kapitel, der anvendes oftest i praksis. Reglerne om anke af domme, afsagt af en byret, foreslås derfor fastsat i kapitel 81, mens der i kapitel 82 fastsættes særlige regler for anke fra landsret til Højesteret.

Kapitel 11 - Udkast til lov om ændring af retsplejeloven m.v. med bemærkninger (Flertallets forslag)

1. Lovudkast

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 752 af 15. august 1996, som ændret senest ved, foretages følgende ændringer:

1. I § 6, stk. 2, 1. pkt, ændres "12" til: "9".

2. I § 12 indsættes som stk. 2 og 3:

"Stk. 2. Landet inddeles endvidere i 15 nævningeretskredse, som har tingsteder ved Københavns Byret og ved retterne i [Roskilde], Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Viborg, Ålborg, Århus, Esbjerg, Kolding og Sønderborg. Disse byretter benævnes nævningebyretter.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter områderne for nævningeretskredsene og udsender en fortegnelse herover med angivelse af området for hver af kredsene."

3. § 18 affattes således:

"§ 18. Straffesager ved byretten behandles af én dommer, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. I straffesager, hvor domsmænd medvirker, jf. § 686, stk. 2, tiltrædes byretten af 2 domsmænd. Dommeren er retsformand.

Stk. 3. I nævningsager ved byretten sammensættes retten af 2 dommere og 6 nævninger. Såfremt byretten er en af de i § 17, stk. 1 eller 4, nævnte retter, beskikkes en yderligere dommer efter § 45. Som retsformand fungerer den efter embedsalder ældste dommer, medmindre dommerne aftaler andet. Uden for domsforhandlingen kan en enkelt dommer handle på rettens vegne.

Stk. 4. Antages domsforhandlingen i en straffesag at ville blive af længere varighed, kan rettens formand bestemme, at suppleanter for dommeren eller dommerne og, hvor disse medvirker, domsmændene eller nævningerne skal overvære forhandlingen. For så vidt angår de i § 15, stk. 1-5, og § 16 a, stk. 1, nævnte retter træffes bestemmelsen herom af rettens præsident eller den administrerende dommer, efter indstilling fra rettens formand. Suppleanterne deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter retsformandens bestemmelse overvære disse. I øvrigt finder reglerne om nævninger og domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. Suppleanten til træder retten, såfremt en af dommerne, nævningerne eller domsmændene bliver forhindret i at medvirke ved sagens behandling og pådømmelse."

4. § 40 ophæves.

5. § 60, stk. 1, nr. 5, affattes således:

"5) har deltaget i sagens behandling i den underordnede instans som dommer eller, hvis det er en straffesag, som

nævning eller domsmand, eller"

6. I § 60 indsættes som nr. 6:

"6) har deltaget som dommer, domsmand eller nævning under den tidligere domsforhandling i en straffesag, der er hjemvist efter § 909 eller genoptaget efter § 976 eller § 977."

7. I § 60, stk. 2, 2. pkt., ændres "§ 925 eller § 925 a" til: "§ 831".

8. § 68 affattes således:

"§ 68. For hver nævningeretskreds, jf. § 12, stk. 2, vælges for et tidsrum af 4 år regnet fra en 1. januar et antal personer, der må anses egnede til at virke som nævninger eller domsmænd. Listerne over disse personer benævnes grundlister. Ved lodtrækning blandt de på grundlisterne opførte personer dannes byretternes domsmandslistor og landsrettens nævninge- og domsmandsliste. Domsmandslistor for de byretter, der er beliggende i en nævningeretskreds, udgør tilsammen byretsnavningeliste for den pågældende nævningeretskreds. Rækkefølgen af de personer, der opføres på nævningebyretslisten, fastsættes ved lodtrækning."

9. § 81, stk. 1, ophæves og i stedet indsættes:

"Anklagemyndigheden og tiltalte har i forbindelse med en nævningsags behandling i byretten ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 1 nævning eller, i sager angående politiske overtrædelser, 2 nævninger, medmindre de helt eller delvist har givet afkald på deres udskydningsret.

Stk. 2. I forbindelse med en nævningsags behandling i landsretten har anklagemyndigheden og tiltalte ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 2 eller, i sager angående

de politiske overtrædelser, 3 nævninger, medmindre de helt eller delvist har givet afkald på deres udskydningsret."

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

10. Efter § 86 indsættes:

"§ 86 a. Inden nævningen deltager i behandlingen af en sag, forelægger retsformanden nævningen en erklæring til underskrift, hvori den pågældende på ære og samvittighed lover som nævning opmærksomt at følge forhandlingerne i retten og dømme således, som den pågældende finder rigtigt efter loven og beviserne i sagen.

Stk. 2. Retsformanden spørger endvidere nævningerne, om der foreligger nogen omstændighed, som er til hinder for, at de medvirker i sagen, jf. § 66, stk. 2.

§ 86 b. Nævninger deltager i afgørelsen af skyldspørgsmålet, jf. § 884, og i fastsættelsen af sanktionen, jf. § 887, men deltager ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen."

11. I § 90 ændres "§§ 83-87" til: "§§ 83-86 a og § 87".

12. § 91, stk. 1, ophæves.

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 1 og 2.

13. I § 101 indsættes efter "landsretterne": "og udførelsen af sager, der behandles ved byretterne under medvirken af nævninger".

14. I § 103, stk. 2, indsættes efter "landsretten": "og af sager, der behandles ved byretterne under medvirken af nævninger".

15. I § 103 indsættes som stk. 5:

"Stk. 5. Statsadvokaten kan bemyndige andre til at virke som anklager i en sag, der behandles ved byretten under medvirken af nævninger".

16. I § 105, stk. 1, ændres "eller landsretten" til: ", landsretten eller byretten", og efter "§ 103, stk. 3" indsættes: "og 5".

17. I § 214, stk. 3, indsættes efter 1. pkt.:

"Såfremt en nævning i en nævningsag ved byret får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt, kan forhandlingen fortsætte, såfremt dog højst én nævning mangler."

18. I § 218, stk. 1, indsættes efter 2. pkt.:

"I straffesager, der behandles under medvirken af nævninger, skal dommen indeholde oplysninger om de forskellige meninger under afstemningen om skyldspørgsmålet vedrørende såvel resultatet som begrundelse med angivelse af, hvor mange henholdsvis dommere og nævninger der har stemt for hvert enkelt resultat og hver anført begrundelse, men uden angivelse af de pågældende dommers og nævnings navne."

19. § 686 affattes således:

"§ 686. Straffesager behandles i 1. instans ved byretterne eller Sø- og Handelsretten.

Stk. 2. Doms mænd medvirker, medmindre andet er fastsat ved lov, i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Stk. 3. Doms mænd medvirker ikke i

- 1) sager, der behandles efter reglerne i § 831,
- 2) sager, som behandles ved Sø- og Handelsretten eller ved søret, og
- 3) de i straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3, og § 66, stk. 4, nævnte sager vedrørende betinget dømte.

Stk. 4. Nævninger medvirker i

- 1) sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, for så vidt dette ikke er en følge af, at der bliver spørgsmål om fastsættelse af en fællesstraf efter reglerne i straffelovens § 40, stk. 1, og § 61,
- 2) sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring, jf. straffelovens § 70, og
- 3) sager vedrørende politiske lovovertrædelser.

Stk. 5. Nævninger medvirker ikke i

- 1) sager vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 172, 173, 286 eller 289, medmindre sagen omfatter andre lovovertrædelser, der efter stk. 4 skal pådømmes under medvirken af nævninger, og
- 2) de i stk. 4, nr. 1, nævnte sager, som fremmes efter § 831.

Stk. 6. Tiltalte kan beslutte, at en sag, der efter stk. 4 skal behandles under medvirken af nævninger, i stedet skal behandles under medvirken af doms mænd. Tiltaltes beslutning skal træffes senest 14 dage, efter at anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden eller tiltalte forlænge fristen. Såfremt tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, skal der, inden beslutningen træffes, være beskikket den pågældende en forsvarer, og denne skal have haft lejlighed til at sætte sig ind i sagen og drøfte den med tiltalte. Tiltaltes beslutning om, at sagen skal behandles under medvirken af doms mænd, skal træffes i et retsmøde eller meddeles retten skriftligt, og det skal af meddelelsen fremgå, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Når tiltaltes afkald på nævningebehandling er meddelt retten, kan det ikke længere tilbagekaldes. En sådan beslutning har også virkning for sagens behandling under anke."

20. § 687 og § 688 ophæves.

21. I § 689, stk. 1 og 2, affattes således:

"Ved landsretterne behandles afgørelser i anledning af anke eller kære af byretternes domme, kendelser og beslutninger.

Stk. 2. Domsmand medvirker i

1) sager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af domsmænd,

2) sager, hvor der for landsretten bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse, og

3) sager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld."

22. I § 689 indsættes som stk. 4:

"Stk. 4. Nævninger medvirker i sager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld."

23. I § 690 indsættes som stk. 2:

"Stk. 2. Nævninger og domsmænd medvirker ikke ved Højesterets behandling af straffesager, jf. § 2 a."

24. § 691 affattes således:

"§ 691. Retten påser af egen drift, om den har saglig kompetence til at behandle sagen, og om domsmænd eller nævninger skal medvirke ved sagens behandling. Er domsforhandling under medvirken af domsmænd eller nævninger begyndt, kan retten, selv om sagen burde have været behandlet uden disses medvirken, bestemme, at domsmænd eller nævninger fortsat skal medvirke.

Stk. 2. Afgørelser, hvorved en anmodning om medvirken af domsmænd, nævninger eller sagkyndige afslås, kan kæres."

25. I § 694, stk. 3, 1. pkt., ændres "§ 925" til: "§ 831".

26. § 700, 2. pkt., ophæves.

27. Efter § 701 indsættes:

"701 a. Sager, der behandles ved byret under medvirken af nævninger, behandles ved nævningebyretten i den nævningeretskreds, hvor sagen har værneting efter reglerne i §§ 696-701."

28. § 705, stk. 2, 1. pkt., affattes således:

"Forenes sager, der hører under Sø- og Handelsretten eller under søret, med sager, der behandles under medvirken af nævninger, indbringes sagen for vedkommende nævningebyret."

29. I § 707, stk. 1, 2. pkt., ændres "§ 705, sidste pkt." til: "§ 705, stk. 2".

30. § 707, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Beslutningen tages af den ret, for hvilken sagerne henstår, eller af landsretten, hvis spørgsmålet er om forening af sager, som forfølges ved forskellige byretter under samme landsretskreds, og der ikke er enighed. Forfølges sagerne ellers ved forskellige retter, og er der ikke enighed, afgøres spørgsmålet af Højesteret."

31. § 719, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Statsadvokaten påtaler

1) sager, der behandles ved byret under medvirken af nævninger,

2) ankesager ved landsret, og

3) sager om overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 og 13, §§ 127- 129 a, § 132 a, § 136, stk. 2, § 137, stk. 2, § 140, § 141, kapitel 16, § 158, § 160, § 180, § 183, stk. 1 og 2, § 183 a, § 186, stk. 1, § 187, stk. 1, §§ 237-240, § 261, stk. 2, § 266 a og § 266 b."

32. § 735 affattes således:

"§ 735. Forsvareren beskikkes ved byret, bortset fra de i § 15 og § 16 a nævnte retter, af dommeren. Ved de i § 16 a nævnte retter meddeles beskikkelsen af den administrerende dommer. Ved de øvrige retter, herunder de i § 15 nævnte retter, meddeles beskikkelsen af rettens præsident. Sagerne bør så vidt muligt fordeles mellem de antagne forsvarere efter omgang. Ønsker sigtede en bestemt person beskikket og oplyser, at denne er villig, bør den pågældende i reglen beskikkes uden hensyn til den regelmæssige omgang, forudsat at beskikkelsen ikke er udelukket efter § 734.

Stk. 2. Landsrettens præsident kan beskikke den advokat til forsvarer, der som beskikket forsvarer har udført sagen i 1. instans, såfremt den pågældende har møderet for landsret."

33. Kapitel 76 og 77 affattes således:

"Kapitel 76 Tilståelsessager

§ 831. Afgiver sigtede i et retsmøde efter § 694, stk. 3, en uforbeholden tilståelse i en sag, hvor lægdommere ellers skulle have medvirket, kan sagen straks fremmes til dom, uden at der udarbejdes anklageskrift, hvis

1) tilståelsens rigtighed bestyrkes ved de i øvrigt foreliggende oplysninger,

2) sigtede og anklageren giver samtykke,

3) retten ikke finder det betænkeligt at afgøre sagen uden domsforhandling, og

4) der ikke bliver spørgsmål om anvendelse af straffelovens §§ 68, 69, 70 eller 73.

Stk. 2. Inden der afsiges dom, skal sigtede gøres bekendt med det forhold, tiltalen angår, og have lejlighed til at udtale sig. Er der behov for at skaffe yderligere oplysninger i sagen, sker dette efter reglerne i kapitel 67 og 68, og sigtede skal have lejlighed til at udtale sig om disse oplysninger.

Stk. 3. Er sigtede anholdt eller varetægtsfængslet under retsmødet, skal den forsvarer, der er beskikket efter § 731, stk. 1, litra a, have lejlighed til at gøre sig bekendt med sagen, drøfte den med sigtede og udtale sig over for retten, inden sigtede giver samtykke efter stk. 1, nr. 2. Forsvareren skal være til stede i retten, når sigtede giver sit samtykke.

Stk. 4. Er sigtede ikke anholdt eller varetægtsfængslet under retsmødet, skal sigtede tilbydes at få beskikket en forsvarer, inden sigtede giver samtykke efter stk. 1, nr. 2. Beskikkes efter sigtedes ønske en forsvarer, finder stk. 3 tilsvarende anvendelse.

Stk. 5. Afsigelse og forkyndelse af dom sker efter de regler, som gælder for andre domme, der afsiges i 1. instans.

Stk. 6. En sag, der er omfattet af § 684, stk. 1, nr. 2 eller 3, kan ikke behandles som tilståelsessag.

Stk. 7. Oplysning om det forhold, den pågældende tiltales for, og om, at sigtede og anklagemyndigheden har samtykket i, at sagen fremmes som tilståelsessag, skal tilføres retsbogen. Såfremt sigtede ikke ønsker at få beskikket en forsvarer, jf. stk. 4, skal dette også tilføres retsbogen.

§ 832. Anklagemyndigheden kan i sager om lovovertrædelser, der ikke skønnes at ville medføre højere straf end bøde, i et bødeforelæg tilkendegive sigtede, at sagen kan afgøres uden retssag, hvis sigtede erklærer sig skyldig i overtrædelsen og erklærer sig rede til inden for en nærmere angiven frist at betale en i bødeforelægget angivet

bøde. Fristen kan efter anmodning forlænges af anklagemyndigheden.

Stk. 2. § 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, om krav til indholdet af et anklageskrift finder tilsvarende anvendelse på bødeforelæg.

Stk. 3. Vedtager sigtede bøden, bortfalder videre forfølgning, jf. dog § 724, stk. 2. Vedtagelsen har samme gentagelsesvirkning som en dom.

Stk. 4. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at bødeforelæg ved nærmere angivne overtrædelser af færdselsloven kan gives af en polititjenestemand i umiddelbar forbindelse med lovovertrædelsen, hvis overtrædelsen kan afgøres efter faste bødesatser med en bøde på ikke over 1.000 kr. Reglerne i stk. 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse. Lovovertrædelsen kan dog i bødeforelægget betegnes kortfattet.

Stk. 5. Justitsministeren fastsætter regler om konfiskation efter tilsvarende regler som i stk. 1 og 2. § 724, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Kapitel 77 Tiltale og forberedelse af domsforhandling i 1. instans

§ 833. Tiltale rejses og forberedelse af domsforhandlingen sker efter reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningsager eller i kapitel 80 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

§ 834. Anklagemyndigheden rejser tiltale ved et anklageskrift, som skal indeholde

- 1) navnet på den ret, hvor sagen anlægges,
- 2) tiltaltes navn, adresse og personnummer samt
- 3) oplysning om det forhold, der rejses tiltale for.

Stk. 2. Oplysning efter stk. 1, nr. 3, skal omfatte

- 1) den regel, der påstås overtrådt,
- 2) forbrydelsens navn efter reglen,
- 3) straffehjemlen,
- 4) en kort beskrivelse af det forhold, der rejses tiltale for, med sådan angivelse af tid, sted, genstand og udførelsesmåde samt andre nærmere omstændigheder, som er nødvendige for en tilstrækkelig og tydelig beskrivelse, og
- 5) strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrunde, der vil blive påberåbt.

Stk. 3. Alternativ eller subsidiær tiltale er tilladt.

Stk. 4. Anklageskriftet må ikke indeholde en fortegnelse over beviser, der agtes ført, eller en redegørelse for retsspørgsmål.

§ 835. Anklageskriftet indleveres til retten. Ved indleveringen er sagen indledt ved retten.

Stk. 2. Anklagemyndigheden forkynder en genpart af anklageskriftet for tiltalte, eventuelt i forbindelse med forkyndelse af indkaldelse, jf. § 843, stk. 2. Sker forkyndelse af anklageskriftet ikke straks, sendes der ved anbefalet brev tiltalte en genpart af anklageskriftet.

§ 836. Vil anklagemyndigheden inden domsforhandlingen enten udvide tiltalen til andre strafbare forhold end de i anklageskriftet nævnte eller berigtige angivelser i anklageskriftet, må dette ske ved indlevering og forkyndelse af

yderligere eller nyt anklageskrift.

Stk. 2. Under domsforhandlingen kan tiltalen udvides til andre strafbare forhold med rettens samtykke, hvis tiltalte samtykker, eller det forhold, der er spørgsmål om at inddrage, er begået under selve domsforhandlingen. Udvidelsen sker efter rettens bestemmelse ved tilføjelse på anklageskriftet eller tilførsel i retsbogen. Det samme gælder om berigtigelser, som anklageren under domsforhandlingen foretager i anklageskriftet.

Stk. 3. Hvis tiltalte ikke samtykker i udvidelse af tiltalen, må der rejses ny sag mod den pågældende.

§ 837. Samtidig med indlevering af anklageskrift eller snarest muligt derefter skal anklagemyndigheden til retten indlevere

- 1) en udskrift af de i sagen foretagne retslige undersøgelses- og bevishandlinger,
- 2) sagens øvrige dokumenter og andre synlige bevismidler og
- 3) en fortegnelse over de beviser, anklagemyndigheden agter at føre.

Stk. 2. Bevisfortegnelsen skal indeholde oplysning om, hvad der agtes godtgjort med de enkelte beviser. Vidner og syns- og skønsmænd skal angives ved navn og adresse. Det skal endvidere i bevisfortegnelsen angives, om de nævnte vidner og syns- og skønsmænd agtes afhørt under domsforhandlingen, eller om allerede afgivne forklaringer agtes benyttet.

Stk. 3. Ønskes syns- og skønsmænd udmeldt, fremsættes anmodning herom til retten.

§ 838. En genpart af bevisfortegnelsen sendes af anklagemyndigheden uden ophold til forsvareren sammen med en udskrift af de i sagen foretagne undersøgelses- og bevishandlinger. I øvrigt gøres sagens dokumenter og andre synlige bevismidler så vidt muligt tilgængelige på hensigtsmæssig og betryggende måde, og forsvareren underrettes herom.

Stk. 2. Anklagemyndigheden kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til den tiltalte, hvis anklagemyndigheden under domsforhandlingen agter at fremsætte anmodning om, at retten bestemmer, at denne oplysning ikke må meddeles tiltalte, jf. § 853, stk. 3. Forsvareren kan indbringe afgørelsen for retten.

§ 839. Inden udløbet af en af anklagemyndigheden på anklageskriftet anført frist skal forsvareren til retten og til anklagemyndigheden indlevere

- 1) dokumenter og andre synlige bevismidler, som forsvareren agter at anvende, samt
- 2) en fortegnelse over de beviser, forsvareren agter at føre.

Stk. 2. Retten kan efter anmodning forlænge fristen.

Stk. 3. § 837, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Hvis forsvareren vil anmode om, at et bevis, som er anført i anklagemyndighedens bevisfortegnelse, skaffes på anden måde, indgives skriftlig anmodning herom til retten. Genpart af anmodningen sendes til anklagemyndigheden.

Stk. 5. Det samme gælder, hvis forsvareren vil anmode om, at sagen flyttes efter § 702 eller § 703.

Stk. 6. Hvis forsvareren mener, at sagen, som den er anlagt, ikke kan behandles, eller at anklagemyndigheden har overset en omstændighed, som ikke vedrører beviserne i sagen, og som indebærer, at tiltalte ikke kan dømmes, bør forsvareren straks gøre anklagemyndigheden opmærksom herpå.

§ 840. Hvis anklagemyndigheden vil modsætte sig en anmodning fra forsvareren efter § 839, stk. 4 eller 5, skal anklagemyndigheden uden ophold forelægge spørgsmålet for retten. Inden retten træffer afgørelse, skal anklagemyndigheden og forsvareren så vidt muligt have lejlighed til at udtale sig mundtligt eller skriftligt.

Stk. 2. Hvis forsvareren vil modsætte sig en vidneførsel, som agtes foretaget af anklagemyndigheden, finder stk. 1 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Retten træffer efter anmodning fra anklagemyndigheden eller forsvareren bestemmelse om, ved hvilken byret der skal foretages enkelte retshandlinger med henblik på at optage bevis til brug under domsforhandlingen.

Stk. 4. Retten kan også efter anmodning træffe bestemmelse om, hvorvidt en tiltalt, der er varetægtsfængslet, skal bringes til et retsmøde i en anden retskreds end den, hvor den tiltalte er anbragt, og om beskikkelse af en forsvarer under et retsmøde uden for vedkommende ret.

§ 841. Ønsker nogen af parterne at gøre brug af andre beviser end dem, der er anført i vedkommende parts bevisfortegnelse, eller vil parten frafalde at føre nogen af disse beviser, eller ønsker parten et bevis optaget på anden måde end opgivet i bevisfortegnelsen, skal der snarest muligt gives skriftlig meddelelse til retten og til modparten. §§ 837-840 finder tilsvarende anvendelse.

§ 842. Ønskes vidner eller syns- og skønsmænd afhørt inden domsforhandlingen, skal anklagemyndigheden indgive anmodning herom til retten. Er der fare for, at et bevis ikke vil kunne optages, hvis dette skal afvente iagttagelse af reglerne i §§ 837-841, indgiver anklagemyndigheden uden yderligere forberedende skridt, end omstændighederne tillader, anmodning til retten. Under samme betingelse kan forsvareren anmode om bevishandlinger umiddelbart til retten, der afgør, om betingelsen er opfyldt. Ønskes et vidne eller en syns- og skønsmænd afhørt ved en anden ret end den, der behandler sagen, indgives anmodningen til den ret, hvor afhøringen ønskes foretaget. Der skal i så fald snarest muligt ske underretning af den ret, hvor sagen behandles.

Stk. 2. Bevisoptagelse efter stk. 1 sker efter reglerne i kapitel 67 og 68. De nødvendige udskrifter af retsbogen om bevisoptagelsen sendes snarest muligt til anklagemyndigheden og forsvareren.

§ 843. Retten giver anklagemyndigheden meddelelse om tidspunktet for domsforhandlingen samt underretter anklagemyndigheden og tiltalte om eventuel forsvarerbeskikkelse. Underretningen til tiltalte kan eventuelt gives gennem anklagemyndigheden i forbindelse med forkyndelse af indkaldelse.

Stk. 2. Anklagemyndigheden sørger for, at en indkaldelse med oplysning om tid og sted for domsforhandlingen forkyndes for tiltalte med mindst 1 uges varsel. Retten kan dog fastsætte et kortere varsel. Genpart af indkaldelse og anlageskrift sendes samtidig til forsvareren.

Stk. 3. Er tiltalte frihedsberøvet, sørger anklagemyndigheden for, at tiltalte bringes til retten.

Stk. 4. Vidner og syns- og skønsmænd, som skal afhøres under domsforhandlingen, indkaldes i tide af anklagemyndigheden. Er noget vidne frihedsberøvet, sørger anklagemyndigheden for, at den pågældende bringes til retten.

§ 844. Retten kan på et hvilket som helst tidspunkt inden domsforhandlingen af egen drift eller efter anmodning ved kendelse beslutte at afvise sagen helt eller delvist, hvis et forhold

1) på grund af fejl må afvises under domsforhandlingen,

2) ikke er undergivet offentlig påtale, eller

3) ikke er strafbart, eller straf er udelukket ved forældelse eller anden lignende grund.

Stk. 2. Inden retten træffer afgørelse efter stk. 1, skal anklagemyndigheden have lejlighed til at udtale sig, og hvis der er tale om en mangel, der kan afhjælpes, til at afhjælpe denne.

Stk. 3. Finder retten, at sagen ikke skal behandles under medvirken af nævninger eller domsmænd, afsiger den kendelse herom efter om nødvendigt at have givet anklagemyndigheden og forsvareren lejlighed til at udtale sig.

§ 845. Retten kan udsætte domsforhandlingen, inden den er begyndt, hvis dette er nødvendigt af hensyn til retten selv eller på grund af andre omstændigheder, herunder tiltaltes flugt, hindringer for anklagemyndigheden, tiltalte eller forsvareren, for vidner eller syns- og skønsmænd, ændring af tiltalen eller anmeldelse af nye beviser.

Stk. 2. Den, der ønsker udsættelse, skal snarest muligt underrette retten.

§ 846. Retsmøder, som afholdes inden domsforhandlingen, er ikke offentlige.

Stk. 2. Anmodninger til retten, som ikke fremsættes mundtligt i et retsmøde, indleveres skriftligt til retten. Er tiltalte fængslet, kan dennes henvendelse til retten - herunder meddelelse om beviser, som tiltalte ønsker ført, jf. § 839 og § 841 - fremsættes over for fængselsinspektøren (arrestinspektøren), som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog. Udskrift sendes uden ophold til retten, i de i § 839 og § 841 nævnte tilfælde også til anklagemyndigheden.

§ 847. Retten kan indkalde til et særligt forberedende møde med henblik på at fastlægge parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, samt domsforhandlingens tilrettelæggelse.

§ 848. I særlige tilfælde, hvor retten under hensyn til sagens beskaffenhed finder det hensigts-mæssigt, kan den pålægge anklagemyndigheden at fremsende en skriftlig forelæggelse til retten inden en nærmere fastsat frist. Retten fastsætter endvidere en frist for forsvarerens eventuelle bemærkninger hertil. Er der sket skriftlig forelæggelse, skal parterne give en mundtlig sammenfatning heraf i retten."

34. Efter kapitel 77 indsættes:

"Kapitel 78

Domsforhandling i 1. instans

§ 849. For domsforhandlingen i 1. instans gælder reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningsager eller i kapitel 80 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

§ 850. Anklageren og den beskikkede forsvarer skal være til stede under hele domsfor handlingen, indtil sagen er optaget til dom. Det er dog ikke udelukket, at forskellige personer udfører anklagerens eller den beskikkede forsvarers hverv i sagen.

Stk. 2. Udebliver anklageren enten ved domsforhandlingens begyndelse eller i løbet af denne, udsættes sagen. Det samme gælder, når den beskikkede forsvarer udebliver, eller når den valgte forsvarer ikke møder, medmindre omstændighederne gør det muligt at beskikke en forsvarer, som straks kan udføre hvervet.

§ 851. Tiltalte skal, medmindre andet er bestemt i loven, personligt være til stede i retten under hele domsforhandlingen, indtil sagen er optaget til dom. Rettens formand kan dog, efter at tiltalte har afgivet forklaring, tillade, at tiltalte forlader retten.

§ 852. Udebliver tiltalte ved begyndelsen eller i løbet af domsforhandlingen, og kan tiltalte ikke straks bringes til stede, udsættes sagen, medmindre retten beslutter at fremme domsforhandlingen helt eller delvist efter stk. 2 og 3.

Stk. 2. Er tiltalte udeblevet trods lovlig tilsigelse og uden oplyst lovligt forfald, kan retten bestemme, at der skal ske afhøring af vidner og syns- og skøns mænd, der er mødt, hvis retten finder, at det er foreneligt med hensynet til tiltalte, og hvis udsættelse af afhøringen vil være til væsentlig ulempe for de mødte eller medføre væsentlig udsættelse af sagen. Afhøring kan dog kun ske, hvis tiltaltes forsvarer er mødt.

Stk. 3. En domsforhandling kan gennemføres, og dom kan afsiges i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig,

1) når tiltalte er undvejet, efter at anklageskriftet er forkyndt,

2) når tiltalte efter at være mødt ved sagen begyndelse har forladt retten uden rettens tilladelse,

3) når der under sagen kun er spørgsmål om ubetinget frihedsstraf i 6 måneder eller derunder, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller erstatning, og tiltalte har givet samtykke til gennemførelse af domsforhandlingen,

4) når der under sagen kun er spørgsmål om ubetinget frihedsstraf i 30 dage eller derunder, konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning, eller

5) når retten skønner, at behandling af sagen utvivlsomt vil føre til, at tiltalte frifindes.

Stk. 4. Medmindre tiltalte har givet samtykke, kan domsforhandlingen kun gennemføres i medfør af stk. 3, nr. 4, hvis tiltalte har været lovligt tilsagt, jf. § 163, og ved tilsigelsen er gjort bekendt med, at udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår.

§ 853. Rettens formand kan beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1 ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring.

Stk. 3. Retten kan efter anmodning bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det, og oplysningen må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

§ 854. Når tiltalte fjernes fra retslokalet efter § 151, kan behandlingen af sagen fortsætte, medmindre rettens formand finder en udsættelse nødvendig.

Stk. 2. Tiltalte skal, så snart adfærden gør det muligt, på ny føres ind i retslokalet. Rettens formand skal oplyse tiltalte om, hvad der er sket i tiltaltes fravær. Tiltalte skal endvidere, hvis det på dette tidspunkt af sagen endnu er muligt, have adgang til at udtale sig om det, der er kommet frem.

§ 855. Når domsforhandlingen er begyndt, fortsættes den så vidt muligt uden afbrydelse, indtil retten har truffet endelig afgørelse i sagen.

Stk. 2. Har forhandlingen været afbrudt, bestemmer rettens formand, om og i hvilket omfang det, der allerede er foretaget, skal gentages, når behandlingen af sagen genoptages.

§ 856. Hvis en udsættelsesgrund indtræder, mens domsforhandlingen er udsat, skal den, der ønsker udsættelse, snarest muligt underrette rettens formand, for at denne kan træffe afgørelse om, hvorvidt sagen skal yderligere udsættes. Hvis sagen udsættes, giver retten meddelelse til alle, der berøres af udsættelsen.

§ 857. Domsforhandlingen indledes med oplysning om, hvilken sag retten skal behandle. Herefter sikrer retten sig tiltaltes identitet.

§ 858. Efter at anklageskriftet er oplæst, gøres tiltalte bekendt med, at tiltalte ikke er forpligtet til at udtale sig. Tiltalte spørges herefter om sin stilling til tiltalen, og om tiltalte er villig til at udtale sig nærmere om de forhold, som tiltalen angår. Retten kan pålægge anklageren at forelægge sagen. Når tiltalte afgiver forklaring, sker det ved, at anklageren stiller spørgsmål om sagen. Derefter kan forsvareren stille spørgsmål til tiltalte. Yderligere spørgsmål kan, foruden af enhver af dommerne, nævningerne eller domsmændene, jf. § 865, stilles af anklagemyndigheden og forsvareren. Derpå følger den øvrige bevisførelse.

§ 859. Hvis der opstår spørgsmål, om der foreligger fejl, som indebærer, at sagen ikke kan behandles, eller om sagen er undergivet offentlig påtale, kan domsforhandlingen begrænses til dette punkt, indtil spørgsmålet er afgjort.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis der opstår spørgsmål, om et forhold i anklageskriftet overhovedet er strafbart, eller om straf er udelukket ved forældelse eller af anden lignende grund. Er retten enig, kan der straks afsiges dom til frifindelse.

Stk. 3. Retten bør, hvor det kan ske, tillade afhjælpning af fejl, som indebærer, at sagen ikke kan fremmes. Domsforhandlingen kan udsættes med henblik på denne afhjælpning. Skal en fejl kun tages i betragtning, når den gøres gældende af tiltalte, må tiltalte gøre indsigelse, så snart der er lejlighed til det.

Stk. 4. Selv om retten inden domsforhandlingen har nægtet at imødekomme en anmodning om afvisning af sagen

efter § 844, kan spørgsmålet rejses på ny under domsforhandlingen.

§ 860. Bevisførelsen foregår først fra anklagemyndighedens og derefter fra forswarets side. Beviser, som retten af egen drift beslutter at føre, fremføres på det tidspunkt, rettens formand bestemmer. Inden en part fører sine beviser, kan parten i korthed angive, hvilke beviser der ønskes ført, og hvad parten vil godtgøre med beviserne.

Stk. 2. Efter hvert enkelt vidnes forklaring og efter ethvert andet bevis har tiltalte adgang til at afgive forklaring, hvis beviset giver anledning til det.

§ 861. Retten kan træffe bestemmelse om at afslutte bevisførelsen enten i det hele eller om et enkelt punkt, inden alle beviserne er fremført, samt om genoptagelse af en afsluttet bevisførelse.

Stk. 2. Omfatter sagen flere lovovertrædelser, kan rettens formand lade forhandlingen og rettens afgørelse af skyldspørgsmålet foregå særskilt for hver enkelt lovovertrædelse.

§ 862. Anklageren afhører først de vidner, som ønskes afhørt fra anklagemyndighedens side. Vidner, som ønskes afhørt fra forswarets side, afhøres først af forsvareren eller af tiltalte.

Stk. 2. På samme måde foregår afhøring af syns- og skønsmænd.

§ 863. Rettens formand stiller spørgsmål til den, som afhøres, når som helst der i sandhedens interesse er grund til det.

§ 864. Vidner eller syns- og skønsmænd, som afhøres efter rettens beslutning af egen drift, afhøres af rettens formand. Denne kan dog overlade afhøringen til parterne.

Stk. 2. Sker afhøringen ved rettens formand, kan parterne anmode om, at der stilles yderligere spørgsmål. Rettens formand kan overlade det til dem selv at stille sådanne enkelte spørgsmål.

§ 865. En dommer, domsmand eller nævning er berettiget til at stille spørgsmål til vidner eller syns- og skønsmænd efter at have fået ordet af rettens formand.

§ 866. Af de forklaringer, der afgives under afhøringen, optages det væsentligste i retsbogen eller i dommen. Er de pågældende tidligere afhørt for en ret, er en henvisning hertil tilstrækkelig, således at kun væsentlige afvigelser eller præciseringer medtages.

Stk. 2. Hvor retten efter sagens karakter og bevisets stilling finder det påkrævet, skal der medtages så meget af bevisførelsen, som er nødvendigt, for at den ret, som sagen senere måtte blive indbragt for, kan danne sig en begrundet opfattelse af, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet.

§ 867. Dokumenter, der påstås at have været genstand for eller at være frembragt ved lovovertrædelsen eller at have været brugt eller bestemt til dens udførelse, eller som yder umiddelbar oplysning om gerningen eller tiltaltes forhold til denne, skal oplæses, når bevisførelsen kræver det.

Stk. 2. Følgende dokumenter kan benyttes som bevismidler under domsforhandlingen og skal da oplæses:

1) Tilførsler til retsbøger om ransagninger, beslaglæggelser, besigtigelser og syns- og skønsforretninger, som er foretaget uden for domsforhandlingen, samt erklæringer til retten fra syns- og skønsmændene.

2) Tilførsler til retsbøger om forklaringer, som tiltalte har afgivet under afhøring om sigtelsen, når

a) tiltalte nu nægter at afgive forklaring,

b) tiltaltes forklaring afviger fra den tidligere forklaring, eller

c) tiltalte er udeblevet, og domsforhandlingen gennemføres efter § 852, stk. 3.

3) Tilførsler til retsbøger om forklaringer, som vidner og syns- og skønsmænd har afgivet, når

a) de pågældende er døde eller af anden grund ikke kan afhøres på ny,

- b) de pågældende er afhørt ved en anden ret end den, der behandler sagen, jf. § 174, jf. § 209,
 - c) de pågældende er afhørt, uden at tiltalte har været til stede, jf. § 852, stk. 2,
 - d) de pågældendes forklaring afviger fra den tidligere forklaring, eller
 - e) et vidne nu nægter at afgive forklaring, og tvangsmidler efter § 178 ikke bør anvendes, eller forgæves er anvendt.
- 4) Tilførsler til retsbogen om forklaringer samt erklæringer afgivet af medlemmer af kongehuset, jf. Danske Lov 1-2-1, diplomater eller andre, der er fritaget for retsfølgning, hvis de pågældende ikke møder i retten under domsforhandlingen.
- 5) Erklæringer og vidnesbyrd, som er udstedt i medfør af offentligt hverv, herunder udskrifter af tiltaltes tidligere straffedomme.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at mundtlig afhøring af syns- og skønsmand helt eller delvis skal træde i stedet for oplæsning af disses forklaringer eller skriftlige erklæringer efter stk. 2, nr. 1.

Stk. 4. Uden for de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde kan dokumenter, som indeholder erklæringer eller vidnesbyrd, kun benyttes som bevismidler, hvis retten undtagelsesvis tillader det. Udenretslige erklæringer om tiltaltes tidligere vandel må under ingen omstændigheder benyttes.

§ 868. Oplæsning af tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af tiltalte, vidner eller syns- og skønsmand, fordi de nu givne forklaringer er i uoverensstemmelse med de tidligere afgivne, må kun finde sted, efter at der er givet den pågældende lejlighed til at udtale sig sammenhængende om det, afhøringen vedrører, og der er stillet de yderligere spørgsmål, som den pågældendes forklaring giver anledning til.

Stk. 2. Når oplæsning af de i § 867, stk. 2, nr. 2 og 3, nævnte dokumenter finder sted, skal grunden meddeles af rettens formand og tilføres retsbogen.

§ 869. Bevis, som er til stede, kan ikke nægtes ført med den begrundelse, at beviset ikke er anmeldt i så god tid, at modparten har haft tilstrækkelig tid til at forberede sig. Er dette ikke sket, og udsætter retten ikke af den grund bevisførelsen til et senere tidspunkt, kan modparten, efter at beviset er ført, forlange en passende udsættelse. Retten kan dog nægte udsættelse, hvis beviset er uden betydning for sagen, eller en udsættelse i øvrigt ikke ville tjene noget berettiget formål.

Stk. 2. Retten kan udsætte sagen med henblik på at føre bevis, som ikke er til stede, når retten finder, at bevisførelsen er ønskelig for sagens oplysning.

Stk. 3. Retten kan, når den anser det for nødvendigt til sagens fuldstændige oplysning, beslutte, at beviser skal føres, som ingen af parterne har ønsket ført, eller som den, der har anmeldt beviset, har erklæret at ville frafalde. Retten kan i den anledning udsætte sagen. De foranstaltninger, som er nødvendige for at gennemføre bevisførelsen, træffes af retten eller, efter rettens bestemmelse af anklagemyndigheden.

§ 870. Rettens afgørelser i anledning af uenighed mellem parterne om bevisførelsen eller indsigelser fra vidner eller syns- og skønsmand træffes efter anmodning ved kendelse.

§ 871. Inden der afsiges dom eller kendelse under domsforhandlingen, skal parterne have lejlighed til at udtale sig. Tiltalte har altid det sidste ord.

§ 872. Efter at bevisførelsen er sluttet, får først anklageren, dernæst forsvareren og, hvis tiltalte ønsker det, denne ordet for at udtale sig om bevisførelsens resultat samt om de retlige spørgsmål i sagen (proceduren).

Stk. 2. Parterne kan med rettens tilladelse helt eller delvist indlevere proceduren skriftligt til retten. I så fald skal parterne give en mundtlig sammenfatning af proceduren i retten.

Stk. 3. Retten kan i særlige tilfælde pålægge anklageren og forsvareren i forbindelse med proceduren at indlevere en skriftlig oversigt over procedurens indhold med angivelse af de hovedsynspunkter, der gøres gældende.

§ 873. Ved afgørelsen af, om noget er bevist eller ikke, tages alene hensyn til de beviser, som er ført under domsforhandlingen. Bedømmelsen af bevisernes vægt er ikke bundet ved lovregler.

§ 874. Retten kan bestemme, at spørgsmålet, om tiltalte er skyldig, skal behandles og afgøres først.

§ 875. Domsforhandlingen afsluttes ved rettens dom i sagen. Dog betragtes sagen som verserende ved retten, indtil dommens fuldbyrdelse kan begynde, eller i tilfælde af anke indtil sagen af anklagemyndigheden er indbragt for landsretten.

§ 876. Dommen skal, for så vidt den ikke går ud på afvisning af sagen, enten domfælde eller frifinde.

Stk. 2. Frifindelse skal ske, når forholdet ikke er undergivet offentlig påtale, når forfølgningen opgives, når forholdet er forældet, eller når tiltalte ikke findes skyldig.

Stk. 3. Retten kan ikke domfælde for noget forhold, der ikke er omfattet af tiltalen.

Stk. 4. Derimod er retten ikke udelukket fra at henføre det påtalte forhold under en anden straffebestemmelse end den, anklagemyndigheden har påstået anvendt. Retten kan også fravige tiltalen med hensyn til de med lovovertrædelsen forbundne omstændigheder (tid og sted m.v.). Dette kan dog kun ske, hvis retten med sikkerhed skønner, at tiltalte også under forudsætning af sådan afvigelse fra tiltalen har haft tilstrækkelig adgang til at forsvare sig. Finder retten, at dette ikke er tilfældet, eller nærer den tvivl i så henseende, skal den, inden dens afvigende bedømmelse lægges til grund for domfældelsen, give parterne lejlighed til at udtale sig og efter omstændighederne udsætte sagen i det tidsrum, der er nødvendigt for at varetage forsvaret.

§ 877. Domfældes tiltalte, skal retten i begrundelsen for dommen angive

- 1) de omstændigheder, der anses for bevist, og som lægges til grund for domfældelsen,
- 2) den regel, der er overtrådt, og
- 3) straffehjemlen.

Stk. 2. Frifindes tiltalte, skal retten i begrundelsen for dommen angive

- 1) de omstændigheder, som er en betingelse for straf, og som anses at mangle eller ikke være bevist, eller
- 2) de strafudelukkende omstændigheder, som anses at foreligge, samt
- 3) de lovbestemmelser, der er anvendt.

Stk. 3. Dommen skal endvidere indeholde en begrundelse, jf. stk. 1 og 2, for et eventuelt mindretals opfattelse.

§ 878. Der er tavshedspligt med hensyn til oplysninger om rettens rådslagning og afstemning, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f.

Kapitel 79 Særlige bestemmelser om domsforhandling i 1. instans i nævningsager

§ 879. Anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt af sagen, der indeholder de i § 837, stk. 1, og § 839, stk. 1, nævnte dokumenter. Ekstrakten indsendes til retten så vidt muligt senest 2 uger før domsforhandlingen. Samtidig sendes et eksemplar til forsvareren. Landsretternes præsidenter fastsætter regler om antallet af ekstrakter.

§ 880. Nævningerne indtager deres plads i retslokalet i den rækkefølge, hvori de er udtaget, jf. § 79. Nævningerne får herefter udleveret ekstrakten, jf. § 879. Ekstrakterne må ikke fjernes fra retslokalet, før voteringen begynder.

§ 881. Når nævningerne har indtaget deres pladser, oplæses anklageskriftet, og tiltalte spørges om sin stilling til tiltalen.

§ 882. Derefter vejleder rettens formand nævningerne om, at de, indtil dommen er afsagt, ikke må have samtale

eller forbindelse med nogen uden for retslokalet om sagen, og at de i retslokalet ikke må have forbindelse eller samtale med andre end dommerne.

§ 883. Derpå giver rettens formand anklageren lejlighed til at redegøre for, hvad der er rejst tiltale for. Derpå følger bevisførelsen og proceduren om skyldsspørgsmålet efter reglerne i kapitel 78. § 872, stk. 2 og 3, finder ikke anvendelse.

§ 884. Rådslagning og afstemning om skyldsspørgsmål foretages af nævningerne og dommerne i fællesskab under ledelse af rettens formand.

Stk. 2. Ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet skal der ses bort fra spørgsmålet, om tiltalte på gerningstidspunktet befandt sig i en i straffelovens § 16 nævnt tilstand.

Stk. 3. Ved afgørelsen af skyldsspørgsmål har hver nævning og hver dommer én stemme. Nævningerne afgiver deres stemme først, idet retsformanden afkræver hver enkelt nævning dennes stemme i den rækkefølge, nævningerne er udtaget. Dernæst stemmer dommerne, således at retsformanden afgiver sin stemme sidst.

Stk. 4. En afgørelse af skyldsspørgsmålet, der er ugunstig for tiltalte, kan kun vedtages med mindst 4 stemmer fra nævningerne og mindst én stemme fra dommerne.

Stk. 5. Afgørelsen af skyldsspørgsmålet sker ved kendelse. Det skal af kendelsen fremgå, hvor mange henholdsvis nævninger og dommere der har stemt for henholdsvis frifindelse og domfældelse. Kendelsen skal endvidere indeholde en begrundelse for resultatet og, hvis der ikke er enighed, for eventuelle mindretals synspunkter. § 877 finder tilsvarende anvendelse ved begrundelse af kendelsen.

Stk. 6. Kendelsen, der skal foreligge i skriftlig form, afsiges i et offentligt retsmøde. Kendelsen skal udleveres til tiltalte, anklager og forsvarer inden eventuel procedure om fastsættelse af sanktionen.

§ 885. Hvis rettens kendelse efter § 884 går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, afsiger retten straks frifindelsesdom.

§ 886. Hvis tiltalte ved rettens kendelse efter § 884 er fundet skyldig, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om sanktionen og andre punkter, der ikke tidligere har været grund til at inddrage i forhandlingen. De skal endvidere have lejlighed til at føre de beviser, som er nødvendige. Parternes udtalelser må ikke rejse tvivl om spørgsmål, som er afgjort ved rettens kendelse om skyldsspørgsmålet.

§ 887. Herefter optages sagen til dom, og nævninger og dommere træder sammen på ny til rådslagning og afstemning om fastsættelse af sanktionen under ledelse af rettens formand. Hver nævning har her 1 stemme, mens dommerne har hver 3 stemmer. Hvis der efter § 214, stk. 3, undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, har retsformanden 3 stemmer, og den anden dommer har 2 stemmer.

Stk. 2. Ved afgørelsen om sanktionen stemmer skiftevis 3 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. I øvrigt finder reglerne i § 214 og § 216 tilsvarende anvendelse på rettens rådslagning og afstemning. Ved lige stemmetal gælder med hensyn til strafudmålingen det for tiltalte gunstigste resultat.

Stk. 3. Er der spørgsmål om, hvorvidt tiltalte på gerningstidspunktet var omfattet af en i straffelovens § 16 nævnt tilstand, afgøres dette spørgsmål efter reglerne i stk. 1-2 in

den afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Er der stemmelighed om, hvorvidt tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, er retsformandens stemme afgørende."

35. Kapitel 80 affattes således:

"Kapitel 80 Særlige bestemmelser om domsforhandling i 1. instans i sager, i hvilke der ikke medvirker lægdommere

§ 888. Hvis sigtede er til stede i retten, kan tiltale med rettens tilladelse rejses mundtligt til retsbogen, og

domsforhandlingen kan foretages med det samme.

§ 889. I andre tilfælde fastsætter retten tid og sted for domsforhandlingen, når anklageskrift er indleveret til retten, medmindre sagen straks må afvises efter § 844.

Stk. 2. Retten sørger for, at der senest 1 uge før domsforhandlingen for tiltalte forkyndes en indkaldelse, der indeholder oplysning om

1) tid og sted for domsforhandlingen, og

2) virkningen af tiltaltes udeblivelse uden lovligt forfald, jf. § 852 og § 894, stk. 4.

Stk. 3. Retten kan fastsætte et kortere varsel end det, der er anført i stk. 2. Ved forkyndelsen skal der udleveres en genpart af anklageskriftet til tiltalte.

Stk. 4. Forkyndelse kan undlades, når der under sagen ikke er spørgsmål om højere straf end bøde. I stedet for forkyndelse sendes indkaldelsen til tiltalte senest 2 uger før domsforhandlingen. En genpart af anklageskriftet vedlægges indkaldelsen.

Stk. 5. Dommeren bestemmer, om vidner straks skal indkaldes, og om der skal træffes andre foranstaltninger med hensyn til bevisførelse. Ved tiltaltes møde i retten skal tiltalte have lejlighed til at angive de beviser, som tiltalte ønsker ført.

§ 890. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald, kan retten behandle sagen, som om tiltalte havde tilstået, hvis der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøde, og omstændighederne ikke taler imod det. Dommen kan udfærdiges ved påtegning på anklageskriftet.

Stk. 2. Hvis sagen behandles i en anden retskreds end den, som tiltalte bor eller opholder sig i, kan retten efter anmodning fra tiltalte bestemme, at tiltalte skal afhøres ved byretten i den retskreds, hvor tiltalte bor eller opholder sig.

Stk. 3. Hvis der i en sag, hvor der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, for tiltalte møder en person med skriftlig fuldmagt fra tiltalte, som er villig til at meddele de nødvendige oplysninger, kan retten modtage den mødtes forklaringer og erklæringer og lægge dem til grund for afgørelsen, som om de var afgivet af tiltalte selv.

Stk. 4. Skal der afhøres vidner indkaldt af tiltalte i en sag, hvor hverken tiltalte eller en forsvarer er mødt, afhøres vidnerne af dommeren.

§ 891. Møder tiltalte og erkender sig skyldig i det forhold, der er rejst tiltale for, optages sagen til dom, uden at det i reglen er nødvendigt at tilvejebringe yderligere oplysninger.

Stk. 2. Nægter tiltalte sig skyldig, eller tilstår tiltalte kun delvist det forhold, der er rejst tiltale for, eller finder dommeren det i øvrigt nødvendigt, føres bevis i sagen. Er tiltalte uden forsvarer, skal dommeren undersøge, om yderligere oplysninger bør søges tilvejebragt, og give tiltalte lejlighed til at komme med anmodninger vedrørende sagens behandling.

Stk. 3. Bevisførelsen sker for den ret, der behandler sagen, jf. dog § 174, jf. § 209. Såfremt bevisførelsen ikke kan ske straks, udsætter dommeren sagen til et senere retsmøde, og retten underretter parterne om, hvornår dette skal afholdes, og vejleder tiltalte om, at denne ikke kan forvente nogen anden tilsigelse til retsmødet.

§ 892. En sag kan afgøres ved, at tiltalte vedtager at betale en nærmere bestemt bøde, eller at bestemte genstande eller et bestemt beløb konfiskeres, hvis

1) lovovertrædelsen efter loven kan straffes med bøde eller medføre konfiskation,

2) dommeren ikke finder grund til at betvivle tiltaltes skyld, og

3) anklageren giver samtykke.

Stk. 2. Lovens fastsættelse af bødens størrelse er ikke bindende.

Stk. 3. Vedtager tiltalte den tilbudte afgørelse, tilføres retsbogen oplysning herom. En vedtagelse har samme virkning som en dom med hensyn til fuldbyrkelse og gentagelsesvirkning.

§ 893. En sag kan afgøres ved, at dommeren tildeler tiltalte en advarsel, hvis

1) dommeren finder, at tiltalte er skyldig,

2) sagen egner sig til afgørelse ved en advarsel på grund af lovovertrædelsens karakter, herunder navnlig fordi der er tale om et førstegangstilfælde af en ringe forseelse, og

3) tiltalte ikke protesterer.

Stk. 2. Oplysning om advarslen tilføres retsbogen."

36. Kapitel 81 affattes således:

"Kapitel 81 Anke af domme, afsagt af byretterne

§ 894. Domme afsagt af en byret kan med de i stk. 3-5 nævnte undtagelser ankes til landsretten af anklagemyndigheden eller af tiltalte. Anke sker til den landsret, i hvis kreds byretten ligger. Anken kan ud over dommen omfatte den forudgående behandling af sagen og de afgørelser, der er truffet under sagen.

Stk. 2. Ankefristen er 14 dage og regnes fra dommens afsigelse. Hvis dommen skal forkyndes efter § 219 a, stk. 5, 2. pkt., regnes fristen for tiltalte fra forkyndelsen. Hvis sagen er afgjort efter § 890, og tiltalte ikke var til stede eller gjort bekendt med tidspunktet for dommens afsigelse, regnes fristen for tiltalte fra den dag, anklagemyndigheden har sendt en udskrift af dommen til tiltalte.

Stk. 3. Anklagemyndigheden kan kun anke, når der efter loven kan idømmes andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation for lovovertrædelsen.

Stk. 4. Tiltalte kan kun anke, når tiltalte er mødt i byretten og er idømt

1) mere end 20 dagbøder,

2) en bøde på over 3.000 kr.,

3) konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller

4) andre offentligretlige følger.

Stk. 5. Afgørelser efter § 892 og § 893 kan ikke ankes.

Stk. 6. Procesbevillingsnævnet kan tillade anke af domme, der efter stk. 3 og 4 ikke kan ankes, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler for det. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til nævnet inden 14 dage efter dommens afsigelse. Hvis det er tiltalte, der vil anke, beregnes fristen som i stk. 2, 2. og 3. pkt. Nævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Under de samme betingelser kan Procesbevillingsnævnet tillade anke af de i stk. 5 nævnte afgørelser. Hvis det er anklagemyndigheden, der ønsker at anke, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 7. Hvis tiltalte får anketilladelse efter stk. 6, indbringer anklagemyndigheden sagen for landsretten. Hvis anklagemyndigheden får anketilladelse efter stk. 6, skal anke iværksættes efter § 899 inden 14 dage efter, at tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

Stk. 8. Er en dom anket efter stk. 3, 4 eller 7, kan også modparten anke, når anke iværksættes inden 14 dage, efter at modparten har fået meddelelse om anken. Hvis tiltalte har fået anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet efter stk. 6, regnes ankefristen for anklagemyndighedens vedkommende fra det tidspunkt, hvor underretning om tilladelsen er

sendt til anklagemyndigheden.

§ 895. Anklagemyndigheden kan anke både til fordel og til skade for tiltalte.

Stk. 2. Anke til fordel for tiltalte kan også iværksættes af tiltalte selv eller, hvis tiltalte er under 18 år, af forældremyndighedens indehaver.

Stk. 3. Hvis tiltalte er død, men forinden er idømt fængselsstraf, kan tiltaltes ægtefælle, slægtninge i op- eller nedstigende linie samt søskende anke på tiltaltes vegne. Også anklagemyndigheden kan i dette tilfælde anke en dom til fordel for tiltalte.

Stk. 4. Tiltaltes forsvarer for byretten har pligt til efter anmodning at vejlede tiltalte om, hvorvidt tiltalte bør anke dommen, og at bistå tiltalte hermed.

§ 896. Afkald på anke kan finde sted, efter at dommen er afsagt. En anke kan frafaldes, så længe landsretten ikke har afsagt dom. Frafaldes anke, efter at domsforhandling for landsretten er begyndt, skal landsretten dog alligevel prøve de ankegrunde, som retten efter § 908 af egen drift skal tage i betragtning.

§ 897. Anke kan iværksættes under henvisning til,

- 1) at byretten ved afgørelsen af, om tiltalte skal dømmes, har anvendt loven urigtigt,
- 2) at straffens størrelse ikke står i passende forhold til lovovertrædelsen,
- 3) at spørgsmålet, om tiltalte skal dømmes, er urigtigt afgjort som følge af fejlagtig bedømmelse af beviserne i sagen, eller
- 4) at byretten har tilsidesat regler for sagens behandling eller anvendt disse forkert.

Stk. 2. En anke anses for at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, medmindre andet fremgår af ankemeddelelsen.

Stk. 3. Anke efter stk. 1, nr. 4, med hensyn til, om regler, som retten ikke af egen drift påser, er overholdt, kan kun iværksættes, hvis parten har fremsat indsigelse herom under sagens behandling ved byretten.

§ 898. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling skal ikke medføre ophævelse af en anket dom, medmindre det må antages, at overholdelse af den pågældende regel kunne have medført, at sagen fik et andet udfald.

Stk. 2. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling, som udelukkende er fastsat af hensyn til tiltalte, kan ikke føre til en ændring af en anket dom til skade for tiltalte.

§ 899. Vil anklagemyndigheden anke til skade for tiltalte, må anklagemyndigheden inden ankefristens udløb, jf. § 894, stk. 2, sørge for, at en meddelelse herom forkyndes for tiltalte. Anke til fordel for tiltalte kan anklagemyndigheden iværksætte også efter udløbet af den nævnte frist. Sådan anke hindres heller ikke ved, at tiltalte har givet afkald på anke.

Stk. 2. Meddelelsen skal indeholde oplysning om, at tiltalte eller forsvareren senere vil blive underrettet om tidspunktet for domsforhandlingen. En genpart af meddelelsen sendes til byretten.

§ 900. Vil tiltalte anke, må tiltalte give meddelelse herom inden ankefristens udløb, jf. § 894, stk. 2.

Stk. 2. Meddelelsen kan ved personlig henvendelse fremsættes mundtligt til den pågældende byrets retsbog eller til den, som foretager forkyndelsen, og som i så fald skal gøre notat om anken i forkyndelsespåtegningen. Ellers indgives meddelelsen skriftligt, underskrevet af tiltalte, til anklagemyndigheden eller til byretten. Er tiltalte fængslet, kan den dog også fremsættes mundtligt til den byrets retsbog, i hvis kreds fængslet ligger, eller over for fængselsinspektøren (arrestinspektøren), som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog. Hvis tiltaltes ankemeddelelse er fremsat til sidstnævnte bog eller til en retsbog eller indgivet til retten, skal henholdsvis udskrift af tilførslen eller den modtagne ankemeddelelse uden ophold sendes til anklagemyndigheden.

Stk. 3. Snarest muligt efter modtagelsen af ankemeddelelsen sørger anklagemyndigheden for, at en meddelelse med det i § 899, stk. 2, angivne indhold søges forkyndt for tiltalte på sædvanlig måde, jf. §§ 155-158, og giver landsretten underretning om anken, medmindre ankemeddelelsen har passeret landsretten.

§ 901. En anke, hvorom meddelelse ikke er sket inden udløbet af ankefristen, jf. § 894, stk. 2, afvises af landsretten, medmindre den, der anker, sandsynliggør, at den pågældende først senere er blevet bekendt med den omstændighed, som anken støttes på, eller at overskridelse af fristen i øvrigt skyldes grunde, som ikke kan tilregnes den pågældende. Ankemeddelelsen skal iværksættes inden 14 dage, efter at den, der anker, er blevet bekendt med ankegrunden, eller efter at de omstændigheder, som har medført overskridelsen af fristen, ikke længere er til stede. Ankemeddelelsen skal indeholde oplysning om begrundelsen for overskridelsen af fristen.

§ 902. Den, der anker, skal i ankemeddelelsen anføre den eller de ankegrunde, jf. § 897, stk. 1, som gøres gældende. Hvor særlige grunde taler for det, kan landsretten give den pågældende adgang til at angive begrundelsen for anken efter ankefristens udløb.

§ 903. Hvis anke er sket inden udløbet af ankefristen, jf. § 894, stk. 2 og 8, kan dommen ikke fuldbyrdes over for den dømte, som anken vedrører.

Stk. 2. Er anke sket efter udløbet af ankefristen, jf. § 901, kan landsretten efter anmodning beslutte, at fuldbyrdelsen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades efter § 901.

Stk. 3. Når en ansøgning efter § 894, stk. 6, er indgivet til Procesbevillingsnævnet, kan landsrettens præsident bestemme, at fuldbyrdelsen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades.

§ 904. Så snart anke er sket, kan modparten over for landsretten anmode om, at ankesagen afvises med den begrundelse,

- 1) at de frister og fremgangsmåder, der er fastsat i dette kapitel, ikke er overholdt,
- 2) at den, der anker ikke har ret til at anke,
- 3) at den påberåbte ankegrund utvivlsomt ikke kan føre til ophævelse af dommen, eller
- 4) at anke er udelukket efter § 894, stk. 3-5.

Stk. 2. Retten kan endvidere af de i stk. 1 nævnte grunde afvise sagen af egen drift. Afvisning efter stk. 1 eller stk. 2, 1. pkt., sker ved kendelse i et retsmøde, der ikke er offentligt, efter at der er givet den ankende adgang til at udtale sig mundtligt eller skriftligt.

Stk. 3. De retsmøder, som afholdes inden domsforhandlingen, er ikke offentlige. Anmodninger til retten, som ikke fremsættes mundtligt i et retsmøde, indleveres skriftligt til retten.

§ 905. Såfremt anken ikke straks afvises, beskikker landsrettens præsident en forsvarer for tiltalte, hvis denne ikke selv har valgt en forsvarer.

§ 906. Hvis anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, indsender anklagemyndigheden sagens akter til landsretten, jf. § 913, stk. 1, efter at ankemeddelelsen er forkyndt for tiltalte, eller tiltaltes ankemeddelelse er modtaget. Ved sagens behandling finder reglerne i kapitel 78 tilsvarende anvendelse, medmindre andet er bestemt i dette kapitel. Endvidere gælder reglerne i §§ 907-910.

Stk. 2. Tiltalte har ret til at deltage i retsmødet. Sagen kan behandles, selv om tiltalte ikke møder, hvis en forsvarer er mødt.

Stk. 3. Nye beviser kan forelægges landsretten, hvis de vedrører omstændigheder, som retten kan tage stilling til i den pågældende sag. Anklagemyndigheden sørger for at fremskaffe sådanne beviser efter at have givet meddelelse herom til forsvareren. Er der uenighed om, hvorvidt eller på hvilken måde en oplysning skal fremskaffes, eller vil dens fremskaffelse gøre det nødvendigt at udsætte sagen, træffer retten afgørelse. Beslutter retten af egen drift, at nye oplysninger skal fremskaffes, giver den pålæg herom til anklagemyndigheden.

§ 907. Hvis en part har anket under henvisning til ankegrunde, der kan føre til, at landsretten afsiger ny realitetsdom, kan modparten, uanset at ankefristen for dennes vedkommende er udløbet, påstå dommen ophævet på grund af fejl, der kan føre til sagens hjemvisning til fornyet behandling. Hvis en part i et sådant tilfælde vil påstå dommen ophævet, må parten give modparten meddelelse herom og om begrundelsen for påstanden i så god tid før domsforhandlingen, at modparten får den nødvendige tid til at forberede sig.

Stk. 2. Landsretten kan, hvis særlige grunde taler for det, tillade en part at fremsætte ankegrunde, som ikke er anført i partens ankemeddelelse, og som ikke er fremsat rettidigt efter § 902 eller efter stk. 1, 2. pkt., og som heller ikke skal tages i betragtning af landsretten af egen drift efter § 908. Gør nye ankegrunde yderligere forberedelse nødvendig for modparten, udsætter retten sagen.

§ 908. Landsretten kan i reglen kun afgøre, om dommen skal ændres eller ophæves af den eller de ankegrunde, som er påberåbt. Herfra gælder dog følgende undtagelser:

1) Hvis kun fejl ved sagens behandling er påberåbt som ankegrund, kan retten, når dommen ikke ophæves af denne grund, afgøre, om loven er urigtigt anvendt til skade for tiltalte, eller om den idømte straf er uforholdsmæssig høj.

2) Når retten i et tilfælde, hvor tiltalte er domfældt, finder, at en væsentlig regel for sagens behandling, som har til formål at beskytte tiltalte, er tilsidesat, kan retten ophæve dommen og hjemvise sagen, hvis den finder, at den begåede fejl gør domfældelsens rigtighed tvivlsom.

Stk. 2. Hvis en dom angår flere tiltalte eller flere lovovertrædelser begået af samme tiltalte, men kun er anket for en eller nogle tiltaltes eller lovovertrædelsers vedkommende, kan landsretten, hvis den finder, at en ankegrund, som er gjort gældende under sagen, også omfatter en tiltalt eller en lovovertrædelse, for hvis vedkommende dommen ikke er anket, tage denne ankegrund i betragtning til fordel for tiltalte også under den upåankede del af sagen. Det samme gælder ankegrunde, som landsretten har taget i betragtning af egen drift efter stk. 1.

§ 909. Kommer landsretten til det resultat, at den ankede afgørelse skal ændres, kan den selv afsige ny realitetsdom, når den finder, at det nødvendige grundlag herfor er til stede.

Stk. 2. Finder retten, at den ankede afgørelse skal ændres, men at betingelserne for, at retten kan afsige realitetsdom, ikke er til stede, ophæver retten dommen. Hvis ophævelsesgrunden også helt eller delvist rammer den behandling, som ligger til grund for dommen, ophæver retten også helt eller delvist denne behandling. I forbindelse hermed skal sagen, hvis den foreliggende fejl ikke er af en sådan karakter, at byretten burde have afvist sagen, hjemvises til ny behandling ved byretten. Landsrettens dom skal i så fald om nødvendigt angive, fra hvilket punkt den nye behandling skal begynde.

Stk. 3. Skal tiltalte i et tilfælde, hvor landsretten vil afsige ny realitetsdom, dømmes efter en straffebestemmelse, som ikke er anvendt i den dom, der er anket, og anklagemyndigheden heller ikke for landsretten har nedlagt påstand om anvendelse af denne bestemmelse, skal der være givet parterne adgang til at udtale sig herom. Er dommen kun anket fra tiltaltes side, kan der ikke idømmes strengere straf end bestemt af byretten.

§ 910. Hvis der er afsagt hjemvisningsdom, skal anklagemyndigheden, hvis den ikke frafalder tiltale, snarest muligt på ny indbringe sagen for byretten.

Stk. 2. Hvis byretten finder det nødvendigt, kan den beslutte at genoptage behandlingen fra et tidligere punkt end angivet i hjemvisningsdommen. Inden ny dom afsiges, skal parterne i ethvert tilfælde have lejlighed til at udtale sig. Var sagen kun anket fra tiltaltes side, kan strengere straf ikke idømmes end ved den tidligere dom, medmindre betingelserne for genoptagelse er til stede.

§ 911. Omfatter anken også bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, finder en fuldstændig ny domsforhandling sted for landsretten. Reglerne i kapitel 77, 78 og 79 om sagens forberedelse, behandling og afgørelse finder tilsvarende anvendelse, medmindre andet er bestemt i dette kapitel. Bestemmelserne i §§ 907-910 finder ikke anvendelse.

Stk. 2. Har kun tiltalte anket, kan der ikke idømmes en strengere straf end ved byretsdommen.

§ 912. I sager, hvor anken omfatter beviserne for tiltaltes skyld, udfærdiges anklageskrift snarest muligt af anklagemyndigheden. Ud over de oplysninger, der er angivet i § 834, skal det indeholde en henvisning til byrettens

dom.

Stk. 2. Anklagemyndigheden sørger for, at en genpart af anklageskriftet straks bliver forkyndt for tiltalte.

Stk. 3. Forkyndes anklageskriftet inden udløbet af fristen i § 894, stk. 2, er anden ankemeddelelse fra anklagemyndigheden ikke nødvendig.

§ 913. Ud over de i § 837, stk. 1, og § 838, stk. 1, 1. pkt., nævnte dokumenter skal en udskrift af byrettens dom og af retsbogen vedrørende domsforhandlingen for byretten sendes til landsrettens og til forsvareren. De nævnte dokumenter samles i en ekstrakt, der indsendes til landsretten så vidt muligt senest 2 uger før domsforhandlingen. Samtidig sendes et eksemplar af ekstrakten til forsvareren. Landsrettens præsident fastsætter antallet af ekstrakter.

Stk. 2. Hvis en frifindende dom er anket af anklagemyndigheden, kan landsretten afvise anken efter reglerne i § 844, hvis retten finder,

1) at sagen ikke er undergivet offentlig påtale,

2) at det påtalte forhold ikke er strafbart, eller

3) at strafansvar er bortfaldet ved forældelse.

Stk. 3. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald i et tilfælde, hvor dommen er anket af tiltalte, og hvor anken omfatter bevisbedømmelsen, kan retten ved kendelse afvise tiltaltes anke, hvis den finder, at sagen ikke med nytte kan behandles, uden at tiltalte er til stede. Retten kan endvidere afvise tiltaltes anke, hvis anklageskrift eller indkaldelse ikke på sædvanlig måde har kunnet forkyndes for tiltalte, fordi denne har skiftet bopæl eller opholdssted uden at give den nødvendige meddelelse herom.

Stk. 4. Tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af vidner og syns- og skøns mænd under byretsbehandlingen kan ud over i de i § 867 nævnte tilfælde anvendes som bevis middel, hvis ingen af parterne inden domsforhandlingen har anmodet om ny afhøring.

§ 914. Ved afstemningen i sager, der behandles under medvirken af domsmænd, har hver dommer og hver domsmand én stemme. Hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere, har hver af disse 1 1/2 stemme. På samme måde har hver domsmand 1 1/2 stemme, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 domsmænd.

Stk. 2. Ved afstemningen vedrørende skyldspørgsmålet, jf. § 884, i sager, der behandles under medvirken af nævninger, har hver dommer og hver nævning én stemme. En for tiltalte ugunstig afgørelse af skyldspørgsmålet kan kun vedtages med mindst 6 stemmer fra nævningerne og mindst 2 stemmer fra dommerne.

Stk. 3. Ved afstemningen om sanktionen, jf. § 887, i sager, der behandles under medvirken af nævninger, har hver nævning én stemme, mens dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Dommerne har indbyrdes lige mange stemmer, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 8 nævninger. I så fald har den efter embedsalder yngste dommer en stemme mindre end de øvrige, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere."

37. Kapitel 82 affattes således:

"Kapitel 82 Anke af domme, afsagt af landsretten

§ 915. Landsrettens dom kan kun ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådan tilladelse kan meddeles, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter dommens afsigelse. Hvis det er tiltalte, der vil anke, beregnes fristen efter bestemmelsen i § 894, stk. 2, 2. og 3. pkt. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden, der vil anke, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 2. Når ansøgning om anketilladelse er indgivet, kan Højesteret beslutte, at dommens fuldbyrdelse skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, når anke tillades.

Stk. 3. Ved iværksættelse af anken finder bestemmelserne i §§ 894, stk. 7 og 8, 895, 899, 901 og 902 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Anke kan ske under henvisning til de i § 897, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, nævnte grunde.

§ 916. Så snart anklagemyndigheden har ladet ankemeddelelsen, jf. § 899, forkynde for tiltalte eller har modtaget dennes ankemeddelelse med tilhørende begrundelse, indsendes sagens akter samt en udskrift af domsforhandlingerne til Højesteret med de bemærkninger eller anmodninger, som anklagemyndigheden finder nødvendige.

§ 917. Højesteret kan straks efter anmodning eller af egen drift afvise anken af de grunde, der er nævnt i § 904, stk. 1, eller fordi Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 915, stk. 1, ikke foreligger.

Stk. 2. Findes der ikke grund til straks at afvise anken, beskikker Højesterets præsident en forsvarer for tiltalte, hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, og sørger for, at sagens akter bliver sendt til anklagemyndigheden eller forsvareren afhængig af, hvem der først skal have ordet, jf. § 919. Højesteret pålægger samtidig den, sagen sendes til, inden en af retten fastsat frist - der af retten kan forlænges - at tilsende modparten genpart af sagens akter. Sagens akter skal være samlet i en ekstrakt. Højesterets præsident fastsætter regler om antallet af ekstrakter.

§ 918. Ved Højesterets behandling af anken finder reglerne i §§ 896, 898, 906, stk. 2 og 3, 907-910 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Skal vidner eller syns- og skønsmænd afhøres, kan Højesteret, når retten finder det nødvendigt af hensyn til sagens fuldstændige oplysning, bestemme, at de skal afhøres i Højesteret, jf. §§ 174 og 209. Ellers sker afhøring af vidner eller syns- og skønsmænd ved byretten efter reglerne i kapitel 67 og 68.

Stk. 3. Højesteret kan ligeledes, hvis det findes nødvendigt til sagens fuldstændige oplysning, bestemme, at vidner eller syns- og skønsmænd, der har været afhørt tidligere, indkaldes til personlig afhøring under domsforhandlingen i Højesteret.

§ 919. Under domsforhandling har den part, som anker, først ordet. I øvrigt foregår domsforhandlingen på den måde, som Højesteret bestemmer i overensstemmelse med reglerne i kapitel 2, 3 og 16.

Stk. 2. Afhøring af vidner sker efter reglerne i §§ 862-65."

38. Kapitel 83 ophæves.

39. § 967 affattes således:

"§ 967. Domme i straffesager, afsagt af Sø- og Handelsretten, kan ankes til Højesteret under henvisning til de i § 897, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, nævnte grunde. Bestemmelserne i § 894, stk. 2-8, 895-904, 906, stk. 2 og 3, 907-910, 916, 917, stk. 2, 918, stk. 2 og 3, og § 919 finder tilsvarende anvendelse.

40. § 968 affattes således:

"§ 968. Kendelser og beslutninger afsagt af en byret, som ikke - eller dog ikke for tiden - kan ankes i medfør af bestemmelsen i § 894, kan, medmindre andet er bestemt i loven, kæres af enhver, over for hvem beslutningen indeholder en afgørelse. Domme kan kun kæres i de i § 1013 og § 1016 nævnte tilfælde.

Stk. 2. Kendelser og beslutninger, der afsiges under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse, kan dog, medmindre andet er bestemt i loven, kun kæres, hvis kendelsen eller beslutningen går ud på, at sagen udsættes eller afvises eller hæves, eller angår fængsling, beslaglæggelse, ransagning eller lignende eller pålægger straf eller omkostninger eller er rettet mod nogen, som ikke er part i sagen.

Stk. 3. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret, kan ikke kæres af en part. Procesbevillingsnævnet kan dog, hvis kæren angår spørgsmål af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler for det, under

tilsvarende betingelser som anført i stk. 1 og 2 tillade, at kendelser og beslutninger, der er truffet af en landsret, kæres til Højesteret. Ansøgning om kæretilkendelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter kendelsens afsigelse eller, hvis det er tiltalte, der vil kære, og tiltalte ikke har været til stede ved afsigelsen, efter dens forkyndelse. Nævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter kendelsens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden, der vil kære, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til den, kendelsen vedrører. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 4. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret, og som retter sig mod nogen, som ikke er part i sagen, kan efter reglerne i dette kapitel kæres til Højesteret, jf. dog § 1013, stk. 3.

Stk. 5. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af Sø- og Handelsretten, kan kæres til Højesteret i overensstemmelse med bestemmelserne i stk. 1 og 2."

41. I 969, stk. 1, ændres "§ 949, stk. 2" til: "§ 901".

42. I § 970, stk. 2, ændres " (§ 844)" til: ", jf. § 846, stk. 2,", og "941, stk. 2" ændres til: "895, stk. 4".

43. I § 972, stk. 1, ændres "; bestemmelserne i § 955 og § 965, stk. 1, 3. pkt., finder herved tilsvarende anvendelse; angår" til: ". Bestemmelserne i § 906, stk. 3, finder herved tilsvarende anvendelse. Angår".

44. I § 973 indsættes efter 3. pkt.:

"Hvis det er anklagemyndigheden, der vil kære, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til den, kendelsen vedrører. Manglende underretning medfører ikke afvisning af kæren."

45. I § 976, stk. 1, udgår: "under medvirkning af nævninger eller ifølge anke".

46. I § 977, stk. 1, udgår: "under medvirkning af nævninger eller ifølge anke", og i stk. 2 ændres "§ 941, stk. 1, 2. og 3. pkt." til: "§ 895, stk. 2 og 3".

47. I § 979, stk. 2, 2. pkt., ændres "§ 844 til undersøgelsesrettens" til: "§ 846 til byrettens", og "fængselsinspektørens bog" ændres til: "fængselsinspektørens (arrestinspektørens) bog".

48. I § 983, 2. pkt., ændres "§ 687" til: "§ 686, stk. 4".

49. § 983, 3. pkt., affattes således

"Er tiltalte afgået ved døden, efter at Den Særlige Klageret har afsagt kendelse om, at sagen skal genoptages, men inden den nye domsforhandling i landsretten er indledt, kan landsretten uden ny domsforhandling afsige dom, hvorved den ældre dom ophæves."

50. I § 984 ændres "§ 941, stk. 1, 2. og 3. pkt." til: "§ 895, stk. 2 og 3".

51. I § 987, stk. 1, 1. pkt., ændres "kapitel 83" til: "kapitel 81", og i 2. pkt. ændres "§ 948, jf. § 949 og 963" til: "§ 894, stk. 2, jf. § 901".

52. I § 990, stk. 1, 2. pkt, ændres "kap. 83, jf. kap. 82" til: "kapitel 81".

53. I § 990, stk. 2, ændres "§ 966" til: "§ 915".

54. I § 991, stk. 1, 1. pkt., udgår "og 81 uden medvirken af domsmænd", og i stk. 3 ændres "§ 834 og § 836" til: "§ 837 og § 839".

55. § 993, 2. pkt., ophæves.

56. I § 999, stk. 3, 1. pkt., ændres "§ 936" til: "§ 892", og i 2. pkt. ændres "§ 948" til: "§ 894, stk. 2,".

57. I § 1008, stk. 3, ændres "§ 941, stk. 1, 3. pkt." til: "§ 895, stk. 3".

58. I § 1012, stk. 3, ændres "§ 936" til: "§ 892", og "§ 931" ændres til: "§ 832".

59. I § 1013 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3. Landsrettens afgørelser om vederlag til offentlige anklagere og forsvarere kan ikke kæres. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til, at afgørelsen kæres til Højesteret, hvis kæren angår spørgsmål af principiel karakter, eller andre særlige grunde i øvrigt taler for det. Reglerne i § 968, stk. 3, 3.-7. pkt., finder tilsvarende anvendelse."

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

60. I § 1018 e, stk. 1, 4. pkt., ændres "§ 963, stk. 3, litra a" til: "§ 894, stk. 2, 2. og 3. pkt.".

61. I § 1018 f, stk. 1, 3. pkt., ændres "eller er den pådømt af landsret i første instans," til: "eller er den pådømt under medvirken af nævninger i første instans,".

§ 2 I færdselsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 735 af 24. august 1992, som ændret senest ved ... , foretages følgende ændringer:

1. § 119, stk. 1, affattes således:

"Sager om overtrædelse af denne lov behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 76-80. Retsplejelovens § 890, stk. 1, finder ikke anvendelse i sager om betinget frakendelse af førerretten."

2. § 119, stk. 3, nr. 1, affattes således:

"1) behandles efter reglerne i retsplejelovens § 831,"

3. I § 119 a, stk. 2, ændres "§ 831, stk. 1, nr. 2 og 3" til: "§ 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2".

§ 3

Loven træder i kraft den ... og har virkning for sager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i 1. instans. Loven har endvidere virkning for sager, der genoptages efter lovens ikrafttræden.

2. Bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lovudkastet

Til § 1

Til nr. 1 (§ 6, stk. 2)

Det foreslås, at der ved behandlingen af nævningsager i landsretten skal medvirke 9 nævninger.

Til nr. 2 (§ 12, stk. 2 og 3)

Det foreslås, at landet inddeles 15 nævningeretskredse, der skal have tingsteder ved byretterne i København, Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Viborg, Ålborg, Århus, Esbjerg, Kolding og Sønderborg samt eventuelt i Roskilde. Det svarer - bortset fra Roskilde - til de byer, hvor landsretterne i dag har tingsteder, og hvor nævningsagerne således behandles i dag. Det foreslås, at justitsministeren fastsætter områderne for nævningeretskredsene, idet det forudsættes, at de fastsættes i overensstemmelse med de nuværende nævningekredse, bortset fra de nævningeretskredse, som skal have tingsteder i henholdsvis Roskilde og København.

Efter den gældende bekendtgørelse om tingstederne for landsretterne (bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986) behandles nævningsager, der hører til den københavnske nævningekreds og til den nord- og østsjællandske nævningekreds, ved Østre Landsrets faste sæde i København. Til den københavnske nævningekreds hører det område, der hører til Københavns Byret, og til den nord- og østsjællandske nævningekreds hører de områder, der

hører til retten på Frederiksberg og retterne i Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndbyerne, Tåstrup, Tårnby, Helsingør, Hillerød, Hørsholm, Helsing, Frederikssund, St. Heddinge, Køge og Roskilde.

Retsplejerådet finder, at det kunne være hensigtsmæssigt, hvis en del af nævningsagerne fra dette område behandles ved retten i Roskilde. Dette spørgsmål må afgøres af Justitsministeriet efter forhandling med de berørte retter og organisationer.

Det forudsættes, at den nuværende nord- og østsjællandske nævningekreds i givet fald deles i to, således at den ene del får tingsted ved retten i Roskilde, mens den anden del sammenlægges med den nuværende københavnske nævningekreds og får tingsted ved Københavns Byret.

Til nr. 3. (§ 18)

§ 18, stk. 1, hvorefter straffesager ved byretten behandles af én dommer, svarer til gældende ret.

§ 18, stk. 2, svarer til den nugældende § 18, stk. 2, 1. og 2. pkt.

I § 18, stk. 3, foreslås det, at nævningsager i byretten skal behandles af 2 dommere og 6 nævninger. De to dommere skal være fra den pågældende byret. Hvis der ved byretten kun er én dommer, eller hvis der er tale om et delt embede med en kriminaldommer og en civildommer, jf. § 17, stk. 1, sammensættes retten af den pågældende dommer eller kriminaldommer og en rejsedommer, jf. § 45. Hvis dommeren eller den ene af dommerne ved nævningebyretten er inhabil, skal der beskikkes en sættdommer i stedet for den pågældende, jf. § 46.

Det foreslås, at den efter embedsalder ældste dommer skal fungere som retsformand. Dommerne skal dog indbyrdes kunne aftale det modsatte. Endvidere foreslås det, at en af dommerne skal kunne handle på rettens vegne uden for domsforhandlingen. Det svarer til, hvad der gælder i landsretten, jf. § 6, stk. 1, 2. pkt.

Bestemmelsen i § 18, stk. 4, svarer til de gældende regler i § 18, stk. 1 og stk. 2, 3.-7. pkt.

Til nr. 4 (§ 40)

§ 40, sidste pkt., vedrører opbevaringen af spørgsmålene til nævningerne og af nævningernes svar. Da der efter forslaget ikke længere skal stilles spørgsmål til nævningerne, bliver denne bestemmelse overflødig. Da det i øvrigt forekommer overflødigt at have en særlig bestemmelse i retsplejeloven om, hvem der skal opbevare sagens akter, foreslås hele bestemmelsen ophævet.

Til nr. 5 (§ 60, stk. 1, nr. 5)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at indsætte en ny bestemmelse i § 60, stk. 1, nr. 6.

Til nr. 6 (§ 60, stk. 1, nr. 6)

Efter den gældende bestemmelse i § 961, stk. 3, kan en nævning, der har deltaget i den tidligere domsforhandling, ikke deltage i den nye domsforhandling, hvis sagen af Højesteret hjemvises til fornyet behandling ved landsretten. Hvis en straffesag hjemvises, antages også dommere og domsmænd, der har deltaget i den tidligere domsforhandling, at være inhabile under den nye domsforhandling. Dette følger af den generelle regel om dommers habilitet i § 61, hvorefter ingen må handle som dommer i en sag, når der foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed. § 61 gælder også for nævninger og domsmænd, jf. § 66. Tilsvarende følger det af den gældende bestemmelse i § 983, at ingen dommer nævning eller domsmand, der har gjort tjeneste under den tidligere sag, må medvirke ved den nye domsforhandling, hvis Den Særlige Klageret har truffet afgørelse om genoptagelse af en sag.

Det foreslås, at reglerne om, at dommere er afskåret fra at medvirke ved den nye domsforhandling i straffesager, der hjemvises af ankeinstansen eller genoptages af Den Særlige Klageret, samles i § 60, som indeholder en opremsning af en lang række forhold, der medfører inhabilitet hos dommere. § 60 finder tilsvarende anvendelse for domsmænd og nævninger, jf. § 66, stk. 1.

Til nr. 7 (§ 60, stk. 2)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandlingen af straffesager.

Til nr. 8 (§ 68)

Forslaget til § 68, 1.-3. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 68, stk. 1. Det foreslås derudover, at byretsnevningelysten for hver nævningeretskreds dannes ved at sammenlægge domsmandslisterne for de enkelte byretter i nævningeretskredsen. Det indebærer, at de personer, der kommer til at fungere som nævninger i byretten, samtidig fungerer som domsmænd ved en af de byretter, der ligger i den pågældende nævningeretskreds. Dette svarer for så vidt til forholdene ved landsretterne, hvor der også efter de gældende regler ved hver landsret er en fælles nævninge- og domsmandsliste.

Det foreslås, at rækkefølgen af de lægdommere, der opføres på nævningebyretslisten, fastsættes ved lodtrækning. Herved sikres så vidt muligt, at de nævninger, der udtages til en konkret sag, ikke alle kommer fra den samme byretskreds.

I § 12, stk. 2, foreslås, at retten i Roskilde eventuelt skal være en af de retter, der skal behandle nævningsager i 1. instans. Det indebærer en ændring af den gældende nævningekredsinddeling, der forudsættes at ske, således at den nord- og østjællandske nævningekreds deles i én del, der skal høre til retten i Roskilde, og én del, der skal sammenlægges med den københavnske nævningekreds og høre til Københavns Byret.

Østre Landsrets domsmands- og nævningeliste, der i dag gælder for den nord- og østjællandske nævningekreds, skal i så fald også deles i 2 lister, hvoraf den ene skal sammenlægges med nævningelysten for den københavnske nævningekreds. Dette indebærer ikke nødvendigvis, at Østre Landsret skal behandle straffesager ved retten i Roskilde, idet landsrettens tingsteder i nævninge- og domsmandssager fastsættes ved bekendtgørelse i medfør af § 11, stk. 2. Østre Landsret kan således behandle de nævningsager, der efter forslaget skal behandles ved retten i Roskilde i 1. instans, i København.

Til nr. 9 (§ 81, stk. 1 og 2)

Det foreslås, at anklagemyndigheden og tiltalte i nævningsager ved byretten hver skal kunne udskyde en nævning uden begrundelse, i sager angående politiske lovovertrædelser dog 2 nævninger. Forslaget til § 81, stk. 2, svarer til den gældende bestemmelse i § 81, stk. 1, bortset fra, at antallet af nævninger, der i landsretten kan udskydes i sager vedrørende politiske lov-overtrædelser, foreslås nedsat fra 4 til 3 som følge af, at antallet af nævninger i landsretten nedsættes fra 12 til 9.

Til nr. 10

Til § 86 a

Det foreslås, at hver nævning, inden sagen begynder, skal underskrive en erklæring vedrørende pligterne som nævning. Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 91, stk. 1, som vedrører domsmænd, og skal erstatte de gældende regler om mundtlig aflæggelse af nævningeløfte i retten, jf. § 866. I § 86 a, stk. 2, foreslås det, at retsformanden på dette tidspunkt skal spørge nævningerne, om der foreligger nogen hindring for deres medvirken i sagen, dvs. om der foreligger inhabilitetsgrunde. Dette følger allerede af reglen i § 66, stk. 2, men bestemmelsen foreslås indsat i § 86 a for at præcisere, at spørgsmålet skal stilles i forbindelse med underskrivelsen af erklæringen og dermed, inden nævningerne indtager deres sæde i retssalen.

Til § 86 b

Det foreslås, at det i lovteksten præciseres, at nævningernes opgave skal bestå i at deltage i afgørelsen af skyldspørgsmålet og i fastsættelsen af sanktionen. Nævninger skal derimod som efter de gældende regler i modsætning til domsmænd ikke deltage i de afgørelser, der skal træffes under domsforhandlingen, f.eks. afgørelser om varetægts fængsling, dørlukning eller om tvistepunkter eller indsigelser under bevisførelsen.

Til nr. 11 (§ 90)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at indsætte en bestemmelse om nævnings kompetence i § 86 b.

Til nr. 12 (§ 91, stk. 1)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget til § 86 a, idet § 86 a også vil finde anvendelse for så vidt angår domsmænd, jf. § 90.

Til nr. 13 (§ 101)

Statsadvokaterne har påtalekompetencen i nævningsager både i 1. instans og i ankeinstansen, jf. forslaget til § 719, stk. 2. Det foreslås, at det også skal være statsadvokaterne eller en af deres medhjælpere, jf. § 103, stk. 2, der giver møde i nævningsager, der behandles ved byret.

Til nr. 14 (§ 103, stk. 2)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at statsadvokaternes opgaver også skal omfatte behandlingen af nævningsager ved byret.

Til nr. 15 (§ 103, stk. 5)

Det foreslås, at statsadvokaterne - ligesom rigsadvokaten i sager, der behandles ved landsret - skal kunne bemyndige andre end de faste medhjælpere til at virke som anklager i en nævningsag i byretten. Statsadvokaten kan således f.eks. bemyndige den lokale politimester til at møde som anklager i sagen.

Til nr. 16 (§ 105, stk. 1)

Det foreslås, at personer, der i medfør af § 103, stk. 5, bemyndiges til at virke som anklagere i en nævningsag ved byret, skal opfylde de samme betingelser, som personer, der bemyndiges til at virke som anklager i en enkelt sag ved Højesteret eller ved landsret. Det indebærer, at de pågældende i reglen skal have været i virksomhed i mindst 3 år som dommer, politimester, medhjælper hos en statsadvokat, auditør ved forsvaret eller advokat med møderet for landsret.

Til nr. 17 (§ 214, stk. 3)

Det foreslås, at behandlingen af en nævningsag ved byret ligesom ved landsretten skal kunne fortsætte, selv om en af nævningerne får forfald. Hvis en af de to dommere får forfald, må sagen derimod udsættes eller gå om, medmindre der i medfør af § 18, stk. 4, har medvirket en suppleant, som kan træde i vedkommende dommers sted.

Til nr. 18 (§ 218, stk. 1)

Det foreslås, at domme for så vidt angår skyldspørgsmålet i nævningsager skal indeholde oplysninger om, hvor mange dommere og nævninger der har voteret for henholdsvis frifindelse og domfældelse, samt en begrundelse for de forskellige meninger. Navnene på de pågældende dommere og nævninger skal derimod ikke angives. Dette vil ske ved, at den kendelse, som efter § 884 afsiges om skyldspørgsmålet, kommer til at indgå i dommen. For så vidt angår sanktionsspørgsmålet gælder samme regler om angivelse af stemmetal som i domsmandssager.

Til nr. 19 (§ 686)

I § 686, stk. 1, foreslås det, at alle straffesager skal behandles i 1. instans ved byretten eller Sø- og Handelsretten.

Forslaget til § 686, stk. 2 og 3, svarer til de gældende regler. Stk. 4 og 5 vedrørende afgrænsningen af, i hvilke sager nævninger skal medvirke, svarer til de gældende regler i § 687, stk. 2 og 3. Dog er det i stk. 5, nr. 1, præciseret, at undtagelsen fra nævningebehandling af sager vedrørende økonomisk kriminalitet kun gælder, hvis sagen ikke samtidig omfatter andre lovovertrædelser, der efter stk. 4 skal pådømmes under medvirken af nævninger.

I stk. 6 foreslås det, at tiltalte i en sag, der skal behandles under medvirken af nævninger, skal kunne beslutte, at sagen i stedet skal behandles som domsmandssag. En sådan beslutning skal træffes skriftligt senest 14 dage, efter at

anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Det forudsættes, at tiltalte i forbindelse med anklageskriftet gøres bekendt med adgangen til at træffe en sådan beslutning. Dette kan ske ved, at tiltalte samtidig får udleveret en blanket, hvorpå tiltalte kan anføre, at tiltalte ønsker sagen behandlet som domsmandssag.

Beslutningen kan også træffes, inden tiltale rejses, f.eks. i forbindelse med en indenretlig afhøring. Hvis tiltale endnu ikke er rejst, vil der ikke nødvendigvis være beskikket en forsvarer. Det foreslås derfor, at sigtede eller tiltalte, inden den pågældende træffer beslutning om, at sagen ønskes behandlet som domsmandssag, skal have fået beskikket en forsvarer, og at denne skal have haft lejlighed til at sætte sig ind i sagen. Forsvareren skal ved en skriftlig meddelelse til retten bekræfte, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med forsvareren, inden beslutningen blev truffet. I stedet for ved skriftlig meddelelse kan tiltaltes beslutning træffes indenretsligt. I så fald skal der ske tilførsel herom til retsbogen, herunder om at tiltale har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer, inden beslutningen blev truffet.

Fristen på 14 dage fra forkyndelsen af anklageskriftet kan af retten forlænges, f.eks. hvis tiltalte vil skifte forsvarer, og den nye forsvarer skal have tid til at sætte sig ind i sagen, eller hvis fristen af andre grunde ikke kan overholdes. Retten er ikke afskåret fra at beramme domsforhandlingen inden fristens udløb. Tiltalte kan ikke trække sin beslutning tilbage, når den er meddelt retten. Tiltalte er dog ikke afskåret fra at få sin sag behandlet som tilståelsessag efter den foreslåede bestemmelse i § 831.

Hvis tiltalte har truffet beslutning om, at sagen skal behandles som domsmandssag i byretten, indebærer det, at også en eventuel ankesag skal behandles under medvirken af domsmænd. Bestemmelsen vil bl.a. kunne anvendes i de sager, der efter de nugældende regler kan fremmes efter § 925 a.

Til nr. 20

Til § 687

Bestemmelsen vedrører behandling af nævningsager ved landsretten som 1. instans og foreslås ophævet som følge af forslaget om, at alle straffesager skal behandles ved byretten som 1. instans.

Til § 688

Den nugældende bestemmelse i § 688, om straffesager, der omfatter flere lovovertrædelser, er baseret på den retstilstand, der var gældende indtil 1984, hvorefter det var strafferammen for den enkelte lovovertrædelse, der var afgørende for, om en sag var nævningsag.

Efter de nugældende regler er det afgørende, om der er spørgsmål om fængsel i 4 år eller derover, medmindre der er tale om en politisk lovovertrædelse. Østre Landsret fandt i en kendelse af 21. oktober 1994 (Ugeskrift for Retsvæsen 1995, side 86), at anklagemyndigheden ved at rejse tiltale for byretten på en for domstolene bindende måde havde truffet afgørelse om, for hvilken ret sagen skulle afgøres. I en kendelse af 20. januar 1997 (Ugeskrift for Retsvæsen 1997, side 477) fandt Vestre Landsret tilsvarende, at det er anklagemyndighedens strafpåstand, der er afgørende for, om en straffesag skal behandles under medvirken af domsmænd. Det er således anklagemyndighedens strafpåstand, der er afgørende for, om en sag skal behandles som nævningsag.

Som følge heraf er bestemmelsen i § 688 overflødig, idet det også i en sag, der omfatter flere lovovertrædelser, er strafpåstanden, der efter reglerne i § 686, stk. 3-5, er afgørende for, om en sag skal behandles under medvirken af henholdsvis nævninger eller domsmænd, uanset om en enkelt af lovovertrædelserne i sagen isoleret set ville kunne begrunde en sådan behandling.

Til nr. 21 (§ 689, stk. 2)

Det foreslås, at sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, skal behandles under medvirken af domsmænd i landsretten, hvis sagerne ankes, uden at anken omfatter bevisbedømmelsen.

Til nr. 22 (§ 689, stk. 4)

Det foreslås, at sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, også skal behandles under medvirken af nævninger i landsretten, hvis anken omfatter bevisbedømmelsen.

Til nr. 23 (§ 690)

Det foreslås, at det udtrykkeligt kommer til at fremgå af bestemmelsen, at der ikke medvirker domsmænd og nævninger i Højesteret.

Til nr. 24 (§ 691)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af, at der ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i 1. instans. Bestemmelsen i § 691 om, at afgørelser, hvorved medvirken af domsmænd, nævninger eller sagkyndige afslås, kan kæres, indebærer, at disse afgørelser uanset bestemmelsen i § 968 kan kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse, også selv om afgørelsen er truffet af en landsret.

Til nr. 25 (§ 694, stk. 3, 1. pkt.)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af, at bestemmelsen om tilståelsessager i § 925 flyttes til § 831.

Til nr. 26 (§ 700, 2. pkt.)

§ 700, 2. pkt., vedrører den situation, at en sag omfatter flere lovovertrædelser, hvoraf nogle hører under byret, mens andre hører under landsret i 1. instans. Da der efter forslaget ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i 1. instans, foreslås bestemmelsen ophævet.

Til nr. 27 (§ 701 a)

Det foreslås, at sager, der skal behandles ved byret under medvirken af nævninger, skal behandles ved nævningebyretten i den nævningeretskreds, hvor der er værneting efter §§ 696-701, dvs. som hovedregel den nævningeretskreds, hvor forbrydelsen er begået. For så vidt angår rettens sammensætning i disse sager henvises til forslaget til § 18 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til nr. 28 (§ 705, stk. 2, 1. pkt.)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af, at nævningsager efter forslaget skal behandles ved byret i 1. instans i stedet for ved landsret.

Til nr. 29 (§ 707, stk. 1, sidste pkt.)

§ 707, stk. 1, sidste pkt., henviser til den tidligere formulering af § 705, før bestemmelsen blev ændret ved lov nr. 151 af 10. maj 1967. Efter den dagældende § 705, sidste pkt., kunne straffesager, der behandles ved sø- og handelsret, kun forenes med sager af samme art. Det foreslås, at der i stedet indsættes en henvisning til § 705, stk. 2, som vedrører forening af sager, der hører under Sø- og Handelsretten, med andre sager, således at denne bestemmelse finder tilsvarende anvendelse.

Til nr. 30 (§ 707, stk. 2)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af, at der ikke længere vil forekomme straffesager, der skal behandles ved landsret i 1. instans.

Til nr. 31 (§ 719, stk. 2)

Det foreslås, at påtalekompetencen i nævningsager stadig skal tilkomme statsadvokaten, selv om sagerne skal behandles ved byret i 1. instans.

Som foreslået i forslaget til ændring af § 101 i lovforslagets § 1, nr. 12, skal det også være statsadvokaterne eller en af deres medhjælpere, der behandler sagen og møder som anklager i byretten.

Til nr. 32 (§ 735)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af, at der ikke længere vil forekomme sager, der skal behandles ved landsret i 1. instans.

Til nr. 33 (kapitel 76 og 77)

Efter de gældende regler er det sanktionspåstanden, der er afgørende for, efter hvilke regler i retsplejeloven en straffesag skal behandles. Sager, hvor der er påstand om højere straf end bøde eller hæfte, behandles således efter reglerne i kapitel 80, mens sager med påstand om bøde eller hæfte behandles efter § 81.

Sanktionspåstanden er også afgørende for, om der ved sagens afgørelse skal medvirke domsmænd, men kriteriet er forskelligt, idet domsmænd ifølge § 686, stk. 2, medvirker i sager, hvor der er spørgsmål om højere straf end bøde. Sager, hvor der er påstand om hæftestraf, behandles således efter kapitel 81, men under medvirken af domsmænd.

Det foreslås, at systematikken i retsplejelovens regler om behandling af straffesager ændres, så det afgørende kriterium for, hvilke regler der finder anvendelse, bliver, om domsmænd skal medvirke. Efter forslaget samles reglerne om forberedelse af domsforhandling i 1. instans i kapitel 77 og reglerne om domsforhandling i 1. instans i kapitel 78. Disse regler gælder for alle sager, men modificeres og suppleres af de særlige regler for nævningsager i kapitel 79 og de særlige regler i kapitel 80 for sager, der behandles uden medvirken af lægdommere.

Forslaget indebærer, at sager med påstand om hæfte samt sager, der er af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse, jf. § 686, stk. 2, og som derfor skal behandles under medvirken af domsmænd, skal behandles efter reglerne i kapitel 77 og 78. Derimod skal sager, hvor der er påstand om fængselsstraf, men hvor der i medfør af regler i anden lovgivning - f.eks. færdselslovens regler om sager vedrørende spirituskørsel - ikke medvirker domsmænd, behandles efter reglerne i kapitel 80. Forslaget indebærer en forenkling af reglerne, men i praksis vil det ikke indebære væsentlige ændringer i sagsbehandlingen, idet reglerne i kapitel 77 og 78 efter forslaget også gælder for sager, der er omfattet af kapitel 80, og idet en stor del af reglerne i kapitel 80 er begrænset til sager, hvor der alene er påstand om bøde.

Efter forslaget flyttes de nugældende regler i § 925 om tilståelsessager og § 931 om bødeforelæg til et særligt kapitel 76 om tilståelsessager.

Der er endvidere foretaget en sproglig modernisering af bestemmelserne.

Til § 831

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 925, idet det dog er præciseret, at reglen er et alternativ til behandling med enten nævninger eller domsmænd. Bestemmelsen kan således ikke anvendes i sager, der er omfattet af kapitel 80, dvs. i sager, hvor der ikke medvirker lægdommere. I modsætning til den gældende regel i § 925 vil bestemmelsen derimod kunne anvendes i sager, hvor der alene bliver spørgsmål om hæftestraf, eller hvor der alene er spørgsmål om bødestraf, og hvor domsmænds medvirken følger af reglen i § 686, stk. 2, om særlig indgribende betydning for tiltalte eller særlig offentlig interesse.

I § 831, stk. 2, foreslås det præciseret, at bestemmelsen om obligatorisk forsvarerbeskikkelse kun gælder, hvis sigtede er anholdt eller fængslet under retsmødet, og ikke, hvis sigtede anholdes på grund af udeblivelse fra et tidligere retsmøde og løslades ved retsmødets begyndelse.

Efter den gældende bestemmelse i § 925 a kan sager, hvor der bliver spørgsmål om anvendelse af dom til institutionsanbringelse efter straffelovens § 68 eller forvaring efter straffelovens § 70, og som derfor ville være nævningsager, behandles som domsmandssager, hvis tiltalte aflægger tilståelse og samtykker i, at sagen behandles ved byret som domsmandssag. Efter den foreslåede bestemmelse i § 686, stk. 6, skal tiltalte i alle nævningsager kunne vælge, at sagen i stedet skal behandles som domsmandssag. § 925 a foreslås derfor ophævet som overflødig.

Til § 832

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 931.

Til § 833

Bestemmelserne i kapitel 77 er fælles regler om tiltale og om forberedelse af domsforhandlingen i 1. instans gældende for alle sager. Reglerne gælder både sager, der behandles ved byret, og sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten. For så vidt angår sager, der behandles under medvirken af nævninger, gælder desuden de særlige

regler i kapitel 79, og for sager, der behandles uden medvirken af lægdommere, gælder desuden reglerne i kapitel 80.

Til §§ 834 - 842

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 831-844. Der er alene foretaget de konsekvensændringer, der er en følge af, at sagerne skal behandles ved byret (eller Sø- og Handelsretten) og ikke ved landsret. Dog er den gældende bestemmelse i § 833, stk. 3, om, at straffelovens § 89 finder anvendelse under den nye sag, hvor en sådan skal rejses, fordi tiltalte ikke indvilger i en udvidelse af tiltalen, udgået som overflødig.

Til § 843

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 840, idet det dog foreslås, at indkaldelsen skal forkyndes for tiltalte med en uges varsel i modsætning til 4 dages varsel efter den gældende bestemmelse. Forslaget om et varsel på en uge er i overensstemmelse med, hvad der foreslås i § 889 for sager, hvor der ikke medvirker domsmænd. Det foreslås, at retten skal kunne fastsætte et kortere forkyndelsesvarsel. Et forkortet varsel vil navnlig kunne anvendes i sager, hvor det er vanskeligt at forkynde indkaldelsen, f.eks. fordi tiltalte ikke har fast bopæl.

Til §§ 844-846

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 842-844.

Til § 847

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 927 a.

Til § 848

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 927 b.

Til nr. 34 (kapitel 78 og 79)

Til § 849

Bestemmelserne i kapitel 78 er fælles regler, der gælder for domsforhandlingen i 1. instans i alle sager. Reglerne gælder både for sager, der behandles ved byret, og sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten. Bestemmelserne er i et vist omfang fraveget af de særlige regler for nævningsager i kapitel 79 og af de særlige regler i kapitel 80 for sager, der behandles uden medvirken af lægdommere.

Til §§ 850-857

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 845-853 med de konsekvensændringer, der følger af, at sagerne skal behandles ved byret (eller Sø- og Handelsretten). Dog er den gældende bestemmelse i § 853 om, at retsformanden skal træffe foranstaltninger og give pålæg til vidner m.v. for at hindre indbyrdes meddelelse, udeladt, idet bestemmelsen ikke anvendes i praksis, og idet der ikke gælder noget forbud mod, at vidner taler sammen, inden de afgiver forklaring.

Til § 858

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til de gældende bestemmelser i § 868 og § 928, stk. 2. Dog er bestemmelsen i § 868, stk. 2, hvorefter retten afgør, om og i hvilken udstrækning der skal ske yderligere bevisførelse, hvis tiltalte afgiver en fuldstændig tilståelse, udeladt, idet den må anses for overflødig. Om sagen i et sådant tilfælde kan fremmes som tilståelsessag, afgøres efter reglerne i § 831.

Til §§ 859-871.

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 869-882 med de konsekvensændringer, der følger af, at sagerne skal behandles ved byret (eller Sø- og Handelsretten).

Til § 872

Bestemmelsen i § 872, stk. 1, svarer til den gældende bestemmelse i § 883. Dog er bestemmelsen om, at proceduren ikke bør omhandle spørgsmål, der ikke skal forelægges nævningerne til afgørelse, udeladt, idet der efter forslaget ikke længere vil være spørgsmål vedrørende skyldsspørgsmålet eller vedrørende sanktionsfastsættelsen, som nævningerne ikke skal tage stilling til. Efter forslaget vil bestemmelsens hovedanvendelsesområde endvidere være domsmandssager. Bestemmelserne i § 872, stk. 2 og 3, svarer til de gældende bestemmelser i § 928 a, stk. 2 og 3. Disse regler skal dog ikke finde anvendelse i nævningsager, jf. § 883.

Til § 873

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 896.

Til § 874

Det foreslås, at retten skal kunne bestemme, at skyldsspørgsmålet skal forhandles og afgøres inden spørgsmålet om sanktionen. For så vidt angår nævningsager følger det af de særlige regler i kapitel 79, at skyldsspørgsmålet skal afgøres først.

Til § 875

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 907, idet en eventuel anke dog skal ske til landsretten og ikke Højesteret, hvorfor sagens akter ikke skal sendes til rigsadvokaten som efter den gældende regel i § 952, hvortil § 907 henviser. Det foreslås, at det tidspunkt, hvor sagen ikke længere betragtes som verserende ved byretten, i tilfælde af anke skal være, når sagen af anklagemyndigheden er indbragt for landsretten. Hvor sagen betragtes som verserende, har betydning for, hvilken ret der er kompetent til at træffe afgørelser i sagen f.eks. om forsvarerbeskikkelse eller aktindsigt.

Til § 876

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 908.

Til § 877

§ 877, stk. 1 og 2, svarer til de gældende bestemmelser i § 929, stk. 2-4. I § 877, stk. 3, foreslås det præciseret, at dommen også skal indeholde en begrundelse, der opfylder kravene i stk. 1 og 2, for så vidt angår eventuelle dissenser.

Til § 878

Bestemmelsen svarer til de gældende bestemmelser i § 895, stk. 6, og § 906 a, stk. 3. Efter de gældende regler findes der kun en udtrykkelig regel om tavshedspligt for dommere og nævninger for så vidt angår oplysninger om rettens votering i nævningsager. Det må imidlertid antages, at dommere og domsmænd og andre, f.eks. protokolførere, der overværer voteringen, generelt har tavshedspligt efter de almindelige regler i straffelovens §§ 152-152 f for så vidt angår oplysninger om rettens votering. Det foreslås derfor, at der indsættes en udtrykkelig bestemmelse om tavshedspligt, der gælder i alle sager.

Til § 879

I sager, der behandles ved landsret, herunder nævningsager, er det fast praksis, at der udarbejdes en ekstrakt, som indeholder de dokumenter, der er af betydning for sagen. Det er de samme dokumenter, som i andre sager skal indleveres til retten efter de foreslåede bestemmelser i § 837 og § 839. Ekstrakten vil således normalt indeholde udskrift af retsbogen vedrørende retsmøder, der har været afholdt inden domsforhandlingen, dokumenter, der skal anvendes som bevis, sagkyndige erklæringer, herunder lægeerklæringer, og de relevante politirapporter. Efter de gældende regler udleveres ekstrakten kun til dommere og domsmænd. Det foreslås, at der indsættes en bestemmelse om, at der skal udarbejdes ekstrakt i nævningsager, og at ekstrakten skal udleveres også til nævningerne. Det foreslås, at det overlades til landsretternes præsidenter at fastsætte, hvor mange ekstrakter der skal indleveres til retten.

Til § 880

Bestemmelsen i § 880, 1. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 864. I § 880, 2. og 3. pkt., foreslås det, at nævningerne får udleveret ekstrakten, når de indtager deres pladser i retslokalet, og at ekstrakterne ikke må fjernes herfra før voteringen. Ekstrakten skal således kun anvendes af nævningerne i retslokalet for bedre at kunne følge med under domsforhandlingen, og de skal ikke have adgang til at sætte sig ind i sagen på forhånd. Nævningerne skal endvidere kunne medtage ekstrakten, når de træder sammen med dommerne for at afgøre skyldspørgsmålet, således at de kan orientere sig i sagen under voteringen.

Til § 881

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 865.

Til § 882.

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 866, 1. pkt. Efter forslaget skal nævningerne som hidtil være adskilt fra dommerne bortset fra under voteringen. Nævningerne må således ikke tale med dommerne om sagen før voteringen bortset fra spørgsmål, der stilles under sagens behandling i retssalen. Inden nævningerne kommer ind i retslokalet, skal retsformanden dog efter den foreslåede bestemmelse i § 86 a, stk. 1, forelægge nævningerne den erklæring, som de skal underskrive. Retsformanden skal samtidig spørge dem, om der foreligger inhabilitetsgrunde, jf. § 86 a, stk. 2.

Det foreslås, at de gældende bestemmelser i § 866 om mundtlig aflæggelse af nævningeløfte ophæves og erstattes med den foreslåede regel i § 86 a om, at nævningerne ligesom domsmænd underskriver en skriftlig erklæring inden sagens begyndelse. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 883

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 868, 1. pkt. Som følge af at der indføres fælles votering, vil der ikke længere være behov for en ordfører for nævningerne. Det foreslås derfor, at den gældende bestemmelse i § 867 om valg af ordfører ophæves.

Til § 884

Det foreslås, at nævningerne og dommerne efter bevisførelsens afslutning i fællesskab voterer vedrørende skyldspørgsmålet. Hver nævning og hver dommer har én stemme. Dette gælder også, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, jf. § 214, stk. 3.

I afgørelsen af skyldspørgsmålet indgår også afgørelsen af, om der foreligger omstændigheder, der udelukker straf, herunder f.eks. at tiltalte har handlet i nødværge, jf. straffelovens § 13. Også de spørgsmål, der efter den gældende § 885 er undtaget fra nævningernes afgørelse - om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale - skal efter forslaget afgøres af nævningerne og dommerne i fællesskab.

Ved afgørelsen af skyldspørgsmålet skal der ses bort fra spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte var utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens 16. Det svarer til den gældende regel i retsplejelovens § 889, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter om fornødent tage stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16. Om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, skal efter forslaget afgøres som led i sanktionsfastsættelsen, jf. § 887, stk. 3.

Ved afstemningen om skyldspørgsmålet stemmer nævningerne først og derefter dommerne. For at tiltalte kan domfældes, skal mindst 4 nævninger og mindst 1 dommer stemme for dette resultat. Kun et flertal af dommerne kan således, som efter de gældende regler, tilsidesætte en nævningeafgørelse, der går ud på domfældelse.

Skyldspørgsmålet afgøres ved kendelse. Kendelsen - der skal indeholde en angivelse af, hvor mange dommere og nævninger der har voteret for henholdsvis frifindelse og domfældelse, samt en begrundelse for resultatet, jf. § 887, og for et eventuelt mindretals synspunkt, jf. også den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 218, stk. 1, 3. pkt. - skal foreligge i skriftlig form, når den afsiges. Kendelsen skal afsiges umiddelbart efter, at voteringen er afsluttet. Afsigelsen sker i et offentligt retsmøde, dvs. at konklusionen skal oplæses i et offentligt retsmøde. Hvis ikke særlige hensyns f.eks. til forurettede taler imod det, forudsættes det, at også begrundelsen for afgørelsen og for et eventuelt mindretals synspunkt oplæses eller refereres af retsformanden. Kendelsen skal derefter udleveres til

tiltalte, anklager og forsvarer til brug for proceduren om sanktionsfastsættelsen, hvis tiltalte er fundet skyldig.

Til § 885

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 903 med de ændringer, der følger af, at afgørelsen er truffet efter en fælles votering og ikke i form af en ja/nej-erklæring afgivet af nævningerne, og som følge af, at der først i forbindelse med sanktionsfastsættelsen skal tages stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16.

Til § 886

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 906 med de ændringer, der følger af, at skyldsspørgsmålet er afgjort ved fælles votering, og at der derfor ikke bliver tale om, at dommerne efterfølgende kan tilsidesætte nævningernes afgørelse.

Til § 887

Det foreslås, at nævninger og dommere som efter de gældende regler efter proceduren om strafudmålingen sammen voterer vedrørende fastsættelse af sanktion. Ved sanktionsfastsættelsen har de to dommere hver 3 stemmer, mens nævningerne hver har én stemme. Hvis der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, fordi en nævning er blevet forhindret, jf. § 214, stk. 3, har retsformanden 3 stemmer og den anden dommer 2 stemmer. Svarende til de gældende regler har dommerne således altid tilsammen det samme antal stemmer som de 6 (undtagelsesvis 5) nævninger.

Der skal i givet fald som led i afgørelsen af sanktionsspørgsmålet tages stilling til, om der foreligger strafforhøjelses-, strafnedsættelses- eller strafbortfaldsgrunde. Der vil efter forslaget ikke være spørgsmål vedrørende sanktionsfastsættelsen, som er unddraget fra nævningernes kompetence, således som forholdet er efter den gældende regel i § 886 med hensyn til strafforhøjelse på grund af gentagelse og strafnedsættelse eller strafafkortning på grund af strafafsoning i udlandet eller varetægtsfængsling.

I sager, hvor der opstår spørgsmål om tiltaltes tilregnelighed, jf. straffelovens § 16, foreslås dette spørgsmål afgjort efter samme regler som afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Spørgsmålet er afgørende for, om der skal idømmes straf, eller om der skal idømmes andre foranstaltninger, jf. straffelovens § 68, og spørgsmålet skal derfor afgøres inden sanktionsfastsættelsen. Spørgsmålet afgøres efter samme afstemningsregler som sanktionsspørgsmålet. Dog foreslås det, at retsformandens stemme skal være udslagsgivende i tilfælde af stemmelighed. Det forudsættes, at retsformanden i tvivlstilfælde vil lægge vægt på, hvilket resultat der må anses for det for tiltalte gunstigste, og herunder tage tiltaltes egne tilkendegivelser om dette spørgsmål i betragtning.

Når votering og afstemning om sanktionsfastsættelsen er afsluttet, afsiges der dom. Vedrørende domsafsigelsen gælder reglerne i §§ 875-878.

Til nr. 35 (kapitel 80)

Kapitel 80 svarer til de gældende regler i kapitel 81 bortset fra, at den gældende regel i § 931 efter forslaget er flyttet til § 832 i kapitel 76 om tilståelsessager.

Til § 888

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 930, 2. pkt.

Til § 889

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 932, idet det dog foreslås, at det varsel, hvormed tiltalte skal indkaldes til retsmødet, ændres fra aftens varsel til en uges varsel, hvilket må antages at være i overensstemmelse med praksis. Det foreslås endvidere, at tiltalte i alle tilfælde skal have udleveret en genpart af anklageskriftet i forbindelse med forkyndelsen af tilsigelsen.

Til §§ 890-893

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 934-937, bortset fra § 891, stk. 2, 2. pkt, der svarer til

den gældende bestemmelse i § 939, 2. pkt.

Til nr. 36 (kapitel 81)

Som følge af forslaget om, at alle straffesager i 1. instans skal behandles ved byret eller Sø- og Handelsretten, er det nødvendigt at ændre systematikken i retsplejelovens regler om anke af straffedomme. Da anke fra byret til landsret er den altovervejende hovedregel, foreslås det, at reglerne for anke af byretsdomme samles i kapitel 81. I kapitel 82 fastsættes de særlige regler, der gælder for anke til Højesteret. Endelig findes i kapitel 84 en bestemmelse om anke af domme afsagt af Sø- og Handelsretten.

Ankesager fra byret til landsret kan inddeles i to typer: bevisanker og revisionsanker.

Ved bevisanker omfatter anken bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, og i disse sager skal der finde en fuldstændig ny domsforhandling sted i landsretten, jf. den gældende bestemmelse i § 965 a og forslagets § 911.

Ved revisionsanker omfatter anken alene strafudmålingen, fortolkningen af den anvendte straffebestemmelse og/eller spørgsmålet om, hvorvidt der er begået rettergangsfejl i byretten. Disse ankesager behandles i vidt omfang efter de samme regler som ankesager ved Højesteret, og i den gældende § 965 om revisionsanker henvises der derfor til en række af bestemmelserne i kapitel 82 om anke til Højesteret. Systematikken i forslaget tager udgangspunkt i, at langt de fleste ankesager behandles ved landsretten, og de særlige regler om behandling af revisionsanker foreslås derfor indsat som §§ 906- 910 i kapitel 81 om anke fra byret til landsret. I kapitel 82 om anke til Højesteret er der herefter henvist til disse bestemmelser.

Til § 894

Bestemmelsen i § 894, stk. 1, svarer til den gældende bestemmelse i § 962, stk. 1.

I stk. 2 fastsættes reglerne for beregning af ankefristen. Bestemmelsen svarer til de gældende bestemmelser i § 963, stk. 3, litra a, jf. § 947, stk. 1, 1. pkt., og § 948, stk. 1, 1. pkt.

Stk. 3-5 svarer til den gældende bestemmelse i § 962, stk. 2.

Stk. 6 svarer til den gældende bestemmelse i § 962, stk. 3. Dog foreslås det som noget nyt i § 894, stk. 4, at anklagemyndigheden, hvis den indgiver ansøgning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse, samtidig skal sende en underretning til tiltalte om ansøgningen. Manglende underretning medfører ikke, at Procesbevillingsnævnet skal afslå at behandle sagen.

Efter den gældende bestemmelse i § 963, stk. 3, litra c, skal ankemeddelelse og begrundelse afgives inden 14 dage, efter at tilladelsen er udfærdiget. I praksis følges imidlertid i de sager, hvor tiltalte får anketilladelse, den fremgangsmåde, at Procesbevillingsnævnet samtidig med, at tilladelsen sendes til ansøgeren, anmoder anklagemyndigheden om at indbringe sagen for landsretten. I overensstemmelse hermed foreslås derfor i § 894, stk. 7, indsat en udtrykkelig bestemmelse om, at det er anklagemyndigheden, der i disse tilfælde skal indbringe sagen for landsretten. Hvis det er anklagemyndigheden, der får anketilladelse, skal den som efter de gældende regler forkynde en ankemeddelelse for tiltalte inden 14 dage fra det tidspunkt, hvor ansøgningen er sendt til anklagemyndigheden.

§ 894, stk. 8, svarer til de gældende bestemmelser i § 949, stk. 1, og § 962, stk. 5. I de tilfælde, hvor tiltalte får anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal tiltalte efter den foreslåede bestemmelse i stk. 7 ikke afgive nogen ankemeddelelse. Det foreslås derfor, at anklagemyndighedens ankefrist i disse tilfælde regnes fra det tidspunkt, hvor underretning om tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

Den gældende bestemmelse i § 962, stk. 4, vedrørende udsættelse af fuldbyrdelsen i sager, hvor der er indgivet ansøgning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse, er efter forslaget flyttet til § 903, der ligeledes vedrører udsættelse af fuldbyrdelsen i sager, der ankes.

Til §§ 895-896

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 941-942.

Til § 897

Bestemmelsen i § 897, stk. 1, indeholder de grunde, der kan anføres ved anke fra byret til landsret. De anførte ankegrunde svarer til de gældende bestemmelser i § 963, stk. 1, nr. 1-3, og § 943, som i kraft af henvisningen i § 963, stk. 1, også gælder ved anke fra byret til landsret.

§ 897, stk. 2, svarer til den gældende bestemmelse i § 963, stk. 2. Efter denne bestemmelse betragtes en anke, der er rettet mod dommens afgørelse af sagens realitet - i modsætning til en formalitetsanke, hvor dommen påstås ophævet på grund af rettergangsfejl - som omfattende bedømmelsen af beviserne for tiltalte skyld, medmindre ankemeddelelsen udtrykkeligt går ud på det modsatte. Det foreslås, at bestemmelsen formuleres således, at enhver anke anses for at omfatte bevisbedømmelsen, medmindre det modsatte fremgår af ankemeddelelsen. Dette indebærer ikke nogen realitetsændring, idet en anke kun anses for at være en formalitetsanke, hvis dette udtrykkeligt fremgår af ankemeddelelsen.

Henvisningen i den nugældende § 963, stk. 3, til reglerne i §§ 941-942 og 946-951 er ikke medtaget, idet disse regler efter forslaget er medtaget i nærværende kapitel vedrørende anke af byretsdomme, hvorfor en henvisning er unødvendig.

Bestemmelsen i den nugældende § 963, stk. 3, litra a, er efter forslaget indeholdt i § 894, stk. 2.

Bestemmelsen i den nugældende § 963, stk. 3, litra b, om, at tiltaltes ankemeddelelse kan afgives mundtligt til retsbogen, også selv om det ikke sker straks ved dommens afsigelse, er efter forslaget indeholdt i § 900, stk. 2.

Bestemmelsen i den nugældende § 963, stk. 3, litra c, om ankefristen i sager, hvor Procesbevillingsnævnet har meddelt anketilladelse, er i forslaget flyttet til § 894, stk. 7.

Til §§ 898 og 899

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 946-947.

Til § 900

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 948, idet reglerne om beregning af ankefristen dog efter forslaget findes i § 894, stk. 2. Endvidere kan tiltaltes ankemeddelelse efter forslaget i overensstemmelse med den nugældende bestemmelse i § 963, stk. 3, litra b, fremsættes mundtligt til byrettens retsbog, selv om det ikke sker straks ved dommens afsigelse. Det foreslås præciseret, at ankemeddelelsen kun kan fremsættes mundtligt ved personlig henvendelse og ikke telefonisk.

Til §§ 901 og 902

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i § 949, stk. 2, og § 950. Dog foreslås den gældende bestemmelse i § 950, hvorefter begrundelsen for anken kan gives i en særskilt meddelelse, der skal afgives inden ankefristens udløb, ophævet, idet bestemmelsen ikke anvendes i praksis.

Til § 903

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 svarer til den nugældende § 951, mens den foreslåede bestemmelse i stk. 3 svarer til den nugældende § 962, stk. 4.

Til § 904

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 svarer til den gældende bestemmelse i § 964, jf. § 953.

I § 904, stk. 3, foreslås det præciseret, at de retsmøder, der afholdes inden domsforhandlingen, ikke er offentlige. Dette følger efter de gældende regler for så vidt angår revisionsanker af henvisningen i § 965 til § 954, stk. 2, og for så vidt angår bevisanker af henvisningen i § 965 a til kapitel 76 og 77, der omfatter den tilsvarende regel i § 844.

Til § 905

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 954.

Til § 906

Bestemmelsen i § 906, stk. 1, 1. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 965, stk. 1, 1. pkt.

Bestemmelsen i § 906, stk. 1, 2. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 965, stk. 2.

§ 906, stk. 2, svarer til den gældende bestemmelse i § 956, og § 906, stk. 3, svarer til den gældende bestemmelse i § 955, stk. 1, jf. § 965, stk. 1, 2. og 3. pkt.

Ifølge § 906, stk. 1, 3. pkt., gælder for revisionsanker endvidere bestemmelserne i §§ 907-910.

Til § 907-909

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 958-960.

Til § 910

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 961 med de ændringer, der følger af, at sagen hjemvises til byretten og ikke til landsretten. Den gældende bestemmelse se i § 961, stk. 3, hvorefter nævninger, der har medvirket ved den tidligere domsforhandling, ikke må medvirke ved den nye domsforhandling, foreslås flyttet til den generelle bestemmelse i § 60 om dommers inhabilitet, som også gælder for nævninger og domsmænd, jf. § 66. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 6, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 911

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 965 a. Ved behandlingen af ankesagen i landsretten finder reglerne i kapitel 77 om tiltale og forberedelse af domsforhandling, kapitel 78 om domsforhandling og kapitel 79 om nævningsager tilsvarende anvendelse, medmindre andet er bestemt. For så vidt angår afstemningen om skyldsspørgsmålet i nævningsager gælder således i ankesager den særlige regel i § 914, stk. 2, og ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet gælder reglen i § 914, stk. 3.

Til § 912

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 965 b. Den nugældende § 965 angiver dog ikke udtrykkeligt, at den kun gælder for bevisanker, men dette følger af, at bestemmelserne i kapitel 76 om tiltale ikke gælder for revisionsanker, hvorfor der ikke skal udfærdiges anklageskrift i disse sager.

Til § 913

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 965 c. Dog foreslås det udtrykkeligt fastsat, at der skal udarbejdes ekstrakt. Det foreslås, at landsrettens præsident skal fastsætte regler om antallet af ekstrakter.

Til § 914

Den foreslåede bestemmelse i § 914, stk. 1, svarer til den nugældende bestemmelse i § 965 e.

I § 914, stk. 2, foreslås det, at nævninger og dommere ved afstemningen vedrørende skyldsspørgsmålet i en nævningsag hver har én stemme. Til en for tiltalte ugunstig afgørelse kræves mindst 6 stemmer fra nævningerne og 2 stemmer fra dommerne. Dette gælder også, selv om der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere og/eller kun 8 nævninger, jf. § 214, stk. 3.

Bestemmelsen i § 914, stk. 3, om afstemningen om sanktionsspørgsmålet i nævningsager svarer til den gældende bestemmelse i § 906 a, stk. 1, 2. pkt. Ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet har dommerne således hver 3 stemmer, mens nævningerne hver har én stemme. Hvis en dommer har fået forfald, jf. § 214, stk. 1, og der derfor kun medvirker 2 dommere, har hver dommer 4 ½ stemme. Hvis en nævning har fået forfald, og der derfor kun

medvirker 8 nævninger, har den efter embedsalden yngste dommer 2 stemmer og de to andre hver 3 stemmer. Hvis der mangler både en dommer og en nævning, har de to dommere hver 4 stemmer.

Bortset fra de særlige regler om afstemningen finder de særlige regler i kapitel 79 om behandlingen af nævningsager i medfør af henvisningen i § 911, stk. 1, også anvendelse i ankesager, der behandles under medvirken af nævninger.

Til nr. 37 (kapitel 82)

Kapitel 82 indeholder efter forslaget reglerne om anke fra landsret til Højesteret. Da Højesteret efter forslaget altid vil være 3. instans i straffesager - dog undtaget anke fra Sø- og Handelsretten, jf. forslaget til § 967 nedenfor - vil anke til Højesteret kun kunne ske i sager, hvor Procesbevillingsnævnet har meddelt 3.instansbevilling. En række af reglerne i kapitel 82 om ankebehandling ved landsretten finder endvidere også anvendelse på Højesterets ankesagsbehandling, jf. henvisningerne i forslaget til § 915, stk. 3, og § 918, stk. 1.

Til § 915

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 966. Som noget nyt foreslås det, at anklagemyndigheden ligesom ved ansøgninger om 2.instansbevilling efter § 894, stk. 3, når den indgiver ansøgning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse, samtidig skal sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Der henvises til bemærkningerne til den tilsvarende bestemmelse i § 894, stk. 6.

Ifølge § 915, stk. 3, finder reglerne i § 894, stk. 7 og 8 (iværksættelsen af anke, når Procesbevillingsnævnet har meddelt tilladelse), § 895 (anklagemyndighedens ankeadgang samt anke iværksat af tiltaltes værge eller efterladte), § 899 (anklagemyndighedens ankemeddelelse), § 901, stk. 2 (anke efter ankefristens udløb), og § 902 (begrundelse af anken) tilsvarende anvendelse ved iværksættelsen af anken.

De grunde, anken kan støttes på efter § 915, stk. 4, er de samme som efter den gældende bestemmelse. Dog er den gældende formulering af ankegrunden i strafudmålingsanken ændret fra, "at den straf, dommen har ikendt, ligger uden for de i loven fastsatte grænser eller står i åbenbart misforhold til brøden", jf. den nugældende § 945, stk. 1, nr. 3, til, "at straffens størrelse ikke står i passende forhold til lovovertrædelsen", således at bestemmelsen bliver den samme som ved anke fra byret til landsret. Den ændrede formulering indebærer ingen realitetsændring i Højesterets adgang til at prøve strafudmålingen.

Til § 916

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 952 med de ændringer, der følger af, at der i alle tilfælde skal ansøges om tilladelse fra Procesbevillingsnævnet til anke til Højesteret, og at der derfor ikke bliver tale om en anke, der iværksættes af statsadvokaten alene og derefter frafaldes af rigsadvokaten.

Til § 917

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 953 og § 954, stk. 1.

Til § 918

Efter § 918, stk. 1, 1. pkt., finder bestemmelserne i § 896 (ankeafkald og frafald af en iværksat anke), § 898 (retsvirkningen af tilsidesættelse af en rettergangsregel), § 906, stk. 2 og 3 (retsvirkningen af tiltaltes udeblivelse samt reglerne for at føre af nye beviser), § 907 (adgangen til at gøre yderligere ankegrunde gældende m.v.), § 908 (rettens adgang til at prøve ankegrunde, der ikke er gjort gældende), § 909 (valget mellem hjemvisning og realitetsdom) og § 910 (virkningerne af en hjemvisning) tilsvarende anvendelse ved Højesterets behandling af ankesager. Disse regler findes efter de nugældende regler i kapitel 82 om anke af domme, der er afsagt af landsretten i første instans, og finder tillige anvendelse ved Højesterets behandling af 3.instanssager i kraft af henvisningen i den nugældende bestemmelse i § 966, stk. 4, sidste pkt.

Efter den gældende regel i § 955, stk. 1, påhviler pligten til at tage de fornødne skridt til førelse af nye beviser henholdsvis forsvareren og anklagemyndigheden afhængig af, hvem der ønsker det nye bevis ført, og ikke som ved ankesager, der behandles ved landsret, anklagemyndigheden alene. Retsplejerådet finder, at der ikke er behov for at opretholde en sådan forskel mellem ankebehandling ved landsret og ved Højesteret. Det foreslås derfor, at pligten

til at fremskaffe nye beviser også i sager, der behandles ved Højesteret, i alle tilfælde skal påhvile anklagemyndigheden som efter den foreslåede regel i § 906.

De foreslåede bestemmelser i § 918, stk. 2 og 3, svarer til de gældende bestemmelser i § 955, stk. 2 og 3. Den gældende bestemmelse i § 955, stk. 4, hvorefter Højesteret kan forlange en erklæring fra landsretten til yderligere oplysning om, hvad der er foregået under domsforhandlingen, er ikke medtaget, idet denne regel har til formål at give Højesteret mulighed for at indhente oplysninger om, hvad der er sagt under retsbelæring en. Da retsbelæringen afskaffes efter forslaget, vil bestemmelsen være overflødig.

Til § 919

Bestemmelsen svarer til den gældende § 957.

Til nr. 38 (kapitel 83)

Da reglerne om anke af domme, der er afsagt af byretterne, efter forslaget findes i kapitel 81, foreslås det gældende kapitel 83 om anke af byretsdomme ophævet.

Til nr. 39 (§ 967)

Efter den gældende regel i § 967 kan domme i straffesager, der er afsagt af Sø- og Handelsretten, ankes til Højesteret efter de regler, der gælder for anke af domme, der er afsagt af landsretten i 1. instans, idet ankebegrænsningsreglerne i § 962, stk. 2-5, dog finder anvendelse. Forslaget indebærer ikke ændringer i reglerne for anke af Sø- og Handelsrettens domme, men da der efter forslaget ikke længere vil være domme, der afsiges af landsretten i 1. instans, er det nødvendigt at ændre § 967. Der er derfor i forslaget til § 967 henvist til de bestemmelser, der skal finde anvendelse ved anke fra Sø- og Handelsretten til Højesteret. De bestemmelser, der er henvist til, svarer til de bestemmelser, der i dag gælder for anke fra landsret til Højesteret og dermed også fra Sø- og Handelsretten til Højesteret.

Til nr. 40 (§ 968)

Efter forslaget skal landsretterne ikke længere behandle straffesager som 1. instans. Efter den gældende bestemmelse i § 968, stk. 3, kan landsrettens kendelser og beslutninger i ankesager af en part kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Da landsretterne efter forslaget kun skal behandle ankesager, medfører det, at kære af landsrettens kendelser og beslutninger af en part i alle tilfælde kun vil kunne ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Landsrettens kendelser og beslutninger, der retter sig mod andre end sagens parter, f.eks. afgørelser om anvendelse af tvangsmidler mod et vidne, kan efter forslaget til § 968, stk. 4, kæres til Højesteret uden tilladelse. Dette svarer til de nugældende regler. Det foreslås dog i § 1013, at landsrettens afgørelser om salær til forsvarere m.v. kun skal kunne kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Om dette spørgsmål henvises til bemærkningerne til forslaget til § 1013.

Bestemmelsen svarer i øvrigt til den gældende bestemmelse i § 968 med de konsekvensændringer, der følger af, at landsretterne ikke længere skal behandle 1.instanssager. I § 968, stk. 3, foreslås endvidere indsat en bestemmelse om, at anklagemyndigheden, når den indgiver ansøgning om kæretilladelse til Procesbevillingsnævnet, samtidig skal sende underretning herom til den, kendelsen retter sig imod. Den, der skal have underretning, er den, som vil være part i kæremålet, hvis det tillades. Hvis anklagemyndigheden f.eks. søger tilladelse til at kære en afgørelse om anvendelse af tvangsmidler over for et vidne, skal vidnet således underrettes. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den tilsvarende bestemmelse vedrørende ansøgning om anketilladelse i § 894, stk. 4.

Til nr. 41-43 (§§ 969, stk. 1, 970, stk. 2, og 972, stk. 1)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandling af straffesager.

Til nr. 44 (§ 973)

Det foreslås, at anklagemyndigheden, når den ansøger Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at kære en

landsretsafgørelse i en kæresag, samtidig skal sende underretning om ansøgningen til den, kendelsen retter sig imod. Det svarer til, hvad der er foreslået for så vidt angår de øvrige situationer, hvor anklagemyndigheden ansøger Procesbevillingsnævnet om anke- eller kærstilladelse. Der henvises til de tilsvarende bestemmelser i § 894, stk. 4, og § 968, stk. 3, og bemærkningerne til disse bestemmelser.

Til nr. 45-48 (§§ 976, stk. 1, og 977, stk. 1 og 2, § 979, stk. 2, 2. pkt., og § 983, 2. pkt.)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af, at landsretterne efter forslaget alene skal behandle ankesager, og som følge af den ændrede systematik i reglerne om behandling af straffesager.

Til nr. 49 (§ 983, 3. pkt.)

Efter retsplejelovens § 982, skal der, hvis en begæring om genoptagelse tages til følge, finde en ny domsforhandling sted. Hvis domfældte er død, inden Den Særlige Klageret træffer afgørelse, kan klageretten imidlertid ikke træffe bestemmelse om en ny domsforhandling, men skal enten afslå begæringen om genoptagelse eller afsige dom, hvorved den ældre dom ophæves.

I en afgørelse af 2. oktober 1997 har Østre Landsret taget stilling til en sag, hvor den dømte afgik ved døden, efter at Den Særlige Klageret efter anmodning fra ham havde bestemt, at sagen skulle genoptages, men inden en ny domsforhandling havde fundet sted i landsretten. Landsretten lagde til grund, at klageretten ville have ophævet de tidligere fældende domme, hvis domfældte var afgået ved døden forud for Klagerettens behandling af sagen. Landsretten ophævede derfor dommene i medfør af en analogi af § 982, 2. pkt.

Der foreslås på denne baggrund indsat en udtrykkelig bestemmelse i § 983, hvorefter landsretten i en sådan situation kan ophæve af dommen i den sag, der er genoptaget.

Den gældende bestemmelse i § 983, 3. pkt., hvorefter dommere, domsmænd og nævninger, der har gjort tjeneste under den tidligere sag, ikke kan medvirke ved den nye domsforhandling, foreslås flyttet til den generelle bestemmelse om dommers inhabilitet i § 60, som også gælder for nævninger og domsmænd, jf. § 66. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 6, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til nr. 50-54 (§§ 984, 987, stk. 1, 990, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, og § 991, stk. 1, 1. pkt.)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af den ændrede systematik i reglerne om behandling af straffesager.

Til nr. 55 (§ 993, 2. pkt.)

Efter den gældende bestemmelse i § 993, 2. pkt., kan retten i en nævningsag, hvor der skal tages stilling til et erstatningsspørgsmål, bestemme, at såvel spørgsmålet om erstatningspligt som spørgsmålet om erstatningens størrelse skal forelægges nævningerne. Bestemmelsen har så vidt vides aldrig været anvendt.

Som følge af forslaget om fælles votering vil der ikke længere blive spørgsmål om at forelægge spørgsmål for nævningerne, og der ses ikke at være behov for at indføre en bestemmelse om, at nævningerne i visse tilfælde kan deltage i afgørelsen af erstatningskrav. Bestemmelsen foreslås derfor ophævet.

Til nr. 56-58 (§§ 999, stk. 3, 1008, stk. 3, og 1012, stk. 3)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandlingen af straffesager.

Til nr. 59 (§ 1013, stk. 3)

Det foreslås, at landsrettens afgørelser om salær til anklagere, der modtager vederlag for den enkelte sag, og til forsvareren kun skal kunne kæres, hvis kæren vedrører principielle spørgsmål, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, og Procesbevillingsnævnet derfor meddeler tilladelse.

Dette svarer til, hvad Retsplejerådet har foreslået i betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile sager for så vidt angår kære af landsrettens afgørelser om omkostningsfastsættelse og salær til beskikkede advokater i civile

sager.

Til nr. 60 (§ 1018 e, stk. 1, 4. pkt.)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede systematik i reglerne om behandling af straffesager.

Til nr. 61 (§ 1018 f, stk. 1, 3. pkt.)

Efter den gældende regel i § 1018, stk. 1, skal sager om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning i sager, der har været behandlet af landsretten i 1. instans, dvs. under medvirken af nævninger, behandles ved byretten i den retskreds, hvor den foranstaltning, der søges erstatning for, er besluttet, eller ved erstatningssøgendes hjemting. Det foreslås, at dette også skal gælde sager, der har været behandlet af byretten under medvirken af nævninger. Hvis en person, der er blevet frifundet under en nævningsag, søger erstatning for uberettiget varetægtsfængsling, og erstatningskravet indbringes for retten, skal sagen således behandles af den byret, der har truffet afgørelse om varetægtsfængslingen, eller den byret, hvor erstatningssøgende har hjemting. Som efter de gældende regler skal sagen behandles under medvirken af domsmænd, jf. § 1018, stk. 4.

Til § 2 (færdselslovens § 119 og § 119 a)

Som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandling af straffesager i 1. instans er det nødvendigt at ændre reglerne i færdselslovens § 119 om behandlingen af færdselslovsovertrædelser. Det foreslås, at færdselslovsovertrædelserne behandles efter samme systematik som andre sager, dvs. at de sager, hvor der ikke skal medvirke domsmænd, hvilket er langt den overvejende del af sagerne, skal behandles efter reglerne i kapitel 80. Dette indebærer, at også sager om spirituskørsel eller kørsel i frakendelsestiden, hvor der er påstand om fængselsstraf, skal behandles efter reglerne i kapitel 80.

Forslaget medfører ingen ændringer i, hvornår domsmænd skal medvirke i sager om overtrædelse af færdselsloven.

Til § 3

Det foreslås, at de nye regler skal finde anvendelse i sager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i 1. instans. Reglerne finder endvidere anvendelse i sager, der genoptages af Den Særlige Klageret eller efter § 987 om genoptagelse af udeblivelsesdomme efter lovens ikrafttræden. Det indebærer, at sager, der er afgjort efter de tidligere regler, men hvor Den Særlige Klageret efter lovens ikrafttræden beslutter, at der skal ske genoptagelse, skal behandles ved landsret efter de foreslåede nye regler om behandling af nævningsager. Det indebærer, at landsrettens dom i en nævningsag, der er genoptaget, ikke som efter de nugældende regler frit kan ankes til Højesteret.

Hvis nævningekredsinddelingen ændres som følge af, at der skal behandles nævningsager ved retten i Roskilde, skal der i ikrafttrædelsesbestemmelsen fastsættes overgangsregler for så vidt angår de allerede udtagne nævninger, medmindre ikrafttrædelsesdatoen fastsættes til et tidspunkt, hvor der skal udtages nye nævninger og domsmænd.

Bilag

Bilag 1

O V E R S I G T

over

nævningsagernes fordeling på landsretternes tingssteder.

I 1996 fordelte nævningsagerne sig således på landsretternes tingsteder:

	Indkomne sager	Behandlede sager
Østre landsretskreds:		
København	49	47
heraf på københavnske nævningekreds	27	29
heraf på nord- og østsjællandske nævningekreds	22	18
Holbæk	1	1
Slagelse	0	0
Næstved	1	3
Rønne	2	2
Nykøbing F.	2	2
Odense	6	7
Svendborg	0	1
Vestre landsretskreds:		
i alt	22	27
Ålborg		1
Viborg		4
Århus		13
Esbjerg		3
Kolding		1
Sønderborg		5

Bilag 2

Oversigt over byretterne i de byer, hvor landsretterne i dag har tingsteder, og de tilhørende nævningekredse

Byret	Byrettens sammensætning	Nævningekreds	Område
København	Præsidentledet embede med en præsident og 41 andre dommere	Københavnske	Københavns Byret
"-	"-	Nord- og østsjællandske	Retten på Frederiksberg, retterne i Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Tåstrup, Tårnby, Helsingør, Hillerød, Hørsholm, Helsingør, Frederikssund, St. Heddinge, Køge og Roskilde
Holbæk	Delt embede med en kriminaldommer og en civildommer	Vestsjællandske	Retterne i Holbæk, Kalundborg og Nykøbing Sj.
Slagelse	Administreret embede med 2 dommere	Sydvestsjællandske	Retterne i Slagelse, Korsør, Sorø og Ringsted
Næstved	Administreret embede med 2 dommere	Sydsjællandske	Retterne i Næstved og Vordingborg
Nykøbing F.	Enedommerembede	Lolland-Falsterske	Retterne i Nykøbing F. Maribo og Nakskov
Rønne	Enedommerembede Præsidentledet	Bornholmske	Retten i Rønne

Odense	embede med en præsident og 10 andre dommere	Nordfynske	Retterne i Odense, Nyborg, Middelfart og Assens
Svendborg	Administreret embede med 2 dommere	Sydfynske	Retterne i Svendborg, Fåborg og Rudkøbing
Ålborg	Præsidentledet embede med en præsident og 10 andre dommere	Nordjyske	Retterne i Ålborg, Frederikshavn, Hjørring, Sæby, Brønderslev, Fjerritslev, Nibe og Terndrup
Viborg	Delt embede med en kriminaldommer og en civil dommer	Vest- og Mellemjyske	Rettene i Viborg, Randers, Herning, Thisted, Nykøbing M., Lemvig, Skive, Struer, Holstebro, Hobro, Mariager, Kjellerup og Silkeborg
Århus	Præsidentledet embede med en præsident og 15 andre dommere	Østjyske	Retterne i Århus, Horsens, Grenå, Skanderborg og Brædstrup
Esbjerg	Administreret embede med 3 dommere	Syd-vestjyske	Retterne i Esbjerg, Varde, Skjern, Holsted, Ribe og Ringkøbing
Sønderborg	Delt embede med en kriminaldommer og en civil dommer	Sønderjyske	Retterne i Haderslev, Aabenraa, Rødding, Graasten, Sønderborg, og Tønder
Kolding	Administreret embede med 2 dommere	Sydjyske	Retterne i Kolding, Vejle, Fredericia og Grindsted

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 1 - Indledning

1. Retsplejerådets kommissorium

Ved skrivelse af 9. juni 1995 har Justitsministeriet anmodet Retsplejerådet om bl.a. at vurdere og udforme forslag til nye regler i retsplejeloven vedrørende behandlingen af nævningsager.

Skrivelsen har følgende ordlyd:

"1. Folketinget har netop vedtaget et lovforslag om ændring af retsplejeloven (Oprettelse af et procesbevillingsnævn m.v.) - (L 217).

Hovedformålet med lovændringen er at overføre kompetencen til at meddele 2. og 3. instansbevillinger i straffesager og civile sager fra Justitsministeriet til et uafhængigt procesbevillingsnævn.

Lovændringen bygger på Retsplejerådets betænkning nr. 1260/1993 om et procesbevillingsnævn.

I et høringssvar fra juni 1994 over denne betænkning har Højesteret givet udtryk for nogle generelle synspunkter om karakteren af de ankesager, som efter den gældende instansordning kommer til pådømmelse i Højesteret.

Højesteret tager udgangspunkt i en opfattelse af, hvilke opgaver der efter Højesterets stilling som den øverste domstol bør varetages af retten. Centrale elementer i disse opgaver må efter Højesterets mening være at sikre retsenheden og at træffe afgørelse i sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør den øverste domstols ressourcer som udgangspunkt ikke benyttes til at behandle sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger, eller som angår retsanvendelse på områder, hvor de principielle retsspørgsmål allerede er afklaret. Ud fra disse synspunkter finder Højesteret grund til at overveje, om de gældende regler er hensigtsmæssige.

Det hedder i Højesterets skrivelse bl.a.:

"Hvad angår de civile sager indebar den reform, som blev gennemført i 1989, at disse sager som udgangspunkt hører under byretterne som 1. instans. Det blev i den forbindelse fremhævet, at adgangen til efter en parts begæring at henvise en sag fra byret til landsret som 1. instans, jf. rpl. § 226, ville være et hensigtsmæssigt middel til at sikre, at betydningsfulde og principielle sager vil kunne undergives landsretsbehandling i 1. instans, således at Højesteret kunne bevare en usvækket placering i retssystemet.

Udviklingen siden reformens ikrafttræden tyder imidlertid på, at de forventninger, der i denne henseende stilledes til henvisningsreglen, ikke er blevet indfriet. Antallet af henviste sager er kun steget i beskedent omfang. I 1990-93 blev der således henvist gennemsnitlig 81 sager pr. år, hvoraf 40 til Østre Landsret og 41 til Vestre Landsret. Heraf angår skønsmæssigt halvdelen en henvisningsgrund, som er relevant i den foreliggende sammenhæng (§ 226, stk. 1, nr. 1, 2 og 5). Indtrykket bekræftes af, at sager, som er startet i landsretten i kraft af en henvisning, kun udgør en meget beskedent del af de civile ankesager i Højesteret. I 1992 indkom der således 181 civile ankesager. Heraf var kun 7 startet i landsretten i medfør af retsplejelovens § 226. I 1993 var tallet henholdsvis 220 og 7. Henvisningsreglen synes således i hvert fald i den nuværende udformning kun i ret beskedent omfang at sikre, at sager, som ud fra de foran anførte

generelle betragtninger bør kunne indbringes for Højesteret, faktisk starter i landsretten med deraf følgende fri adgang til indbringelse for Højesteret. Dette må sammenholdes med det beskedne antal 3. instansbevillinger, som meddeles i civile sager. I 1985-1993 blev der således meddelt gennemsnitlig 9 tilladelser pr. år. I 1992 og 1993 udgjorde "henvisningssager" og 3. instanssager ca. 7% af de indkomne civile ankesager.

Omvendt må det konstateres, at en del af de civile sager, som efter de gældende regler frit kan ankes til Højesteret, fordi de har været behandlet af landsretten eller Sø- og Handelsretten som 1. instans, ikke rejser problemer, som efter de foran anførte synspunkter kan begrunde, at sagen forelægges for Højesteret."

Højesteret bemærker, at der er tale om en kompliceret problemstilling, dels fordi også andre hensyn gør sig gældende, dels fordi den tillige involverer kompetencefordelingen mellem de øvrige domstole. Selv om en reform af de relevante bestemmelser i retsplejeloven blev gennemført i 1989, kan der efter Højesterets opfattelse være anledning til på ny at overveje behovet for en justering af reglerne.

Højesteret anfører vedrørende straffesagerne følgende:

"Med hensyn til straffesagerne angår skønsmæssigt 2/3 af de 50-60 ankesager, som er pådømt i de seneste år, afgørelser, der er truffet af landsretten som 1. instans under medvirken af nævninger. Størstedelen af disse sager rejser ikke spørgsmål af principiel betydning, men angår alene den konkrete sanktionsfastsættelse. Ud fra Højesterets synsvinkel er dette ikke en hensigtsmæssig ressourceanvendelse. Dette problem vil blive løst, såfremt der, således som det af andre grunde er foreslået fra forskellige sider, gennemføres en reform af nævningesystemet, som indebærer indførelse af en egentlig to-instans ordning."

Højesteret bemærker afslutningsvis, at de sagstyper, som i dag uden tilladelse kan indbringes for Højesteret, stort set udfylder de sagstyper, som Højesteret har kapacitet til at behandle, således at der under de nuværende forhold ikke er plads for nogen væsentlig udvidelse af antallet af sager, der indbringes for retten i kraft af en 3. instansbevilling.

Højesteret tilføjer, at hensigten har været at pege på, at der er behov for at overveje en vis omlægning af de sagstyper, der behandles af Højesteret, og at en sådan omlægning formentlig bl.a. vil indebære, at sager, der indbringes på grundlag af en 3. instansbevilling, vil komme til at indtage en mere fremtrædende plads, end tilfældet er i dag.

2. De spørgsmål, som Højesteret rejser, er af fundamental betydning for domstolenes funktion i samfundet.

Efter Justitsministeriets opfattelse er det derfor vigtigt at få igangsat et udvalgsarbejde om de spørgsmål, der er berørt i Højesterets høringssvar.

Justitsministeriet skal på denne baggrund anmode Retsplejerådet om at behandle disse spørgsmål.

Et centralt element i et sådant arbejde bør være at overveje at ændre nævningesystemet, navnlig således at skyldspørgsmålet kan prøves i to instanser.

Retsplejerådet bør derfor vurdere og udforme forslag til nye regler, som indebærer, at nævningesager kan pådømmes i byretten i 1. instans i forbindelse med indførelse af en egentlig to-instansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling. I tilslutning hertil bør rådet overveje spørgsmålet om fælles votering mellem nævningene og dommerne og spørgsmålet om begrundelse af nævningetingets afgørelser samt de eventuelle grundlovsmæssige aspekter af en nyordning, jf. herved grundlovens § 65, stk. 2.

Retsplejerådet bør ligeledes vurdere virkningerne af den ændring af reglerne om retternes kompetence i civile sager, der blev gennemført ved lov nr. 273 af 3. maj 1989, og hvorefter byretterne er den almindelige 1. instans i civile sager, men med adgang til at henvise betydningsfulde og principielle sager til behandling ved landsretterne. Rådet bør i givet fald stille forslag om en ændring af reglerne om instansfølgen i retsplejeloven (§§ 224-227) og i anden lovgivning.

Rådet bør i sine overvejelser tillige inddrage spørgsmålet om appel af sager fra Sø- og Handelsretten i København.

Retsplejerådet bør som led i behandlingen af kommissoriet også vurdere hensigtsmæssigheden af de nugældende regler om begrænsning af adgangen til at appellere byretsafgørelser i civile sager og straffesager, jf. lov nr. 396 af 13. juni 1990.

I lyset af sine overvejelser kan Retsplejerådet vurdere spørgsmålet om hensigtsmæssigheden og udformningen af hele regelsættet om procesbevillinger.

Rådet bør i sit arbejde inddrage hensynet til menneskerettighederne og herunder særligt muligheden for at ophæve de danske forbehold til artikel 14, stk. 5, i Den Internationale Konvention om Borgerlige og Politiske rettigheder og til artikel 2 i Den 7. Tillægsprotokol til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Justitsministeriet forudsætter, at Retsplejerådet under behandlingen af kommissoriet inddrager de synspunkter om instansfølgens opbygning, som en arbejdsgruppe under Den danske Dommerforening i januar 1993 fremkom med i et idéoplæg om "Domstolenes opgaver, struktur m.v.", jf. oplæggets s. 46-70.

Der vil i forbindelse med Retsplejerådets behandling af kommissoriet kunne nedsættes en eller flere arbejdsgrupper under rådet."

Retsplejerådet har i denne betænkning overvejet spørgsmålet om behandlingen af nævningsager. Retsplejerådet påbegyndte dette arbejde i efteråret 1996.

Spørgsmålet om instansordningen i civile sager er behandlet i Retsplejerådets betænkning nr. 1348/1997.

Spørgsmålet om begrænsning af adgangen til at anke byretsafgørelser i civile sager og straffesager har af tidsmæssige grunde måttet udskydes til senere behandling.

2. Resumé af Retsplejerådets forslag

Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (9 medlemmer) foreslår, at nævningsager skal behandles ved byret i 1. instans. Sagerne skal som hovedregel behandles ved byretterne på landsretternes tingsteder.

Det foreslås, at nævningsagerne i byretten skal behandles af 2 dommere og 6 nævninger, og at skyldsspørgsmålet skal afgøres efter fælles votering mellem nævningerne og dommerne. Den fælles votering skal ske på baggrund af en dialog mellem nævningerne og dommerne under retsformandens ledelse.

Afstemningsreglerne foreslås udformet således, at der for at finde tiltalte skyldig kræves mindst 4 stemmer fra nævningerne, således at nævningerne sikres den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Herved bevares nævningeinstitutionen som en selvstændig behandlingsform ved siden af domsmandsinstitutionen. En sådan ordning ligger efter Retsplejerådets opfattelse inden for de rammer, som grundlovens § 65, stk. 2, sætter for lovgivningsmagts adgang til at fastsætte regler om nævnings medvirken. I kapitel 2 er der redegjort nærmere for de grundlovsmæssige aspekter af forslaget.

Ud over mindst 4 nævninger skal mindst én dommer stemme for domfældelse, for at tiltalte kan findes skyldig. Herved bevares den eksisterende såkaldte dobbelte garanti.

Efter forslaget skal skyldsspørgsmålet afgøres ved en kendelse, der udarbejdes skriftligt efter afstemningen. Kendelsen skal indeholde oplysning om stemmetallene samt en udførlig begrundelse for resultatet og eventuelle dissenser. Såfremt tiltalte domfældes, skal det nøjagtigt angives, hvilke omstændigheder der lægges til grund herfor. Frifindes tiltalte, skal det angives, hvilke omstændigheder der mangler eller ikke anses for bevist, eller hvilke omstændigheder der udelukker straf. Kendelsen indarbejdes afslutningsvis i dommen.

Den gældende ordning, hvorefter afgørelsen af skyldsspørgsmålet i nævningsager sker ved, at nævningerne besvarer spørgsmål med ja eller nej, afskaffes således.

Sanktionsspørgsmålet skal som efter de gældende regler afgøres af nævninger og dommere i fællesskab. Retsplejerådet foreslår endvidere, at spørgsmålet om eventuelle strafnedsættelses-, strafforhøjelses- og strafbortfaldsgrunde afgøres som led i afgørelsen af sanktionsspørgsmålet ved fælles votering og afstemning, efter

at der har været procederet om sanktionsspørgsmålet.

Byrettens dom skal efter forslaget kunne ankes til landsretten, som skal kunne foretage en fuldstændig ankebehandling med prøvelse af både skyldspørgsmålet og sanktionsspørgsmålet. Anklagemyndigheden vil således også kunne anke en frifindende dom.

Ved indførelse af adgang til at anke afgørelsen af skyldspørgsmålet i nævningsager, således at bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld prøves i to instanser, gennemføres en egentlig toinstansordning også for de alvorligste straffesager.

Indførelse af en sådan ordning vil betyde, at Danmark i disse sager opfylder kravet i artikel 14, stk. 5, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder om toinstansprøvelse af skyldspørgsmålet, hvor Danmark bl.a. på grund af nævningsagerne har måttet tage forbehold. I kapitel 3 er der redegjort for forholdet til FN-konvention og til den europæiske menneskerettighedskonvention.

Det foreslås, at landsretten i ankesager, der i 1. instans er behandlet under medvirken af nævninger, og hvor anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, skal bestå af 3 dommere og 9 nævninger. Også i landsretten skal både skyld- og sanktionsspørgsmålet afgøres efter fælles votering. For at tiltalte kan domfældes, kræves mindst 6 stemmer fra nævningerne og 2 stemmer fra dommerne.

Anke til Højesteret vil efter forslaget kun kunne ske, hvis Procesbevillingsnævnet meddeler 3. instansbevilling.

Der foreslås endvidere en ændret systematik for reglerne i retsplejeloven om behandling af straffesager.

Et mindretal (2 medlemmer) er af den opfattelse, at der næppe er behov for en grundlæggende ændring af nævningsystemet, således som flertallet har foreslået, men at det vil være tilstrækkeligt med nogle få forbedringer af det nuværende nævningsystem.

Det vil således være relevant at indføre en ordning, hvorefter de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse, og der bør tillige indføres en ordning, hvorefter retsformandens retsbelæring i nævningsager optages på bånd.

Et enigt Retsplejeråd foreslår, at en tiltalt i en nævningsag skal have mulighed for at vælge i stedet at få sin sag behandlet som domsmandssag.

3. Retsplejerådets sammensætning

Rådet har ved afgivelsen af denne betænkning haft følgende sammensætning:

Højesteretsdommer Poul Sørensen (formand)

Fhv. retspræsident Knud Arildsen

Advokat Karen Dyekjær-Hansen

Afdelingschef Torsten Hesselbjerg

Dommer Poul Holm

Politimester Jørgen Ilum

Advokat Jørgen B. Jepsen

Kst. dommer Linda Lauritsen

Professor, lic. jur. Gorm Toftegaard Nielsen

Landsdommer Bent Otken

Statsadvokat Birgitte Vestberg

Som sekretær for udvalget fungerede ved betænkningens afgivelse fuldmægtig Anne Louise Bormann.

København, den 26. januar 1998

Poul Sørensen

Knud Arildsen

Karen Dyekjær-Hansen

Torsten Hesselbjerg

Poul Holm

Jørgen Ilum

Jørgen B. Jepsen

Linda Lauritsen

Gorm Toftegaard Nielsen

Bent Otken

Birgitte Vestberg

Anne Louise Bormann

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 2 - Grundlovens § 65 om nævnings medvirken i strafferetsplejen

1. Grundlovens § 65 og bestemmelsens forhistorie

Grundlovens § 65, stk. 2, har følgende ordlyd:

"I strafferetsplejen skal lægmænd medvirke. Det fastsættes ved lov, i hvilke sager og under hvilke former denne medvirken skal finde sted, herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke."

Bestemmelsen i grundlovens § 65, stk. 2, erstattede § 79, stk. 2, i grundloven fra 1849, som havde følgende ordlyd:

"I Misgjerningssager og i Sager, der reise sig af politiske Lovovertrædelser, skulle Nævninger indføres."

I grundlovskomiteéns betænkning udtales det (Beretning om Forhandlingerne på Rigsdagen 1848-49, sp. 1530-31) bl.a.:

"Om den hele Gjennemførelse af Nævningerne kan det ikke være Grundlovens Sag at give de fornødne Regler. Men vi antage dog, at de Sager, hvori den nye Indretning skal benyttes, bør betegnes ved et sådant almindeligt Begreb, der ikke efterlader nogen skellig Tvivl om den Regel, det Grundlag, hvorpaa Loven skal bygge. I saa Henseende har Udvalget ikke kunnet være i Tvivl om den Regel, det burde tilråde. Man har nemlig ikke kunnet vove her at optage Indretningen i borgerlige Retstrætter. Saaledes benyttes den kun i England og Nordamerika, men forsaavidt har den ikke fundet Indgang paa det europæiske Fastland. Den må altsaa indskrænkes til Strafferetssager. Men den kan ingenlunde anvendes her i alle Sager. De fleste criminelle Sager ville tværtimod ogsaa fremdeles blive at paakjende uden Nævningers Mellemkomst. Dette er overalt Tilfældet og kan vanskeligt undgaaes, dersom der ikke i en ganske overordentlig Grad skal lægges Beslag paa Borgernes Tid og Kraft. Nævninger bør altsaa kun dømme i de vigtigere Strafferetssager. Hvilken Grændse nu her skal drages, maa det være den fremtidige Lovgivning forbeholdt at afgjøre; kun har man troet ogsaa her at kunne vælge det Ord, der i Fremtiden skal betegne denne Art af Sager, nemlig Misgjerningssager.

Men foruden disse Sager er der en anden Klasse af Forseelser, som uden tvivl, om de end maatte være af mindre betydende Natur, bør paakjendes af Nævninger, vi mene alle politiske Straffesager. Ogsaa dette Begreb kan blive nærmere at fastsætte ved Lovgivningen, men det er klart, at det omfatter alle de Trykkefrihedssager, som det i Folkefrihedens Interesse maa anses ønskeligt at unddrage de faste Statsdommeres udelukkende Domsret."

Bestemmelsen fra 1849-grundloven er gentaget ordret i grundlovene fra 1866 (som § 74), 1915 (som § 72) og 1920 (som § 72), altså også efter at nævninger var blevet indført med retsplejeloven i 1916.

I bemærkningerne til § 65, stk. 2, i 1953-grundloven, jf. Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, s. 39, anføres følgende:

"Stk. 2, der er affattet i samarbejde med justitsministeren, opretholder den gældende grundlovs henvisning til nævnings medvirken i strafferetsplejen, idet det dog overlades til lovgivningsmagten at tage stilling til, i hvilke sager og under hvilke former, denne medvirken skal finde sted. Efter kommissionens opfattelse forpligter bestemmelsen i stk. 2. 2. pkt., til at bevare nævnings medvirken i strafferetsplejen."

Forfatningskommissionen tilkendegav således, at nævnings medvirken i strafferetsplejen ikke fuldstændig kan afskaffes uden en grundlovsændring.

2. Den juridiske debat

Rækkevidden af grundlovens § 65, stk. 2 har været genstand for mange overvejelser i den juridiske litteratur m.v. De spørgsmål, der har været vurderet, har været dels Forfatningskommissionens tilkendegivelse (FK bet. s. 39, citeret ovenfor) om, at nævnings medvirken i strafferetsplejen ikke fuldstændig kan afskaffes uden en grundlovsændring, dels i hvilket omfang der kan foretages ændringer i den nuværende nævningeinstitution inden for rammerne af grundlovens § 65.

2.1. Pligten til at opretholde nævningeinstitutionen

I Dansk Statsforfatningsret, 1954, anfører Poul Andersen s. 586, at det ved den valgte formulering af grundlovens § 65, stk. 2, "maa herved anses for bindende forudsat, at Nævninger i et vist omfang skal medvirke i Strafferetsplejen".

På linje hermed anfører Hurwitz i Den Danske Strafferetspleje, 3. udgave, 1959, s. 65, at en afskaffelse af nævningeinstitutionen til fordel for en ren domsmandsinstitution vil kræve en ændring af grundlovens § 65, stk. 2.

I 2. udgave af samme værk, 1949, s. 89, tilkendegav Hurwitz følgende om § 72 i grundloven af 1915:

"Selvom der gås ud fra, at grundloven med udtrykket nævninger har haft den engelsk-franske juryform for øje, og det selv om det på grundlovens tid måtte anses for et væsentligt træk i denne, at lægmændenes og dommernes funktioner var skarpt adskilt, har det dog ikke kunnet anses for uforeneligt med grundloven, at der efterhånden er foregået en omdannelse af nævningeinstitutionen, hvorved det nævnte væsentlige træk er blevet udvasket. Efter den udvikling, der er sket ved lovene af 1932 og 1936, består der, som ovenfor fremhævet, ingen væsensforskel mellem nævninge- og domsmandsretter, og det af Jul. Lassen i sin tid hævdede synspunkt, hvorefter det væsentlige i begge institutioner består i, at personer, der ikke er faste embedsmænd og som ikke behøver at være retskyndige, udøver domsmagt, har nu fuld gyldighed. En overflytning af de nuværende "nævningeretter"s fåtallige sager til domsmandsretterne vil derfor i højere grad end tidligere have karakteren af en blot teknisk omlægning, for hvilken grundloven ikke kan formodes at ville sætte skranker. - Hvis det her anførte synspunkt er rigtigt, bliver det unødvendigt at sætte spørgsmålets løsning i forbindelse med besvarelsen af det tvivlsomme spørgsmål, hvorvidt en løfteparagraf som grl. § 72 overhovedet binder lovgivningsmagten til at bevare det af løftet omfattede system, når dette er gennemført i en årrække med utilfredsstillende resultat. Det ses ikke rettere end, at dette spørgsmål må besvares bekræftende, i hvert fald, når løfteparagraffen, som tilfældet er her, er blevet gentaget i en revideret grundlov af forholdsvis ny dato. Efter at retsopgøret i henhold til straffe- og retsplejelovstillæggene af 1945 er blevet gennemført med anvendelse af domsmænd, men uden anvendelse af nævninger i de deraf omfattede misgernings- og politiske sager, jf. nedenfor § 12, note 22, må det nu anses som fastslået i dansk ret, at grundlovens § 72, ikke kan forstås som en forskrift om anvendelse af nævningeinstitutionen i den oprindelige forstand."

Retsplejerådet udtalte i betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager, s. 44:

"Rådet betragter det - uanset forskelle i den tekniske-juridiske vurdering af bestemmelsens rækkevidde - som en given sag, at nævningeinstitutionen skal opretholdes, men at de nærmere regler om nævningeprocessen kan ændres og tilpasses efter samfundsudviklingen og de erfaringer, der er gjort og gøres i strafferetsplejen."

Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret II, 1980, s. 556 følgende:

"Spørgsmålet er, om der i den sidste passus i grdl. § 65 (2) - "herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke" - ligger forudsætningsvis bindende udtrykt at nævninger i hvert fald skal medvirke i nogen sager således at institutionen ikke ganske kan afskaffes. Efter forfatningskommissionens opfattelse var dette tilfældet. Denne opfattelse vil formentlig blive respekteret, uanset at det kan bestrides at den har fundet adækvat udtryk i grundlovens tekst. Den tilsvarende vending i grdl. § 29 (1), 2. pkt., er ikke blevet forstået således at den skulle forhindre lovgivningen i aldeles at udelukke straf eller understøttelse fra det offentlige fra at medføre fortabelse af valgret (§ 73 in fine)."

W.E. von Eyben anfører i Ugeskrift for Retsvæsen 1991 B, s. 313:

"Politisk ligger sagen helt klar, og dette har givet sig udtryk i Grundlovens § 65, hvorefter det ved lov kan fastsættes, i hvilke sager og under hvilke former lægmænd skal medvirke, "herunder i hvilke sager nævninger skal medvirke". En afskaffelse af nævninger er hermed udelukket. Hvordan man end vender og drejer denne bestemmelse, står det fast, at de nærmere regler herom kan reguleres ved lovgivning, men det er noget andet end afskaffelse."

Flere forfattere har imidlertid udtrykt tvivl om, hvorvidt Forfatningskommissionens opfattelse fortsat vil blive respekteret, jf. bl.a. Zahle i Dansk Forfatningsret I, 1989, s. 218:

"Når det herved er tilføjet, at det herunder skal fastsættes, i hvilke sager nævninger skal medvirke, er det forudsat, at nævninger ikke blev afskaffet, jf. Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, 1953 s. 39. Denne forudsætning betragtede man, navnlig i tiden umiddelbart efter 1953, som bindende, jf. f.eks. P. Andersen 1954 s. 586, men det er nok tvivlsomt, om denne binding, der ikke har fundet noget udtryk i teksten, fortsat vil blive respekteret, sml. et reformforslag H. Krog i UfR 1988 B 353 f."

Peter Garde tilslutter sig dette synspunkt i Ugeskrift for Retsvæsen 1994 B, s. 119 f.

Endelig anfører Max Sørensen i Statsforfatningsret, 2. udgave, 1973, ved Peter Germer, s. 161:

"Ved den nugældende regels udformning i 1953 fremhævede forfatningskommissionen imidlertid, at reglen ville forpligte til at bevare nævnings medvirken i strafferetsplejen (FK bet. p. 39), således at det vil være grundlovsstridigt helt at afskaffe dem. Det er dog klart, at en sådan pligt vanskeligt vil kunne håndhæves, hvis et folketingsflertal måtte ønske at afskaffe nævningeinstitutionen."

I 2. udgaven af Dansk Forfatningsret I, 1995, s. 215, anfører Zahle imidlertid:

"Når det herved er tilføjet, at det herunder skal fastsættes, i hvilke sager nævninger skal medvirke, er det forudsat, at nævninger ikke blev afskaffet, jf. Betænkning afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, 1953 s. 39. Denne forudsætning betragtede man, navnlig i tiden umiddelbart efter 1953 som bindende, jf. f.eks. P. Andersen 1954 s. 586, men selv om der er rejst tvivl, om denne binding vil blive respekteret, jf. M. Sørensen 1973 s. 160, sml. et reformforslag H. Krog i UfR 1988 B s. 353 f, må den fastholdes."

2.2. Muligheden for ændring i den bestående nævningeinstitution

Grundlovens § 65, stk. 2, beskriver ikke indholdet af begrebet "nævninger". Forbilledet for indførelsen af nævningsystemet ved grundloven af 1849 var det klassiske angelsaksiske nævningsystem, hvorefter nævninger er lægdommere, der udgør et fra dommerne afsondret kollegium, der selvstændigt afgør skyldsspørgsmålet og kun dette. Den bestående nævningeordning ved ændringen af grundloven i 1953 afveg dog herfra, idet fælles votering om strafudmålingen blev indført allerede i 1937.

Det har i den juridiske litteratur været drøftet, i hvilket omfang de nugældende regler i retsplejeloven om nævnings medvirken i straffesager kan ændres inden for rammerne af grundlovens § 65, stk. 2.

Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret II, 1980, s. 556 f., følgende herom:

"Dersom det antages at grundloven binder lovgiveren til at bevare nævningeinstitutionen opstår spørgsmål om, hvad der skal forstås herved. Givet er det, at det ikke kan være det klassiske nævningebegreb - hvorefter

nævninger er lægdommere der udgør et fra fagdommerne afsondret kollegium der selvstændigt afgør skyldsspørgsmålet og kun dette - der er forudsat i grundloven. For da bestemmelsen blev givet i 1953 afveg den bestående nævningeordning på flere punkter fra dette begreb. Det kan heller ikke antages at begrebet skulle være fastlagt i enhver henseende i nøje overensstemmelse med den i 1953 gældende ordning. Ved ikke at definere begrebet har grundlovgiveren givet lovgiveren frihed til at udforme nævningeinstitutionen indenfor visse rammer, således at det der altid har været kernen i nævningeordningen, til forskel fra meddomsmandsordningen, bevares. Og det er formentlig at nævningerne som kollektivt organ afgør spørgsmålet om tiltaltes skyld."

2.2.1. Fælles votering mellem nævninger og dommere om skyldsspørgsmålet.

Spørgsmålet om, hvorvidt en fælles votering om skyldsspørgsmålet mellem nævninger og dommere ville kunne indføres inden for de rammer, der er givet ved grundlovens § 65, stk. 2, har givet anledning til en del overvejelser i den juridiske debat.

Herom udtaler bl.a. Gomard i Studier i den danske straffeprocess, 1976, s. 429:

"De særlige mangler ved nævningsystemet kunne fjernes ved at lade lægdommere og fagdommere votere sammen også om skyldsspørgsmålet, og såfremt reglen om, at disse sager skal behandles ved landsret i 1. instans, opretholdes, ved at give Højesteret fuld prøvelsesret i 2. instans. En sådan ændring, hvorved skellet mellem domsmænd og nævninger helt eller delvis ville blive udvisket, ville kunne gennemføres uden ændring af Grundlovens § 65, stk. 2. Brugen af ordet "nævninger" i grundlovsbestemmelsen indeholder et krav om, at lægdommere medvirker og om, at denne medvirken sker efter særlige regler i de alvorligste straffesager. Bestemmelsen binder derimod ikke lovgivningsmagten til at opretholde netop de regler om nævninger, som var gældende i 1953."

Spørgsmålet om fællesvotering har endvidere været overvejet af Retsplejerådet i betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager. s. 46 f. Det antages her, at gennemførelsen af et forslag om en fuldstændig fællesvotering ikke vil gå ud over grænserne for den frihed, som lovgivningsmagten har efter grundloven til at indrette nævningeprocessen under hensyntagen til skiftende tiders erfaringer og opfattelser. Der er ikke i betænkningen taget stilling til vægtningen af nævningernes og dommernes stemmer ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

Retsplejerådet udtaler sig lidt mere forsigtigt i betænkning nr. 994/1983 om lægdomsmerordningen i straffesager m.v., idet rådet om overvejelserne i den tidligere betænkning bemærker følgende (s. 73):

"Rådets nuværende medlemmer kan i det væsentlige tiltræde de synspunkter, som anføres til støtte for en fællesvotering, men har heller ikke ment på nuværende tidspunkt at burde formulere et egentligt forslag om ændring af nævningeinstitutionen på grundlag af disse synspunkter. Spørgsmålet bør henskydes til en senere almindelig revision af retsplejelovens afsnit om tiltale og domsforhandling ved landsret. En ordning med fællesvotering - der vil betyde, at man fjerner et afgørende element i nævningsystemet - vil i øvrigt muligvis kunne give anledning til forfatningsmæssige indvendinger."

Henning Krog har i Ugeskrift for Retsvæsen 1988 B, s. 353 f., foreslået en ordning, som antages at kunne gennemføres uden ændring af grundloven. Ifølge denne ordning indføres fælles votering om skyldsspørgsmålet, og antallet af nævninger og dommere bibeholdes, mens afstemningsreglerne udformes således, at nævningernes klare overvægt bevares.

Imod disse synspunkter udtaler Gammeltoft-Hansen i Strafferetspleje I, 1998, s. 123:

"Lovgiver kan således foretage yderligere indskrænkninger af nævningsagerens område. Derimod ville en ordning, hvorefter nævninger altid voterer sammen med de juridiske dommere ved afgørelsen af skyldsspørgsmålet næppe være i overensstemmelse med grundlovsbestemmelsen og forfatningskommissionens bemærkninger. Selve nævningebegrebet må forudsættes at have en fast kerne, hvorefter nævningerne som kollektivt organ afgør spørgsmålet om tiltaltes skyld. En radikal ændring heraf ville udhule nævningebegrebet i en sådan grad, at det nærmer sig total afskaffelse til fordel for en domsmandsordning, d.v.s. en "stor domsmandsret" bestående af tre fagdommere og 12 domsmænd."

Ligeledes imod fællesvotering anfører Eva Smith i Ugeskrift for Retsvæsen 1989 B, s. 113 f, at den afgørende skillelinie mellem nævningeinstitutionen og domsmandsinstitutionen ikke er antallet af lægdommere, men det forhold, at lægdommerne i nævningesager afgør skyldspørgsmålet alene, hvorfor fælles votering ville kræve en grundlovsændring.

2.2.2. Prøvelse af skyldspørgsmålet i to instanser

Et andet forslag til reform af nævningeinstitutionen er indførelse af en mulighed for også i nævningesager at få prøvet skyldspørgsmålet i to instanser.

Herom udtaler Gomard i Studier i den danske straffeprocess, 1976, s. 429 (som citeret ovenfor under pkt. 2.2.1.), at han finder, at en sådan anden instans prøve af nævningeafgørelser ville kunne gennemføres uden ændring af grundloven.

Om indførelse af et appelsystem i forbindelse med nævningeretterne udtaler von Eyben i Ugeskrift for Retsvæsen 1991 B, s. 314:

"Der er nemlig ikke i Grundloven eller konventionerne noget til hinder for, at der etableres nævningeretter i to instanser. Der kan som første instans etableres nævningeretter ved byretterne, således at retten kommer til at bestå af byretsdommeren og et mere begrænset antal nævninger, f.eks. 6, der i overensstemmelse med princippet om nævnings medvirken tager stilling til skyldspørgsmålet uden at virke sammen med byretsdommeren.

.....

Som appelinstans i forhold til disse nævningebyretter, som man passende kunne kalde dem, kan man herefter benytte nævningelandsretter, bestående - som efter den nuværende ordning - af 3 jurister og 12 nævninger, således at hver af disse grupper for sig tager stilling til skyldspørgsmålet."

Peter Garde tilslutter sig i Ugeskrift for Retsvæsen 1994 B, s. 131, dette synspunkt, idet han endvidere tilføjer, at efter hans opfattelse vil det også være inden for grundlovens rammer at indføre appellmulighed i nævningesager, hvad enten første instans er en domsmandsret eller et nævningeting.

Endelig anfører Zahle i Dansk Forfatningsret I, 1995, s. 215:

"Et minimum af (alvorligere) sager må behandles ved nævningeret, og nævningerne må have et vist mål af selvstændighed, men det kan formentlig godt forenes med grl. § 65, at der indføres et ankesystem, så en byretsdom baseret på nævningekendelse kan indbringes for et nævningeting ved landsretten, jf. W.E. von Eyben i UfR 1991 B s. 313 f, men næppe til Højesteret, E. Smith: Straffeprocess, 1994 s. 90."

2.2.3. Andre ændringer med hensyn til nævningesager

En række andre ændringer af nævningeinstitutionen har tillige været under drøftelse i relation til, om disse vil kunne ske uden grundlovsændring, herunder bl.a. ændringer af afgrænsningen af de sager, der skal behandles under medvirken af nævninger. Sådanne ændringer er sket flere gange siden 1953, og der ses ikke i debatten at være givet udtryk for, at sådanne ændringer skulle være i strid med grundloven, i hvert fald ikke når de mest alvorlige forbrydelser - drabssager og de politiske forbrydelser - fortsat er undergivet nævningebehandling.

Det har også været overvejet at pålægge nævningerne at begrunde deres afgørelser, eventuelt således at begrundelsen udarbejdes i samarbejde med dommerne, efter at nævningerne har truffet deres afgørelse, ligesom det har været overvejet at indføre en regel om, at en tiltalt kan fravælge nævningebehandling og i stedet få sin sag behandlet som domsmandssag. Disse forslag har så vidt ses ikke i litteraturen givet anledning til betænkeligheder i forhold til grundloven.

Det er heller ikke antaget, at grundlovens § 65, stk. 2, er til hinder for at ændre antallet af nævninger, i alt fald så længe den klare overvægt af nævninger i forhold til dommerne bevares.

3. Retsplejerådets vurdering

Et enigt Retsplejeråd finder, at en ordning, hvorefter der indføres fællesvotering mellem nævningerne og dommerne, vil ligge inden for de rammer, som lovgivningsmagten har efter grundloven af 1953, i det mindste såfremt der sikres nævningerne en afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet. En sådan afgørende indflydelse vil kunne gives ved at fastsætte afstemningsreglerne således, at nævningerne sikres den afgørende bestemmelse over skyldspørgsmålet.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 3 - Nævningeordningen i forhold til menneskerettighedskonventionerne

1. FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder

FN's konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder artikel 14, stk. 5, har følgende ordlyd:

"Enhver, der er domfældt for en forbrydelse, har ret til at få domfældelsen og fastsættelsen af retsfølgen prøvet af en højere domstol i overensstemmelse med loven."

Ved ratifikationen af konventionen tog Danmark forbehold for bl.a. artikel 14, stk. 5, jf. bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 (Lovtidende C).

2. Den europæiske menneskerettighedskonvention

2.1. Bestemmelsen i 7. tillægsprotokol, artikel 2

Artikel 2 i 7. tillægsprotokol af 22. november 1984 til den europæiske menneskerettighedskonvention har i den danske oversættelse følgende ordlyd:

"1. Enhver, der af en domstol er domfældt for en strafbar lovovertrædelse, har ret til at få skyldspørgsmålet eller strafudmålingen prøvet ved en højere domstol. Udøvelsen af denne ret, herunder de betingelser hvorunder denne kan udøves, fastsættes ved lov.

2. Der kan fraviges fra denne ret med hensyn til lovovertrædelser af mindre alvorlig art, således som fastsat ved lov, eller i tilfælde, hvor en person i første instans er blevet stillet for den højeste domstol eller er blevet domfældt efter anke af en frifindende dom."

Danmark tog ved ratifikationen af 7. tillægsprotokol bl.a. forbehold i relation artikel 2. Forbeholdet har følgende ordlyd, jf. bekendtgørelse nr. 41 af 7. april 1989 (Lovtidende C):

"Den danske regering erklærer, at artikel 2, stk. 1, ikke skal være til hinder for anvendelse af regler i Lov om Rettens Pleje, hvorefter ankeadgang bliver afskåret i politisager,

a) hvor domfældte, skønt lovligt indstævnet, ikke har givet møde i sagen,

b) hvor retten har ladet straffen bortfalde, og

c) hvor der kun er idømt bøde eller konfiskation af genstand under en ved lov fastsat grænse eller værdi."

Den europæiske Menneskerettighedskommission har i to afgørelser af henholdsvis 9. september 1992 og 30. november 1994 behandlet klager over den manglende adgang til prøvelse af skyldspørgsmålet i 2 instanser i nævningsager. I begge sager afviste kommissionens flertal klagerne som åbenbart ugrundede. Klagerne, der begge var domfældt i nævningsager, gjorde gældende, at der var sket en krænkelse af 7. tillægsprotokol, artikel 2, idet

bestemmelsen skal fortolkes således, at det er domfældte, der har valget mellem at få prøvet skyldspørgsmålet eller strafudmålingen ved en højere ret.

Kommissionen anfører som begrundelse for afgørelserne, der er identiske, at bestemmelsen kan forstås således, at det er staten, der har et valg og således kan indskrænke prøvelsen i ankeinstansen til at omfatte strafudmålingen alene. Kommissionen anfører imidlertid, at explanatory report til 7. tillægsprotokol omtaler sager, hvor tiltalte har erkendt sig skyldig, som forklaring på brugen af ordet "eller" i artikel 2. Dette taler således for, at staten ikke har en sådan valgmulighed.

Af artikel 2, stk. 1, 2. pkt., fremgår det, at udøvelsen af retten til en prøvelse i 2 instanser skal reguleres ved lov. Det er denne del af bestemmelsen, der giver staterne adgang til at indskrænke prøvelsen i ankeinstansen. De regler, der regulerer prøvelsen i ankeinstansen, er forskellige i de forskellige medlemslande, og i nogle lande er prøvelsen i ankeinstansen indskrænket til retlige spørgsmål. I andre lande kan ankeinstansen prøve både retlige spørgsmål og bevisbedømmelsen, og i nogle lande kræver anke en særlig tilladelse.

Kommissionen finder på denne baggrund ikke, at det er nødvendigt at tage stilling til den generelle rækkevidde af artikel 2. Kommissionen gennemgår herefter de danske regler om, på hvilke grunde anke til Højesteret i en nævningsesag kan støttes, og konkluderer, at de danske regler er på linie med de typiske regler for en højesteret, der alene skal kontrollere legaliteten af den lavere rets afgørelse. Kommissionen når derfor frem til, at klagernes ankeadgang efter de danske regler har opfyldt kravene i 7. tillægsprotokol, artikel 2.

2.2. Menneskerettighedskonventionens krav til begrundelser i straffesager

Artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention har i den danske oversættelse følgende ordlyd:

"Artikel 6

Stk. 1. Enhver har ret til en retfærdig og offentlig rettergang inden en rimelig frist for en uafhængig og upartisk domstol, der er oprettet ved lov, når der skal træffes afgørelse enten i en strid om hans borgerlige rettigheder og forpligtelser eller angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. Dommen skal afsiges i et offentligt retsmøde, men pressen og offentligheden kan udelukkes helt eller delvist fra retsforhandlingerne af hensyn til sædeligheden, den offentlige orden eller den nationale sikkerhed i et demokratisk samfund, når det kræves af hensynet til mindreårig eller til beskyttelse af parternes privatliv, eller under særlige omstændigheder i det efter rettens mening strengt nødvendige omfang, når offentlighed ville skade retfærdighedens interesser.

Stk. 2-3. ..."

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har i flere tilfælde fundet, at en manglende begrundelse af en dom udgør en krænkelse af retten til en retfærdig rettergang i artikel 6, stk. 1.

Et eksempel på en straffesag, hvor Menneskerettighedsdomstolens har anset artikel 6 for krænket på grund af mangelfuld begrundelse af dommen, er Menneskerettighedsdomstolens dom af 16. december 1992 i sagen Hadjianastassiou mod Grækenland. I denne sag var klageren blevet dømt ved en militærdomstol. Denne domstol træffer efter græsk ret afgørelse ved, at retsformanden under voteringen stiller en række spørgsmål vedrørende tiltalen til de øvrige dommere. Spørgsmålene besvares ved afstemning med ja eller nej, og af spørgsmålene og svarene kan begrundelsen udledes. Spørgsmålene og svarene blev imidlertid ikke oplæst i forbindelse med oplæsningen af dommen, og domfældte fik først adgang til en udskrift heraf, efter at ankefristen var udløbet. Domfældte, som havde anket inden ankefristens udløb, var efter græsk ret afskåret fra at udvide de af ham anførte ankegrunde på det tidspunkt, hvor han blev bekendt med spørgsmål og svar og dermed med begrundelsen for afgørelsen. Menneskerettighedsdomstolen fandt på denne baggrund, at klagerens ret til forsvar havde været undergivet sådanne restriktioner, at han ikke havde fået et retfærdig rettergang. I denne sag udtalte Menneskerettighedsdomstolen bl.a. følgende om de krav til begrundelsen, der stilles efter konventionens artikel 6:

"The Contracting States enjoy considerable freedom in the choice of the appropriate means to ensure that their judicial systems comply with the requirements of Article 6. The national courts must, however indicate with sufficient clarity the grounds on which they based their decision. It is this, inter alia, which makes it

possible for the accused to exercise usefully the rights of appeal available to him. The Court's task is to consider whether the method adopted in this respect has led in a given case to results which are compatible with the Convention."

Menneskerettighedsdomstolen giver imidlertid de nationale domstole en betydelig frihed med hensyn til strukturen og indholdet af de afsagte domme, og der er ikke holdepunkter for at antage, at de danske regler om begrundelserne for domme i nævningsager er i strid med artikel 6. Om kravet til begrundelsen af domme i nævningsager anføres således i "Law of the Convention of Human Rights", 1995, s. 215, af D.J. Harris, M. O'Boyle og C. Warwick følgende:

"In the case of a jury trial, given that such trials are not contrary to article 6, the requirement to give reasons must be limited so as to take account of the way that jury trials operate."

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 4 - Nævningereformen i Norge

Norge har gennemført en reform af behandlingen af nævningsager. Reformen trådte i kraft den 1. august 1995.

Tidligere skulle sager om forbrydelser, der efter loven kan medføre mere end 6 års fængsel, behandles som nævningsager i lagmannsretten som første instans, medmindre tiltalte havde aflagt fuld tilståelse, eller tiltalte var under 18 år, da forbrydelsen blev begået, og anklagemyndigheden ikke påstod mere end 2 års fængsel. Efter reformen behandles sagerne i princippet som domsmandssager ved byretten i 1. instans, således at nævningsagsbehandling først sker under eventuel anke til lagmannsretten.

1. Behandlingen af "nævningesager" i 1. instans

Efter reformen skal alle straffesager behandles ved by- eller herredsretten som første instans.

Retten sættes normalt af en juridisk dommer og to lægdommere, men i sager om forbrydelser, som efter loven kan medføre fængsel i mere end 6 år, og som er særlig omfattende, eller hvor andre særlige grunde foreligger, kan retsformanden beslutte, at retten i stedet skal sættes af to juridiske dommere og tre lægdommere. Beslutningen kan ikke påkæres. Skyldsspørgsmålet afgøres ved almindeligt stemmeflertal efter fælles votering mellem domsmændene og dommeren eller dommerne.

2. Behandlingen af nævningsager i ankeinstansen

By- og herredsretternes domme kan, uanset om de er frifindende eller dømmende, ved anke indbringes for lagmannsretten. Hvis anken gælder et spørgsmål "af betydning udenfor den foreliggende sag", eller hvis det er særligt vigtigt at få sagen hurtigt afgjort, kan sagen dog med tilladelse fra Højesterets kæremålsudvalg indbringes direkte for Højesteret.

I ankesager vedrørende forbrydelser, som efter loven kan medføre mere end 6 års fængsel, og hvor der skal tages stilling til bevisbedømmelsen, skal lagmannsretten sættes med nævninger. Det gælder dog ikke sager om spionage og sager, hvor tiltalte på gerningstidspunktet var under 18 år, og hvor anklagemyndigheden ikke påstår mere end 2 års fængsel.

Lagmannsretten sættes i disse sager med 3 dommere og 10 nævninger. Nævningernes votering om skyldsspørgsmålet foregår i enrum (dvs. uden medvirken af dommerne), og afgørelsen begrundes ikke. Tiltalte anses for skyldig, hvis mindst 7 nævninger stemmer for dette resultat.

Hvis nævningernes afgørelse går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, kan dommerne, hvis de finder, at tiltalte utvivlsomt er skyldig, enstemmigt beslutte, at sagen skal behandles på ny.

Hvis nævningernes afgørelse går ud på, at tiltalte er skyldig, kan dommerne, hvis de finder, at der ikke er ført tilstrækkeligt bevis for hans skyld, ved almindeligt stemmeflertal beslutte, at sagen skal behandles på ny.

I alle tilfælde, hvor en sag skal behandles på ny, efter at dommerne har tilsidesat nævningernes afgørelse, sættes lagmannsretten ikke med nævninger, men med 3 juridiske dommere og 4 lægdommere. Den ny behandling sker ved

lagmannsretten (ankeinstansen) og ikke ved by- eller herredsretten.

Hvis tiltalte findes skyldig, udtrækkes ved lodtrækning 3 nævninge, der sammen med nævningernes ordfører samt de 3 dommere afgør strafudmålingen ved almindeligt stemmeflertal.

Lagmannsrettens afgørelser kan kun indbringes for Højesteret med tilladelse fra Højesterets kæremålsudvalg. Tilladelsen gives, når anken gælder spørgsmål, "der har betydning udenfor den foreliggende sag", eller det af andre grunde er særlig vigtigt at få sagen prøvet i Højesteret.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 5 - De gældende regler om behandlingen af nævningsager og deres baggrund

1. De gældende regler

1.1. Udtagelse af nævninger

Ifølge retsplejelovens § 68, stk. 2, jf. § 11, er landet inddelt i 15 nævningekredse. I hver af de 15 nævningekredse sammensættes en såkaldt grundliste over et antal personer, der anses egnede til at virke som lægdommere. Personerne på grundlisten udtages af de kommunale grundlisteudvalg, jf. § 72 og bekendtgørelse nr. 809 af 5. december 1990, som ændret ved bekendtgørelse nr. 1212 af 30. december 1993. Udtagelsen sker for en periode på 4 år. Som lægdommer kan efter § 69 udtages enhver uberygtet person, som har valgt til Folketinget, medmindre den pågældende fylder 70 år inden udløbet af 4-årsperioden eller på grund af åndelig eller legemlig svaghed eller utilstrækkeligt kendskab til dansk er ude af stand til at opfylde forpligtelserne som lægdommer. Efter § 70 er en række erhvervsgrupper, herunder bl.a. advokater, domstolenes og anklagemyndighedens personale og præster, udelukket fra at fungere som lægdommere. En række persongrupper kan endvidere i medfør af § 71 begære sig fritaget fra hvervet.

Grundlisterne sendes til landsretternes præsidenter, som står for udarbejdelsen af en domsmandsliste for hver byretskreds og en domsmands- og nævningeliste for hver nævningekreds, jf. § 74. Udfærdigelsen af disse lister sker ved lodtrækning. De personer, der udtages til domsmandslisten for en byretskreds, fungerer som domsmænd ved den pågældende byret, og de personer, der udtages til domsmands- og nævningelisten for en nævningekreds, fungerer som domsmænd og nævninger i landsretten i de sager, der behandles ved landsretten i den pågældende nævningekreds. Antallet af personer på listerne fastsættes sådan, at hver lægdommer må forvente at komme til at virke 4 gange årligt, jf. § 78.

Til medvirken i den enkelte sag udtager landsretten eller byretten det antal nævninger eller domsmænd, der skal bruges, idet man begynder øverst på listen og starter forfra, når alle på listen har været i funktion.

1.2. Afgrænsningen af, hvilke sager der er nævningsager

Ifølge retsplejelovens § 687, stk. 2, medvirker nævninger i

- 1) sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, for så vidt dette ikke er en følge af, at der bliver spørgsmål om fastsættelse af en fællesstraf efter reglerne i straffelovens §§ 40, stk. 1, og 61,
- 2) sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring, jf. straffelovens § 70, og
- 3) sager vedrørende politiske lovovertrædelser.

Ifølge § 687, stk. 3, skal nævninger dog ikke medvirke i sager om overtrædelse af straffelovens §§ 172 (dokumentfalsk), 173 (anvendelse af et dokument forsynet med en ægte underskrift, der er opnået svingagtigt), 286 (grove berigelsesforbrydelser) og 289 (grov skattesvig) samt i sager, der fremmes som tilståelsessager efter § 925

og § 925 a.

Det har i praksis givet anledning til tvivl, hvad der skal forstås ved ordene "bliver spørgsmål om" i § 687, stk. 1, nr. 1 og 2. I en kendelse af 21. oktober 1994 (Ugeskrift for Retsvæsen 1995, side 86) har Østre Landsret taget stilling til spørgsmålet. I denne sag havde anklagemyndigheden rejst tiltale ved domsmandsret mod en person for bl.a. trusler efter straffelovens § 266 og forsøg på manddrab efter straffelovens § 237, jf. § 21. Byretten afviste sagen med den begrundelse, at strafferammen for forsøg på manddrab efter § 237, jf. § 21, stk. 1, er fængsel fra 5 år indtil på livstid, og da det ikke af anklagemyndigheden på forhånd kunne fastlægges for retten, om strafnedsættelsesgrunden i straffelovens § 21, stk. 2, eller en anden fakultativ strafnedsættelsesgrund forelå, henhørte sagen i medfør af retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1, under nævningeting. Landsretten ophævede byrettens kendelse og hjemviste sagen til fornyet behandling ved byretten. Som begrundelse herfor anførte landsretten, at det efter retsplejelovens § 687, stk. 2, nr. 1, er størrelsen af den påståede straf, der er afgørende for, om en sag skal behandles under medvirken af nævninger. Ved bestemmelsen om at rejse tiltale ved byretten havde anklagemyndigheden på en for domstolene bindende måde truffet afgørelse om, for hvilken ret sagen skulle behandles, idet det herved var tilkendegivet, at strafpåstanden ville blive mindre en fængsel i 4 år.

Det er således anklagemyndighedens sanktionspåstand, der alene er afgørende for, om en sag skal behandles som nævningsesag, medmindre der er tale om en politisk lovovertrædelse. Ved afgørelsen af, om en sag er en politisk lovovertrædelse, lægges der vægt på lovovertrædelsens genstand, dvs. om den retter sig mod statens selvstændighed og sikkerhed eller de øverste statsorganer, og ikke på gerningsmandens motiv. Det er såle

des som udgangspunkt kun overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13 og formentlig § 141, der kan betegnes som politiske lovovertrædelser.

Hvis en sag omfatter flere lovovertrædelser, følger det af retsplejelovens § 688, at sagen skal behandles som nævningsesag, hvis sådan behandling efter reglerne i § 687 kræves med hensyn til en af lovovertrædelserne. Denne bestemmelse bygger imidlertid på den tidligere gældende retstilstand, hvorefter det var strafferammen og ikke strafpåstanden, der er afgørende for, om en sag er nævningsesag. Der kan således ikke være tvivl om, at en sag, der f.eks. omfatter 5 røverier, og hvor anklagemyndighedens strafpåstand er 5 års fængsel, skal behandles som nævningsesag, selv om ingen af røverierne bedømt isoleret ville kunne begrunde en strafpåstand på 4 års fængsel eller derover.

Højesteret har i en kendelse af 7. maj 1986 (Ugeskrift for Retsvæsen 1986, side 518) taget stilling til, hvad der gælder i en sag, der omfatter både lovovertrædelser, der er omfattet af undtagelsesbestemmelsen i § 687, stk. 3, nr. 1, (økonomisk kriminalitet) og lovovertrædelser, der ikke er omfattet af undtagelsen. I sagen var en person tiltalt for handel med narkotika, for berigelsesforbrydelser, jf. § 286, og for dokumentfalsk. De forhold, der kunne have været behandlet som nævningsesag, måtte isoleret pådømt antages at medføre fængsel i under 4 år. Kriminalretten anså sig herefter med parternes tiltræden kompetent til at behandle sagen, og tiltalte idømtes fængsel i 6 år. Landsretten fandt under hensyn til, at der efter anklagemyndighedens påstand blev spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, at det fulgte af tiltaltes stilling til skyldspørgsmålet, at sagen skulle behandles som nævningsesag, og ophævede derfor byrettens dom. Højesteret stadfæstede afgørelsen i henhold til de af landsretten anførte grunde.

1.3. Nævningernes kompetence

Ifølge retsplejelovens § 91, stk. 2, virker domsmænd med samme beføjelse som dommere under domsforhandlingen og de i forbindelse med denne stående afgørelser.

Nævninger har ikke en tilsvarende kompetence og medvirker således i modsætning til domsmænd ikke ved de under domsforhandlingen forefaldende kendelser og beslutninger, herunder f.eks. afgørelser om dørlukning eller referatforbud (retsplejelovens §§ 29, 30 og 31), afgørelser om, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte (§ 848, stk. 3), eller kendelser om tvistepunkter og indsigelser under bevisførelsen (§ 881).

Nævningernes kompetence omfatter afgørelsen af, om tiltalte er skyldig i det forhold, som tiltalen angår, herunder om der foreligger nogen grund, som udelukker straf, jf. § 885. Med hensyn til forældelse tilkommer det kun nævningerne at afgøre tidspunktet for den omstændighed, fra hvilken forældelsesfristen regnes, jf. § 885, stk. 2. Heller ikke spørgsmålet, om det forhold, som tiltalen angår, er undergivet offentlig påtale, skal afgøres af nævningerne.

Efter § 886 skal nævningerne endvidere afgøre, om der foreligger strafnedsættelses-, strafforhøjelses- eller strafbortfaldsgrunde. Nævningerne skal dog ikke afgøre spørgsmål om anvendelse af straffelovens § 10 b, om nedsættelse af straffen, hvor en person i et andet land er pålagt straf for den samme handling, og § 86 om afkortning af straffen på grund af varetægtsfængsling m.v.

Nævningerne deltager endvidere sammen med dommerne i fastsættelsen af sanktionen, jf. § 906 a.

Endelig kan retten bestemme, at spørgsmål om erstatning til en ved lovovertrædelsen forurettet skal forelægges for nævningerne, jf. § 993. Bestemmelsen anvendes ikke i praksis.

1.4. Fremgangsmåden ved behandlingen af nævningsager

Nævningesager anlægges ved landsretten og behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 77. I sagens behandling deltager 3 dommere og 12 nævninger. For anklagemyndigheden møder statsadvokaten eller en af dennes medhjælpere.

Efter oplæsningen af anklageskriftet skal nævningerne aflægge nævningeløftet, jf. § 866. Herefter skal nævningerne vælge en ordfører, hvis opgaver er at fungere som ordstyrer ved nævningernes rådslagning og ved afstemningen, at nedskrive nævningernes svar på de stillede spørgsmål og at oplæse spørgsmål og svar i retten.

Når nævningerne har valgt ordfører, følger bevisførelsen og derefter anklagerens og forsvarerens procedure, hvorefter tiltalte har det sidste ord.

1.4.1. Spørgsmålssystemet

Ifølge retsplejelovens § 884 skal anklageren, efter at parterne har haft ordet, give retten og forsvareren et udkast til de spørgsmål, der skal forelægges for nævningerne. Forsvareren og tiltalte har herefter adgang til at udtale sig, hvorefter spørgsmålene fastsættes af retten.

I praksis fastsættes spørgsmålene imidlertid allerede efter bevisførelsens afslutning, således at anklager og forvarer kan indrette deres procedure efter dem. Nævningerne får

udleveret spørgsmålene, således at de bedre kan følge med i proceduren. Fastsættelsen af spørgsmålene sker på et lukket møde mellem anklageren, forsvareren og dommerne.

Ethvert spørgsmål til nævningerne skal kunne besvares med ja eller nej, og hvert spørgsmål må kun vedrøre én tiltalt og så vidt muligt kun ét strafbart forhold, jf. § 887.

1.4.1.1. Hovedspørgsmål

Spørgsmålene til nævningerne inddeles i hovedspørgsmål og tillægsspørgsmål. Hovedspørgsmålene skal altid indledes med ordene "Er tiltalte NN skyldig", jf. § 888. Herefter følger en angivelse af den straffebestemmelse, tiltalen vedrører, samt en beskrivelse af lovovertrædelsen. Der kan stilles flere subsidiære hovedspørgsmål vedrørende det samme forhold. F.eks. kan der stilles et principalt spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er skyldig i manddrab efter straffelovens § 237, og et subsidiært spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er skyldig i vold med døden til følge efter straffelovens § 246. Disse spørgsmål kan stilles samtidig, således at det subsidiære spørgsmål kun skal besvares, hvis det principale spørgsmål besvares benægtende. Det subsidiære spørgsmål kan imidlertid også stilles, efter at nævningerne har svaret nej til det principale spørgsmål, jf. § 902.

Uanset at det efter § 884 er retten, der stiller spørgsmålene, har anklagemyndigheden rådighed over tiltalen. Anklageren kan således kræve, at alle hovedspørgsmål, der er nødvendige for, at nævningerne kan tage stilling til tiltalen, stilles. Omvendt kan anklageren bindende begrænse tiltalen, således at et bestemt hovedspørgsmål ikke stilles. Forsvareren kan ikke kræve, at der stilles subsidiære hovedspørgsmål, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1989.187 H. Hvis anklageren ikke ønsker at stille et subsidiært spørgsmål samtidig med et principalt spørgsmål, men på den

anden side heller ikke vil give bindende afkald på senere at stille et sådant spørgsmål, bliver det i proceduren og retsbelæringen gjort klart for nævningerne, at der kan stilles yderligere spørgsmål, hvis de besvarer det stillede hovedspørgsmål benægtende.

1.4.1.2. Tillægsspørgsmål

Ud over hovedspørgsmålene kan der efter § 889 stilles tillægsspørgsmål til nævningerne. Tillægsspørgsmålene går ud på, om en strafudelukkelses-, strafbortfalds-, strafforhøjelses- eller straffnedsættelsesgrund, som er undergivet nævningernes kompetence, jf. §§ 885 og 886 og afsnit 1.2. ovenfor, er til stede. Et tillægsspørgsmål kan f.eks. gå ud på, om tiltalte er straffri på grund af utilregnelighed efter straffelovens § 16, eller fordi tiltalte har handlet i nødværge, jf. straffelovens § 13. Et tillægsspørgsmål kan f.eks. også gå ud på, om straffen skal forhøjes, fordi tiltalte har begået lovovertrædelsen, mens tiltalte var strafafsoner, jf. straffelovens § 83, stk. 1, eller om straffen skal bortfalde eller nedsættes, fordi tiltalte har handlet i oprørt sindsstemning, der er fremkaldt af et retsstridigt angreb eller en grov fornærmelse fra offerets side, jf. straffelovens § 84, stk. 2, og stk. 1, nr. 4.

Et tillægsspørgsmål skal stilles, hvis det forlanges af en af parterne eller af en nævning, jf. § 889, stk. 2.

1.4.2. Retsbelæringen

Efter § 893 skal retsformanden inden voteringen kort gennemgå sagen og den bevisførelse, der har fundet sted (resumé), samt de retsgrundsætninger, der skal lægges til grund ved besvarelsen af spørgsmålene (retsbelæring). I retsbelæringen skal alle relevante retsspørgsmål gennemgås, herunder navnlig de spørgsmål der giver anledning til tvivl i den konkrete sag. Der vil således efter omstændighederne skulle redegøres f.eks. for, hvornår en tiltalt kan siges at have handlet forsætligt, grænsen mellem røveri og tyveri, spørgsmål om medvirken, hvad der forstås ved nødværge, hvornår der foreligger frivillig tilbagetræden fra forsøg, og hvad der gælder, hvis en del af forbrydelsen er begået i udlandet.

Hvis retstilstanden er tvivlsom, må også dette fremgå af retsbelæringen.

Efter § 893, stk. 2, kan enhver af parterne, efter at retsbelæringen er afsluttet, kræve, at særligt påpegede dele af den gengives i retsbogen. I praksis optages retsbelæringen i nogle tilfælde på bånd, men parterne kan ikke kræve dette, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1991, side 180 H.

Fejl ved retsbelæringen kan danne grundlag for anke, jf. § 945, stk. 1, nr. 2, og kan efter omstændighederne føre til, at Højesteret ophæver dommen og hjemviser sagen til fornyet behandling ved landsretten.

1.4.3. Afgørelsen af skyldspørgsmålet

Efter retsbelæringen vejleder retsformanden nævningerne om voteringsreglerne, jf. § 894, stk. 3, hvorefter nævningerne trækker sig tilbage til voteringsværelset. Efter § 894, stk. 2, kan retsformanden efter sit skøn og skal efter begæring fra nævningernes ordfører medgive nævningerne tegninger, kort, billeder og eventuelle andre synlige beviser, der har været fremlagt under sagen, jf. § 894, stk. 2.

Under nævningernes votering skal retsformanden tilkaldes, hvis mindst 5 nævninger ønsker det. Retsformanden skal besvare spørgsmål fra nævningerne og kan selv tage ordet, hvis retsformanden finder det nødvendigt for at undgå fejltagelser fra nævningernes side, jf. § 895, stk. 1. Det væsentlige af retsformandens udtalelser skal tilføres retsbogen, og anklagemyndigheden og forsvareren kan efter domsafsigelsen forlange udskrift heraf. Retsformanden kan vælge i stedet at besvare nævningernes spørgsmål i retssalen, hvor parterne er til stede.

Fejlagte udtalelser fra retsformandens side til nævningerne i voteringsværelset kan ligesom fejl ved retsbelæringen danne grundlag for anke efter § 945, stk. 1, nr. 2. Højesteret fandt i en dom af 4. maj 1988 (Ugeskrift for Retsvæsen 1988, side 515), at kravet i § 895, stk. 1, 4. pkt., om, at det væsentlige af retsformandens udtalelser, når denne tilkaldes til nævningernes voteringsværelse, skal tilføres retsbogen, ikke var opfyldt. I den pågældende sag fremgik det alene af landsrettens retsbog, at retsformanden 3 gange var blevet tilkaldt til

voteringsværelset, og at han havde besvaret spørgsmål fra nævningerne vedrørende henholdsvis forståelsen af forsætsbegrebet, hvorvidt strafnedsættelsesgrundene i straffelovens § 84 åbner adgang for fastsættelse af straf under lovens minimum, samt afstemningsproceduren. Det fremgik derimod ikke, hvad retsformanden havde svaret. Højesterets flertal fandt imidlertid ikke, at der var holdepunkter for at antage, at iagttagelse af reglerne om protokollering af retsformandens udtalelser ville have medført et andet udfald af sagen, jf. § 946, stk. 1, hvorfor forsvarerens påstand om ophævelse af dommen ikke blev taget til følge.

Hvis retsformanden har været tilkaldt, skal denne forlade voteringsværelset inden afstemningen, jf. § 894, stk. 2. I øvrigt skal nævningerne under hele voteringen være afskåret fra kontakt med andre, og ingen nævning må forlade voteringsværelset uden tilladelse fra retsformanden, jf. § 894, stk. 3.

Ved afstemningen stemmes der om hvert enkelt spørgsmål i den rækkefølge, de er stillet, dvs. hvis der er stillet subsidiære hovedspørgsmål vedrørende et forhold, besvares det spørgsmål først, som henfører forholdet under den strengeste strafferamme, jf. § 891. Ordføreren afkræver hver nævning dennes stemme enkeltvis i den orden, nævningerne er udtaget, og stemmer selv til sidst, jf. § 897, stk. 1. For en for tiltalte ugunstig besvarelse af et spørgsmål kræves mindst 8 stemmer. Ved besvarelsen af et spørgsmål, der går ud på, om tiltalte er straffri på grund af utilregnelighed, jf. straffelovens § 16, vil 7 nævnings stemmer dog være tilstrækkeligt. Hvis der er stemmelighed om besvarelsen af et spørgsmål om utilregnelighed, skal spørgsmålet ikke besvares, og spørgsmålet afgøres herefter af dommerne, jf. § 897, stk. 2.

En nævning, der har stemt nej til et hovedspørgsmål eller ja til et tillægsspørgsmål vedrørende strafbortfald, kan nægte at besvare yderligere spørgsmål vedrørende det pågældende forhold, bortset fra spørgsmål om tiltaltes eventuelle utilregnelighed. I så fald anses den pågældende nævning for at have stemt for den for tiltaltes gunstigste løsning, jf. § 897, stk. 3.

Hvis nævningerne er i tvivl om afstemningsproceduren eller om forståelsen af spørgsmålene, eller finder de, at der bør stilles yderligere spørgsmål, kan de tilkalde retsformanden og stille spørgsmål til denne. De kan endvidere anmode om, at deres spørgsmål besvares i retssalen. Hvis der er spørgsmål om ændring af spørgsmålene eller om at stille yderligere spørgsmål til nævningerne, genoptages forhandlingen, og parterne har adgang til at udtale sig, jf. § 898.

Når afstemningen er slut, nedskriver nævningernes ordfører svarene ud for de enkelte spørgsmål, og erklæringen underskrives af ordføreren og to andre nævninger, jf. § 899. Stemmetallet skal ikke angives, medmindre der er tale om stemmelighed vedrørende et spørgsmål om utilregnelighed. Nævningerne vender herefter tilbage til retssalen, og ordføreren oplæser spørgsmål og svar og afleverer erklæringen til retsformanden.

Er der mangler ved erklæringen, er indholdet af den utydeligt, modsigende eller ufuldstændigt, eller er der tvivl om, hvorvidt svarene er vedtaget med det fornødne antal stemmer, kan retten søge at afhjælpe manglen ved at stille spørgsmål til ordføreren. Er dette ikke muligt, kan retten pålægge nævningerne at vende tilbage til voteringsværelset for at afhjælpe manglen eller fjerne tvivlen, jf. § 901.

Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, og der ikke er spørgsmål om anvendelse af andre foranstaltninger end straf, f.eks. anbringelse på et hospital for sindslidende efter straffelovens § 68, afsiger retten straks frifindelsesdom, jf. § 903. Der kan dog blive tale om at stille nye spørgsmål, jf. § 902 og foran under 1.4.1.1. Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, skal sanktionsspørgsmålet almindeligvis afgøres. Dommerne kan imidlertid efter § 904, hvis de finder, at tiltaltes skyld ikke er tilstrækkeligt bevist, beslutte, at der skal foretages en ny domsforhandling med andre dommere og andre nævninger. Denne adgang for dommerne til at tilsidesætte nævningernes erklæring om, at tiltalte er skyldig, benævnes den dobbelte garanti. Når dette sker, vil anklagemyndigheden dog oftest frafalde tiltalen for det pågældende forhold i stedet for at gennemføre en ny domsforhandling.

Hvis dommerne finder, at det forhold, tiltalte af nævningerne er erklæret skyldig i, ikke er strafbart, skal de ifølge § 903, stk. 2, jf. § 909, afsige frifindelsesdom. Denne mulighed må dog anses for teoretisk, idet retten ved udformningen af spørgsmålene vil sikre, at der ikke stilles spørgsmål om, hvorvidt tiltalte er skyldig i et forhold, der overhovedet ikke er strafbart. Efter § 909 kan retten endvidere domfælde for en mindre alvorlig lovovertrædelse end den, tiltalte af nævningerne er erklæret skyldig i, hvis dommerne finder, at forholdet efter loven kun kan henføres under den mindre alvorlige straffebestemmelse, f.eks. hvis tiltalte er fundet skyldig i røveri, og dommerne finder, at forholdet alene kan straffes som tyveri. Heller ikke denne del af bestemmelsen i § 909

anvendes i praksis, idet også denne situation kan forebygges ved udformningen af spørgsmålene.

1.4.4. Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet

Hvis nævningernes erklæring går ud på, at tiltalte er skyldig, og denne erklæring ikke tilsidesættes af dommerne, eller hvis der bliver tale om fastsættelse af andre foranstaltninger end straf, fordi tiltaltes straffrihed skyldes utilregnelighed, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om sanktionen, jf. § 906.

Dommerne og nævningerne afgør herefter sanktionsspørgsmålet i fællesskab, jf. § 906 a. Voteringen herom ledes af retsformanden. Ved afstemningen har hver nævning 1 stemme og hver dommer 4 stemmer, således at nævningerne tilsammen har lige så mange stemmer som dommerne tilsammen. Efter § 214 kan sagen gennemføres, selv om 1 nævning og/eller en dommer har fået forfald. I så fald justeres stemmeantallet, således at de to grupper stadig har lige mange stemmer. Stemme afgives skiftevis af 4 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. Ved stemmelighed gælder det for tiltalte gunstigste resultat. Ved afstemningen kan en nævning nægte at afgive stemme, jf. § 906 a. Den pågældende regnes da for at have stemt for den for tiltalte gunstigste afgørelse, for hvilken nogen i øvrigt har stemt.

Efter voteringen og afstemningen om sanktionsspørgsmålet afsiges der dom i sagen, jf. § 907. I det omfang dommen er begrundet i nævningernes erklæring, skal der som begrundelse alene henvises til denne, jf. § 911. Dommen vil derfor ikke indeholde nogen begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

1.5. Ankeadgangen og ankebehandlingen

Landsrettens dom i en nævningsesag kan af parterne ankes til Højesteret, jf. retsplejelovens § 940. Højesteret kan som ankeinstans tage stilling til, om der er begået rettergangsfejl under sagens behandling i landsretten, jf. § 943, og til konsekvenserne af sådanne fejl. Højesteret kan endvidere tage stilling til strafudmålingen, jf. § 945, stk. 1, nr. 3. Endelig kan Højesteret tage stilling til følgende ankegrunde, jf. § 945, stk. 1, nr. 1 og 2:

- 1) at retten på urigtig måde har afgjort et spørgsmål, der ikke er undergivet nævningernes kompetence, jf. § 885 (om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale) og § 886, 2. og 3. pkt. (strafnedsættelse på grund af sanktion idømt i udlandet, afkortning i straffen på grund af varetægtsfængsling m.v., og strafforhøjelse på grund af gentagelse),
- 2) at retten urigtigt har domfældt i overensstemmelse med en fældende nævningeerklæring i et tilfælde, hvor den efter § 909 burde have frifundet eller alene domfældt for en mindre lovovertrædelse,
- 3) at retten har fraveget en fældende nævningeerklæring efter § 909, hvor dette ikke burde være sket,
- 4) at retten urigtigt har frifundet i henhold til § 869, stk. 2, hvorefter retten straks kan afsige frifindelsesdom, hvis den finder, at det forhold, der er beskrevet i anklageskriftet, ikke er strafbart, eller at straf er udelukket på grund af forældelse eller af anden lignende grund,
- 5) at nævningernes erklæring er blevet forkert på grund af forkert vejledning i loven fra retsformandens side, eller
- 6) at nævningernes erklæring er blevet forkert på grund af fejl ved spørgsmålene, som skyldes en urigtig forståelse af straffeloven.

Højesteret kan derimod ikke tage stilling til bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Hvis Højesteret finder, at der er begået rettergangsfejl, og fejlen er af en sådan karakter, at den kan have haft betydning for sagens udfald, jf. § 946, hjemviser Højesteret dommen til fornyet behandling ved landsretten. Hvis Højesteret finder, at landsrettens dom bør ændres, kan Højesteret ifølge § 960 selv afsige ny dom i sagen, hvis der er grundlag for det, herunder i de tilfælde, hvor anken vedrører strafudmålingen, eller den kan hjemvise sagen til landsretten.

2. Baggrunden for de gældende regler

2.1. Retsplejelovent af 1916

Det var først ved retsplejelovent af 1916, at kravet i grundloven af 5. juni 1849 § 79 om indførelse af nævninger i "Misgjerningssager og i Sager, der reise sig af politiske Lovovertrædelser", blev opfyldt.

Efter denne lov skulle nævninger medvirke i landsretssager, der vedrørte anvendelse af straffelovens bestemmelse om sikkerhedsfængsel, eller hvor der i loven var hjemmel til dødsstraf eller til livsvarigt strafarbejde, medmindre det sidste var betinget af gentagelse. Nævninger skulle endvidere medvirke i sager, hvor der efter loven kunne idømmes strafarbejde eller fortabelse af embede, bestilling eller valgret, medmindre den tiltalte ønskede sagen behandlet uden nævninger. Disse sager kunne dog i visse tilfælde behandles uden nævninger, hvis tiltalte tidligere var idømt strafarbejde. Endelig skulle nævninger medvirke i sager, hvor retten med tiltaltes og anklagemyndighedens samtykke traf bestemmelse herom, og i sager om politiske lovovertrædelser.

Nævningerne skulle efter de dagældende regler kun træffe afgørelse om skyldspørgsmålet. Strafudmålingen blev derimod afgjort af dommerne alene.

Reglerne for anke af landsrettens dom i en nævningsesag var identiske med de nuværende regler. Højesteret kunne således også efter de dagældende regler kun tage stilling til urigtig anvendelse af retsregler og til strafudmålingen, men ikke til bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Også udkastet af 1875 til lov om strafferetsplejen, der var udarbejdet af den i 1868 nedsatte proceskommission, og som var en del af grundlaget for retsplejelovent af 1916, indeholdt nogle principielle overvejelser om retsmidlerne i straffeprocessen. Udgangspunktet for kommissionens overvejelser var den "indre forbindelse mellem princippet for retsmidlernes ordning og mundtligheds- eller umiddelbarhedsprincippet". Skulle der under en mundtlig procesordning være et retsmiddel mod afgørelsen i 1. instans af bevisspørgsmålet, måtte der kræves en fuldstændig gentagelse af bevisførelsen efter de samme regler, som var gældende for sagens første afgørelse. Med hensyn til spørgsmålet om, i hvilket omfang anke herefter burde tillades, anføres i "Motiver til det af den ved allerhøjeste Reskript af 28de Februar 1868 nedsatte Proceskommission udarbejdede Udkast til Lov om Strafferetsplejen", s. 147-48, bl.a. følgende:

"At det nu skulde være en almindelig Regel, at enhver Part uden videre Betingelser kunde fordre en saadan ny Forhandling, vilde ikke alene fra et praktisk Synspunkt være en urimelig Fordring, men ogsaa fra et principielt Standpunkt forkasteligt, da Gjentakelsen af Bevisførelsen efter Sagens Natur let vil give et mere mangelfuldt og mindre paalideligt Grund lag for Afgjørelsen end den første Forhandling. Fordringen maa derfor være, at den første Forhandling foregaar under saadanne Garantier, som betrygge, saavidt det overhovedet er muligt, en rigtig Afgjørelse af Bevisspørgsmaalet. Er det Tilfældet, kan Intet vindes, men Meget tabes ved Gjentakelsen.

...

Kun hvor særegne praktiske Hensyn medføre, at der maa slaaes af paa de Fordringer til den første Forhandling af Sagen, som Lovgiveren selv erkjender for de regelmæssige, og hvor man derfor vel kan anse Afgjørelsen af Bevisspørgsmaalet for fyldestgørende, naar parterne bøje sig for den, men ikke kan fordre, at de skulde bøje sig for den, kan en ubetinget Ret til at fordre ny Afgjørelse paa Grundlag af en gjentagen Bevisførelse indrømmes. Men denne Betragtning finder kun Anvendelse, hvor Afgjørelsen i første Instans er henlagt til en enkelt Dommer, ikke i Landsretssager, hvad enten disse afgjøres under Medvirken af Nævninger eller uden Nævninger. I disse Sager maa Adgangen til ny Afgjørelse paa Grundlag af ny Bevisførelse være en Undtagelse, som maa retfærdiggjøres ved særegne Omstændigheder."

En mere udførlig gennemgang af forarbejderne til retsplejelovent af 1916 findes i Retsplejerådets betænkning nr. 994/1983 om lægdommerordningen i straffesager side 16 ff.

2.2. Lov nr. 209 af 23. juli 1932

Ved denne lov skete en væsentlig udvidelse af anvendelsen af lægdommere i strafferetsplejen bl.a. som følge af indførelsen af domsmandsinstitutionen. Til grund for denne lovændring lå en betænkning fra 1930 afgivet af det ved Justitsministeriets skrivelse af 7. juni 1929 nedsatte udvalg til at fremkomme med forslag til ændringer i retsplejeloven.

Det anføres i betænkningen, at udvalget under overvejelserne af, under hvilke former man skulle foreslå lægdommeres medvirken ordnet for at opnå det bedste resultat, var blevet enige om, at nævningeinstitutionens omfang i alt væsentligt burde bevares uformindsket. De ændringer, udvalget foreslog i de dagældende regler, tilsigtede derfor ikke nogen indskrænkning, men kun en bedre afgrænsning af nævningsagerne end den eksisterende ordning.

Udvalget ønskede at udvide lægdommerindflydelsen i strafferetsplejen af hensyn til befolkningens tillid til domstolene og af retssikkerhedsmæssige årsager. Således mente man, at lægdommeres medvirken var "den bedste Garanti for de moderne Retsplejeprincippers, særligt Bevisumiddelbarheden og Anklagegrundsætningens virkelige Gennemførelse".

Ved lovændringen, der ud over indførelsen af domsmandsinstitutionen tillige tilstræbte at tilvejebringe en forenkling af de teknisk set indviklede regler om området for nævningebehandling, indførtes til dels under Rigsdagens behandling af forslaget et system, hvorefter sager skulle behandles ved landsret med nævninger, når loven hjemlede dødsstraf eller, uden at dette var betinget af gentagelse m.v., fængsel i 8 år eller derover. Endvidere indførtes regler om nævningebehandling i sager om barnemord og fosterdrab, politiske lovovertrædelser og undsigelsessager (sager om anvendelse af tidsubestemte foranstaltninger over for truende personer). Sager om underslæb, bedrageri, mandatsvig og skyldnersvig blev dog undtaget fra nævningebehandling. Baggrunden herfor var, at disse sager ofte kunne være særdeles indviklede, således at det kunne volde vanskeligheder at få dem forelagt på en for nævningerne tilstrækkelig overskuelig og forståelig måde, og nævningerne havde ingen juridisk eller anden sagkyndig vejledning under deres votering.

Lovændringen i 1932 indebar endvidere en ændring af fordelingen af sager mellem underret og landsret i 1. instans, således at kun nævningsager behandlede i 1. instans ved landsret, medens andre straffesager i 1. instans behandlede ved underret.

Endelig blev nævningernes kompetence ved denne lovændring udvidet, således at en af parterne eller en nævning kunne forlange, at der blev stillet spørgsmål til nævningerne om, hvorvidt der i sagen forelå formildende eller skærpende omstændigheder. I øvrigt var det fortsat dommerne, der alene afgjorde strafudmålingen.

2.3. Lov nr. 112 af 7. april 1936 (indførelse af fælles votering om strafudmålingen)

Ved denne lovændring blev nævningernes kompetence yderligere udvidet, idet strafudmålingen herefter skulle afgøres af nævningerne og dommerne i fællesskab efter fælles votering og afstemning, svarende til de nugældende regler i retsplejelovens § 906 a.

Lovændringen byggede på et forslag udarbejdet af det stående Retsplejeudvalg på baggrund af et ændringsforslag, der var stillet under behandlingen af den ovenfor omtalte lovændring fra 1932, men som ikke blev vedtaget. Retsplejeudvalgets forslag gik ud på, at retsformandens stemme skulle være afgørende ved stemmelighed. Dette blev under lovforslagets behandling i Rigsdagen ændret til den nugældende regel, hvorefter det i tilfælde af stemmelighed er det for tiltalte gunstigste resultat, der bliver udfaldet af sagen. Et flertal af Retsplejeudvalgets medlemmer (13 ud af 16 medlemmer) kunne imidlertid ikke anbefale forslaget om fælles votering. Som begrundelse anførte flertallet bl.a. følgende (Rigsdagstidende 1935/36, tillæg A, sp. 2929-32):

"Det foreliggende Forslag om, naar Skyldspørgsmålet er afgjort, at lade Nævningerne deltage i Raadslagningen og Beslutningen om Fastsættelse af Straf eller de andre Foranstaltninger, der eventuelt vil være at iværksætte over for en Domfældt, anføres at være udsprunget af Ønsket om at undgaa, at Nævningerne skulde nære en overdreven Ængstelse for at kende en Tiltalt skyldig, fordi de føler sig usikre med Hensyn til, hvilke Foranstaltninger de juridiske Dommere vil bestemme, og, saafremt Straf ikendes, med Hensyn til dennes nærmere Fastsættelse.

Dernæst er der også som Begrundelse for Forslaget henvist til, at en Medvirken fra Nævningernes Side ved Bestemmelsen af de Foranstaltninger, der vil være at træffe, vil være af Interesse for Nævningerne og ogsaa vil være af Værdi for de juridiske Dommere.

Det skal nu straks heroverfor bemærkes, at Erfaringerne har vist, at det saa godt som kun er i Fosterdrabs- eller Barsedrabssager, at Nævningerne undertiden har afsagt Frifindelseskendelse, uagtet den Tiltaltes Skyld var fuldt belyst ved Tilståelse eller andet fældende Bevis. I hvor mange Tilfælde Hensynet til Straffen og Nævningernes Ikke-Indflydelse paa dens Fastsættelse har spillet en Rolle, og hvor stor denne Rolle har været, er det ikke let at udtale sig om. Det er dog efter alt foreliggende sandsynligt, at helt andre Motiver, som det ikke her er Stedet at komme ind paa, har været bestemmende for disse Afgørelser.

Det synes saaledes, at man overvurderer den Fare i den ommeldte Henseende, som den nuværende Ordning af Nævningeinstitutionen frembyder, men selv om en saadan Fare eksisterer, synes det fremsatte Forslag os ikke egnet til Imødegaaelse heraf.

Det er efter Forslaget Meningen, at Retsformandens Stemme skal gøre udslaget i Tilfælde af Stemmelighed i den af Dommerne og Nævningerne bestaaende Forsamling. Dette bevirker imidlertid, at Nævningerne ikke, selv om de alle er enige, vilde være sikre paa at have den afgørende Indflydelse med Hensyn til de Foranstaltninger, der vil være at træffe over for Domfældte. Dette i Forbindelse med Muligheden for Sagens Indankning til Højesteret og denne Domstols endelige Fastsættelse af Foranstaltningerne over for en Domfældt vil efter vort Skøn give Plads for den samme Fare som nu, at Nævningerne ved Afgivelsen af deres Erklæring lader sig paavirke af Usikkerheden med Hensyn til Sagens endelige Resultat i Tilfælde af Domfældelse. Det kan efter vor Mening ligeledes frygtes, at Nævningerne allerede inden de træder sammen med de juridiske Dommere, drøfter Foranstaltningernes Art og træffer Bestemmelse om, hvilket Standpunkt de i denne Henseende skal indtage, hvilket vi vilde anse for uheldigt.

Vi anser det endvidere for sandsynligt, at det vil findes direkte stødende om de 3 juridiske Dommere eller disse og en enkelt Nævning skulde kunne tilsidesætte en af samtlige Nævninger eller de øvrige 11 Nævninger enstemmig truffen Bestemmelse med Hensyn til de Foranstaltninger, der vil være at træffe.

Dertil kommer yderligere, at en Ret bestaaende af 15 Personer, der kun skal træffe Bestemmelse om Straf eller andre Foranstaltninger for en Domfældt, efter vort Skøn er en vel stor og meget uhaandterlig Forsamling, ogsaa naar man tager i Betragtning de mange forskellige Foranstaltninger, som der efter den nugældende Straffelov kan være Spørgsmaal om at gennemføre.

Når disse Betænkeligheder er til Stede, forekommer det os uheldigt, at der gennemføres en Ændring, der betyder et afgørende Brud med Nævningeinstitutionens historiske Udvikling og Væsen. Historisk er Nævningeinstitutionen baseret paa en Deling saavel med Hensyn til de Afgørelser, der træffes, Skyld og Straf, som med Hensyn til det dømmende Element, Nævninger og Dommere, og denne Deling ophæves ikke ved det fremsatte Forslag, der forudsætter, at Nævninger og Dommere virker hver for sig lige indtil det Øjeblik, der skal træffes Bestemmelse om de Foranstaltninger, der vil være at anvende over for den Domfældte. At det paa dette Tidspunkt skulde lykkes at tilvejebringe en saadan Forbindelse mellem Dommere og Nævninger, at dette skulde være mere frugtbringende end den nugældende Ordning, hvorefter Nævningerne i medfør af Retsplejelovens § 886 a afgør, om der har været formildende eller skærpende Omstændigheder til Stede, samt om en af de i Straffelovens § 17, stk. 1, omhandlede Tilstande har foreligget, maa vi betvivle. I den Retning frembyder Domsmandsinstitutionen utvivlsomt større Fordele."

Retsplejeudvalgets mindretal, som gik ind for forslaget om fælles votering vedrørende strafudmålingen, anførte som grundelse bl.a. følgende:

"I Henhold til Grundlovens Bud har Retsplejeloven indrettet Nævningebehandling for politiske Lovovertrædelser og for en mindre Gruppe af grove Forbrydelser. Naar Lægmands Medvirken i Strafferetsplejen Saaledes i disse Sager er bunden til en bestemt Form for Retspleje, mener vi dog ikke, at det skulde være udelukket at overveje Ændringer i denne Lovgivning, hvis nye Forhold eller indvundne Erfaringer i rimelig Grad skønnes at give Stof dertil. Idet vi gaar ud fra, at Nævningeproceduren opretholdes, bortser vi ved nedenstaaende Bemærkninger fra en Sammenligning med Domsmandsinstitutionen. I saa Henseende maa fremhæves den Forandring, der er sket ved Overgangen til den nugældende Straffelov. Under Straffelov 1866 laa Straffesagens videre Behandling efter en fældende Nævningekendelse mere klar

end nu. Hvis Tiltalte ikke som afsindig skulde underkastes Sikkerhedsforanstaltninger, havde Retten kun at fastsætte en Straf for ham. Den gældende Straffelov giver derimod ofte Valg mellem forskellige Behandlingsmaader ogsaa af den mentalt normale Forbryder (almindelig Straf, Ungdomsfængsel, Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring) og i det ikke sjældne Tilfælde, at den i Straffelovens § 17 angivne Tilstand er til Stede, skal der vælges mellem almindelig Straf, Psykopatfængsel eller Sikkerhedsforanstaltninger af nærmere angiven Art. Hertil kommer, at Strafferammerne er overordentligt vide. Som et praktisk Tilfælde fra Nævningesagerne kan anføres Forbrydelsen Samleje med et Barn under 15 Aar, § 222, hvor Rammen er Fængsel fra 30 dage til 12 Aar. Det vil derfor nu i højere Grad end tidligere være helt uklart for Nævningerne, hvad Resultatet kan blive af deres Kendelse, hvilket kan føre til en overdreven Ængstelse for at kende skyldig. Bortset herfra maa Nævningen, der indgaaende har beskæftiget sig med Tiltaltes Forhold og dannet sig et Indtryk af hans Personlighed, føle en ganske naturlig og rimelig Interesse for, hvilken Reaktion der bør vælges over for den skyldige. Og paa den anden Side kan det ikke hævdes, at Rettens Bedømmelse maa ligge saa fast, at den ikke kan modtage en gavnlig Paavirkning af Udtalelser fra Nævningerne, der tjener til at oplyse, hvor strengt eller hvor mildt Befolkningen ser paa det begaaede Forhold. Saaledes set synes da en Medvirken af Nævningerne ved den efter Nævningekendelsens Afsigelse følgende Del af Sagens Behandling baade at kunne tjene til at gøre deres Hverv mere tiltrækkende ved at give det mere Mening i Nævningernes Øjne og til i det hele at forhøje den samfundsmæssige Værdi af denne grundlovsmæssige Institution.

Den Indvending, at en saadan Ordning vil stride mod Institutionens Karakter, kan vi kun finde afgørende, hvis Rettens Indflydelse bliver underordnet i Forhold til Nævningernes. Dette sker ikke, naar Afgørelsen i den af Landsdommerne og Nævningerne dannede Forsamling i Tilfælde af halvt Stemmetail for en vis Beslutning tilfalder den juridiske Halvdel af Forsamlingen repræsenteret ved Retsformandens Stemme, hvilket i øvrigt er den almindelige Regel for Afstemning ved lige Stemmetail. Navnlig kan ikke den Ordning bifaldes, at den Halvdel, der stemmer for det mildere Resultat, bestemmer Dommen. I det Øjeblik Retten har sluttet sig til Skyldigkendelsen, er et Samarbejde for saa vidt etableret. Der er Enighed om Udgangspunktet, en vis Strafskyld, og under Raadslagning og Afstemning kan en frugtbringende Meningsudveksling finde Sted. Fordi Nævningerne ikke ved at gaa sammen kan overstemme Dommerne, hvis ogsaa disse staar sammen, vil de ingenlunde have Grund til at anse deres Deltagelse som betydningsløs.

Den beskrevne Ordning repræsenterer en Videreførsel af den Regel, der ved Tillægsloven af 1932 fik Optagelse i § 886 a: at Nævningerne kan spørges om, hvorvidt der foreligger formildende eller skærpende Omstændigheder. Det til Grund herfor liggende Formaal, at skaffe Nævningerne Føling med det sidste Afsnit af Domsbehandlingen, vil fyldestgøres bedre og mere alsidigt ved at give dem Adgang til at udtale sig om den konkrete Udmaaling m.v. Omvendt vil det være mindre hensigtsmæssigt at opretholde Regelen i § 886 a, hvis der indrettes den omhandlede Medvirken."

2.4. Senere ændringer af området for nævningernes kompetence

Senere lovændringer har begrænset nævnings medvirken i straffesager. Ved lov nr. 276 af 9. juni 1948 indførtes adgang til - bortset fra sager om politiske overtrædelser - at behandle nævningesager, i hvilke der bliver spørgsmål om anvendelse af særforanstaltninger (jf. den nugældende straffelovs §§ 68-70 og § 73) ved underret under medvirken af domsmænd, jf. retsplejelovens § 925 a, hvis tiltalte har aflagt en fuldstændig tilståelse, og tiltalte og anklagemyndigheden samtykker heri.

Ved lov nr. 192 af 12. juni 1962 blev sager om overtrædelse af straffelovens §§ 172 og 173 om dokumentfalsk undtaget fra nævningebehandling ud fra det synspunkt, at erfaringerne havde vist, at disse sager, der ofte indeholder meget indviklede regnskabstekniske spørgsmål, var mindre egnede for nævningebehandling.

Ved lov nr. 256 af 27. maj 1981 om ændring af straffeloven (voldtægt, røveri og brandstiftelse) blev der på grundlag af Straffelovrådets forslag i betænkning nr. 914/1980 gennemført endnu en begrænsning i anvendelsen af nævningebehandling som en konsekvens af en opspaltning af strafferammerne for voldtægt, røveri og brandstiftelse.

Straffelovsændringen havde bl.a. til formål at opnå en mere hensigtsmæssig udformning af straffelovens bestemmelser om voldtægt samt at opnå en tilpasning af strafferammerne til det gældende udmålingsniveau.

Om straffelovsændringens konsekvenser for sagernes processuelle behandling anførte den daværende

justitsminister (Ole Espersen) følgende ved fremsættelsen af lovforslaget (Folketingstidende, 1980-81, forhandlingerne, sp. 6308):

"Ud over en tilpasning af strafferammerne til det gældende udmålingsniveau medfører forslaget til udformningen af de nævnte strafferammer, at sager efter de normale rammer på 6 år skal behandles som almindelige domsmandssager, og at sager efter de skærpede rammer på 10 år fortsat skal behandles som nævningsager.

Der kan efter min opfattelse ikke være afgørende betænkeligheder ved, at ukvalificerede overtrædelser af de omhandlede bestemmelser som følge af de foreslåede strafferammer bliver domsmandssager i stedet for som i dag at skulle behandles ved nævningeting. Det straffniveau, som anvendes i ukvalificerede tilfælde af voldtægt, røveri og brandstiftelse, ligger væsentligt under straffniveauet i andre nævningsager og på linje med det niveau, som anvendes i domsmandssager i øvrigt. Hertil kommer, at den forurettede i voldtægtssagerne udsættes for en særlig belastning i forbindelse med nævningebehandlingen, der typisk tildrager sig langt større offentlig interesse end de mere udramatiske domsmandssager.

Blandt andet på baggrund af denne omlægning af sagsbehandlingen overvejer Justitsministeriet for tiden, om det ville være muligt at styrke lægdommernes stilling i domsmandssagerne. Blandt de muligheder, som har været fremme, er forslag om at nedsætte antallet af dommere i landsretten fra 3 til 2 i ankesager, hvori der medvirker domsmænd."

Spørgsmålet om anvendelsesområdet for nævninger var genstand for omfattende debat i Folketinget i forbindelse med lovens gennemførelse, hvilket førte til, at justitsministeren gav tilsagn om, at spørgsmålet om lægmandselementet - nævnings og domsmænds - betydning og indplacering i retsplejen ville blive taget op til generel vurdering.

2.5. Lov nr. 298 af 6. juni 1984

Ved denne lovændring blev afgrænsningen af, hvilke sager der skal behandles som nævningsager, ændret væsentligt. Lovændringen byggede bl.a. på overvejelser i Retsplejerådets betænkning nr. 825/1977 om retternes kompetence og arbejdsform i straffesager og Retsplejerådets betænkning nr. 994/1983 om lægdommerordningen i straffesager m.v. og svarer til de regler, der gælder i dag.

Ved lovændringen blev kriteriet for anvendelsen af nævninger ændret fra at være lovovertrædelsens strafferamme til at være den forventede straf i den konkrete sag.

Straffesager, hvori der ikke foreligger tilståelse, skal således nu behandles under medvirken af nævninger, såfremt der under sagen bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, medmindre der er tale om en overtrædelse af en af de bestemmelser i straffeloven, der særligt er undtaget fra nævningebehandling (økonomisk kriminalitet). Endvidere skal sager, hvori der er spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller om dom til forvaring, jf. straffelovens § 70, samt politiske lovovertrædelser behandles ved nævningeting.

Siden lovændringen i 1984 er der ikke sket ændringer af reglerne om, hvilke sager der er nævningsager.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 6 - Retsplejerådets generelle overvejelser om nævningsagers behandling

1. Retsplejerådets flertals vurdering af den gældende nævningeordning

Et flertal af Retsplejerådets medlemmer (Poul Sørensen, Knud Arildsen, Torsten Hesselbjerg, Poul Holm, Jørgen Illum, Linda Lauritsen, Gorm Toftegaard Nielsen, Bent Otken og Birgitte Vestberg) udtaler:

1.1. Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet

Den gældende nævningeordning indebærer, at bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld kun prøves i én instans. For tiltalte gælder ganske vist den særlige retssikkerhedsgaranti, at dommerne efter retsplejelovens § 904 kan tilsidesætte en fældende nævningeerklæring og beslutte, at en ny domsforhandling skal finde sted. Det er imidlertid stærkt utilfredsstillende, at der ikke i de alvorligste straffesager er adgang til samme fuldstændige prøvelse i to instanser som i de mindre alvorlige straffesager, der er behandlet under medvirken af domsmænd.

Den manglende toinstansprøvelse af skyldsspørgsmålet strider endvidere mod bestemmelsen i artikel 14, stk. 5, i FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, hvorfor Danmark bl.a. på grund af nævningsagerne har måttet tage forbehold over for denne bestemmelse. Uanset at Den Europæiske Menneskerettighedskommission som anført ovenfor i kapitel 3 under pkt. 2.1. i to sager har afvist, at manglende adgang til anke af skyldsspørgsmålet i nævningsager skulle være en krænkelse af den europæiske menneskerettighedskonvention, vil det klart være i tråd med tendenserne i kommissionens og domstolens afgørelser, at der også i disse sager indføres mulighed for en fuldstændig ankebehandling.

Indførelse af en adgang til at anke skyldsspørgsmålet i nævningsager vil dog ikke føre til, at de danske forbehold til de to konventioner kan ophæves, idet der fortsat gælder ankebegrænsninger i visse sager af mindre betydning, jf. retsplejelovens § 962, stk. 2. Endvidere er der ikke i sager, der behandles af Sø- og Handelsretten, adgang til at anke skyldsspørgsmålet. Forholdet til menneskerettighedskonventionerne er nærmere omtalt i kapitel 3. Sø- og Handelsrettens behandling af straffesager er omtalt i kapitel 9.

Den manglende mulighed for at anke skyldsspørgsmålet har utvivlsomt medvirket til de forholdsvis mange tilfælde, hvor nævningsager er anket til Højesteret med påstand om ophævelse af dommen på grund af formalitetsfejl under nævningsagens behandling. Ophævelse på grund af formalitetsfejl har jo - sammen med Den Særlige Klagerets afgørelse om genoptagelse - været den domfældtes eneste mulighed for at få omgjort en fældende nævningedom.

Ankemuligheden må på den baggrund forventes at nedbringe antallet af formalitetsanker væsentligt.

Omvendt må det forventes, at ankehypigheden i nævningsagerne vil være forholdsvis stor, dvs. større end den i dag er i domsmandssagerne. Dette forhold taler dog ikke i sig selv imod, at skyldsspørgsmålet skal kunne ankes. Klagemuligheder er altid ressourcekrævende, og afgørende må være en vurdering af, om behovet bør imødekommes. Ved vurdering af ressourceforbruget må det også tages i betragtning, at selv anke af en fældende dom ikke er uden risiko, idet en anke - da kontraanke fra anklagemyndighedens side er sædvanlig - jo alt andet lige kan resultere i, at sanktionen bliver skærpet. Dette er også i dag en mulighed, der må tages i betragtning ved anke af strafudmålingen til Højesteret, og i så henseende må risikoen antages hverken at være meget mindre eller større ved anke af skyldsspørgsmålet fra byret til landsret.

Flertallet finder på den anførte baggrund, at der også i nævningsager bør indføres en egentlig toinstansordning med mulighed for en fuldstændig ankebehandling.

1.2. Den manglende begrundelse for nævningernes afgørelse af skyldspørgsmålet

Efter de gældende regler begrundes nævningernes afgørelse ikke. Det er af afgørende betydning for en domfældt at blive bekendt med begrundelsen for domfældelsen. Både i civile sager og i alle andre straffesager end nævningsager anses det da også for en selvfølgelig pligt for retten, at der gives en egentlig begrundelse for afgørelsens resultat, hvad enten dommen måtte gå ud på at domfælde eller frifinde, jf. retsplejelovens § 218 og 929. Det er endvidere af væsentlig betydning for parternes overvejelser om eventuel anke, at dommen indeholder en begrundelse, der opfylder kravene i § 929, stk. 2 og 3. Dette gælder så meget mere, hvis der i nævningsager bliver adgang til anke også af skyldspørgsmålet. Efter den bestemmelse, der gælder for begrundelsen af byretsdomme, skal det, hvis tiltalte domfældes, i begrundelsen nøjagtigt angives de omstændigheder, der som beviste lægges til grund for domfældelse. Endvidere skal anføres den eller de lovbestemmelser, som bringes i anvendelse. Tilsvarende skal der, hvis tiltalte frifindes, angives de omstændigheder, som antages at mangle eller ikke være bevist, eller de strafudelukkende omstændigheder, som antages at foreligge. Også frifindende domme skal angive de lovbestemmelser, der er anvendt.

Det er ikke praktisk muligt at pålægge nævningerne at give en sådan begrundelse, hvis de nugældende regler om, at nævningerne voterer og afgør skyldsspørgsmålet alene, opretholdes. Nævningsager er ofte meget komplicerede såvel retligt som faktisk, og navnlig i narkotikasager er der ofte tale om flere tiltalte og tiltale for en række forhold. Det må allerede derfor antages, at der vil være stor risiko for, at nævningerne ikke kan nå til enighed om en begrundelse, eller at der opstår fejl i begrundelsen. Men heller ikke i øvrigt er det praktisk muligt at pålægge nævningerne at udforme en udførlig begrundelse for resultatet af skyldafgørelsen.

I praksis er der i enkelte sager set anvendt den fremgangsmåde, at dommerne, hvor nævningernes erklæring går ud på domfældelse, giver en udførlig begrundelse for, hvorfor de også finder, at tiltalte er skyldig, og derfor ikke tilsidesætter nævningernes afgørelse efter § 904. En mulighed kunne derfor være at pålægge dommerne at begrunde deres egen afgørelse af skyldspørgsmålet i nævningsager. En sådan begrundelse har imidlertid den afgørende svaghed, at det stadig ikke vil fremgå, hvad nævningerne har anset for bevist og begrundelsen herfor, og for nævningerne må det fremstå som uacceptabelt, hvis deres begrundelse væsentligt afviger fra dommernes, navnlig fordi dommernes begrundelse over for offentligheden kommer til at fremstå som den afgørende. Hertil kommer, at efter flertallets opfattelse bør en adgang til fuldstændig ankebehandling af nævningsager indebære, at også anklagemyndigheden får adgang til at anke frifindende domme. I en sådan sag vil der i den traditionelle nævningebehandling ikke være nogen begrundelse for resultatet, idet dommerne ikke har haft adgang til at træffe afgørelse i sagen.

Flertallet finder på den baggrund, at der i dommen bør gives en udførlig begrundelse også for afgørelsen af skyldspørgsmålet, og at en forudsætning herfor er, at begrundelsen udarbejdes af nævningerne og dommerne i fællesskab.

1.3. Spørgsmålssystemet

Retsplejelovens regler for udformningen af spørgsmålene til nævningerne er beskrevet i kapitel 5, pkt. 1.4.1. Udformningen af spørgsmålene giver i praksis anledning til en række problemer.

Et problem er sager, hvor tiltalen går på, at flere tiltalte har handlet i forening, og hvor hvert spørgsmål ifølge § 887, stk. 2, kun må vedrøre én tiltalt. Det har således givet anledning til tvivl, om man i sådanne tilfælde skal stille principale hovedspørgsmål i overensstemmelse med tiltalen og subsidiære spørgsmål, hvori de medtiltalte én efter én udelades, og slutte med det mest subsidiære spørgsmål, hvorefter vedkommende tiltalte har været alene om lovovertrædelsen. Nogle dommere løser problemet ved i retsbelæringen at henvise nævningerne til ved besvarelsen af de enkelte spørgsmål at bortse fra de medtiltaltes eventuelle skyld. I Østre Landsret har således i en årrække været anvendt formuleringen "eventuelt i forening med". Hvis en medtiltaltes medvirken kun er delvis, volder formuleringen imidlertid endnu større vanskeligheder. Efter straffelovens § 80, stk. 2, er det som hovedregel en skærpende omstændighed, at en lovovertrædelse er begået af flere i forening. Det har således betydning for

strafudmålingen, om nævningerne lægger til grund, at tiltalte har begået lovovertrædelsen i foreningen med en eller flere andre personer.

I narkotikasager, der påstås henført under straffelovens § 191, stk. 1, 2. pkt. (om overdragelse af en betydelig mængde særlig farligt eller skadeligt stof) på grund af forholdenes antal og den samlede mængde stof, er det ikke praktisk muligt at overholde bestemmelsen i § 891, hvorefter flere hovedspørgsmål vedrørende det samme forhold skal stilles således, at det spørgsmål, der henfører forholdet under den strengeste strafferamme, stilles først. Det vil tværtimod være nødvendigt at stille et sidste opsamlingsspørgsmål om henførelse under § 191, stk. 1, 2. pkt., som kun skal besvares, hvis mindst et bestemt antal af de forudgående hovedspørgsmål er besvaret bekræftende. Det samme gælder røverier, der påstås henført under straffelovens § 288, stk. 2 (om særlig skærpende omstændigheder) på grund af forholdenes antal.

Et tredje problem, der ofte giver anledning til diskussion i praksis, er, om subsidiære hovedspørgsmål skal stilles samtidig med det principale hovedspørgsmål eller i givet fald først efter, at nævningerne har besvaret det principale spørgsmål benægtende. For mange subsidiære spørgsmål kan virke forvirrende og gøre både sagen og voteringen unødigt kompliceret. På den anden side kan undladelse af at stille et subsidiært hovedspørgsmål efter omstændighederne i nogle tilfælde opfattes som et forsøg på fra anklagemyndighedens side at lægge pres på nævningerne til at svare bekræftende på det principale spørgsmål for dermed at få henført forholdet under den strengeste straffebestemmelse.

I sager med mange, måske endda ensartede forhold, kan det volde nævningerne betydelige vanskeligheder at holde bevisførelsen vedrørende hvert enkelt forhold ude fra de andre. Forholdene kompliceres yderligere af, at der ofte stilles adskillige tillægsspørgsmål. Det kan således forekomme, at der stilles tillægsspørgsmål om:

- 1) straffrihed på grund af nødværge efter straffelovens § 13, stk. 1,
- 2) straffrihed på grund af overskridelse af grænserne for nødværge, jf. straffelovens § 13, stk. 2,
- 3) strafbortfald for overskridelse af nødværgegrænsen, jf. § 84, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 1,
- 4) strafbortfald på grund af oprørt sindsstemning fremkaldt ved retsstridigt angreb eller grov fornærmelse, jf. straffelovens § 84, stk. 2, jf. stk. 1, nr. 4,
- 5) strafbortfald på grund af slagsmål eller gengæld efter straffelovens § 248,
- 6) strafbortfald, fordi handlingen er begået under indflydelse af stærk sindsbevægelse, eller når der foreligger andre særlige oplysninger om gerningsmandens sindstilstand eller omstændighederne ved gerningen, jf. § 85, 2. pkt.,
- 7) strafnedsættelse efter straffelovens § 84, stk. 1, nr. 1,
- 8) strafnedsættelse efter straffelovens § 84, stk. 1, nr. 4,
- 9) strafnedsættelse efter straffelovens § 248 og
- 10) strafnedsættelse efter straffelovens § 85.

I sager om legemsangreb vil det ofte volde problemer at formulere spørgsmålene tilstrækkelig præcist for så vidt angår antallet af spark og/eller slag, der er tildelt, hvor de har ramt osv. Det er alt for ofte ikke praktisk muligt på forhånd at tage højde for alle de kombinationsmuligheder, der efter bevisførelsen kan vise sig relevante, og dette kan føre til den uheldige konsekvens, at omstændigheder, der har betydning for strafudmålingen, udelades. Dette medfører bl.a. vanskeligheder for dommerne i forbindelse med voteringen om strafudmålingen, idet dommerne skal tage stilling til straffastsættelsen uden af vide, hvilke faktiske omstændigheder af betydning for strafudmålingen nævningerne har lagt til grund.

Det er således en grundlæggende mangel ved spørgsmålssystemet, at spørgsmålene skal formuleres, så de kan besvares med ja eller nej. Hvis et spørgsmål angår, om tiltalte er skyldig i manddrab ved at have tilføjet forurettede 5 knivstik, skal nævningerne svare nej, hvis de kun anser det for bevist, at tiltalte stak 4 gange. For at undgå sådanne situationer, må omstændigheder, som bestemt ikke er uvæsentlige, derfor ofte udelades af spørgsmålene.

Også i de sager, hvor strafudmålingen ankes, giver spørgsmålssystemet vanskeligheder. Det vil i sådanne tilfælde ofte være umuligt for appelininstansen at konstatere, hvilke nærmere omstændigheder i forbindelse med lovovertrædelsen der er lagt til grund. F.eks. har det været vanskeligt for Højesteret at fastlægge en praksis for strafudmåling en i narkotikasager ud fra den tiltaltes rolle i handelen med narkotika som f.eks. bagmand eller kurer, fordi det ofte ikke fremgår, hvad nævningerne bevismæssigt har lagt til grund om dette spørgsmål. Et andet eksempel er forsætsformen. For strafudmålingen har det overordentlig stor betydning, om tiltaltes forsætlige manddrab var planlagt eller udsprang af en spontan handling, om tiltalte handlede med såkaldt direkte forsæt, eller der forelå sandsynligheds- eller måske kun eventualforsæt osv. Momenterne er af afgørende betydning for strafudmålingen, men hvad der i så henseende er lagt til grund ved nævningernes bekræftende besvarelse af de stillede spørgsmål, fremgår ikke af dommen i nævningsager.

Det store antal spørgsmål, der efter omstændighederne må stilles, og disses komplicerede karakter øger risikoen for fejltagelser og misforståelser med deraf følgende urigtige afgørelser. I det hele taget er det en afgørende mangel ved det gældende formelle og utidssvarende spørgsmålssystem, at afgørelsen af nævningerne kun kan træffes ved en ja/nej besvarelse, at der kun kan svares ja til et givet spørgsmål, hvis nævningerne finder alle de faktiske elementer, der indgår i beskrivelsen af det påtalte forhold, bevist, og at nævningerne således må svare nej til et givet hovedspørsmål, blot fordi en biomstændighed, der er uden principiel betydning for skyldspørgsmålet, ikke er tilstrækkelig bevist. F.eks. kan en tidsangivelse i en sag om manddrab være af helt afgørende betydning for skyldspørgsmålet. Men det kan alt efter omstændighederne også være af helt underordnet betydning, om drabet fandt sted ca. kl. 21 eller ca. kl. 22. Samme forhold kan gøre sig gældende med hensyn til drabsmåden osv.

På grund af den manglende begrundelse vil det normalt ikke kunne konstateres, hvis en afgørelse skyldes f.eks. en misforståelse af et spørgsmål.

Endvidere forekommer det unaturligt og uhensigtsmæssigt, at nævningerne skal tage stilling til strafnedsættelses- og strafforhøjelsesgrunde, inden spørgsmålet om straf er procederet. Er der stillet spørgsmål herom, skal nævningerne således tage stilling til, om straffen skal nedsættes eller forhøjes, uden at de på dette trin af sagen kender udmålingspraksis på det pågældende område. Som beskrevet i kapitel 5 under pkt. 2.3 fandt også Retsplejeudvalgets mindretal, da fælles votering om strafudmålingen blev indført i 1936, at det ville være mindre hensigtsmæssigt at opretholde en ordning, hvor der i forbindelse med afgørelsen af skyldspørgsmålet kunne stilles spørgsmål til nævningerne om skærpende og formildende omstændigheder.

Der kan således på en lang række punkter rejses en alvorlig kritik mod spørgsmålssystemet, og flertallet anser det derfor for et betydeligt fremskridt, hvis dette utidssvarende system afskaffes.

Spørsmålssystemet har snæver sammenhæng med voteringsformen. Ved fælles vote ring - som foreslået af flertallet - har spørgsmålssystemet mistet sit formål. Det, der er genstand for bevisførelse og procedure om skyldspørgsmålet, er den tiltale, der er rejst i sagen, således som denne tiltale er formuleret i anklageskriftet. Voteringen resulterer så i, at tiltalte enten i større eller mindre omfang findes skyldig i den rejste tiltale, eller at tiltalte frifindes.

Skal nævningerne derimod som hidtil votere om skyldspørgsmålet adskilt fra dommerne, må også spørgsmålssystemet bevares i sin hidtidige uhensigtsmæssige form, idet det ikke er forsvarligt eller praktisk muligt at overlade det til nævningerne uden vejledning og uden afgrænsning af bevistemaet i form af spørgsmål at tage stilling til skyldspørgsmålet. Dette gælder også, om et forhold kan henføres under en mildere straffebestemmelse end den, efter hvilken tiltale er rejst, og om der foreligger strafudelukkelses-, strafforfalds-, strafnedsættelses- eller strafforhøjelsesgrunde.

En løsning på nogle af problemerne ved spørgsmålssystemet kunne være at lade spørgsmålet om strafforfald, strafforhøjelse og strafnedsættelse afgøre i forbindelse med den fælles votering om strafudmålingen. Dette ville dog kun i begrænset omfang fjerne den risiko for materielt forkerte afgørelser, der er forbundet med det komplicerede spørgsmålssystem. Flertallet finder derfor også af denne grund, at der bør indføres fælles votering mellem nævninger og dommere.

1.4. Retsbelæringen

Retsplejelovens regler om retsformandens retsbelæring er omtalt i kapitel 5, pkt. 1.4.2.

Retsbelæringen skal indeholde en objektiv gennemgang af samtlige retsspørgsmål, der kan være relevante for den konkrete sag. Disse retsspørgsmål er ofte komplicerede, men retsbelæringen skal samtidig være forståelig for nævningerne. Afvejningen af hensynet til forståeligheden og hensynet til at medtage alle forbehold og tvivlsspørgsmål kan ofte volde vanskeligheder i praksis.

Fejl ved retsbelæringen anføres ofte af forsvareren som begrundelse for anke, uden at dette resulterer i, at Højesteret ophæver dommen.

Efter flertallets opfattelse ville den juridiske vejledning til nævningerne blive bedre, hvis den ikke som efter de gældende regler skal ske som et samlet foredrag, der omhandler samtlige juridiske problemer, der kan blive relevante for sagen, men i stedet sker som led i en fælles votering mellem nævninger og dommere. Ved en fælles votering vil retsformanden kunne redegøre for de juridiske problemer på det tidspunkt, hvor de bliver relevante under drøftelsen af sagen, og nævningerne vil løbende kunne stille spørgsmål. Endvidere vil retsformanden bedre kunne rette eventuelle misforståelser, hvis retsformanden er til stede under hele voteringen og ikke kun efter tilkaldelse. I det hele taget bør afgørelsen af skyldspørgsmålet på samme måde som afgørelsen af sanktionen træffes efter en dialog mellem nævningerne og dommerne, hvorunder både relevansen og bæredygtigheden af fremførte argumenter kan belyses og prøves.

Det har efter de gældende regler givet anledning til diskussion, om retsformanden under retsbelæringen skal give udtryk for, at dommerne er indstillet på at benytte adgangen efter § 904 til at træffe bestemmelse om en ny domsforhandling, hvis nævningerne finder tiltalte skyldig i et bestemt forhold. På den ene side kan det forekomme urimeligt, at nævningerne skal foretage lange og vanskelige overvejelser om et spørgsmål, der ikke bliver aktuelt, fordi dommerne allerede har besluttet i givet fald at ville tilsidesætte en fældende nævningeerklæring. En tilkendegivelse fra retsformanden herom må imidlertid forudsætte, at dommerne allerede på dette tidspunkt har drøftet sagen og gjort sig klart, at de ikke finder et fornødne grundlag for en domfældelse. På den anden side kan det forekomme urimeligt allerede på forhånd at tilkendegive over for nævningerne, at deres opfattelse på et bestemt punkt ikke har nogen relevans. Nævningernes afgørelse har endvidere, uanset om dommerne ikke finder grundlag for domfældelse, betydning for, om anklagemyndigheden kan få skyldspørgsmålet prøvet under en ny domsforhandling.

Den uheldige situation, som af og til forekommer, at retsformanden enten på forhånd må tilkendegive, at dommerne ikke finder grundlag for domfældelse, eller at dommerne efterfølgende må tilsidesætte nævningernes afgørelse, vil selvsagt kunne undgås ved indførelse af fælles votering om skyldspørgsmålet.

1.5. Sanktionsfastsættelsen

Flertallet finder ikke grundlag for at ændre de gældende regler om afgørelsen af sanktionsspørgsmålet, hvorefter dette spørgsmål afgøres efter fælles votering mellem nævninger og dommere, og hvorefter dommerne har lige så stor indflydelse på afgørelsen som nævningerne. Det foreslås dog, at spørgsmålet om tilstedeværelsen af strafforhøjelses-, strafnedsættelses- eller strafbortfaldsgrunde skal afgøres som led i sanktionsfastsættelsen. Flertallet foreslår endvidere, jf. nærmere kapitel 7, pkt. 6.1.1., at spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed skal afgøres som led i sanktionsfastsættelsen.

1.6. Flertallets konklusion

Retsplejerådets flertal finder på baggrund af den alvorlige kritik, der kan rettes mod den gældende nævningeordning, at der bør indføres en egentlig toinstansordning også i nævningesager med deraf følgende mulighed for at anke afgørelsen af skyldspørgsmålet, at der bør indføres fælles votering mellem nævninger og dommere i disse sager, og at også afgørelsen af skyldspørgsmålet begrundes.

For at bevare nævningeinstitutionen som en selvstændig behandlingsform ved siden af domsmandsinstitutionen er det imidlertid vigtigt gennem reglerne om rettens sammensætning i nævningesager samt navnlig ved udformningen af afstemningsreglerne at sikre nævningerne en helt afgørende indflydelse på afgørelsen af spørgsmålet om tiltaltes skyld.

2. Mindretallets udtalelse

Et mindretal (Karen Dyekjær-Hansen og Jørgen B. Jepsen) er af den opfattelse, at der næppe er behov for en grundlæggende ændring af nævningsystemet, således som flertallet har foreslået.

Mindretallet mener derimod, at der er behov for at indføre en ordning, hvorefter de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse. Det kan i den forbindelse overvejes i lovteksten at præcisere, at de juridiske dommere har pligt til at tilsidesætte en fældende nævningekendelse, hvis dommerne, dersom sagen havde været behandlet som domsmandssag, ville have stemt for frifindelse.

Endvidere bør der indføres en ordning, hvorefter retsformandens retsbelæring i nævningsager optages på bånd.

Mindretallet kan dog tilslutte sig flertallets forslag om at lade tiltalte have mulighed for at kunne vælge at få sin sag behandlet efter reglerne for domsmandssager.

Mindretallet udtaler i relation til ovenstående konklusion:

Nævningesager adskiller sig som bekendt fra andre straffesager ved, at bevisvurderingen ikke kan ankes. Til gengæld gælder den såkaldte "dobbeltgaranti". Det er indtrykket, at denne "dobbeltgaranti" tidligere visse steder har fungeret på den måde, at de juridiske dommere kun ville tilsidesætte en fældende nævningekendelse, hvis kendelsen var åbenbart forkert.

I dag forekommer det at være den almindelige praksis, at de juridiske dommere tilsidesætter en fældende nævningekendelse, hvis dommerne, dersom sagen havde været behandlet som en domsmandssag, ville have stemt for frifindelse. For at styrke dobbeltgarantien kunne det overvejes at lovfæste en regel herom.

I betragtning af, at nævningsagerne er de alvorligste straffesager, forekommer det utilfredsstillende, at afgørelsen i en nævningsag ikke begrundes. Det er næppe muligt under den eksisterende ordning at kræve, at nævningerne skal begrunde deres afgørelse. Det skyldes, at nævninger ikke på samme måde som de juridiske dommere har erfaring i at formulere begrundelser, og at der meget let kan forekomme at være forskellige begrundelser for resultatet for de enkelte nævnings vedkommende.

Derimod ses der ikke at være noget i vejen for at indføre en ordning, hvorefter de juridiske dommere skal begrunde, hvorfor de tiltræder eller forkaster en fældende nævningekendelse. En sådan ordning har i praksis allerede i en årrække fungeret i en enkelt afdeling i Vestre Landsret, jf. f.eks. afgørelsen U 1994.736 V.

Herudover bør der til styrkelse af retssikkerhedsgarantierne i forbindelse med retsformandens retsbelæring indføres en ordning, hvorefter der sker obligatorisk båndoptagelse af retsformandens retsbelæring i nævningsager. En sådan ordning er allerede beskrevet i Justitsministeriets Lovafdelings notat af 8. oktober 1991 om et eventuelt forslag til en bestemmelse om båndoptagelse af retsformandens foredrag i nævningsager, og Advokatrådet har i skrivelse af 13. december 1991 tiltrådt forslaget med nogle mindre ændringsforslag.

Dersom de nævnte forbedringer af nævningsystemet gennemføres, er der efter mindretallets opfattelse næppe behov for at indføre en ordning med toinstansbehandling af nævningsager.

Det kan i den forbindelse bemærkes, at det gældende spørgsmålssystemets stringens ikke er uden principielle fordele.

Mindretallet skal i øvrigt henvise til, at det kan frygtes, at den ordning flertallet foreslår med et lille nævningeting for byretten og et lidt større nævningeting for landsretten vil indebære en mindre kvalificeret behandling af sagerne end den behandling, der opnås ved den nuværende ordning.

Det vil endvidere efter mindretallets opfattelse være en ulempe, at Højesteret afskæres fra at behandle nævningsager bortset fra i de få tilfælde, hvor der meddeles tredjeinstansbevilling.

Det er ikke sjældent, at der opstår væsentlige straffeprocessuelle spørgsmål i forbindelse med behandlingen af en nævningsag, og den nuværende ordning sikrer, at sådanne væsentlige spørgsmål uden videre kan blive forelagt for Højesteret, ligesom Højesteret kan tage stilling til, om behandlingen af en nævningsag har levet op til kravene i den europæiske menneskerettighedskonvention, om formalia har været overholdt, og om den lovfortolkning, der

ligger til grund for en nævningsesags afgørelse, har været korrekt.

Det må anses for naturligt, at netop Højesteret har denne opgave, og der er ikke tvivl om, at Højesteret har udført en meget væsentlig funktion med henblik på at få afklaret væsentlige straffeprocessuelle spørgsmål og væsentlige spørgsmål om fortolkningen af den europæiske menneskerettighedskonvention.

Det spiller også for mindretallet en rolle, at den ordning, flertallet foreslår, må forventes at blive meget ressourcekrævende. Det forekommer at være sandsynligt, at mere end halvdelen af de sager, der efter flertallets forslag skal starte som nævningsesager i byretten, vil blive anket, og i forbindelse med ankebehandlingen må det forventes, at tidsforbruget vil blive nogenlunde det samme som i første instans, hvorimod tidsforbruget i dag i Højesteret er meget beskedent som følge af Højesterets begrænsede prøvelsesret.

Hvis der på trods af det anførte skal indføres en ordning med toinstansbehandling af nævningsesager efter den model, flertallet har foreslået, er det mindretallets opfattelse, at der i hvert fald ikke bør være fælles votering mellem nævninger og de juridiske dommere.

Mindretallet har i den forbindelse lagt vægt på den centrale placering, lægmandselementet har haft gennem tiden inden for strafferetsplejen.

Efter mindretallets opfattelse er der en betydelig risiko for, at fælles votering vil indebære, at enkelte lægdommere vil censurere egen overbevisning i respekt for opfattelsen hos de juridiske dommere.

3. Hvilke retter skal behandle nævningsesager i 1. instans?

Som anført ovenfor under afsnit 1 finder Retsplejerådets flertal, at der bør indføres en egentlig toinstansordning i nævningsesager, således at også bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld kan prøves i to instanser. Denne 2-instansbedømmelse af skyldspørgsmålet kan ikke ske ved anke til Højesteret, allerede fordi Højesteret ikke bør tillægges en almindelig kompetence til at efterprøve den skyldbedømmelse, der i en straf fesag er foretaget under medvirken af lægdommere, det være sig domsmænd eller nævninger, og i øvrigt fordi Højesterets behandlingsform ikke er udformet eller egnet til vurdering af bevisspørgsmål i sådanne sager overhovedet. De sager, der kan indbringes for Højesteret, bør endvidere som anført i Højesterets skrivelse fra juni 1994 - som ligger til grund for Retsplejerådets kommissorium - begrænses til sager, som rejser spørgsmål af generel betydning for rets anvendelsen og retsudviklingen eller i øvrigt er af væsentlig samfundsmæssig rækkevidde. Derimod bør Højesteret, som det er anført i skrivelsen, ikke anvendes til behandling af sager, hvis udfald i det væsentlige afhænger af bevismæssige vurderinger.

Det er således en forudsætning for, at skyldspørgsmålet i nævningsesager kan behandles i to instanser, at disse sager i 1. instans behandles i byretten.

I kapitel 7 behandles nærmere flertallets forslag til, hvilke byretter der skal behandle nævningsesager, hvordan byretten skal sammensættes, og hvordan behandlingen skal foregå. Kapitel 8 indeholder flertallets forslag til landsrettens sammensætning i nævningsesager, der ankes, og til, hvordan sagerne skal behandles i landsretten.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 7 - Nævningesagernes behandling i 1. instans

1. Hvilke byretter skal behandle sagerne?

Flertallet har overvejet, om alle byretter bør kunne behandle nævningsager, således at sagen behandles ved den samme byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den var behandlet som domsmandssag, dvs. normalt byretten på det sted, hvor lovovertrædelsen er begået. Flertallet finder imidlertid, at det i hvert fald under den gældende byretsstruktur er vigtigt, at der ved de byretter, der skal behandle nævningsagerne, opbygges en erfaring i behandlingen af disse sager.

Som bilag 1 er optaget en oversigt over antallet af indkomne og behandlede nævningsager i 1996 fordelt på de af landsretternes tingsteder, hvor sagerne er behandlet. Som bilag 2 er optaget en oversigt, der viser, hvilke områder de enkelt tingsteder dækker. Af oversigten fremgår, at de fleste nævningsager hører hjemme i hovedstadsområdet, Århus eller Odense. Af de 90 nævningsager, der blev behandlet i 1996, blev således 47 behandlet i København, hvis geografiske område for så vidt angår nævningsagerne dækker både København og Nord- og Østsjælland, mens 13 sager blev behandlet i Århus og 7 i Odense. Ved 4 af landsretternes 14 tingsteder, blev der i 1996 kun behandlet en enkelt sag, og ved ét tingsted (Slagelse) var der i 1996 ingen sager.

Hvis nævningsagerne behandles ved den byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den skulle behandles som domsmandssag, må det således antages, at der ved mange byretter vil gå adskillige år imellem, at der ved byretten skal behandles en nævningsag. Dommeren eller dommerne - og det øvrige personale - ved disse byretter vil således ikke have mulighed for at opbygge en erfaring i behandlingen af disse sager. Det må endvidere forudses, at den lokale dommer ikke sjældent vil være inhabil på grund af afgørelser, der er truffet under sagens efterforskning, navnlig om varetægtsfængsling, jf. herved retsplejelovens § 60, stk. 2, således at retten under nævningsagen vil skulle beklædes af sættemdommer. De fleste byretter råder endvidere ikke over lokaler, der er egnede til behandling af nævningsager.

Flertallet finder på denne baggrund, at behandlingen af nævningsagerne i 1. instans bør samles ved visse større byretter. Det vil her være nærliggende at vælge byretterne i de byer, hvor landsretten i dag har tingsteder, og hvor nævningsagerne således i dag behandles, idet der herved sikres den fornødne geografiske spredning, og idet der her inden for de eksisterende bygningsmæssige rammer lettere vil kunne skaffes tilstrækkelige lokalemæssig kapacitet til at behandle sagerne.

Efter bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986 om tingstederne for landsretterne er landet inddelt i 15 nævningekredse med hvert sit tingsted. København er dog tingsted for både den københavnske og den nord- og østsjællandske nævningekreds. Landsretterne behandler således efter de gældende regler nævningsager i København, Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Ålborg, Viborg, Århus, Esbjerg, Kolding og Sønderborg.

Flertallet finder, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis en del af de sager, der hører til den nuværende nord- og østsjællandske nævningekreds, der omfatter 19 byretskredse, behandles ved retten i Roskilde i stedet for ved Københavns Byret. Dette ville betyde en aflastning af Københavns Byret, der ellers ville skulle behandle ca. 50 nævningsager årligt. Dette spørgsmål, herunder hvilket område der i givet fald skal høre til retten i Roskilde, bør efter Retsplejerådets opfattelse afgøres af Justitsministeriet efter forhandling med de berørte retter og organisationer.

Flertallet foreslår derfor, at nævningsagerne i 1. instans behandles ved byretterne i de byer, hvor landsretterne i

dag har tingsteder, samt eventuelt ved retten i Roskilde. Sagerne skal således behandles ved byretten, hvor der er tingsted for den nævningekreds, der er værneting for sagen efter retsplejelovens regler herom, dvs. som hovedregel der, hvor lovovertrædelsen er begået.

Det foreslås, at området for de enkelte nævningeretskredse skal kunne fastsættes af justitsministeren ved bekendtgørelse, idet det forudsættes, at områderne fastsættes i overensstemmelse med de nuværende nævningekredse bortset fra de ændringer, der vil følge af, at også retten i Roskilde skal behandle nævningsager.

Justitsministeren har for nylig besluttet at nedsætte Domstolenes Strukturkommission, der bl.a. skal behandle en række spørgsmål vedrørende domstolsstrukturen. Kommissionen skal bl.a. overveje fordelene ved større embeder, hvor der vil være bedre muligheder for at lade flere dommere medvirke i store eller langvarige sager. Ved den foreslåede løsning har Retsplejerrådet på den ene side ikke på nogen måde ønsket at foruddiskontere udfaldet af Strukturkommissionens arbejde, men har på den anden side heller ikke fundet, at en løsning, hvorefter ikke alle byretter får mulighed for at behandle nævningsager, bør afvente udfaldet af drøftelserne i Strukturkommissionen.

I det følgende er de byretter, hvor nævningsagerne foreslås behandlet i 1. instans, benævnt nævningebyretter. Denne betegnelse foreslås også anvendt i retsplejeloven.

2. Byrettens sammensætning

Flertallet har dernæst overvejet, hvordan byretten skal sammensættes i nævningsager.

Der er behov for at markere nævningsageres særstilling ved en væsentlig anden sammensætning af retten end i domsmandssager.

Det er endvidere vigtigt, at disse alvorlige sager gives en særlig kvalificeret behandling både for at kunne sikre den "rigtigst" mulige afgørelse og for at sikre, at flest mulige sager finder deres endelige afgørelse i 1. instans. Bevisbedømmelsen vil altid være sikrere i 1. instans, allerede fordi beviserne svækkes, jo længere tid der er gået. Hertil kommer, at der er risiko for, at vidnerne bliver udsat for forsøg på påvirkning, og at tiltalte og vidner under sagens behandling i 2. instans bevidst eller ubevidst søger at tilpasse deres forklaringer til det, som foregik ved byrettens behandling. Det er derfor vigtigt, at bevisbedømmelsen i 1. instans sker under former, der tager højde for disse sagers alvor.

Det her nævnte er også baggrunde for, at flertallet modsat den i kapitel 4 beskrevne norske model foreslår egentlig nævningsagsbehandling i byretten.

Flertallet finder, at nævningsagerne for at sikre en særlig kvalificeret behandling i byretten bør behandles af to dommere. Rådet finder det ikke er nødvendigt, at der som i dag i landsretten medvirker 12 nævninger. Antallet af nævninger bør imidlertid fastsættes således, at antallet af nævninger er væsentligt større end antallet af dommere. Det foreslås derfor, at der i byretten skal medvirke 6 nævninger. Herved opnås samtidig, at afstemningsreglerne kan fastsættes således, at der lige som efter de gældende regler, for at tiltalte kan domfældes, skal være to tredjedele af nævningerne, der voterer for dette resultat.

Efter retsplejelovens § 214 kan en nævningsag gennemføres, selv om en nævning og/eller en dommer får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt. Da der i byretten efter forslaget kun skal være 2 dommere, finder flertallet, at sagen ikke bør kunne gennemføres, hvis en dommer mangler. Hvis en dommer under domsforhandlingen må fratræde, må sagen derfor gå om, medmindre der i medfør af § 18 har været beskikket en suppleant for dommerne, som kan træde til. Derimod finder flertallet det ubetænkeligt at gennemføre sagen med kun 5 nævninger, hvis en nævning har måttet fratræde under domsforhandlingen. I så fald må de indbyrdes stemmetal justeres derefter.

2.1. De juridiske dommere

Flertallet har overvejet, om den ene eller om muligt begge de to dommere, der behandler nævningsagerne i byretten, bør være dommere ved den byret, som skulle have behandlet sagen, hvis den ikke var en nævningsag, således at denne dommer "flytter med" sagen til nævningebyretten. Dette ville imidlertid stride mod det førnævnte

hensyn til, at de dommere, der skal behandle nævningsagerne, skal have mulighed for at opbygge en særlige erfaring i disse sager. Hertil kommer, at en sådan ordning vil medføre tilsvarende mere praktisk betonedeproblemer som nævningebehandling ved alle byretter, jf. pkt. 1. Disse problemer vil medføre en øget belastning af rejse- og sættemerordningen. Det vil f.eks. kunne være vanskeligt for en dommer ved et enedommerembede at skulle være væk fra sit embede i en periode for at behandle en nævningsag ved en anden byret. Endvidere vil den dommer, under hvis retskreds sagen hører, og som derfor skulle have behandlet sagen, hvis den ikke var nævningsag, i en del sager være inhabil, fordi den pågældende har varetægtsfængslet den tiltalte under efterforskningen efter retsplejelovens § 762, stk. 2, om fængsling af hensyn til retshåndhævelsen.

Flertallet finder derfor, at nævningsagerne så vidt muligt bør behandles af to dommere ved nævningebyretten. To af de byretter, der efter forslaget skal behandle nævningsager, er imidlertid enedommerembeder (Rønne og Nykøbing Falster). Hertil kommer byretterne Holbæk, Sønderborg og Viborg, der er delt i en kriminalret og en civilret, og hvor der derfor i dag også kun er én dommer, der behandler straffesager. Ved disse retter vil det derfor være nødvendigt at tilkalde en rejsedommer eller eventuelt en anden dommer. I 1996 blev i alt 13 nævningsager behandlet ved landsretternes tingsteder i disse 5 byer.

Hvis ikke de to dommere aftaler andet, skal den efter embedsalder ældste fungere som retsformand. Efter retsplejelovens § 6, stk. 1, 2. pkt., kan en enkelt dommer i landsretten uden for domsforhandlingen handle på rettens vegne. Retsplejerådet finder, at en tilsvarende regel bør gælde for nævningsager, der behandles ved byret, idet det vil være u hensigtsmæssigt, hvis f.eks. en rejsedommer skal tilkaldes til nævningebyretten, hver gang der inden domsforhandlingen skal træffes en afgørelse. For så vidt angår de afgørelser under sagens behandling, der skal træffes af de to dommere uden nævningernes medvirken, jf. pkt. 5 nedenfor, vil retsformandens stemme være afgørende i tilfælde af uenighed, jf. retsplejelovens § 216, stk. 1, 2. pkt.

2.2. Lægdommerne

De domsmænd, der i en valgperiode er udtaget til at fungere ved byretterne, fungerer i dag ikke samtidig som domsmænd og nævninger ved landsretten. På samme måde bør heller ikke de nævninger, der efter forslaget skal medvirke ved behandlingen af nævningsager i byretten, samtidig fungere som domsmænd og nævninger i landsretten. Det vil dog være uheldigt, hvis der for hver nævningekreds skulle oprettes en særskilt nævningeliste med lægdommere, som kun fungerer ved behandling af nævningsager ved byret, allerede fordi de fleste nævningebyretter kun vil komme til at behandle meget få nævningsager årligt. De pågældende ville derfor mange steder kun komme til at fungere én gang årligt eller sjældnere, hvorimod det efter de gældende regler tilstræbes, at nævninger og domsmænd medvirker ca. 4 gange årligt.

Flertallet finder derfor, at de lægdommere, der skal fungere som nævninger i byretten, samtidig bør fungere som domsmænd i den byret i nævningekredsen, hvor vedkommende lægdommer er hjemmehørende. Nævningerne til en nævningsag i byretten skal således udtages fra en særlig byrets nævningeliste, der dannes ved sammenlægning af domsmandslisterne for de byretter, der hører til nævningekredsen.

2.3. Hvem skal repræsentere anklagemyndigheden?

Efter retsplejelovens § 719, stk. 1, nr. 1, er det statsadvokaterne, der har påtalekompetencen i nævningsager. Efter § 719, stk. 1, nr. 2, har statsadvokaterne endvidere påtalekompetencen i en række alvorlige sager, herunder bl.a. sager om overtrædelse af straffelovens § 180 om brandstiftelse, § 183 a om flykapring og § 237 om manddrab, også hvis sagerne behandles ved byret, fordi der er tale om en tilståelsessag efter retsplejelovens § 925, eller fordi der ikke er påstand om en straf på 4 års fængsel eller derover.

Efter retsplejelovens § 101 er det endvidere statsadvokaterne eller en af deres medhjælpere, jf. § 103, der varetager udførelsen af nævningsager, herunder møder i retten. Efter § 104 er det politimestrene og de offentlige anklagere, der er ansat hos disse, samt andre ansatte, der bemyndiges hertil, der varetager udførelsen af straffesager ved byret, herunder giver møde i retten.

Flertallet finder, at statsadvokaterne fortsat bør have påtalekompetencen i nævningsager, også hvis sagerne skal behandles ved byret i 1. instans. Dette må anses for bedst stemmende med, at statsadvokaterne også efter de gældende regler har påtalekompetencen i de mest alvorlige straffesager, herunder sager om manddrab, også i de

tilfælde, hvor disse behandles ved byret.

Spørgsmålet er herefter, om det også bør være statsadvokaterne eller deres medhjælpere, der giver møde ved nævningsager i byretten og i øvrigt varetager udførelsen af sagerne, eller om denne opgave bør udføres af en politimester eller en af dennes juridiske medarbejdere ligesom i andre sager, der behandles ved byret.

En mulighed er, at den politimester, i hvis kreds lovovertrædelsen er begået, eller en af dennes juridiske medarbejdere giver møde i nævningsager ved byretten. Dette ville indebære den fordel, at den mødende anklager kender sagen fra efterforskningsfasen. En sådan ordning ville imidlertid indebære mange af de samme ulemper, som hvis alle byretter skulle behandle nævningsager, jf. pkt. 1 og pkt. 2.1. ovenfor. I en række mindre politikredse vil der således kunne gå flere år mellem, at der skal rejses tiltale i en nævningsag, og det vil derfor være vanskeligt at opbygge den fornødne erfaring i behandlingen af disse sager.

En anden mulighed ville være at lade politimesteren eller en af dennes juridiske medarbejdere i den politikreds, hvor nævningebyretten er beliggende, møde i sagerne. Hvis lovovertrædelsen er begået i en anden politikreds, vil der imidlertid ikke her være de fordele, der er forbundet med, at anklageren kender sagen fra efterforskningsfasen, og samtidig vil der stadig være en del politikredse, der kun skal behandle meget få nævningsager.

Flertallet finder på den baggrund, at det bør være en statsadvokat eller en medhjælper for statsadvokaten, der møder i nævningsager i byretten. Herved sikres det, at de anklagere, der giver møde i sagerne, får den fornødne erfaring i behandlingen af disse meget alvorlige og ofte komplicerede sager. Samtidig vil det skabe en kontinuitet i sagsbehandlingen i de sager, der ankes til landsret. Det bør dog være muligt for statsadvokaten at bemyndige en anden med de fornødne kvalifikationer, herunder den lokale politimester, til at møde i sagen, hvis dette i den konkrete sag må anses for mest hensigtsmæssigt.

3. Procesformen

Efter flertallets opfattelse bør nævningsagerne så vidt muligt behandles efter samme processuelle regler som domsmandssagerne. De processuelle regler bør endvidere så vidt muligt være ens i byret og landsret for så vidt angår de sager, hvor anken omfatter bevisbedømmelsen.

For at forbedre nævningernes muligheder for at følge med i sagen skal der - som det i dag sker til dommerne - udfærdiges en ekstrakt af sagen, der udleveres både til dommerne og til nævningerne. Nævningerne modtager ekstrakten i retten, og den må ikke fjernes herfra. Nævningerne skal altså ikke og skal heller ikke kunne sætte sig ind i sagen på forhånd.

Flertallet finder, at nævningerne indtil voteringen bør være afsondret fra dommerne. Nævningerne må således ikke tale med dommerne om sagen uden for retssalen - og naturligvis heller ikke med andre - og nævningerne skal ikke opholde sig sammen med dommerne i pauser m.v. Retsformanden skal dog, inden sagen indledes, og inden nævningerne kommer ind i retslokalet, forelægge dem en erklæring til underskrift om, at de vil følge forhandlingerne i sagen og dømme som de finder rigtigt efter loven og sagens beviser. Retsformanden skal samtidig spørge nævningerne, om der foreligger omstændigheder, der kan medføre inhabilitet hos nogen af dem.

Som følge af, at der indføres fælles votering mellem dommere og nævninger, afskaffes spørgsmålssystemet. Det samme gælder retsbelæringen, der bliver overflødig, når der indføres fælles votering.

4. Tiltaltes adgang til at fravælge nævningebehandling

En nævningsag er væsentlig mere ressourcekrævende for retten og for anklagemyndigheden end en domsmandssag, og det vil derfor ofte være væsentlig længere tid, før sagen kan foretages og afgøres. Et enigt Retsplejeråd finder derfor, at tiltalte bør have adgang til at beslutte, at en sag, der ellers skulle have været behandlet som nævningsag, i stedet behandles som domsmandssag.

Efter § 925 a er der allerede i dag en begrænset adgang for tiltalte til at fravælge nævningebehandling. I de tilfælde, hvor tiltalte aflægger en fuldstændig tilståelse, men hvor sagen ikke kan behandles som tilståelsessag efter § 925, fordi der er spørgsmål om dom til anbringelse på psykiatrisk sygehus m.v. efter straffelovens § 68 eller om dom til

forvaring efter straffelovens § 70, kan sagen således med tiltalte og anklagemyndighedens samtykke behandles som domsmandssag ved byret.

Retsplejerådet finder imidlertid, at tiltalte også i sager, hvor tiltalte ikke tilstår, bør have adgang til at vælge en domsmandssag frem for en nævningsesag. Af praktiske grunde er det imidlertid nødvendigt, at tiltaltes beslutning herom træffes på et tidligt tidspunkt af sagens forberedelse.

Det foreslås derfor, at beslutningen skal træffes senest 14 dage efter forkyndelsen af anklageskriftet, medmindre retten forlænger denne frist. Tiltalte skal forinden have haft adgang til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Når beslutningen er meddelt retten, skal tiltalte ikke have adgang til at trække den tilbage. Retsplejerådet finder, at beslutningen også bør være bindende for en eventuel ankesag, således at der også i landsretten skal medvirke domsmænd og ikke nævninger.

Retsplejerådet har overvejet, om behandling af en nævningsesag som domsmandssag bør forudsætte anklagemyndighedens samtykke. Nævningebehandlingen er en særlig retssikkerhedsgaranti for tiltalte i de alvorligste straffesager, som tiltalte bør kunne fravælge, herunder for at få sagen afgjort hurtigere. Retsplejerådet finder, at anklagemyndigheden ikke kan have nogen interesse i at modsætte sig, at en sag behandles under medvirken af domsmænd i stedet for nævninger.

5. Hvilke spørgsmål bør være undergivet nævningernes kompetence?

Som beskrevet i kapitel 5, pkt. 1.3., medvirker domsmænd sammen med dommerne, når der skal træffes afgørelser under domsforhandlingen om en række spørgsmål, herunder om bevisførelsen.

Flertallet finder, at nævningerne ligesom i dag ikke bør tillægges en tilsvarende kompetence. Som anført ovenfor under pkt. 3 skal nævninger og dommere ikke have adgang til at drøfte sagen inden voteringen. Dette princip kan ikke opretholdes, hvis nævningerne skal medvirke ved de afgørelser, der træffes under domsforhandlingen. Det må endvidere antages, at det kunne medføre betydelige forsinkelser af domsforhandlingen, hvis afgørelser f.eks. om dørlukning eller om, hvorvidt et dokument kan bruges som bevis i sagen, skulle træffes af 2 dommere og 6 nævninger i fællesskab.

Efter §§ 885 og 886 er en række spørgsmål vedrørende tiltaltes skyld og vedrørende strafudmålingen unddraget fra nævningernes kompetence.

Nævningerne skal således efter § 885, stk. 3, ikke tage stilling til, om det forhold, der er rejst tiltale for, er undergivet offentlig påtale. Dette spørgsmål kan dog næppe i praksis antages nogen sinde at give anledning til tvivl i nævningsesager. For så vidt angår forældelse skal nævningerne efter § 885, stk. 2, kun tage stilling til tidspunktet for den begivenhed, hvorfra forældelsesfristen regnes.

Retten skal som led i afgørelsen af, om tiltalte er skyldig, tage stilling til, om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale. Da voteringen om skyldspørgsmålet efter forslaget skal være fælles mellem nævninger og dommere, ses der ikke grundlag for at udelukke nævningerne fra at deltage i afgørelsen af disse spørgsmål. Også spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte er under 15 år og derfor ikke kan straffes, jf. straffelovens 15, skal i de formentlig yderst sjældne tilfælde, hvor dette giver anledning til tvivl, afgøres som led i afgørelsen af skyldspørgsmålet. Den særlige regel i retsplejelovens § 889, stk. 1, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter skal afgøre, om tiltalte er under 15 år, foreslås ikke opretholdt.

Efter § 886 skal nævningerne endvidere ikke tage stilling til spørgsmålet om strafnedsættelse på grund af udståelse af straf i udlandet, jf. straffelovens § 10 b, eller om strafafkortning som følge af varetægtsfængsling m.v. efter straffelovens § 86. For så vidt angår strafforhøjelse på grund af gentagelse skal nævningerne kun tage stilling til tidspunktet for lovovertrædelsen.

Da spørgsmålssystemet foreslås afskaffet, vil der ikke længere være tale om, at nævningerne adskilt fra dommerne skal træffe afgørelse om strafbortfalds-, strafnedsættelses- og strafforhøjelsesgrunde. Om sådanne grunde foreligger, skal i stedet indgå i den fælles votering mellem nævninger og dommere om sanktionsspørgsmålet. Ved strafforhøjelses- og strafnedsættelsesgrunde forstås generelle regler, hvorefter straffen kan nedsættes eller forhøjes under bestemte omstændigheder, som f.eks. straffelovens §§ 83, 84, 85, 88 og 247. Om det strafbare forhold på

grund af skærpende omstændigheder ved handlingen skal henføres under en særlig straffebestemmelse med en højere strafferamme som f.eks. straffelovens § 216, stk. 2, om voldtægt af særlig farlig karakter, eller § 288, stk. 2, om røveri af særlig farlig karakter, er derimod spørgsmål, der skal afgøres som led i afgørelsen af skyldspørgsmålet.

Som led i strafudmålingen bør nævningerne også medvirke ved afgørelsen af, om straffen skal forhøjes på grund af gentagelse eller nedsættes på grund af straf, der er udstået i udlandet. For så vidt angår strafafkortning på grund af varetægtsfængsling er rettens opgave i de fleste sager alene i dommen at angive, i hvilket tidsrum tiltalte har været frihedsberøvet under sagen. Kriminalforsorgen sørger så for, at der sker en tilsvarende afkortning af strafafsoningen. Spørgsmålet om strafafkortning er således som oftest ikke et led i strafudmålingen. Efter straffelovens § 86, stk. 1, 4. pkt., kan retten imidlertid undtagelsesvis bestemme, at hele straffen skal anses for udstået, selv om den idømte straf er længere end det tidsrum, hvori tiltalte har været frihedsberøvet. En sådan afgørelse er en væsentlig del af strafudmålingen, hvorfor nævningerne bør medvirke. Nævningerne bør derfor også medvirke ved afgørelse om strafafkortning efter straffelovens § 86.

Nævninger skal ligesom domsmænd ikke deltage i afgørelsen af eventuelle erstatningskrav fra den, der er forurettet ved lovovertrædelsen. Efter § 993 kan retten dog forelægge spørgsmålet om erstatningspligt og om erstatningens størrelse for nævningerne. Bestemmelsen anvendes ikke i praksis, og flertallet finder, at der ikke er noget behov for at opretholde denne regel.

Efter § 91, stk. 2, skal domsmænd deltage i rettens afgørelser efter § 998 om fortolkning af straffedomme og beregningen af frihedsstraffe. Derimod skal nævninger ikke medvirke, selv om der er tale om en dom, der er afsagt under medvirken af nævninger.

Nævninger medvirker heller ikke i sager efter kapitel 93 a om erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning. Hvis en person, der er frifundet under en nævnings sag, fremsætter krav om erstatning for f.eks. uberettiget varetægtsfængsling under sagen, og erstatningskravet ikke imødekommes af anklagemyndigheden, kan den, der kræver erstatning, indbringe sagen for retten, hvor sagen behandles under medvirken af domsmænd. Hvis en person, der er blevet frifundet under en nævnings sag, søger erstatning for f.eks. uberettiget varetægtsfængsling, og spørgsmålet indbringes for retten, behandles sagen ved den byret, der har truffet afgørelse om varetægtsfængslingen, eller ved den erstatningssøgendes hjemting, jf. § 1018 f, stk. 1.

Flertallet finder ikke grundlag for at udvide nævningernes kompetence til også at omfatte afgørelser om fortolkning af domme, om beregning af frihedsstraf eller om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning. Nævningesagsbehandlingen bør forbeholdes afgørelsen af skyldspørgsmålet og strafudmålingen i meget alvorlige straffesager, hvor tiltalte nægter sig skyldig. Derimod ses der ikke at være behov for, at nævningerne også tager stilling til tiltaltes eventuelle erstatningskrav, hvis tiltalte frifindes, eller til en tvist om beregningen af en frihedsstraf, der eventuelt opstår længe efter, at dommen er afsagt. Hvis nævninger skulle medvirke i sådanne sager, ville det ofte medføre en væsentlig forlængelse af sagsbehandlingstiden, hvilket ville være særligt uheldigt i sager, hvor der er tvist om tidspunktet for tiltaltes løsladelse.

Det foreslås derfor, at afgørelser efter § 998 om fortolkning af domme og beregning af frihedsstraf i overensstemmelse med den gældende regel i § 998, stk. 1, skal træffes af den byret, der har truffet afgørelse i 1. instans, dvs. af to dommere ved den pågældende nævningebyret uden medvirken af nævninger.

Flertallet foreslår endvidere, at sager om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning i sager, der har været behandlet under medvirken af nævninger, ligesom efter de gældende regler skal behandles ved den byret, der har truffet afgørelse om den foranstaltning, der søges erstatning for, eller ved tiltaltes hjemting, dvs. at sagen afgøres af en dommer og to domsmænd.

6. Sagens afgørelse

Retsplejerådets flertal finder, at der fortsat i nævningsager bør være en opdeling mellem afgørelsen af skyldspørgsmålet og fastsættelsen af sanktionen.

Afstemningsreglerne for de to afgørelser foreslås fastsat forskelligt, således at nævningerne fortsat sikres den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet, jf. kapitel 2 om forholdet til grundlovens § 65.

6.1. Afgørelsen af skyldspørgsmålet

Idet spørgsmålsstillingen og retsbelæringen foreslås afskaffet, foreslår Retsplejerådets flertal, at nævningerne og dommerne efter proceduren træder sammen for at votere om skyldspørgsmålet. Som et led i skyldspørgsmålet skal der tages stilling til, om der foreligger strafudelukkelsesgrunde, herunder nødværge eller forældelse.

Rådslagningen og afstemningen om skyldspørgsmålet foretages af nævninger og dommere i fællesskab under ledelse af rettens formand. Nævningerne bør stemme først og dommerne sidst.

For at sikre nævningerne den afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet foreslås det, at domfældelse af tiltalte kun skal kunne ske, hvis mindst 4 af nævningerne stemmer for dette. Domfældelse forudsætter således i alle tilfælde, og som efter den gældende ordning, at mindst to tredjedele af nævningerne stemmer derfor.

Endvidere foreslås det, at også mindst den ene af dommerne skal stemme for domfældelse, for at dette kan ske. Dette svarer for så vidt til den gældende dobbelte garanti, hvorefter kun et flertal af dommerne kan tilsidesætte en nævningeerklæring, hvorved tiltalte er fundet skyldig. Den dobbelte garanti bevares således også i 1. instans.

Skyldspørgsmålet bør afgøres ved en kendelse, der udarbejdes skriftligt, når afstemningen er afsluttet. Kendelsen skal indeholde oplysning om stemmetallene for henholdsvis nævninger og dommere. Kendelsen skal endvidere indeholde en udførlig begrundelse, der opfylder kravene i § 929, stk. 2, både for resultatet og for eventuelle dissenser. Det skal således nøjagtigt angives, hvilke omstændigheder der lægges til grund for domfældelsen. Hvis tiltalte frifindes, skal det angives, hvilke omstændigheder der mangler eller ikke anses for bevist, eller hvilke omstændigheder der udelukker straf. Herved sikres, at anklagemyndigheden og tiltalte får det bedst mulige grundlag for at tage stilling til spørgsmålet om anke. Begrundelsen skal udarbejdes af dommerne og nævningerne i fællesskab. Kendelsen skal indgå som en del af den efterfølgende dom i sagen.

Når kendelsen er udarbejdet, oplæses den i retten. Kendelsen skal herefter udleveres til forsvarer og anklager som grundlag for den fortsatte procedure. Hvis kendelsen går ud på frifindelse, afsiges der straks frifindelsesdom. Hvis kendelsen går ud på domfældelse, skal anklageren, forsvareren og tiltalte herefter have adgang til at udtale sig om sanktionsspørgsmålet.

6.1.1. Afgørelse af spørgsmål om tiltaltes tilregnelighed

I den gældende § 897, stk. 2, findes en særlig afstemningsregel for så vidt angår spørgsmålet, om tiltalte var utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 16. Efter bestemmelsen afgøres dette spørgsmål af nævningerne ved almindeligt stemmeflertal. Hvis der er stemmelighed, afgøres spørgsmålet af dommerne.

Bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 112 af 7. april 1936. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår bl.a. følgende (Rigsdagstidende 1935/1936, tillæg A, spalte 2913 f.):

"Ifølge Retsplejelovens § 897, 2det Stykke, kan en for Tiltalte ugunstig Besvarelse af et Hoved- eller Tillægsspørgsmaal kun vedtages med mindst 8 Stemmer af 12.

Ifølge Lovens § 885 er det Nævningerne, der afgør, om en Strafudelukkelsesgrund, bl.a. altsaa ogsaa den i Straffelovens § 16 nævnte Utilregnelighedstilstand, foreligger, og ifølge Lovens § 886 afgør Nævningerne endvidere, om en af de i Straffelovens § 17 nævnte Tilstand - Psykopati m.v. - er til Stede.

Medens det ikke volder Vanskelighed at anvende Skelnemærket "ugunstig for Tiltalte" med Hensyn til Skyldspørgsmaalet, er dette Skelnemærke i Virkeligheden uanvendeligt, hvor det drejer sig om at træffe Afgørelse angaaende Tilstedeværelsen af en af de i Straffelovens §§ 16 og 17 nævnte Tilstande. Følgen af, at Tiltalte f. Eks. erklæres utilregnelig ifølge § 16, vil nemlig ganske vist være den, at Idømmelse af Straf udelukkes, men i Stedet herfor bliver der Spørgsmaal om Anvendelse af de i Straffelovens § 70 omtalte Sikkerhedsforanstaltninger.

Det stående Retsplejeudvalg har derfor i den som Bilag 2 trykte Skrivelse af 14. December 1935 indstillet, at man søger gennemført et af Udvalget enstemmigt vedtaget Forslag ("Forslag A") til Ændringer i

Retsplejelovens §§ 892, 897, 2det Stykke og 899, gaaende ud paa, at simpel Stemme flerhed, altsaa normalt 7 stemmer, skal være afgørende ved Spørgsmaal til Nævningerne angaaende Straffelovens §§ 16 eller 17, og at disse Spørgsmaal i Tilfælde af Stemmelighed blandt Nævningerne skal afgøres af Retten."

Som anført ovenfor skal skyldspørgsmålet efter flertallets forslag afgøres af nævninger og dommere efter fælles votering. Som led i afgørelsen af skyldspørgsmålet skal der tages stilling til, om tiltalte må antages at have været utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens § 16. Spørgsmålet er herefter, om afgørelsen af tilregnelighedsspørgsmålet skal afgøres efter samme afstemningsregler som andre spørgsmål vedrørende tiltaltes skyld, og om tilregnelighed eller utilregnelighed må anses for det for tiltalte gunstigste resultat.

Et tilsvarende spørgsmål kan efter de gældende regler opstå i domsmandssager i landsretten, hvor der medvirker 3 landsdommere og 3 domsmænd, og hvor der således kan opstå stemmelighed om, hvorvidt tiltalte må antages at have været utilregnelig. I prak sis er et tilsvarende spørgsmål opstået i flere tilfælde, hvor tiltalte er blevet anset for omfattet af den tidligere bestemmelse i straffelovens § 17, og hvor 3 voterende har stemt for en almindelig fængselsstraf, mens 3 voterende har stemt for f.eks. inddragelse under åndsvageforsorg eller undergivelse af psykiatrisk behandling. Efter straffelovens § 17, som blev ophævet ved lov nr. 268 af 26. juni 1975, skulle retten, hvis tiltalte ansås for at være psykisk afvigende uden dog at være omfattet af § 16, tage stilling til, om tiltalte var egnet til påvirkning gennem straf. Hvis tiltalte blev anset for uegnet til strafpåvirkning, kunne tiltalte undergives foranstaltninger efter straffelovens § 68. I en afgørelse, der er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1965, side 911, fandt Østre Landsret, at 8 måneders betinget fængsel var gunstigere for tiltalte end inddragelse under åndsvageforsorg. I en afgørelse, der er trykt i Ugeskrift for Retsvæsen 1974, side 942, fandt Østre Landsret, at en afgørelse om, at tiltalte skulle undergives psykiatrisk behandling på et hospital for sindslidende, var gunstigere end 1 års fængsel.

Det må antages, at der i praksis kun sjældent er uenighed om spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed. Flertallet finder imidlertid, at det af de grunde, der førte til indførelsen af den særlige afstemningsregel i § 892, stk. 3, vil være uheldigt, hvis spørgsmålet om tilregnelighed skal afgøres efter samme regler som skyldspørgsmålet øvrigt. Afstemningsreglerne for afgørelsen af skyldspørgsmålet bygger på, at det for tiltalte ugunstigste resultat kun kan vedtages ved kvalificeret flertal. Ved afgørelsen af spørgsmålet om tilregnelighed er det imidlertid ikke altid muligt at afgøre, hvilket resultat der er det gunstigste for tiltalte, idet dette spørgsmål har nøje sammenhæng med sanktionsvalget. Flertallet foreslår derfor, at spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte på gerningstidspunktet var utilregnelig, jf. straffelovens § 16, afgøres i forbindelse med voteringen om og efter samme afstemningsregler som sanktionsfastsættelsen, således at retten, hvor der er spørgsmål herom, først tager stilling til, om tiltalte er omfattet af § 16, og derefter til sanktionsfastsættelsen. Dette svarer for så vidt til de gældende regler, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter skal tage stilling til, om tiltalte var omfattet af § 16, og hvorefter dette spørgsmål afgøres ved almindeligt stemmeflertal.

Da det ikke altid vil være muligt at afgøre, hvilket resultat der er gunstigst for tiltalte, foreslås det, at retsformandens stemme skal være afgørende, hvis der er stemmelighed om tilregnelighedsspørgsmålet. Det forudsættes at retten i tvivlstilfælde vil lægge vægt på, hvilket resultat der i den konkrete sag må anses for gunstigst for tiltalte, herunder på tiltaltes egne tilkendegivelser om dette spørgsmål.

6.2. Afgørelsen af sanktionsspørgsmålet

Flertallet finder, at sanktionsspørgsmålet som efter de gældende regler bør afgøres ved fælles votering og afstemning mellem nævningerne og dommerne. Det foreslås dog, at også spørgsmålet om eventuelle strafnedsættelses-, strafforhøjelses- og strafforfaldsgrunde afgøres under denne fælles votering og ikke som efter de gældende regler af nævningerne alene. Det forekommer i det hele taget mest hensigtsmæssigt, at disse spørgsmål afgøres som led i strafudmålingen og ikke som nu samtidig med skyldspørgsmålet, inden der har været procederet om sanktionsspørgsmålet.

Som anført ovenfor under pkt. 6.1.1. foreslås det, at også spørgsmålet om tiltaltes tilregnelighed afgøres som led i fastsættelsen af sanktionen.

Efter den gældende § 906 a, stk. 2, kan en nævning erklære, at den pågældende ikke ønsker at afgive stemme. Den pågældende regnes da for at have stemt for det for tiltalte gunstigste resultat, for hvilket nogen i øvrigt har stemt. Efter Retsplejerådets opfattelse er det en del af en nævnings pligter at deltage i afstemningen om fastsættelsen af sanktionen, og der ses ikke nogen begrundelse for at opretholde en regel om, at en nævning kan nægte at deltage i

afstemningen. En tilsvarende regel findes ikke for så vidt angår domsmænd, hvis opgaver for så vidt angår afgørelsen af sanktionsspørgsmålet ganske kan sidestilles med nævningernes, og for domsmandssagernes vedkommende ses dette ikke at have givet anledning til problemer i praksis.

Flertallet finder, at afstemningsreglerne ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet bør svare til de gældende, således at dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne tilsammen. Hver dommer skal derfor have 3 stemmer, og hver nævning én, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger. I så fald har retsformanden 3 stemmer og den anden dommer 2 stemmer.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 8 - Nævningesagernes behandling i ankeinstansen

1. Ankeadgangen

Som anført finder Retsplejerådets flertal, at der i nævningsager bør kunne ske en fuldstændig prøvelse i 2 instanser. Anke skal således kunne omfatte både bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, strafudmålingen, om der er begået rettergangsfejl, og om byretten har anvendt lovreglerne rigtigt, svarende til de ankegrunde, der efter de gældende regler i § 963, stk. 1, og § 943 finder anvendelse ved anke fra byret til landsret. Anklagemyndigheden skal også kunne anke en frifindende dom.

Reglerne for ankefrister og for iværksættelse af anken skal være de samme som de gældende regler for anke fra byret til landsret.

2. Landsrettens sammensætning

2.1. Bevisanker

For at sikre nævningerne en afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldspørgsmålet også i ankeinstansen finder flertallet, at landsretten i ankesager, der omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, bør sammensættes af 3 dommere og 9 nævninger. Der vil således også i ankeinstansen være 3 gange så mange nævninger som dommere, og afstemningsreglerne fastsættes således, at domfældelse ligesom efter de gældende regler kun kan ske, hvis to tredjedele af nævningerne voterer for dette resultat. Som bekendt medvirker der i dag, hvor landsretten i en nævningsag er eneste instans til afgørelse af skyldspørgsmålet, 12 nævninger. Der er blandt flertallet enighed om, at det vil være fuldt forsvarligt at nedsætte nævningeaftallet i landsretten til 9 som foreslået.

Som efter den gældende regel i § 963, stk. 2, skal en anke, der retter sig mod dommens realitet, anses for at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, medmindre det modsatte udtrykkeligt fremgår af ankemeddelelsen.

2.2. Revisionsanker

For så vidt angår ankesager, hvor anken kun omfatter strafudmålingen, finder flertallet, at der ikke er behov for, at nævninger medvirker i landsretten. Dette følger allerede af, at nævningernes centrale kompetenceområde er skyldspørgsmålet. Ved afgørelsen af sanktionsspørgsmålet i byretten har dommerne i kraft af afstemningsreglerne lige så stor indflydelse som nævningerne, og rådet finder, at dette for så vidt også bør være tilfældet i landsretten. Den samme lægdommerindflydelse kan derfor sikres ved, at udmålingsanker i sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, i landsretten behandles af 3 dommere og 3 domsmænd. Dette svarer til, hvad der gælder for andre udmålingsanker, hvor der er spørgsmål om frihedsstraf - herunder navnlig også de tilfælde, hvor en tiltalt i en sag, der ellers skulle være en nævningsag, har aflagt uforbeholden tilståelse, og hvor sagen derefter er blevet fremmet som tilståelsessag efter § 925.

For så vidt angår ankesager, der vedrører rettergangsfejl, jf. § 943, eller urigtig retsanvendelse, jf. § 963, stk. 1, nr. 1, må det antages, at indførelse af en adgang til at anke bevisbedømmelsen i nævningsager vil medføre, at der bliver væsentligt færre af disse sager. Retsplejerådet finder, at også disse sager bør behandles under medvirken af domsmænd og ikke nævninger. Nævningernes hovedopgave skal således fortsat være bedømmelsen af beviserne. I ankesager, hvor domfældte udtrykkeligt har begrænset anken til at angå retlige spørgsmål - er dette ikke tilfældet, skal sagen behandles som en bevisanke, jf. pkt. 2.1. ovenfor - findes der derfor ikke at være det samme behov for nævnings medvirken som i bevisanker.

3. Procesformen

De processuelle regler, der gælder ved landsrettens behandling af bevisanker, skal med de fornødne lempelser være de samme som de regler, der gælder for sagernes behandling i 1. instans. De processuelle regler for behandlingen af revisionsanker i sager, der i 1. instans er behandlet under medvirken af nævninger, skal være de samme som de gældende regler for landsrettens behandling af revisionsanker.

Ligesom i byretten skal nævningerne have udleveret en ekstrakt af sagens relevante dokumenter, der svarer til den ekstrakt, der udleveres til dommerne. Flertallet finder det nødvendigt, at nævningerne bliver bekendt både med udfaldet af sagen i byretten og med dommens præmisser, også for så vidt angår byrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet. I mange tilfælde vil den indankede dom måske allerede være nogle af nævningerne bekendt gennem dagspressen. Dommen skal derfor være indeholdt i ekstrakten, og anklagerens indledende forelæggelse skal indeholde en gennemgang af byrettens dom. Heroverfor kan det anføres, at nævningerne i landsretten, hvis de ikke har kendskab til begrundelsen for byrettens afgørelse af skyldsspørgsmålet, lettere vil kunne se med friske øjne på sagen. Det vil imidlertid ofte ikke være praktisk muligt at holde begrundelsen hemmelig for nævningerne, da også begrundelsen ofte vil have været omtalt i pressen. Det er derfor nødvendigt, at nævningerne får et korrekt og fyldestgørende kendskab til begrundelsen, herunder også til, hvad et eventuelt mindretal har udtalt som sin opfattelse af sagen. Hertil kommer, at både anklageren og forsvareren må antages ofte at ville tilrettelægge bevisførelsen og proceduren i landsretten efter byrettens begrundelse for afgørelsen af skyldsspørgsmålet.

4. Sagens afgørelse

Også i ankeinstansen skal nævningerne sikres afgørende indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet. Det foreslås derfor, at tiltalte kun skal kunne domfældes, hvis både mindst 6 af de 9 nævninger og mindst 2 af de 3 dommere stemmer for dette resultat. Det svarer for så vidt til de gældende regler, hvorefter en domfældelse kræver, at to tredjedele af nævningerne stemmer for dette resultat, og samtidig bevares den såkaldte dobbelte garanti, når også et flertal af dommerne skal votere for domfældelse.

Det kan diskuteres, om nævningerne har tilstrækkelig indflydelse på afgørelsen af skyldsspørgsmålet, når 2 landsdommere kan frifinde på trods af, at først 6 nævninger (og eventuelt 2 byretsdommere) i 1. instans og dernæst 9 nævninger (og eventuelt 1 landsdommer) har voteret for domfældelse. I det særlige tilfælde, hvor en landsdommer under sagen har fået forfald, og der derfor kun medvirker 2 landsdommere, jf. retsplejelovens § 214, vil endda kun én landsdommer, der voterer for frifindelse, kunne medføre dette resultat. At der kun medvirker 2 landsdommere, må dog antages at være meget sjældent forekommende og kan forebygges ved i nævningsager af længere varighed at udpege en suppleant for dommerne i medfør af § 18.

Det ville imidlertid efter Retsplejerådets opfattelse være retssikkerhedsmæssigt uacceptabelt, hvis en tiltalt i en nævningsag kunne domfældes i et tilfælde, hvor flertallet af dommerne i landsretten fandt, at den pågældendes skyld ikke var tilstrækkeligt bevist.

Et alternativ kunne være en regel svarende til den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 904, således at der skulle foretages en ny domsforhandling, hvis flertallet af dommerne voterer for frifindelse, mens mindst 9 nævninger voterer for domfældelse. Det ville imidlertid i praksis være uheldigt at skulle gennemføre en ny domsforhandling på et tidspunkt, hvor sagen allerede har været behandlet to gange under medvirken af nævninger, og hvor der ofte vil være gået så lang tid, at beviserne er blevet svækket. Hertil kommer, at det i en del sager ville være vanskeligt at overholde kravet i den europæiske menneskerettighedskonventions artikel 6 om en retfærdig rettergang inden en rimelig frist, hvis der skulle gennemføres en 3. domsforhandling under medvirken af

nævninger.

Flertallet foreslår på denne baggrund, at landsretten skal frifinde tiltalte, hvis ikke mindst 6 nævninger og mindst 2 dommere stemmer for domfældelse.

5. Adgangen til kære af landsrettens afgørelser

5.1. De gældende regler

Efter retsplejelovens § 968, stk. 3, kan kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret under behandlingen af en ankesag, af en part kun kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Procesbevillingsnævnets tilladelse gives efter samme kriterier som anketilladelse efter § 966, dvs. hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Efter § 1013 kan afgørelse om omkostninger (på mere end 40 kr.), herunder afgørelser om salær til en forsvarer, kæres, uanset at dommen ikke ankes, hvis omkostningsafgørelsen er uafhængig af sagens udfald. Det antages, at en beskikket forsvarers kære af landsrettens afgørelse om salær i en ankesag ikke kræver tilladelse, da forsvareren ikke er part i sagen, jf. Ugeskrift for Retsvæsen 1970 side 747. Tilsvarende har Højesteret i en kendelse af 5. januar 1945 (Ugeskrift for Retsvæsen 1945 side 234) antaget, at et vidne uden tilladelse kunne kære en afgørelse om vidnegodtgørelse, der var truffet af en landsret under behandlingen af en ankesag.

Landsrettens afgørelser i en kæresag kan kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 973.

5.2. Retsplejerådets overvejelser

Forslaget om, at nævningsager skal behandles i byretten i 1. instans, indebærer, at landsretten for så vidt angår straffesager altid kun skal behandle ankesager. Efter § 968 vil kære af kendelser og beslutninger, der er truffet af en landsret, derfor i alle tilfælde kun kunne ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse bortset fra afgørelser, herunder salærafgørelser, der kæres af andre end sagens parter.

Retsplejerådet finder, at der ikke er behov for at opretholde en fri adgang til kære af landsrettens afgørelser om salær til forsvarere. Salæret fastsættes ud fra en konkret vurdering af det arbejde, der har været forbundet med den pågældende sag, og landsretten, der har behandlet sagen, har de bedste forudsætninger for at foretage en sådan vurdering. Landsretterne har på dette område - som på andre områder, hvor landsretterne er den ordinære sidste instans - mulighed for gennem deres praksis i et stort antal sager at opretholde den nødvendige ensartethed med hensyn til salærfastsættelsen. Retsplejerådet foreslår derfor, at kære af kendelser og beslutninger truffet af en landsret også for så vidt angår salærafgørelser kun skal kunne ske, hvis kæren vedrører spørgsmål af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, og Procesbevillingsnævnet derfor meddeler tilladelse. Dette svarer i princippet til, hvad Retsplejerådet har foreslået i betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile sager for så vidt angår kære af landsrettens kendelser og beslutninger i civile sager.

Derimod kan der være behov for at bevare den frie kareadgang for så vidt angår andre afgørelser, der træffes af landsretten, og som retter sig mod andre end sagens parter. Der kan efter omstændighederne være tale om særdeles indgribende afgørelser, f.eks. en afgørelse om at tage et vidne, der nægter at afgive forklaring, i forvaring, jf. § 178, stk. 1 nr. 5, og de pågældende bør derfor have adgang til at få afgørelsen prøvet i 2 instanser, hvad enten afgørelsen er truffet under behandlingen af en 1. instanssag eller en ankesag. Det foreslås derfor, at landsrettens kendelser og beslutninger, der retter sig mod andre end sagens parter, fortsat skal kunne kæres til Højesteret uden Procesbevillingsnævnets tilladelse.

6. Adgangen til anke til Højesteret

Efter den gældende bestemmelse i retsplejelovens § 940 kan landsrettens dom i en nævningsag frit ankes til Højesteret. Efter forslaget om, at nævningsager skal behandles i byretten i 1. instans med adgang til en fuldstændig

ankeprøvelse i landsretten, er der ikke nogen begrundelse for at opretholde en sådan fri ankeadgang. Det foreslås derfor, at anke af landsrettens dom i en nævningsesag som i alle andre straffesager kun skal kunne ske, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, og Procesbevillingsnævnet derfor meddeler 3. instansbevilling.

7. Reglerne om genoptagelse

7.1. De gældende regler

Efter retsplejelovens §§ 976 og 977 kan Den Særlige Klageret træffe afgørelse om, at en straffesag, der er endeligt afgjort ved landsret eller ved Højesteret, skal genoptages.

Genoptagelse kan efter § 976 ske efter anmodning fra rigsadvokaten, hvis tiltalte efter dommen har aflagt tilståelse, eller der efter dommen er fremkommet nye beviser, og det derfor må antages, at tiltalte er skyldig (§ 976, stk. 1, nr. 1). Genoptagelse kan endvidere ske, hvis der under sagen har været anvendt falske dokumenter eller været afgivet falske vidneforklaringer, eller tiltalte eller nogen, der i medfør af sit embede eller offentligt hverv har deltaget i sagens behandling, har begået en strafbar handling for at påvirke sagens udfald, og der er grund til at antage, at dette har bevirket eller medvirket til, at tiltalte har undgået domfældelse (§ 976, stk. 1, nr. 2).

Efter § 977 kan genoptagelse efter anmodning fra domfældte, hvis der er tilvejebragt nye oplysninger, og det skønnes antageligt, at disse, hvis de havde foreligget under sagen, kunne have medført frifindelse eller anvendelse af en væsentligt mildere straf febestemmelse (§ 977, stk. 1, nr. 1). Genoptagelse kan endvidere ske, hvis der er anvendt falske dokumenter eller afgivet falske vidneforklaringer, eller nogen, der i medfør af sit embede eller offentligt hverv har deltaget i behandlingen af sagen, har begået en strafbar handling for at påvirke sagens udfald, og det skønnes antageligt, at dette kan have bevirket eller medvirket til domfældelsen (§ 977, stk. 1, nr. 2). Endelig kan genoptagelse ske, hvis der i øvrigt foreligger særlige omstændigheder, der gør det overvejende sandsynligt, at de foreliggende bevisligheder ikke har været rigtigt bedømt (§ 977, stk. 1, nr. 3)

Hvis Den Særlige Klageret bestemmer, at sagen skal genoptages, skal en ny domsforhandling finde sted ved den landsret, der tidligere har dømt i sagen, jf. § 983. Hvis domfældte er død, skal Klageretten dog i stedet, hvis den ikke forkaster anmodningen om genoptagelse, ophæve den afsagte dom, jf. § 982.

Den nye domsforhandling foregår efter de regler, der i øvrigt gælder for domsforhandling ved landsretten. Hvis der er tale om en nævningsesag, skal nævninger også medvirke under den nye domsforhandling. Landsrettens dom i den genoptagne sag kan ankes efter samme regler som andre domme, der er afsagt af en landsret. Hvis der er tale om en sag, der har været behandlet som nævningsesag i landsretten, kan dommen således frit ankes til Højesteret, mens landsrettens dom i en genoptaget sag, der har været behandlet af landsretten som ankeinstans, kun kan ankes til Højesteret, hvis Procesbevillingsnævnet meddeler 3. instansbevilling.

I forbindelse med den nye domsforhandling opstår det spørgsmål, om sagen skal behandles efter de regler, der var gældende, da sagen blev afgjort, eller efter de regler, der gælder på tidspunktet for den nye domsforhandling.

7.2. Retsplejerådets overvejelser

Retsplejerådet finder, at de foreslåede nye regler om behandling af nævningsesager også bør finde anvendelse i sager, der er afgjort, inden reglerne er trådt i kraft, men som genoptages efter dette tidspunkt. Det ville være uhensigtsmæssigt, hvis en nævningsesag, der genoptages f.eks. 10 år efter dommen, skulle behandles efter regler om bl.a. spørgsmålsstilling, som ikke har været i brug i en årrække. De nye regler om behandlingen af nævningsesager indebærer, at der ikke længere vil være fri ankeadgang til Højesteret i nævningsesager, der genoptages.

Retsplejerådet forudsætter, at der ikke kan ske genoptagelse af sager, der er afgjort i byretten, uden at sagen er blevet anket. I sådanne tilfælde må parterne være henvist til at søge om tilladelse til anke efter ankefristens udløb.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 9 - Straffesager, der behandles ved Sø- og Handelsretten

1. De gældende regler

Efter retsplejelovens § 9, stk. 3, nr. 2, behandler Sø- og Handelsretten straffesager, der hører under Sø- og Handelsrettens område, jf. § 9, stk. 2 (København, Frederiksberg, Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndbyerne, Tåstrup, Tårnby og Hørsholm retskredse), og hvor fagkundskab til søforhold skønnes at være af betydning.

Efter § 9, stk. 3, nr. 6, behandler Sø- og Handelsretten endvidere sager, der ved særlig lovbestemmelse er henlagt til denne ret. Efter markedsføringslovens § 14, stk. 2, behandles offentlige straffesager om overtrædelse af denne lov således af Sø- og Handelsretten, medmindre nærmere kendskab til markedsføringsforhold skønnes at være af uvæsentlig betydning for sagens afgørelse.

Efter kapitel 80 og 81 behandles straffesager ved Sø- og Handelsretten efter samme regler som ved byret. Dog medvirker domsmænd ikke i sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten, jf. § 686, stk. 3, nr. 2. Derimod skal retten under domsforhandlingen og pådømmelsen tiltrædes af 2 sagkyndige, jf. § 9 a, stk. 3. I sager om overtrædelse af markedsføringsloven skal der tilkaldes 4 sagkyndige, jf. § 9 a, stk. 7. Tilkaldelse af sagkyndige er dog ikke nødvendige i sager, der behandles som tilståelsessager efter § 925 eller § 935 stk. 1, eller i sager, der afgøres efter § 934, stk. 1 (udeblivelsesdomme), § 936 (bødevedtagelse) eller § 937 (advarsel).

Efter kapitel 84 kan domme i straffesager afsagt af Sø- og Handelsretten ankes til Højesteret efter reglerne i kapitel 82 om anke af domme, afsagt af landsretterne i 1. instans. Dog finder reglerne om ankebegrænsning i § 962, stk. 2-5, også anvendelse ved anke af Sø- og Handelsrettens domme. Tiltalte kan således kun med Procesbevillingsnævnets tilladelse anke domme, hvor tiltalte var udeblevet, eller hvor straffen ikke overstiger 20 dagbøder eller en bøde på 3000 kr. For så vidt angår ankegrundene gælder samme regler som ved anke af en dom, der er afsagt af landsretten som ankeinstans, jf. § 966, stk. 4. Højesteret kan således heller ikke ved anke af en dom, der er afsagt af Sø- og Handelsretten, tage stilling til bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld.

Sø- og Handelsretten har oplyst, at der i årene 1992-96 blev anlagt i alt 19 søstraffesager og 37 markedsføringsstraffesager ved retten.

2. Retsplejerådets overvejelser

Hensynet til, at skyldspørgsmålet i alle sager bør kunne behandles i 2 instanser, taler for, at der også i de straffesager, der efter de gældende regler behandles af Sø- og Handelsretten i 1. instans, bør være adgang til en fuldstændig prøvelse i ankeinstansen. En mulighed ville være, at også disse sager blev behandlet ved byret i 1. instans. Anke ville så kunne ske til landsretten, eller eventuelt til Sø- og Handelsretten. I Retsplejerådets betænkning om instansordningen i civile retssager (betænkning nr. 1348/1997) har et flertal af Retsplejerådets medlemmer foreslået, at Sø- og Handelsretten gøres til ankeinstans for civile sø- og handelssager, der behandles ved byret i 1. instans.

Baggrunden for, at visse straffesager, herunder navnlig markedsføringsstraffesagerne, skal behandles af Sø- og Handelsretten, er imidlertid, at denne ret besidder en særlig sagkundskab på området, herunder i kraft af at retten under domsforhandlingen tiltrædes af sagkyndige. En tilsvarende sagkundskab ville næppe kunne opnås ved behandling ved byret. Hertil kommer, at markedsføringsstraffesagerne som regel ikke indeholder væsentlige bevisspørgsmål, men fortrinsvis vedrører fortolkning af markedsføringsloven. Disse fortolkningsspørgsmål vil også efter de gældende regler kunne prøves i to instanser, idet Højesteret som ankeinstans kan tage stilling hertil. Behovet for en prøvelse af skyldspørgsmålet i to instanser er derfor næppe så stort som i andre sager.

Retsplejerådet finder ikke på nuværende tidspunkt at burde foreslå en ændring af de gældende regler om behandling af straffesager ved Sø- og Handelsretten. Spørgsmålet om en ændring af disse regler bør bl.a. afhænge af de overvejelser om Sø- og Handelsrettens rolle, der sker på baggrund af Retsplejerådets betænkning om instansordningen i civile retssager samt i forbindelse med den generelle reform af den civile retspleje, som Justitsministeriet anmoder Retsplejerådet om at overveje.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 10 - Systematikken i retsplejelovens regler om behandling af straffesager

1. Systematikken i de gældende regler

Reglerne om tiltale og domsforhandling i sager, der behandles ved landsret i 1. instans (nævningesager), findes i retsplejelovens kapitel 77 og 78.

I kapitel 80 findes reglerne for tiltale og domsforhandling ved byret og Sø- og Handelsretten i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte eller om anvendelse af straffelovens §§ 68, 69, 70 eller 73 (dom til anbringelse i hospital for sindslidende, dom til psykiatrisk behandling, forvaring m.v.). I kapitel 80 henvises imidlertid i vidt omfang til reglerne for behandling af nævningsager, som således også finder anvendelse ved behandlingen af straffesager ved byret. I kapitel 81 er fastsat en række særlige regler for tiltale og domsforhandling ved byret og Sø- og Handelsretten i sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte. Efter § 939 gælder reglerne i kapitel 80 også for sager, der behandles efter kapitel 81, hvis ikke andet er bestemt i kapitel 81 eller følger af forholdets natur.

Reglerne om anke af domme, der er afsagt af landsretten som 1. instans (nævningesager), findes i kapitel 82. I kapitel 83 findes reglerne om anke af domme, afsagt af byretterne. Også for så vidt angår ankesager henviser reglerne for anke af byretsdomme i vidt omfang til reglerne for anke af domme i nævningsager. Efter kapitel 84 finder reglerne i kapitel 82 (anke af nævningsager) med enkelte undtagelser også anvendelse ved anke af domme, afsagt af Sø- og Handelsretten.

2. Retsplejerådets overvejelser

I praksis er det den altovervejende hovedregel, at straffesager behandles ved byret i 1. instans. Det er derfor allerede efter de gældende regler uhensigtsmæssigt, at reglerne i retsplejeloven er bygget op, således at hovedparten af reglerne om tiltale og om domsforhandling findes i de kapitler, der vedrører behandling af nævningsager ved landsretten, og at der i kapitlerne om behandling af byretssager i vidt omfang henvises til reglerne om behandling af nævningsager. Under alle omstændigheder må systematikken ændres, hvis forslaget om nævningebehandling ved byretterne som 1. instans gennemføres.

Retsplejerådet foreslår derfor, at der i kapitel 77 og 78 fastsættes fælles regler for tiltale og domsforhandling i 1. instans. Disse regler skal så suppleres af særlige bestemmelser i kapitel 79 om behandlingen af nævningsager og særlige regler i kapitel 80 om sager, der behandles uden medvirken af domsmænd. Reglerne i kapitel 80 skal svare til de nugældende regler i kapitel 81 (sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde eller hæfte).

Efter de nugældende regler er det sanktionspåstanden, der er afgørende for, om en straffesag skal behandles efter kapitel 80 eller 81. Sager, hvor der er påstand om højere straf end bøde eller hæfte, behandles således efter reglerne i kapitel 80, mens sager med påstand om bøde eller hæfte behandles efter kapitel 81. Sanktionspåstanden er også afgørende for, om sagen skal behandles under medvirken af domsmænd, men kriteriet er et andet. Efter § 686, stk. 2, medvirker domsmænd således i sager, hvor der er påstand om højere straf end bøde (eller som i øvrigt skønnes at

være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse). Sager, hvor der er påstand om hæftestraf, behandles derfor efter kapitel 81, men under medvirken af domsmænd.

Retsplejerådet finder, at alle sager, hvori der medvirker domsmænd, skal behandles efter samme processuelle regler. Dette vil medføre en betydelig forenkling af systematikken i reglerne. Det vil derimod ikke medføre væsentlige praktiske ændringer i behandlingen af sagerne, idet en stor del af reglerne i kapitel 81 er begrænset til at gælde for sager, hvor der ikke bliver spørgsmål om højere straf end bøde. Dette gælder således § 931 (bødeforlæg), § 934 (udeblivelsesdomme og adgang til at møde ved fuldmagt) og § 936 (bødevedtagelse).

Endelig foreslår Retsplejerådet, at de nugældende regler i § 925 om tilståelsessager og § 931 om bødeforlæg flyttes til et særligt kapitel 76 om tilståelsessager. Sager, der behandles efter § 925 eller § 931, afgøres uden udfærdigelse af anklageskrift og uden domsforhandling og hører derfor ikke systematisk hjemme i de øvrige kapitler.

For så vidt angår ankesager foreslår Retsplejerådet tilsvarende, at systematikken ændres, så reglerne findes i det kapitel, der anvendes oftest i praksis. Reglerne om anke af domme, afsagt af en byret, foreslås derfor fastsat i kapitel 81, mens der i kapitel 82 fastsættes særlige regler for anke fra landsret til Højesteret.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Kapitel 11 - Udkast til lov om ændring af retsplejeloven m.v. med bemærkninger (Flertallets forslag)

1. Lovudkast

§ 1

I lov om rettens pleje, jf. lovbekendtgørelse nr. 752 af 15. august 1996, som ændret senest ved, foretages følgende ændringer:

1. I § 6, stk. 2, 1. pkt, ændres "12" til: "9".

2. I § 12 indsættes som stk. 2 og 3:

"Stk. 2. Landet inddeles endvidere i 15 nævningeretskredse, som har tingsteder ved Københavns Byret og ved retterne i [Roskilde], Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Viborg, Ålborg, Århus, Esbjerg, Kolding og Sønderborg. Disse byretter benævnes nævningebyretter.

Stk. 3. Justitsministeren fastsætter områderne for nævningeretskredsene og udsender en fortegnelse herover med angivelse af området for hver af kredsene."

3. § 18 affattes således:

"§ 18. Straffesager ved byretten behandles af én dommer, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. I straffesager, hvor domsmænd medvirker, jf. § 686, stk. 2, tiltrædes byretten af 2 domsmænd. Dommeren er retsformand.

Stk. 3. I nævningsager ved byretten sammensættes retten af 2 dommere og 6 nævninger. Såfremt byretten er en af de i § 17, stk. 1 eller 4, nævnte retter, beskikkes en yderligere dommer efter § 45. Som retsformand fungerer den efter embedsalder ældste dommer, medmindre dommerne aftaler andet. Uden for domsforhandlingen kan en enkelt dommer handle på rettens vegne.

Stk. 4. Antages domsforhandlingen i en straffesag at ville blive af længere varighed, kan rettens formand bestemme, at suppleanter for dommeren eller dommerne og, hvor disse medvirker, domsmændene eller nævningerne skal overvære forhandlingen. For så vidt angår de i § 15, stk. 1-5, og § 16 a, stk. 1, nævnte retter træffes bestemmelsen herom af rettens præsident eller den administrerende dommer, efter indstilling fra rettens formand. Suppleanterne deltager ikke i rettens rådslagninger og afstemninger, men kan efter retsformandens bestemmelse overvære disse. I øvrigt finder reglerne om nævninger og domsmænd tilsvarende anvendelse på suppleanter for disse. Suppleanten til træder retten, såfremt en af dommerne, nævningerne eller domsmændene bliver forhindret i at medvirke ved sagens behandling og pådømmelse."

4. § 40 ophæves.

5. § 60, stk. 1, nr. 5, affattes således:

"5) har deltaget i sagens behandling i den underordnede instans som dommer eller, hvis det er en straffesag, som nævning eller domsmand, eller"

6. I § 60 indsættes som nr. 6:

"6) har deltaget som dommer, domsmand eller nævning under den tidligere domsforhandling i en straffesag, der er hjemvist efter § 909 eller genoptaget efter § 976 eller § 977."

7. I § 60, stk. 2, 2. pkt., ændres "§ 925 eller § 925 a" til: "§ 831".

8. § 68 affattes således:

"§ 68. For hver nævningeretskreds, jf. § 12, stk. 2, vælges for et tidsrum af 4 år regnet fra en 1. januar et antal personer, der må anses egnede til at virke som nævninger eller domsmænd. Listerne over disse personer benævnes grundlister. Ved lodtrækning blandt de på grundlisterne opførte personer dannes byretternes domsmandsliste og landsrettens nævninge- og domsmandsliste. Domsmandslisterne for de byretter, der er beliggende i en nævningeretskreds, udgør tilsammen byretsnævningelisterne for den pågældende nævningeretskreds. Rækkefølgen af de personer, der opføres på nævningebyretslisten, fastsættes ved lodtrækning."

9. § 81, stk. 1, ophæves og i stedet indsættes:

"Anklagemyndigheden og tiltalte har i forbindelse med en nævningsesags behandling i byretten ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 1 nævning eller, i sager angående politiske overtrædelser, 2 nævninger, medmindre de helt eller delvist har givet afkald på deres udskydningsret.

Stk. 2. I forbindelse med en nævningsesags behandling i landsretten har anklagemyndigheden og tiltalte ret til uden angivelse af grund hver at udskyde 2 eller, i sager angående

de politiske overtrædelser, 3 nævninger, medmindre de helt eller delvist har givet afkald på deres udskydningsret."

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 3 og 4.

10. Efter § 86 indsættes:

"§ 86 a. Inden nævningen deltager i behandlingen af en sag, forelægger retsformanden nævningen en erklæring til underskrift, hvori den pågældende på ære og samvittighed lover som nævning opmærksomt at følge forhandlingerne i retten og dømme således, som den pågældende finder rigtigt efter loven og beviserne i sagen.

Stk. 2. Retsformanden spørger endvidere nævningerne, om der foreligger nogen omstændighed, som er til hinder for, at de medvirker i sagen, jf. § 66, stk. 2.

§ 86 b. Nævninger deltager i afgørelsen af skyldspørgsmålet, jf. § 884, og i fastsættelsen af sanktionen, jf. § 887, men deltager ikke i andre retshandlinger eller afgørelser under sagen."

11. I § 90 ændres "§§ 83-87" til: "§§ 83-86 a og § 87".

12. § 91, stk. 1, ophæves.

Stk. 2 og 3 bliver herefter stk. 1 og 2.

13. I § 101 indsættes efter "landsretterne": "og udførelsen af sager, der behandles ved byretterne under medvirken af nævninger".

14. I § 103, stk. 2, indsættes efter "landsretten": "og af sager, der behandles ved byretterne under medvirken af nævninger".

15. I § 103 indsættes som stk. 5:

"Stk. 5. Statsadvokaten kan bemyndige andre til at virke som anklager i en sag, der behandles ved byretten under

medvirken af nævninger".

16. I § 105, stk. 1, ændres "eller landsretten" til: ", landsretten eller byretten", og efter "§ 103, stk. 3" indsættes: "og 5".

17. I § 214, stk. 3, indsættes efter 1. pkt.:

"Såfremt en nævning i en nævnings sag ved byret får forfald eller af andre grunde må fratræde, efter at domsforhandlingen er begyndt, kan forhandlingen fortsætte, såfremt dog højst én nævning mangler."

18. I § 218, stk. 1, indsættes efter 2. pkt.:

"I straffesager, der behandles under medvirken af nævninger, skal dommen indeholde oplysninger om de forskellige meninger under afstemningen om skyldsspørgsmålet vedrørende såvel resultatet som begrundelse med angivelse af, hvor mange henholdsvis dommere og nævninger der har stemt for hvert enkelt resultat og hver anført begrundelse, men uden angivelse af de pågældende dommers og nævnings navne."

19. § 686 affattes således:

"§ 686. Straffesager behandles i 1. instans ved byretterne eller Sø- og Handelsretten.

Stk. 2. Doms mænd medvirker, medmindre andet er fastsat ved lov, i sager, hvor der bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse.

Stk. 3. Doms mænd medvirker ikke i

- 1) sager, der behandles efter reglerne i § 831,
- 2) sager, som behandles ved Sø- og Handelsretten eller ved søret, og
- 3) de i straffelovens § 60, stk. 1, nr. 3, og § 66, stk. 4, nævnte sager vedrørende betinget dømte.

Stk. 4. Nævninger medvirker i

- 1) sager, hvor der bliver spørgsmål om straf af fængsel i 4 år eller derover, for så vidt dette ikke er en følge af, at der bliver spørgsmål om fastsættelse af en fællesstraf efter reglerne i straffelovens § 40, stk. 1, og § 61,
- 2) sager, hvor der bliver spørgsmål om dom til anbringelse i institution i medfør af straffelovens § 68 eller dom til forvaring, jf. straffelovens § 70, og
- 3) sager vedrørende politiske lovovertrædelser.

Stk. 5. Nævninger medvirker ikke i

- 1) sager vedrørende overtrædelse af straffelovens §§ 172, 173, 286 eller 289, medmindre sagen omfatter andre lovovertrædelser, der efter stk. 4 skal pådømmes under medvirken af nævninger, og
- 2) de i stk. 4, nr. 1, nævnte sager, som fremmes efter § 831.

Stk. 6. Tiltalte kan beslutte, at en sag, der efter stk. 4 skal behandles under medvirken af nævninger, i stedet skal behandles under medvirken af doms mænd. Tiltaltes beslutning skal træffes senest 14 dage, efter at anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Retten kan efter anmodning fra anklagemyndigheden eller tiltalte forlænge fristen. Såfremt tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, skal der, inden beslutningen træffes, være beskikket den pågældende en forsvarer, og denne skal have haft lejlighed til at sætte sig ind i sagen og drøfte den med tiltalte. Tiltaltes beslutning om, at sagen skal behandles under medvirken af doms mænd, skal træffes i et retsmøde eller meddeles retten skriftligt, og det skal af meddelelsen fremgå, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer. Når tiltaltes afkald på nævningebehandling er meddelt retten, kan det ikke længere tilbagekaldes. En sådan beslutning har også virkning for sagens behandling under anke."

20. § 687 og § 688 ophæves.

21. I § 689, stk. 1 og 2, affattes således:

"Ved landsretterne behandles afgørelser i anledning af anke eller kære af byretternes domme, kendelser og beslutninger.

Stk. 2. Domsmand medvirker i

1) sager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af domsmænd,

2) sager, hvor der for landsretten bliver spørgsmål om højere straf end bøde, eller som i øvrigt skønnes at være af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse, og

3) sager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld."

22. I § 689 indsættes som stk. 4:

"Stk. 4. Nævninger medvirker i sager, hvor byrettens afgørelse er truffet under medvirken af nævninger, og hvor anken omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld."

23. I § 690 indsættes som stk. 2:

"Stk. 2. Nævninger og domsmænd medvirker ikke ved Højesterets behandling af straffesager, jf. § 2 a."

24. § 691 affattes således:

"§ 691. Retten påser af egen drift, om den har saglig kompetence til at behandle sagen, og om domsmænd eller nævninger skal medvirke ved sagens behandling. Er domsforhandling under medvirken af domsmænd eller nævninger begyndt, kan retten, selv om sagen burde have været behandlet uden disses medvirken, bestemme, at domsmænd eller nævninger fortsat skal medvirke.

Stk. 2. Afgørelser, hvorved en anmodning om medvirken af domsmænd, nævninger eller sagkyndige afslås, kan kæres."

25. I § 694, stk. 3, 1. pkt., ændres "§ 925" til: "§ 831".

26. § 700, 2. pkt., ophæves.

27. Efter § 701 indsættes:

"701 a. Sager, der behandles ved byret under medvirken af nævninger, behandles ved nævningebyretten i den nævningeretskreds, hvor sagen har værneting efter reglerne i §§ 696-701."

28. § 705, stk. 2, 1. pkt., affattes således:

"Forenes sager, der hører under Sø- og Handelsretten eller under søret, med sager, der behandles under medvirken af nævninger, indbringes sagen for vedkommende nævningebyret."

29. I § 707, stk. 1, 2. pkt., ændres "§ 705, sidste pkt." til: "§ 705, stk. 2".

30. § 707, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Beslutningen tages af den ret, for hvilken sagerne henstår, eller af landsretten, hvis spørgsmålet er om forening af sager, som forfølges ved forskellige byretter under samme landsretskreds, og der ikke er enighed. Forfølges sagerne ellers ved forskellige retter, og er der ikke enighed, afgøres spørgsmålet af Højesteret."

31. § 719, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Statsadvokaten påtaler

1) sager, der behandles ved byret under medvirken af nævninger,

2) ankesager ved landsret, og

3) sager om overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 og 13, §§ 127- 129 a, § 132 a, § 136, stk. 2, § 137, stk. 2, § 140, § 141, kapitel 16, § 158, § 160, § 180, § 183, stk. 1 og 2, § 183 a, § 186, stk. 1, § 187, stk. 1, §§ 237-240, § 261, stk. 2, § 266 a og § 266 b."

32. § 735 affattes således:

"§ 735. Forsvareren beskikkes ved byret, bortset fra de i § 15 og § 16 a nævnte retter, af dommeren. Ved de i § 16 a nævnte retter meddeles beskikkelsen af den administrerende dommer. Ved de øvrige retter, herunder de i § 15 nævnte retter, meddeles beskikkelsen af rettens præsident. Sagerne bør så vidt muligt fordeles mellem de antagne forsvarere efter omgang. Ønsker sigtede en bestemt person beskikket og oplyser, at denne er villig, bør den pågældende i reglen beskikkes uden hensyn til den regelmæssige omgang, forudsat at beskikkelsen ikke er udelukket efter § 734.

Stk. 2. Landsrettens præsident kan beskikke den advokat til forsvarer, der som beskikket forsvarer har udført sagen i 1. instans, såfremt den pågældende har møderet for landsret."

33. Kapitel 76 og 77 affattes således:

"Kapitel 76 Tilståelsessager

§ 831. Afgiver sigtede i et retsmøde efter § 694, stk. 3, en uforbeholden tilståelse i en sag, hvor lægdommere ellers skulle have medvirket, kan sagen straks fremmes til dom, uden at der udarbejdes anklageskrift, hvis

1) tilståelsens rigtighed bestyrkes ved de i øvrigt foreliggende oplysninger,

2) sigtede og anklageren giver samtykke,

3) retten ikke finder det betænkeligt at afgøre sagen uden domsforhandling, og

4) der ikke bliver spørgsmål om anvendelse af straffelovens §§ 68, 69, 70 eller 73.

Stk. 2. Inden der afsiges dom, skal sigtede gøres bekendt med det forhold, tiltalen angår, og have lejlighed til at udtale sig. Er der behov for at skaffe yderligere oplysninger i sagen, sker dette efter reglerne i kapitel 67 og 68, og sigtede skal have lejlighed til at udtale sig om disse oplysninger.

Stk. 3. Er sigtede anholdt eller varetægtsfængslet under retsmødet, skal den forsvarer, der er beskikket efter § 731, stk. 1, litra a, have lejlighed til at gøre sig bekendt med sagen, drøfte den med sigtede og udtale sig over for retten, inden sigtede giver samtykke efter stk. 1, nr. 2. Forsvareren skal være til stede i retten, når sigtede giver sit samtykke.

Stk. 4. Er sigtede ikke anholdt eller varetægtsfængslet under retsmødet, skal sigtede tilbydes at få beskikket en forsvarer, inden sigtede giver samtykke efter stk. 1, nr. 2. Beskikkes efter sigtedes ønske en forsvarer, finder stk. 3 tilsvarende anvendelse.

Stk. 5. Afsigelse og forkyndelse af dom sker efter de regler, som gælder for andre domme, der afsiges i 1. instans.

Stk. 6. En sag, der er omfattet af § 684, stk. 1, nr. 2 eller 3, kan ikke behandles som tilståelsessag.

Stk. 7. Oplysning om det forhold, den pågældende tiltales for, og om, at sigtede og anklagemyndigheden har samtykket i, at sagen fremmes som tilståelsessag, skal tilføres retsbogen. Såfremt sigtede ikke ønsker at få beskikket en forsvarer, jf. stk. 4, skal dette også tilføres retsbogen.

§ 832. Anklagemyndigheden kan i sager om lovovertrædelser, der ikke skønnes at ville medføre højere straf end bøde, i et bødeforelæg tilkendegive sigtede, at sagen kan afgøres uden retssag, hvis sigtede erklærer sig skyldig i

overtrædelsen og erklærer sig rede til inden for en nærmere angiven frist at betale en i bødeforelægget angivet bøde. Fristen kan efter anmodning forlænges af anklagemyndigheden.

Stk. 2. § 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, om krav til indholdet af et anklageskrift finder tilsvarende anvendelse på bødeforelæg.

Stk. 3. Vedtager sigtede bøden, bortfalder videre forfølgning, jf. dog § 724, stk. 2. Vedtagelsen har samme gentagelsesvirkning som en dom.

Stk. 4. Justitsministeren kan fastsætte regler om, at bødeforelæg ved nærmere angivne overtrædelser af færdselsloven kan gives af en polititjenestemand i umiddelbar forbindelse med lovovertrædelsen, hvis overtrædelsen kan afgøres efter faste bødesatser med en bøde på ikke over 1.000 kr. Reglerne i stk. 2 og 3 finder tilsvarende anvendelse. Lovovertrædelsen kan dog i bødeforelægget betegnes kortfattet.

Stk. 5. Justitsministeren fastsætter regler om konfiskation efter tilsvarende regler som i stk. 1 og 2. § 724, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Kapitel 77 Tiltale og forberedelse af domsforhandling i 1. instans

§ 833. Tiltale rejses og forberedelse af domsforhandlingen sker efter reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningsager eller i kapitel 80 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

§ 834. Anklagemyndigheden rejser tiltale ved et anklageskrift, som skal indeholde

- 1) navnet på den ret, hvor sagen anlægges,
- 2) tiltaltes navn, adresse og personnummer samt
- 3) oplysning om det forhold, der rejses tiltale for.

Stk. 2. Oplysning efter stk. 1, nr. 3, skal omfatte

- 1) den regel, der påstås overtrådt,
- 2) forbrydelsens navn efter reglen,
- 3) straffehjemlen,
- 4) en kort beskrivelse af det forhold, der rejses tiltale for, med sådan angivelse af tid, sted, genstand og udførelsesmåde samt andre nærmere omstændigheder, som er nødvendige for en tilstrækkelig og tydelig beskrivelse, og
- 5) strafforhøjelses- eller strafnedsættelsesgrunde, der vil blive påberåbt.

Stk. 3. Alternativ eller subsidiær tiltale er tilladt.

Stk. 4. Anklageskriftet må ikke indeholde en fortegnelse over beviser, der agtes ført, eller en redegørelse for retsspørgsmål.

§ 835. Anklageskriftet indleveres til retten. Ved indleveringen er sagen indledt ved retten.

Stk. 2. Anklagemyndigheden forkynder en genpart af anklageskriftet for tiltalte, eventuelt i forbindelse med forkyndelse af indkaldelse, jf. § 843, stk. 2. Sker forkyndelse af anklageskriftet ikke straks, sendes der ved anbefalet brev tiltalte en genpart af anklageskriftet.

§ 836. Vil anklagemyndigheden inden domsforhandlingen enten udvide tiltalen til andre strafbare forhold end de i

anklageskriftet nævnte eller berigtige angivelser i anklageskriftet, må dette ske ved indlevering og forkyndelse af yderligere eller nyt anklageskrift.

Stk. 2. Under domsforhandlingen kan tiltalen udvides til andre strafbare forhold med rettens samtykke, hvis tiltalte samtykker, eller det forhold, der er spørgsmål om at inddrage, er begået under selve domsforhandlingen. Udvidelsen sker efter rettens bestemmelse ved tilføjelse på anklageskriftet eller tilførsel i retsbogen. Det samme gælder om berigtigelser, som anklageren under domsforhandlingen foretager i anklageskriftet.

Stk. 3. Hvis tiltalte ikke samtykker i udvidelse af tiltalen, må der rejses ny sag mod den pågældende.

§ 837. Samtidig med indlevering af anklageskrift eller snarest muligt derefter skal anklagemyndigheden til retten indlevere

- 1) en udskrift af de i sagen foretagne retslige undersøgelses- og bevishandlinger,
- 2) sagens øvrige dokumenter og andre synlige bevismidler og
- 3) en fortegnelse over de beviser, anklagemyndigheden agter at føre.

Stk. 2. Bevisfortegnelsen skal indeholde oplysning om, hvad der agtes godtgjort med de enkelte beviser. Vidner og syns- og skønsmænd skal angives ved navn og adresse. Det skal endvidere i bevisfortegnelsen angives, om de nævnte vidner og syns- og skønsmænd agtes afhørt under domsforhandlingen, eller om allerede afgivne forklaringer agtes benyttet.

Stk. 3. Ønskes syns- og skønsmænd udmeldt, fremsættes anmodning herom til retten.

§ 838. En genpart af bevisfortegnelsen sendes af anklagemyndigheden uden ophold til forsvareren sammen med en udskrift af de i sagen foretagne undersøgelses- og bevishandlinger. I øvrigt gøres sagens dokumenter og andre synlige bevismidler så vidt muligt tilgængelige på hensigtsmæssig og betryggende måde, og forsvareren underrettes herom.

Stk. 2. Anklagemyndigheden kan give forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl til den tiltalte, hvis anklagemyndigheden under domsforhandlingen agter at fremsætte anmodning om, at retten bestemmer, at denne oplysning ikke må meddeles tiltalte, jf. § 853, stk. 3. Forsvareren kan indbringe afgørelsen for retten.

§ 839. Inden udløbet af en af anklagemyndigheden på anklageskriftet anført frist skal forsvareren til retten og til anklagemyndigheden indlevere

- 1) dokumenter og andre synlige bevismidler, som forsvareren agter at anvende, samt
- 2) en fortegnelse over de beviser, forsvareren agter at føre.

Stk. 2. Retten kan efter anmodning forlænge fristen.

Stk. 3. § 837, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Hvis forsvareren vil anmode om, at et bevis, som er anført i anklagemyndighedens bevisfortegnelse, skaffes på anden måde, indgives skriftlig anmodning herom til retten. Genpart af anmodningen sendes til anklagemyndigheden.

Stk. 5. Det samme gælder, hvis forsvareren vil anmode om, at sagen flyttes efter § 702 eller § 703.

Stk. 6. Hvis forsvareren mener, at sagen, som den er anlagt, ikke kan behandles, eller at anklagemyndigheden har overset en omstændighed, som ikke vedrører beviserne i sagen, og som indebærer, at tiltalte ikke kan dømmes, bør forsvareren straks gøre anklagemyndigheden opmærksom herpå.

§ 840. Hvis anklagemyndigheden vil modsætte sig en anmodning fra forsvareren efter § 839, stk. 4 eller 5, skal anklagemyndigheden uden ophold forelægge spørgsmålet for retten. Inden retten træffer afgørelse, skal

anklagemyndigheden og forsvareren så vidt muligt have lejlighed til at udtale sig mundtligt eller skriftligt.

Stk. 2. Hvis forsvareren vil modsætte sig en vidneførsel, som agtes foretaget af anklagemyndigheden, finder stk. 1 tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Retten træffer efter anmodning fra anklagemyndigheden eller forsvareren bestemmelse om, ved hvilken byret der skal foretages enkelte retshandlinger med henblik på at optage bevis til brug under domsforhandlingen.

Stk. 4. Retten kan også efter anmodning træffe bestemmelse om, hvorvidt en tiltalt, der er varetægtsfængslet, skal bringes til et retsmøde i en anden retskreds end den, hvor den tiltalte er anbragt, og om beskikkelse af en forsvarer under et retsmøde uden for vedkommende ret.

§ 841. Ønsker nogen af parterne at gøre brug af andre beviser end dem, der er anført i vedkommende parts bevisfortegnelse, eller vil parten frafalde at føre nogen af disse beviser, eller ønsker parten et bevis optaget på anden måde end opgivet i bevisfortegnelsen, skal der snarest muligt gives skriftlig meddelelse til retten og til modparten. §§ 837-840 finder tilsvarende anvendelse.

§ 842. Ønskes vidner eller syns- og skøns mænd afhørt inden domsforhandlingen, skal anklagemyndigheden indgive anmodning herom til retten. Er der fare for, at et bevis ikke vil kunne optages, hvis dette skal afvente iagttagelse af reglerne i §§ 837-841, indgiver anklagemyndigheden uden yderligere forberedende skridt, end omstændighederne tillader, anmodning til retten. Under samme betingelse kan forsvareren anmode om bevishandlinger umiddelbart til retten, der afgør, om betingelsen er opfyldt. Ønskes et vidne eller en syns- og skønsmænd afhørt ved en anden ret end den, der behandler sagen, indgives anmodningen til den ret, hvor afhøringen ønskes foretaget. Der skal i så fald snarest muligt ske underretning af den ret, hvor sagen behandles.

Stk. 2. Bevisoptagelse efter stk. 1 sker efter reglerne i kapitel 67 og 68. De nødvendige udskrifter af retsbogen om bevisoptagelsen sendes snarest muligt til anklagemyndigheden og forsvareren.

§ 843. Retten giver anklagemyndigheden meddelelse om tidspunktet for domsforhandlingen samt underretter anklagemyndigheden og tiltalte om eventuel forsvarerbeskikkelse. Underretningen til tiltalte kan eventuelt gives gennem anklagemyndigheden i forbindelse med forkyndelse af indkaldelse.

Stk. 2. Anklagemyndigheden sørger for, at en indkaldelse med oplysning om tid og sted for domsforhandlingen forkyndes for tiltalte med mindst 1 uges varsel. Retten kan dog fastsætte et kortere varsel. Genpart af indkaldelse og anklageskrift sendes samtidig til forsvareren.

Stk. 3. Er tiltalte frihedsberøvet, sørger anklagemyndigheden for, at tiltalte bringes til retten.

Stk. 4. Vidner og syns- og skøns mænd, som skal afhøres under domsforhandlingen, indkaldes i tide af anklagemyndigheden. Er noget vidne frihedsberøvet, sørger anklagemyndigheden for, at den pågældende bringes til retten.

§ 844. Retten kan på et hvilket som helst tidspunkt inden domsforhandlingen af egen drift eller efter anmodning ved kendelse beslutte at afvise sagen helt eller delvist, hvis et forhold

- 1) på grund af fejl må afvises under domsforhandlingen,
- 2) ikke er undergivet offentlig påtale, eller
- 3) ikke er strafbart, eller straf er udelukket ved forældelse eller anden lignende grund.

Stk. 2. Inden retten træffer afgørelse efter stk. 1, skal anklagemyndigheden have lejlighed til at udtale sig, og hvis der er tale om en mangel, der kan afhjælpes, til at afhjælpe denne.

Stk. 3. Finder retten, at sagen ikke skal behandles under medvirken af nævninger eller domsmænd, afsiger den kendelse herom efter om nødvendigt at have givet anklagemyndigheden og forsvareren lejlighed til at udtale sig.

§ 845. Retten kan udsætte domsforhandlingen, inden den er begyndt, hvis dette er nødvendigt af hensyn til retten selv eller på grund af andre omstændigheder, herunder tiltaltes flugt, hindringer for anklagemyndigheden, tiltalte

eller forsvareren, for vidner eller syns- og skøns mænd, ændring af tiltalen eller anmeldelse af nye beviser.

Stk. 2. Den, der ønsker udsættelse, skal snarest muligt underrette retten.

§ 846. Retsmøder, som afholdes inden domsforhandlingen, er ikke offentlige.

Stk. 2. Anmodninger til retten, som ikke fremsættes mundtligt i et retsmøde, indleveres skriftligt til retten. Er tiltalte fængslet, kan dennes henvendelse til retten - herunder meddelelse om beviser, som tiltalte ønsker ført, jf. § 839 og § 841 - fremsættes over for fængselsinspektøren (arrestinspektøren), som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog. Udskrift sendes uden ophold til retten, i de i § 839 og § 841 nævnte tilfælde også til anklagemyndigheden.

§ 847. Retten kan indkalde til et særligt forberedende møde med henblik på at fastlægge parternes stilling til sagens faktiske og retlige omstændigheder, herunder hvilke omstændigheder der ikke bestrides, og hvilke der skal føres bevis for, samt domsforhandlingens tilrettelæggelse.

§ 848. I særlige tilfælde, hvor retten under hensyn til sagens beskaffenhed finder det hensigts-mæssigt, kan den pålægge anklagemyndigheden at fremsende en skriftlig forelæggelse til retten inden en nærmere fastsat frist. Retten fastsætter endvidere en frist for forsvarerens eventuelle bemærkninger hertil. Er der sket skriftlig forelæggelse, skal parterne give en mundtlig sammenfatning heraf i retten."

34. Efter kapitel 77 indsættes:

"Kapitel 78

Domsforhandling i 1. instans

§ 849. For domsforhandlingen i 1. instans gælder reglerne i dette kapitel, medmindre andet er bestemt i kapitel 79 om nævningsager eller i kapitel 80 om sager, hvor der ikke medvirker lægdommere.

§ 850. Anklageren og den beskikkede forsvarer skal være til stede under hele domsfor handlingen, indtil sagen er optaget til dom. Det er dog ikke udelukket, at forskellige personer udfører anklagerens eller den beskikkede forsvarers hverv i sagen.

Stk. 2. Udebliver anklageren enten ved domsforhandlingens begyndelse eller i løbet af denne, udsættes sagen. Det samme gælder, når den beskikkede forsvarer udebliver, eller når den valgte forsvarer ikke møder, medmindre omstændighederne gør det muligt at beskikke en forsvarer, som straks kan udføre hvervet.

§ 851. Tiltalte skal, medmindre andet er bestemt i loven, personligt være til stede i retten under hele domsforhandlingen, indtil sagen er optaget til dom. Rettens formand kan dog, efter at tiltalte har afgivet forklaring, tillade, at tiltalte forlader retten.

§ 852. Udebliver tiltalte ved begyndelsen eller i løbet af domsforhandlingen, og kan tiltalte ikke straks bringes til stede, udsættes sagen, medmindre retten beslutter at fremme domsforhandlingen helt eller delvist efter stk. 2 og 3.

Stk. 2. Er tiltalte udeblevet trods lovlig tilsigelse og uden oplyst lovligt forfald, kan retten bestemme, at der skal ske afhøring af vidner og syns- og skøns mænd, der er mødt, hvis retten finder, at det er foreneligt med hensynet til tiltalte, og hvis udsættelse af afhøringen vil være til væsentlig ulempe for de mødte eller medføre væsentlig udsættelse af sagen. Afhøring kan dog kun ske, hvis tiltaltes forsvarer er mødt.

Stk. 3. En domsforhandling kan gennemføres, og dom kan afsiges i tiltaltes fravær, hvis retten ikke finder tiltaltes tilstedeværelse nødvendig,

1) når tiltalte er undvejet, efter at anklageskriftet er forkyndt,

2) når tiltalte efter at være mødt ved sagen begyndelse har forladt retten uden rettens tilladelse,

3) når der under sagen kun er spørgsmål om ubetinget frihedsstraf i 6 måneder eller derunder, konfiskation, rettighedsfrakendelse eller erstatning, og tiltalte har givet samtykke til gennemførelse af domsforhandlingen,

4) når der under sagen kun er spørgsmål om ubetinget frihedsstraf i 30 dage eller derunder, konfiskation, førerretsfrakendelse eller erstatning, eller

5) når retten skønner, at behandling af sagen utvivlsomt vil føre til, at tiltalte frifindes.

Stk. 4. Medmindre tiltalte har givet samtykke, kan domsforhandlingen kun gennemføres i medfør af stk. 3, nr. 4, hvis tiltalte har været lovligt tilsagt, jf. § 163, og ved tilsigelsen er gjort bekendt med, at udeblivelse uden oplyst lovligt forfald kan medføre, at tiltalte dømmes for de forhold, som tiltalen angår.

§ 853. Rettens formand kan beslutte, at tiltalte skal forlade retslokalet, mens et vidne eller en medtiltalt afhøres, når særegne grunde taler for, at en uforbeholden forklaring ellers ikke kan opnås.

Stk. 2. Når tiltalte som følge af en beslutning efter stk. 1 ikke har overværet afhøringen af et vidne eller en medtiltalt, skal tiltalte, når denne på ny kommer til stede i retslokalet, have oplysning om, hvem der har afgivet forklaring i tiltaltes fravær, og om indholdet af forklaringen, for så vidt den angår tiltalte. Retten afgør, om gengivelsen af forklaringen skal ske før eller efter, at tiltalte selv har afgivet forklaring.

Stk. 3. Retten kan efter anmodning bestemme, at et vidnes bopæl ikke må oplyses for tiltalte, hvis afgørende hensyn til vidnets sikkerhed taler for det, og oplysningen må antages at være uden betydning for tiltaltes forsvar.

§ 854. Når tiltalte fjernes fra retslokalet efter § 151, kan behandlingen af sagen fortsætte, medmindre rettens formand finder en udsættelse nødvendig.

Stk. 2. Tiltalte skal, så snart adfærden gør det muligt, på ny føres ind i retslokalet. Rettens formand skal oplyse tiltalte om, hvad der er sket i tiltaltes fravær. Tiltalte skal endvidere, hvis det på dette tidspunkt af sagen endnu er muligt, have adgang til at udtale sig om det, der er kommet frem.

§ 855. Når domsforhandlingen er begyndt, fortsættes den så vidt muligt uden afbrydelse, indtil retten har truffet endelig afgørelse i sagen.

Stk. 2. Har forhandlingen været afbrudt, bestemmer rettens formand, om og i hvilket omfang det, der allerede er foretaget, skal gentages, når behandlingen af sagen genoptages.

§ 856. Hvis en udsættelsesgrund indtræder, mens domsforhandlingen er udsat, skal den, der ønsker udsættelse, snarest muligt underrette rettens formand, for at denne kan træffe afgørelse om, hvorvidt sagen skal yderligere udsættes. Hvis sagen udsættes, giver retten meddelelse til alle, der berøres af udsættelsen.

§ 857. Domsforhandlingen indledes med oplysning om, hvilken sag retten skal behandle. Herefter sikrer retten sig tiltaltes identitet.

§ 858. Efter at anklageskriftet er oplæst, gøres tiltalte bekendt med, at tiltalte ikke er forpligtet til at udtale sig. Tiltalte spørges herefter om sin stilling til tiltalen, og om tiltalte er villig til at udtale sig nærmere om de forhold, som tiltalen angår. Retten kan pålægge anklageren at forelægge sagen. Når tiltalte afgiver forklaring, sker det ved, at anklageren stiller spørgsmål om sagen. Derefter kan forsvareren stille spørgsmål til tiltalte. Yderligere spørgsmål kan, foruden af enhver af dommerne, nævningerne eller domsmændene, jf. § 865, stilles af anklagemyndigheden og forsvareren. Derpå følger den øvrige bevisførelse.

§ 859. Hvis der opstår spørgsmål, om der foreligger fejl, som indebærer, at sagen ikke kan behandles, eller om sagen er undergivet offentlig påtale, kan domsforhandlingen begrænses til dette punkt, indtil spørgsmålet er afgjort.

Stk. 2. Det samme gælder, hvis der opstår spørgsmål, om et forhold i anklageskriftet overhovedet er strafbart, eller om straf er udelukket ved forældelse eller af anden lignende grund. Er retten enig, kan der straks afsiges dom til frifindelse.

Stk. 3. Retten bør, hvor det kan ske, tillade afhjælpning af fejl, som indebærer, at sagen ikke kan fremmes. Domsforhandlingen kan udsættes med henblik på denne afhjælpning. Skal en fejl kun tages i betragtning, når den

gøres gældende af tiltalte, må tiltalte gøre indsigelse, så snart der er lejlighed til det.

Stk. 4. Selv om retten inden domsforhandlingen har nægtet at imødekomme en anmodning om afvisning af sagen efter § 844, kan spørgsmålet rejses på ny under domsforhandlingen.

§ 860. Bevisførelsen foregår først fra anklagemyndighedens og derefter fra forswarets side. Beviser, som retten af egen drift beslutter at føre, fremføres på det tidspunkt, rettens formand bestemmer. Inden en part fører sine beviser, kan parten i korthed angive, hvilke beviser der ønskes ført, og hvad parten vil godtgøre med beviserne.

Stk. 2. Efter hvert enkelt vidnes forklaring og efter ethvert andet bevis har tiltalte adgang til at afgive forklaring, hvis beviset giver anledning til det.

§ 861. Retten kan træffe bestemmelse om at afslutte bevisførelsen enten i det hele eller om et enkelt punkt, inden alle beviserne er fremført, samt om genoptagelse af en afsluttet bevisførelse.

Stk. 2. Omfatter sagen flere lovovertrædelser, kan rettens formand lade forhandlingen og rettens afgørelse af skyldspørgsmålet foregå særskilt for hver enkelt lovovertrædelse.

§ 862. Anklageren afhører først de vidner, som ønskes afhørt fra anklagemyndighedens side. Vidner, som ønskes afhørt fra forswarets side, afhøres først af forsvareren eller af tiltalte.

Stk. 2. På samme måde foregår afhøring af syns- og skønsmænd.

§ 863. Rettens formand stiller spørgsmål til den, som afhøres, når som helst der i sandhedens interesse er grund til det.

§ 864. Vidner eller syns- og skønsmænd, som afhøres efter rettens beslutning af egen drift, afhøres af rettens formand. Denne kan dog overlade afhøringen til parterne.

Stk. 2. Sker afhøringen ved rettens formand, kan parterne anmode om, at der stilles yderligere spørgsmål. Rettens formand kan overlade det til dem selv at stille sådanne enkelte spørgsmål.

§ 865. En dommer, domsmand eller nævning er berettiget til at stille spørgsmål til vidner eller syns- og skønsmænd efter at have fået ordet af rettens formand.

§ 866. Af de forklaringer, der afgives under afhøringen, optages det væsentligste i retsbogen eller i dommen. Er de pågældende tidligere afhørt for en ret, er en henvisning hertil tilstrækkelig, således at kun væsentlige afvigelser eller præciseringer medtages.

Stk. 2. Hvor retten efter sagens karakter og bevisets stilling finder det påkrævet, skal der medtages så meget af bevisførelsen, som er nødvendigt, for at den ret, som sagen senere måtte blive indbragt for, kan danne sig en begrundet opfattelse af, på hvilket grundlag afgørelsen er truffet.

§ 867. Dokumenter, der påstås at have været genstand for eller at være frembragt ved lovovertrædelsen eller at have været brugt eller bestemt til dens udførelse, eller som yder umiddelbar oplysning om gerningen eller tiltaltes forhold til denne, skal oplæses, når bevisførelsen kræver det.

Stk. 2. Følgende dokumenter kan benyttes som bevismidler under domsforhandlingen og skal da oplæses:

1) Tilførsler til retsbøger om ransagninger, beslaglæggelser, besigtigelser og syns- og skønsforretninger, som er foretaget uden for domsforhandlingen, samt erklæringer til retten fra syns- og skønsmændene.

2) Tilførsler til retsbøger om forklaringer, som tiltalte har afgivet under afhøring om sigtelsen, når

a) tiltalte nu nægter at afgive forklaring,

b) tiltaltes forklaring afviger fra den tidligere forklaring, eller

c) tiltalte er udeblevet, og domsforhandlingen gennemføres efter § 852, stk. 3.

3) Tilførsler til retsbøger om forklaringer, som vidner og syns- og skønsmænd har afgivet, når

a) de pågældende er døde eller af anden grund ikke kan afhøres på ny,

b) de pågældende er afhørt ved en anden ret end den, der behandler sagen, jf. § 174, jf. § 209,

c) de pågældende er afhørt, uden at tiltalte har været til stede, jf. § 852, stk. 2,

d) de pågældendes forklaring afviger fra den tidligere forklaring, eller

e) et vidne nu nægter at afgive forklaring, og tvangsmidler efter § 178 ikke bør anvendes, eller forgæves er anvendt.

4) Tilførsler til retsbogen om forklaringer samt erklæringer afgivet af medlemmer af kongehuset, jf. Danske Lov 1-2-1, diplomater eller andre, der er fritaget for retsfølgning, hvis de pågældende ikke møder i retten under domsforhandlingen.

5) Erklæringer og vidnesbyrd, som er udstedt i medfør af offentligt hverv, herunder udskrifter af tiltaltes tidligere straffedomme.

Stk. 3. Retten kan bestemme, at mundtlig afhøring af syns- og skønsmænd helt eller delvis skal træde i stedet for oplæsning af disses forklaringer eller skriftlige erklæringer efter stk. 2, nr. 1.

Stk. 4. Uden for de i stk. 1 og 2 nævnte tilfælde kan dokumenter, som indeholder erklæringer eller vidnesbyrd, kun benyttes som bevismidler, hvis retten undtagelsesvis tillader det. Udenretslige erklæringer om tiltaltes tidligere vandel må under ingen omstændigheder benyttes.

§ 868. Oplæsning af tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af tiltalte, vidner eller syns- og skønsmænd, fordi de nu givne forklaringer er i uoverensstemmelse med de tidligere afgivne, må kun finde sted, efter at der er givet den pågældende lejlighed til at udtale sig sammenhængende om det, afhøringen vedrører, og der er stillet de yderligere spørgsmål, som den pågældendes forklaring giver anledning til.

Stk. 2. Når oplæsning af de i § 867, stk. 2, nr. 2 og 3, nævnte dokumenter finder sted, skal grunden meddeles af rettens formand og tilføres retsbogen.

§ 869. Bevis, som er til stede, kan ikke nægtes ført med den begrundelse, at beviset ikke er anmeldt i så god tid, at modparten har haft tilstrækkelig tid til at forberede sig. Er dette ikke sket, og udsætter retten ikke af den grund bevisførelsen til et senere tidspunkt, kan modparten, efter at beviset er ført, forlange en passende udsættelse. Retten kan dog nægte udsættelse, hvis beviset er uden betydning for sagen, eller en udsættelse i øvrigt ikke ville tjene noget berettiget formål.

Stk. 2. Retten kan udsætte sagen med henblik på at føre bevis, som ikke er til stede, når retten finder, at bevisførelsen er ønskelig for sagens oplysning.

Stk. 3. Retten kan, når den anser det for nødvendigt til sagens fuldstændige oplysning, beslutte, at beviser skal føres, som ingen af parterne har ønsket ført, eller som den, der har anmeldt beviset, har erklæret at ville frafalde. Retten kan i den anledning udsætte sagen. De foranstaltninger, som er nødvendige for at gennemføre bevisførelsen, træffes af retten eller, efter rettens bestemmelse af anklagemyndigheden.

§ 870. Rettens afgørelser i anledning af uenighed mellem parterne om bevisførelsen eller indsigelser fra vidner eller syns- og skønsmænd træffes efter anmodning ved kendelse.

§ 871. Inden der afsiges dom eller kendelse under domsforhandlingen, skal parterne have lejlighed til at udtale sig. Tiltalte har altid det sidste ord.

§ 872. Efter at bevisførelsen er sluttet, får først anklageren, dernæst forsvareren og, hvis tiltalte ønsker det, denne ordet for at udtale sig om bevisførelsens resultat samt om de retlige spørgsmål i sagen (proceduren).

Stk. 2. Parterne kan med rettens tilladelse helt eller delvist indlevere proceduren skriftligt til retten. I så fald skal parterne give en mundtlig sammenfatning af proceduren i retten.

Stk. 3. Retten kan i særlige tilfælde pålægge anklageren og forsvareren i forbindelse med proceduren at indlevere en skriftlig oversigt over procedurens indhold med angivelse af de hovedsynspunkter, der gøres gældende.

§ 873. Ved afgørelsen af, om noget er bevist eller ikke, tages alene hensyn til de beviser, som er ført under domsforhandlingen. Bedømmelsen af bevisernes vægt er ikke bundet ved lovregler.

§ 874. Retten kan bestemme, at spørgsmålet, om tiltalte er skyldig, skal behandles og afgøres først.

§ 875. Domsforhandlingen afsluttes ved rettens dom i sagen. Dog betragtes sagen som verserende ved retten, indtil dommens fuldbyrdelse kan begynde, eller i tilfælde af anke indtil sagen af anklagemyndigheden er indbragt for landsretten.

§ 876. Dommen skal, for så vidt den ikke går ud på afvisning af sagen, enten domfælde eller frifinde.

Stk. 2. Frifindelse skal ske, når forholdet ikke er undergivet offentlig påtale, når forfølgningen opgives, når forholdet er forældet, eller når tiltalte ikke findes skyldig.

Stk. 3. Retten kan ikke domfælde for noget forhold, der ikke er omfattet af tiltalen.

Stk. 4. Derimod er retten ikke udelukket fra at henføre det påtalte forhold under en anden straffebestemmelse end den, anklagemyndigheden har påstået anvendt. Retten kan også fravige tiltalen med hensyn til de med lovovertrædelsen forbundne omstændigheder (tid og sted m.v.). Dette kan dog kun ske, hvis retten med sikkerhed skønner, at tiltalte også under forudsætning af sådan afvigelse fra tiltalen har haft tilstrækkelig adgang til at forsvare sig. Finder retten, at dette ikke er tilfældet, eller nærer den tvivl i så henseende, skal den, inden dens afvigende bedømmelse lægges til grund for domfældelsen, give parterne lejlighed til at udtale sig og efter omstændighederne udsætte sagen i det tidsrum, der er nødvendigt for at varetage forsvaret.

§ 877. Domfældes tiltalte, skal retten i begrundelsen for dommen angive

- 1) de omstændigheder, der anses for bevist, og som lægges til grund for domfældelsen,
- 2) den regel, der er overtrådt, og
- 3) straffehjemlen.

Stk. 2. Frifindes tiltalte, skal retten i begrundelsen for dommen angive

- 1) de omstændigheder, som er en betingelse for straf, og som anses at mangle eller ikke være bevist, eller
- 2) de strafudelukkende omstændigheder, som anses at foreligge, samt
- 3) de lovbestemmelser, der er anvendt.

Stk. 3. Dommen skal endvidere indeholde en begrundelse, jf. stk. 1 og 2, for et eventuelt mindretals opfattelse.

§ 878. Der er tavshedspligt med hensyn til oplysninger om rettens rådslagning og afstemning, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f.

Kapitel 79 Særlige bestemmelser om domsforhandling i 1. instans i nævningsager

§ 879. Anklagemyndigheden udarbejder en ekstrakt af sagen, der indeholder de i § 837, stk. 1, og § 839, stk. 1, nævnte dokumenter. Ekstrakten indsendes til retten så vidt muligt senest 2 uger før domsforhandlingen. Samtidig sendes et eksemplar til forsvareren. Landsretternes præsidenter fastsætter regler om antallet af ekstrakter.

§ 880. Nævningerne indtager deres plads i retslokalet i den rækkefølge, hvori de er udtaget, jf. § 79. Nævningerne får herefter udleveret ekstrakten, jf. § 879. Ekstrakterne må ikke fjernes fra retslokalet, før voteringen begynder.

§ 881. Når nævningerne har indtaget deres pladser, oplæses anlageskriftet, og tiltalte spørges om sin stilling til

tiltalen.

§ 882. Derefter vejleder rettens formand nævningerne om, at de, indtil dommen er afsagt, ikke må have samtale eller forbindelse med nogen uden for retslokalet om sagen, og at de i retslokalet ikke må have forbindelse eller samtale med andre end dommerne.

§ 883. Derpå giver rettens formand anklageren lejlighed til at redegøre for, hvad der er rejst tiltale for. Derpå følger bevisførelsen og proceduren om skyldspørgsmålet efter reglerne i kapitel 78. § 872, stk. 2 og 3, finder ikke anvendelse.

§ 884. Rådslagning og afstemning om skyldspørgsmål foretages af nævningerne og dommerne i fællesskab under ledelse af rettens formand.

Stk. 2. Ved afgørelsen af skyldspørgsmålet skal der ses bort fra spørgsmålet, om tiltalte på gerningstidspunktet befandt sig i en i straffelovens § 16 nævnt tilstand.

Stk. 3. Ved afgørelsen af skyldspørgsmål har hver nævning og hver dommer én stemme. Nævningerne afgiver deres stemme først, idet retsformanden afkræver hver enkelt nævning dennes stemme i den rækkefølge, nævningerne er udtaget. Dernæst stemmer dommerne, således at retsformanden afgiver sin stemme sidst.

Stk. 4. En afgørelse af skyldspørgsmålet, der er ugunstig for tiltalte, kan kun vedtages med mindst 4 stemmer fra nævningerne og mindst én stemme fra dommerne.

Stk. 5. Afgørelsen af skyldspørgsmålet sker ved kendelse. Det skal af kendelsen fremgå, hvor mange henholdsvis nævninger og dommere der har stemt for henholdsvis frifindelse og domfældelse. Kendelsen skal endvidere indeholde en begrundelse for resultatet og, hvis der ikke er enighed, for eventuelle mindretals synspunkter. § 877 finder tilsvarende anvendelse ved begrundelse af kendelsen.

Stk. 6. Kendelsen, der skal foreligge i skriftlig form, afsiges i et offentligt retsmøde. Kendelsen skal udleveres til tiltalte, anklager og forsvarer inden eventuel procedure om fastsættelse af sanktionen.

§ 885. Hvis rettens kendelse efter § 884 går ud på, at tiltalte ikke er skyldig, afsiger retten straks frifindelsesdom.

§ 886. Hvis tiltalte ved rettens kendelse efter § 884 er fundet skyldig, får først anklageren og derefter forsvareren og tiltalte ordet for at udtale sig om sanktionen og andre punkter, der ikke tidligere har været grund til at inddrage i forhandlingen. De skal endvidere have lejlighed til at føre de beviser, som er nødvendige. Parternes udtalelser må ikke rejse tvivl om spørgsmål, som er afgjort ved rettens kendelse om skyldspørgsmålet.

§ 887. Herefter optages sagen til dom, og nævninger og dommere træder sammen på ny til rådslagning og afstemning om fastsættelse af sanktionen under ledelse af rettens formand. Hver nævning har her 1 stemme, mens dommerne har hver 3 stemmer. Hvis der efter § 214, stk. 3, undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, har retsformanden 3 stemmer, og den anden dommer har 2 stemmer.

Stk. 2. Ved afgørelsen om sanktionen stemmer skiftevis 3 nævninger og 1 dommer, således at nævningerne stemmer først og retsformanden sidst. I øvrigt finder reglerne i § 214 og § 216 tilsvarende anvendelse på rettens rådslagning og afstemning. Ved lige stemmetal gælder med hensyn til strafudmålingen det for tiltalte gunstigste resultat.

Stk. 3. Er der spørgsmål om, hvorvidt tiltalte på gerningstidspunktet var omfattet af en i straffelovens § 16 nævnt tilstand, afgøres dette spørgsmål efter reglerne i stk. 1-2 in

den afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Er der stemmelighed om, hvorvidt tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, er retsformandens stemme afgørende."

35. Kapitel 80 affattes således:

"Kapitel 80 Særlige bestemmelser om domsforhandling i 1. instans i sager, i hvilke der ikke medvirker

læggdommere

§ 888. Hvis sigtede er til stede i retten, kan tiltale med rettens tilladelse rejses mundtligt til retsbogen, og domsforhandlingen kan foretages med det samme.

§ 889. I andre tilfælde fastsætter retten tid og sted for domsforhandlingen, når anklageskrift er indleveret til retten, medmindre sagen straks må afvises efter § 844.

Stk. 2. Retten sørger for, at der senest 1 uge før domsforhandlingen for tiltalte forkyndes en indkaldelse, der indeholder oplysning om

1) tid og sted for domsforhandlingen, og

2) virkningen af tiltaltes udeblivelse uden lovligt forfald, jf. § 852 og § 894, stk. 4.

Stk. 3. Retten kan fastsætte et kortere varsel end det, der er anført i stk. 2. Ved forkyndelsen skal der udleveres en genpart af anklageskriftet til tiltalte.

Stk. 4. Forkyndelse kan undlades, når der under sagen ikke er spørgsmål om højere straf end bøde. I stedet for forkyndelse sendes indkaldelsen til tiltalte senest 2 uger før domsforhandlingen. En genpart af anklageskriftet vedlægges indkaldelsen.

Stk. 5. Dommeren bestemmer, om vidner straks skal indkaldes, og om der skal træffes andre foranstaltninger med hensyn til bevisførelse. Ved tiltaltes møde i retten skal tiltalte have lejlighed til at angive de beviser, som tiltalte ønsker ført.

§ 890. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald, kan retten behandle sagen, som om tiltalte havde tilstået, hvis der ikke under sagen er spørgsmål om højere straf end bøde, og omstændighederne ikke taler imod det. Dommen kan udfærdiges ved påtegning på anklageskriftet.

Stk. 2. Hvis sagen behandles i en anden retskreds end den, som tiltalte bor eller opholder sig i, kan retten efter anmodning fra tiltalte bestemme, at tiltalte skal afhøres ved byretten i den retskreds, hvor tiltalte bor eller opholder sig.

Stk. 3. Hvis der i en sag, hvor der ikke er spørgsmål om højere straf end bøde, for tiltalte møder en person med skriftlig fuldmagt fra tiltalte, som er villig til at meddele de nødvendige oplysninger, kan retten modtage den mødtes forklaringer og erklæringer og lægge dem til grund for afgørelsen, som om de var afgivet af tiltalte selv.

Stk. 4. Skal der afhøres vidner indkaldt af tiltalte i en sag, hvor hverken tiltalte eller en forsvarer er mødt, afhøres vidnerne af dommeren.

§ 891. Møder tiltalte og erkender sig skyldig i det forhold, der er rejst tiltale for, optages sagen til dom, uden at det i reglen er nødvendigt at tilvejebringe yderligere oplysninger.

Stk. 2. Nægter tiltalte sig skyldig, eller tilstår tiltalte kun delvist det forhold, der er rejst tiltale for, eller finder dommeren det i øvrigt nødvendigt, føres bevis i sagen. Er tiltalte uden forsvarer, skal dommeren undersøge, om yderligere oplysninger bør søges tilvejebragt, og give tiltalte lejlighed til at komme med anmodninger vedrørende sagens behandling.

Stk. 3. Bevisførelsen sker for den ret, der behandler sagen, jf. dog § 174, jf. § 209. Såfremt bevisførelsen ikke kan ske straks, udsætter dommeren sagen til et senere retsmøde, og retten underretter parterne om, hvornår dette skal afholdes, og vejleder tiltalte om, at denne ikke kan forvente nogen anden tilsigelse til retsmødet.

§ 892. En sag kan afgøres ved, at tiltalte vedtager at betale en nærmere bestemt bøde, eller at bestemte genstande eller et bestemt beløb konfiskeres, hvis

1) lovovertrædelsen efter loven kan straffes med bøde eller medføre konfiskation,

2) dommeren ikke finder grund til at betvivle tiltaltes skyld, og

3) anklageren giver samtykke.

Stk. 2. Lovens fastsættelse af bødens størrelse er ikke bindende.

Stk. 3. Vedtager tiltalte den tilbudte afgørelse, tilføres retsbogen oplysning herom. En vedtagelse har samme virkning som en dom med hensyn til fuldbyrkelse og gentagelsesvirkning.

§ 893. En sag kan afgøres ved, at dommeren tildeler tiltalte en advarsel, hvis

1) dommeren finder, at tiltalte er skyldig,

2) sagen egner sig til afgørelse ved en advarsel på grund af lovovertrædelsens karakter, herunder navnlig fordi der er tale om et førstegangstilfælde af en ringe forseelse, og

3) tiltalte ikke protesterer.

Stk. 2. Oplysning om advarslen tilføres retsbogen."

36. Kapitel 81 affattes således:

"Kapitel 81 Anke af domme, afsagt af byretterne

§ 894. Domme afsagt af en byret kan med de i stk. 3-5 nævnte undtagelser ankes til landsretten af anklagemyndigheden eller af tiltalte. Anke sker til den landsret, i hvis kreds byretten ligger. Anken kan ud over dommen omfatte den forudgående behandling af sagen og de afgørelser, der er truffet under sagen.

Stk. 2. Ankefristen er 14 dage og regnes fra dommens afsigelse. Hvis dommen skal forkyndes efter § 219 a, stk. 5, 2. pkt., regnes fristen for tiltalte fra forkyndelsen. Hvis sagen er afgjort efter § 890, og tiltalte ikke var til stede eller gjort bekendt med tidspunktet for dommens afsigelse, regnes fristen for tiltalte fra den dag, anklagemyndigheden har sendt en udskrift af dommen til tiltalte.

Stk. 3. Anklagemyndigheden kan kun anke, når der efter loven kan idømmes andre offentligretlige følger end bøde eller konfiskation for lovovertrædelsen.

Stk. 4. Tiltalte kan kun anke, når tiltalte er mødt i byretten og er idømt

1) mere end 20 dagbøder,

2) en bøde på over 3.000 kr.,

3) konfiskation af genstande af tilsvarende værdi eller

4) andre offentligretlige følger.

Stk. 5. Afgørelser efter § 892 og § 893 kan ikke ankes.

Stk. 6. Procesbevillingsnævnet kan tillade anke af domme, der efter stk. 3 og 4 ikke kan ankes, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler for det. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til nævnet inden 14 dage efter dommens afsigelse. Hvis det er tiltalte, der vil anke, beregnes fristen som i stk. 2, 2. og 3. pkt. Nævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Under de samme betingelser kan Procesbevillingsnævnet tillade anke af de i stk. 5 nævnte afgørelser. Hvis det er anklagemyndigheden, der ønsker at anke, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 7. Hvis tiltalte får anketilladelse efter stk. 6, indbringer anklagemyndigheden sagen for landsretten. Hvis anklagemyndigheden får anketilladelse efter stk. 6, skal anke iværksættes efter § 899 inden 14 dage efter, at tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

Stk. 8. Er en dom anket efter stk. 3, 4 eller 7, kan også modparten anke, når anke iværksættes inden 14 dage, efter

at modparten har fået meddelelse om anken. Hvis tiltalte har fået anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet efter stk. 6, regnes ankefristen for anklagemyndighedens vedkommende fra det tidspunkt, hvor underretning om tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

§ 895. Anklagemyndigheden kan anke både til fordel og til skade for tiltalte.

Stk. 2. Anke til fordel for tiltalte kan også iværksættes af tiltalte selv eller, hvis tiltalte er under 18 år, af forældremyndighedens indehaver.

Stk. 3. Hvis tiltalte er død, men forinden er idømt fængselsstraf, kan tiltaltes ægtefælle, slægtninge i op- eller nedstigende linie samt søskende anke på tiltaltes vegne. Også anklagemyndigheden kan i dette tilfælde anke en dom til fordel for tiltalte.

Stk. 4. Tiltaltes forsvarer for byretten har pligt til efter anmodning at vejlede tiltalte om, hvorvidt tiltalte bør anke dommen, og at bistå tiltalte hermed.

§ 896. Afkald på anke kan finde sted, efter at dommen er afsagt. En anke kan frafalde, så længe landsretten ikke har afsagt dom. Frafaldes anke, efter at domsforhandling for landsretten er begyndt, skal landsretten dog alligevel prøve de ankegrunde, som retten efter § 908 af egen drift skal tage i betragtning.

§ 897. Anke kan iværksættes under henvisning til,

- 1) at byretten ved afgørelsen af, om tiltalte skal dømmes, har anvendt loven urigtigt,
- 2) at straffens størrelse ikke står i passende forhold til lovovertrædelsen,
- 3) at spørgsmålet, om tiltalte skal dømmes, er urigtigt afgjort som følge af fejlagtig bedømmelse af beviserne i sagen, eller
- 4) at byretten har tilsidesat regler for sagens behandling eller anvendt disse forkert.

Stk. 2. En anke anses for at omfatte bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, medmindre andet fremgår af ankemeddelelsen.

Stk. 3. Anke efter stk. 1, nr. 4, med hensyn til, om regler, som retten ikke af egen drift påser, er overholdt, kan kun iværksættes, hvis parten har fremsat indsigelse herom under sagens behandling ved byretten.

§ 898. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling skal ikke medføre ophævelse af en anket dom, medmindre det må antages, at overholdelse af den pågældende regel kunne have medført, at sagen fik et andet udfald.

Stk. 2. Tilsidesættelse eller forkert anvendelse af regler for sagens behandling, som udelukkende er fastsat af hensyn til tiltalte, kan ikke føre til en ændring af en anket dom til skade for tiltalte.

§ 899. Vil anklagemyndigheden anke til skade for tiltalte, må anklagemyndigheden inden ankefristens udløb, jf. § 894, stk. 2, sørge for, at en meddelelse herom forkyndes for tiltalte. Anke til fordel for tiltalte kan anklagemyndigheden iværksætte også efter udløbet af den nævnte frist. Sådan anke hindres heller ikke ved, at tiltalte har givet afkald på anke.

Stk. 2. Meddelelsen skal indeholde oplysning om, at tiltalte eller forsvareren senere vil blive underrettet om tidspunktet for domsforhandlingen. En genpart af meddelelsen sendes til byretten.

§ 900. Vil tiltalte anke, må tiltalte give meddelelse herom inden ankefristens udløb, jf. § 894, stk. 2.

Stk. 2. Meddelelsen kan ved personlig henvendelse fremsættes mundtligt til den pågældende byrets retsbog eller til den, som foretager forkyndelsen, og som i så fald skal gøre notat om anken i forkyndelsespåtegningen. Ellers indgives meddelelsen skriftligt, underskrevet af tiltalte, til anklagemyndigheden eller til byretten. Er tiltalte fængslet, kan den dog også fremsættes mundtligt til den byrets retsbog, i hvis kreds fængslet ligger, eller over for fængselsinspektøren (arrestinspektøren), som skal gøre notat herom i en dertil indrettet bog. Hvis tiltaltes

ankemeddelelse er fremsat til sidstnævnte bog eller til en retsbog eller indgivet til retten, skal henholdsvis udskrift af tilførslen eller den modtagne ankemeddelelse uden ophold sendes til anklagemyndigheden.

Stk. 3. Snarest muligt efter modtagelsen af ankemeddelelsen sørger anklagemyndigheden for, at en meddelelse med det i § 899, stk. 2, angivne indhold søges forkyndt for tiltalte på sædvanlig måde, jf. §§ 155-158, og giver landsretten underretning om anken, medmindre ankemeddelelsen har passeret landsretten.

§ 901. En anke, hvorom meddelelse ikke er sket inden udløbet af ankefristen, jf. § 894, stk. 2, afvises af landsretten, medmindre den, der anker, sandsynliggør, at den pågældende først senere er blevet bekendt med den omstændighed, som anken støttes på, eller at overskridelse af fristen i øvrigt skyldes grunde, som ikke kan tilregnes den pågældende. Ankemeddelelsen skal iværksættes inden 14 dage, efter at den, der anker, er blevet bekendt med ankegrunden, eller efter at de omstændigheder, som har medført overskridelsen af fristen, ikke længere er til stede. Ankemeddelelsen skal indeholde oplysning om begrundelsen for overskridelsen af fristen.

§ 902. Den, der anker, skal i ankemeddelelsen anføre den eller de ankegrunde, jf. § 897, stk. 1, som gøres gældende. Hvor særlige grunde taler for det, kan landsretten give den pågældende adgang til at angive begrundelsen for anken efter ankefristens udløb.

§ 903. Hvis anke er sket inden udløbet af ankefristen, jf. § 894, stk. 2 og 8, kan dommen ikke fuldbyrdes over for den dømte, som anken vedrører.

Stk. 2. Er anke sket efter udløbet af ankefristen, jf. § 901, kan landsretten efter anmodning beslutte, at fuldbyrdelsen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades efter § 901.

Stk. 3. Når en ansøgning efter § 894, stk. 6, er indgivet til Procesbevillingsnævnet, kan landsrettens præsident bestemme, at fuldbyrdelsen skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, hvis anke tillades.

§ 904. Så snart anke er sket, kan modparten over for landsretten anmode om, at ankesagen afvises med den begrundelse,

- 1) at de frister og fremgangsmåder, der er fastsat i dette kapitel, ikke er overholdt,
- 2) at den, der anker ikke har ret til at anke,
- 3) at den påberåbte ankegrund utvivlsomt ikke kan føre til ophævelse af dommen, eller
- 4) at anke er udelukket efter § 894, stk. 3-5.

Stk. 2. Retten kan endvidere af de i stk. 1 nævnte grunde afvise sagen af egen drift. Afvisning efter stk. 1 eller stk. 2, 1. pkt., sker ved kendelse i et retsmøde, der ikke er offentligt, efter at der er givet den ankende adgang til at udtale sig mundtligt eller skriftligt.

Stk. 3. De retsmøder, som afholdes inden domsforhandlingen, er ikke offentlige. Anmodninger til retten, som ikke fremsættes mundtligt i et retsmøde, indleveres skriftligt til retten.

§ 905. Såfremt anken ikke straks afvises, beskikker landsrettens præsident en forsvarer for tiltalte, hvis denne ikke selv har valgt en forsvarer.

§ 906. Hvis anken ikke omfatter bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, indsender anklagemyndigheden sagens akter til landsretten, jf. § 913, stk. 1, efter at ankemeddelelsen er forkyndt for tiltalte, eller tiltaltes ankemeddelelse er modtaget. Ved sagens behandling finder reglerne i kapitel 78 tilsvarende anvendelse, medmindre andet er bestemt i dette kapitel. Endvidere gælder reglerne i §§ 907-910.

Stk. 2. Tiltalte har ret til at deltage i retsmødet. Sagen kan behandles, selv om tiltalte ikke møder, hvis en forsvarer er mødt.

Stk. 3. Nye beviser kan forelægges landsretten, hvis de vedrører omstændigheder, som retten kan tage stilling til i den pågældende sag. Anklagemyndigheden sørger for at fremskaffe sådanne beviser efter at have givet meddelelse herom til forsvareren. Er der uenighed om, hvorvidt eller på hvilken måde en oplysning skal fremskaffes, eller vil

dens fremskaffelse gøre det nødvendigt at udsætte sagen, træffer retten afgørelse. Beslutter retten af egen drift, at nye oplysninger skal fremskaffes, giver den pålæg herom til anklagemyndigheden.

§ 907. Hvis en part har anket under henvisning til ankegrunde, der kan føre til, at landsretten afsiger ny realitetsdom, kan modparten, uanset at ankefristen for dennes vedkommende er udløbet, påstå dommen ophævet på grund af fejl, der kan føre til sagens hjemvisning til fornyet behandling. Hvis en part i et sådant tilfælde vil påstå dommen ophævet, må parten give modparten meddelelse herom og om begrundelsen for påstanden i så god tid før domsforhandlingen, at modparten får den nødvendige tid til at forberede sig.

Stk. 2. Landsretten kan, hvis særlige grunde taler for det, tillade en part at fremsætte ankegrunde, som ikke er anført i partens ankemeddelelse, og som ikke er fremsat rettidigt efter § 902 eller efter stk. 1, 2. pkt., og som heller ikke skal tages i betragtning af landsretten af egen drift efter § 908. Gør nye ankegrunde yderligere forberedelse nødvendig for modparten, udsætter retten sagen.

§ 908. Landsretten kan i reglen kun afgøre, om dommen skal ændres eller ophæves af den eller de ankegrunde, som er påberåbt. Herfra gælder dog følgende undtagelser:

1) Hvis kun fejl ved sagens behandling er påberåbt som ankegrund, kan retten, når dommen ikke ophæves af denne grund, afgøre, om loven er urigtigt anvendt til skade for tiltalte, eller om den idømte straf er uforholdsmæssig høj.

2) Når retten i et tilfælde, hvor tiltalte er domfældt, finder, at en væsentlig regel for sagens behandling, som har til formål at beskytte tiltalte, er tilsidesat, kan retten ophæve dommen og hjemvise sagen, hvis den finder, at den begåede fejl gør domfældelsens rigtighed tvivlsom.

Stk. 2. Hvis en dom angår flere tiltalte eller flere lovovertrædelser begået af samme tiltalte, men kun er anket for en eller nogle tiltaltes eller lovovertrædelsers vedkommende, kan landsretten, hvis den finder, at en ankegrund, som er gjort gældende under sagen, også omfatter en tiltalt eller en lovovertrædelse, for hvis vedkommende dommen ikke er anket, tage denne ankegrund i betragtning til fordel for tiltalte også under den upåankede del af sagen. Det samme gælder ankegrunde, som landsretten har taget i betragtning af egen drift efter stk. 1.

§ 909. Kommer landsretten til det resultat, at den ankede afgørelse skal ændres, kan den selv afsige ny realitetsdom, når den finder, at det nødvendige grundlag herfor er til stede.

Stk. 2. Finder retten, at den ankede afgørelse skal ændres, men at betingelserne for, at retten kan afsige realitetsdom, ikke er til stede, ophæver retten dommen. Hvis ophævelsesgrunden også helt eller delvist rammer den behandling, som ligger til grund for dommen, ophæver retten også helt eller delvist denne behandling. I forbindelse hermed skal sagen, hvis den foreliggende fejl ikke er af en sådan karakter, at byretten burde have afvist sagen, hjemvises til ny behandling ved byretten. Landsrettens dom skal i så fald om nødvendigt angive, fra hvilket punkt den nye behandling skal begynde.

Stk. 3. Skal tiltalte i et tilfælde, hvor landsretten vil afsige ny realitetsdom, dømmes efter en straffebestemmelse, som ikke er anvendt i den dom, der er anket, og anklagemyndigheden heller ikke for landsretten har nedlagt påstand om anvendelse af denne bestemmelse, skal der være givet parterne adgang til at udtale sig herom. Er dommen kun anket fra tiltaltes side, kan der ikke idømmes strengere straf end bestemt af byretten.

§ 910. Hvis der er afsagt hjemvisningsdom, skal anklagemyndigheden, hvis den ikke frafalder tiltale, snarest muligt på ny indbringe sagen for byretten.

Stk. 2. Hvis byretten finder det nødvendigt, kan den beslutte at genoptage behandlingen fra et tidligere punkt end angivet i hjemvisningsdommen. Inden ny dom afsiges, skal parterne i ethvert tilfælde have lejlighed til at udtale sig. Var sagen kun anket fra tiltaltes side, kan strengere straf ikke idømmes end ved den tidligere dom, medmindre betingelserne for genoptagelse er til stede.

§ 911. Omfatter anken også bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, finder en fuldstændig ny domsforhandling sted for landsretten. Reglerne i kapitel 77, 78 og 79 om sagens forberedelse, behandling og afgørelse finder tilsvarende anvendelse, medmindre andet er bestemt i dette kapitel. Bestemmelserne i §§ 907-910 finder ikke anvendelse.

Stk. 2. Har kun tiltalte anket, kan der ikke idømmes en strengere straf end ved byretsdommen.

§ 912. I sager, hvor anken omfatter beviserne for tiltaltes skyld, udfærdiges anklageskrift snarest muligt af anklagemyndigheden. Ud over de oplysninger, der er angivet i § 834, skal det indeholde en henvisning til byrettens dom.

Stk. 2. Anklagemyndigheden sørger for, at en genpart af anklageskriftet straks bliver forkyndt for tiltalte.

Stk. 3. Forkyndes anklageskriftet inden udløbet af fristen i § 894, stk. 2, er anden ankemeddelelse fra anklagemyndigheden ikke nødvendig.

§ 913. Ud over de i § 837, stk. 1, og § 838, stk. 1, 1. pkt., nævnte dokumenter skal en udskrift af byrettens dom og af retsbogen vedrørende domsforhandlingen for byretten sendes til landsrettens og til forsvareren. De nævnte dokumenter samles i en ekstrakt, der indsendes til landsretten så vidt muligt senest 2 uger før domsforhandlingen. Samtidig sendes et eksemplar af ekstrakten til forsvareren. Landsrettens præsident fastsætter antallet af ekstrakter.

Stk. 2. Hvis en frifindende dom er anket af anklagemyndigheden, kan landsretten afvise anken efter reglerne i § 844, hvis retten finder,

1) at sagen ikke er undergivet offentlig påtale,

2) at det påtalte forhold ikke er strafbart, eller

3) at strafansvar er bortfaldet ved forældelse.

Stk. 3. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald i et tilfælde, hvor dommen er anket af tiltalte, og hvor anken omfatter bevisbedømmelsen, kan retten ved kendelse afvise tiltaltes anke, hvis den finder, at sagen ikke med nytte kan behandles, uden at tiltalte er til stede. Retten kan endvidere afvise tiltaltes anke, hvis anklageskrift eller indkaldelse ikke på sædvanlig måde har kunnet forkyndes for tiltalte, fordi denne har skiftet bopæl eller opholdssted uden at give den nødvendige meddelelse herom.

Stk. 4. Tilførsler til retsbøger om forklaringer afgivet af vidner og syns- og skøns mænd under byretsbehandlingen kan ud over i de i § 867 nævnte tilfælde anvendes som bevis middel, hvis ingen af parterne inden domsforhandlingen har anmodet om ny afhøring.

§ 914. Ved afstemningen i sager, der behandles under medvirken af domsmænd, har hver dommer og hver domsmand én stemme. Hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere, har hver af disse 1 1/2 stemme. På samme måde har hver domsmand 1 1/2 stemme, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 2 domsmænd.

Stk. 2. Ved afstemningen vedrørende skyldspørgsmålet, jf. § 884, i sager, der behandles under medvirken af nævninger, har hver dommer og hver nævning én stemme. En for tiltalte ugunstig afgørelse af skyldspørgsmålet kan kun vedtages med mindst 6 stemmer fra nævningerne og mindst 2 stemmer fra dommerne.

Stk. 3. Ved afstemningen om sanktionen, jf. § 887, i sager, der behandles under medvirken af nævninger, har hver nævning én stemme, mens dommerne tilsammen har lige så mange stemmer som nævningerne. Dommerne har indbyrdes lige mange stemmer, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 8 nævninger. I så fald har den efter embedsalder yngste dommer en stemme mindre end de øvrige, medmindre der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere."

37. Kapitel 82 affattes således:

"Kapitel 82 Anke af domme, afsagt af landsretten

§ 915. Landsrettens dom kan kun ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Sådan tilladelse kan meddeles, hvis sagen er af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om anketilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter dommens afsigelse. Hvis det er tiltalte, der vil anke, beregnes fristen efter bestemmelsen i § 894, stk. 2, 2. og 3. pkt. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter dommens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden, der vil anke,

skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 2. Når ansøgning om anketilladelse er indgivet, kan Højesteret beslutte, at dommens fuldbyrdelse skal udsættes eller standses. Dette sker i hvert fald, når anke tillades.

Stk. 3. Ved iværksættelse af anken finder bestemmelserne i §§ 894, stk. 7 og 8, 895, 899, 901 og 902 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Anke kan ske under henvisning til de i § 897, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, nævnte grunde.

§ 916. Så snart anklagemyndigheden har ladet ankemeddelelsen, jf. § 899, forkynde for tiltalte eller har modtaget dennes ankemeddelelse med tilhørende begrundelse, indsendes sagens akter samt en udskrift af domsforhandlingerne til Højesteret med de bemærkninger eller anmodninger, som anklagemyndigheden finder nødvendige.

§ 917. Højesteret kan straks efter anmodning eller af egen drift afvise anken af de grunde, der er nævnt i § 904, stk. 1, eller fordi Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 915, stk. 1, ikke foreligger.

Stk. 2. Findes der ikke grund til straks at afvise anken, beskikker Højesterets præsident en forsvarer for tiltalte, hvis tiltalte ikke selv har valgt en forsvarer, og sørger for, at sagens akter bliver sendt til anklagemyndigheden eller forsvareren afhængig af, hvem der først skal have ordet, jf. § 919. Højesteret pålægger samtidig den, sagen sendes til, inden en af retten fastsat frist - der af retten kan forlænges - at tilsende modparten genpart af sagens akter. Sagens akter skal være samlet i en ekstrakt. Højesterets præsident fastsætter regler om antallet af ekstrakter.

§ 918. Ved Højesterets behandling af anken finder reglerne i §§ 896, 898, 906, stk. 2 og 3, 907-910 tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Skal vidner eller syns- og skønsmænd afhøres, kan Højesteret, når retten finder det nødvendigt af hensyn til sagens fuldstændige oplysning, bestemme, at de skal afhøres i Højesteret, jf. §§ 174 og 209. Ellers sker afhøring af vidner eller syns- og skønsmænd ved byretten efter reglerne i kapitel 67 og 68.

Stk. 3. Højesteret kan ligeledes, hvis det findes nødvendigt til sagens fuldstændige oplysning, bestemme, at vidner eller syns- og skønsmænd, der har været afhørt tidligere, indkaldes til personlig afhøring under domsforhandlingen i Højesteret.

§ 919. Under domsforhandling har den part, som anker, først ordet. I øvrigt foregår domsforhandlingen på den måde, som Højesteret bestemmer i overensstemmelse med reglerne i kapitel 2, 3 og 16.

Stk. 2. Afhøring af vidner sker efter reglerne i §§ 862-65."

38. Kapitel 83 ophæves.

39. § 967 affattes således:

"§ 967. Domme i straffesager, afsagt af Sø- og Handelsretten, kan ankes til Højesteret under henvisning til de i § 897, stk. 1, nr. 1, 2 og 4, nævnte grunde. Bestemmelserne i § 894, stk. 2-8, 895-904, 906, stk. 2 og 3, 907-910, 916, 917, stk. 2, 918, stk. 2 og 3, og § 919 finder tilsvarende anvendelse.

40. § 968 affattes således:

"§ 968. Kendelser og beslutninger afsagt af en byret, som ikke - eller dog ikke for tiden - kan ankes i medfør af bestemmelsen i § 894, kan, medmindre andet er bestemt i loven, kæres af enhver, over for hvem beslutningen indeholder en afgørelse. Domme kan kun kæres i de i § 1013 og § 1016 nævnte tilfælde.

Stk. 2. Kendelser og beslutninger, der afsiges under domsforhandlingen eller under dennes forberedelse, kan dog, medmindre andet er bestemt i loven, kun kæres, hvis kendelsen eller beslutningen går ud på, at sagen udsættes eller afvises eller hæves, eller angår fængsling, beslaglæggelse, ransagning eller lignende eller pålægger straf eller omkostninger eller er rettet mod nogen, som ikke er part i sagen.

Stk. 3. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret, kan ikke kæres af en part. Procesbevillingsnævnet kan dog, hvis kæren angår spørgsmål af principiel karakter, eller særlige grunde i øvrigt taler for det, under tilsvarende betingelser som anført i stk. 1 og 2 tillade, at kendelser og beslutninger, der er truffet af en landsret, kæres til Højesteret. Ansøgning om karettilladelse skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger efter kendelsens afsigelse eller, hvis det er tiltalte, der vil kære, og tiltalte ikke har været til stede ved afsigelsen, efter dens forkyndelse. Nævnet kan undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter kendelsens afsigelse. Hvis det er anklagemyndigheden, der vil kære, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til den, kendelsen vedrører. Manglende underretning medfører ikke, at sagen afvises.

Stk. 4. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af en landsret, og som retter sig mod nogen, som ikke er part i sagen, kan efter reglerne i dette kapitel kæres til Højesteret, jf. dog § 1013, stk. 3.

Stk. 5. Kendelser og beslutninger, der er afsagt af Sø- og Handelsretten, kan kæres til Højesteret i overensstemmelse med bestemmelserne i stk. 1 og 2."

41. I 969, stk. 1, ændres "§ 949, stk. 2" til: "§ 901".

42. I § 970, stk. 2, ændres "(§ 844)" til: ", jf. § 846, stk. 2,", og "941, stk. 2" ændres til: "895, stk. 4".

43. I § 972, stk. 1, ændres "; bestemmelserne i § 955 og § 965, stk. 1, 3. pkt., finder herved tilsvarende anvendelse; angår" til: ". Bestemmelserne i § 906, stk. 3, finder herved tilsvarende anvendelse. Angår".

44. I § 973 indsættes efter 3. pkt.:

"Hvis det er anklagemyndigheden, der vil kære, skal den samtidig med ansøgningen til Procesbevillingsnævnet sende underretning om ansøgningen til den, kendelsen vedrører. Manglende underretning medfører ikke afvisning af kæren."

45. I § 976, stk. 1, udgår: "under medvirkning af nævninger eller ifølge anke".

46. I § 977, stk. 1, udgår: "under medvirkning af nævninger eller ifølge anke", og i stk. 2 ændres "§ 941, stk. 1, 2. og 3. pkt." til: "§ 895, stk. 2 og 3".

47. I § 979, stk. 2, 2. pkt., ændres "§ 844 til undersøgelsesrettens" til: "§ 846 til byrettens", og "fængselsinspektørens bog" ændres til: "fængselsinspektørens (arrestinspektørens) bog".

48. I § 983, 2. pkt., ændres "§ 687" til: "§ 686, stk. 4".

49. § 983, 3. pkt., affattes således

"Er tiltalte afgået ved døden, efter at Den Særlige Klageret har afsagt kendelse om, at sagen skal genoptages, men inden den nye domsforhandling i landsretten er indledt, kan landsretten uden ny domsforhandling afsige dom, hvorved den ældre dom ophæves."

50. I § 984 ændres "§ 941, stk. 1, 2. og 3. pkt." til: "§ 895, stk. 2 og 3".

51. I § 987, stk. 1, 1. pkt., ændres "kapitel 83" til: "kapitel 81", og i 2. pkt. ændres "§ 948, jf. § 949 og 963" til: "§ 894, stk. 2, jf. § 901".

52. I § 990, stk. 1, 2. pkt. ændres "kap. 83, jf. kap. 82" til: "kapitel 81".

53. I § 990, stk. 2, ændres "§ 966" til: "§ 915".

54. I § 991, stk. 1, 1. pkt., udgår "og 81 uden medvirken af domsmænd", og i stk. 3 ændres "§ 834 og § 836" til: "§ 837 og § 839".

55. § 993, 2. pkt., ophæves.

56. I § 999, stk. 3, 1. pkt., ændres "§ 936" til: "§ 892", og i 2. pkt. ændres "§ 948" til: "§ 894, stk. 2,".

57. I § 1008, stk. 3, ændres "§ 941, stk. 1, 3. pkt." til: "§ 895, stk. 3".

58. I § 1012, stk. 3, ændres "§ 936" til: "§ 892", og "§ 931" ændres til: "§ 832".

59. I § 1013 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3. Landsrettens afgørelser om vederlag til offentlige anklagere og forsvarere kan ikke kæres. Procesbevillingsnævnet kan dog meddele tilladelse til, at afgørelsen kæres til Højesteret, hvis kæren angår spørgsmål af principiel karakter, eller andre særlige grunde i øvrigt taler for det. Reglerne i § 968, stk. 3, 3.-7. pkt., finder tilsvarende anvendelse."

Stk. 3 bliver herefter stk. 4.

60. I § 1018 e, stk. 1, 4. pkt., ændres "§ 963, stk. 3, litra a" til: "§ 894, stk. 2, 2. og 3. pkt.".

61. I § 1018 f, stk. 1, 3. pkt., ændres "eller er den pådømt af landsret i første instans," til: "eller er den pådømt under medvirken af nævninger i første instans,".

§ 2 I færdselsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 735 af 24. august 1992, som ændret senest ved ... , foretages følgende ændringer:

1. § 119, stk. 1, affattes således:

"Sager om overtrædelse af denne lov behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 76-80. Retsplejelovens § 890, stk. 1, finder ikke anvendelse i sager om betinget frakendelse af førerretten."

2. § 119, stk. 3, nr. 1, affattes således:

"1) behandles efter reglerne i retsplejelovens § 831,"

3. I § 119 a, stk. 2, ændres "§ 831, stk. 1, nr. 2 og 3" til: "§ 834, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2".

§ 3

Loven træder i kraft den ... og har virkning for sager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i 1. instans. Loven har endvidere virkning for sager, der genoptages efter lovens ikrafttræden.

2. Bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lovudkastet

Til § 1

Til nr. 1 (§ 6, stk. 2)

Det foreslås, at der ved behandlingen af nævningsager i landsretten skal medvirke 9 nævninger.

Til nr. 2 (§ 12, stk. 2 og 3)

Det foreslås, at landet inddeles 15 nævningeretskredse, der skal have tingsteder ved byretterne i København, Holbæk, Slagelse, Næstved, Rønne, Nykøbing Falster, Odense, Svendborg, Viborg, Ålborg, Århus, Esbjerg, Kolding og Sønderborg samt eventuelt i Roskilde. Det svarer - bortset fra Roskilde - til de byer, hvor landsretterne i dag har tingsteder, og hvor nævningsagerne således behandles i dag. Det foreslås, at justitsministeren fastsætter områderne for nævningeretskredsene, idet det forudsættes, at de fastsættes i overensstemmelse med de nuværende nævningekredse, bortset fra de nævningeretskredse, som skal have tingsteder i henholdsvis Roskilde og København.

Efter den gældende bekendtgørelse om tingstederne for landsretterne (bekendtgørelse nr. 112 af 11. marts 1986)

behandles nævningsager, der hører til den københavnske nævningekreds og til den nord- og østsjællandske nævningekreds, ved Østre Landsrets faste sæde i København. Til den københavnske nævningekreds hører det område, der hører til Københavns Byret, og til den nord- og østsjællandske nævningekreds hører de områder, der hører til retten på Frederiksberg og retterne i Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Glostrup, Brøndbyerne, Tåstrup, Tårnby, Helsingør, Hillerød, Hørsholm, Helsing, Frederikssund, St. Heddinge, Køge og Roskilde.

Retsplejerådet finder, at det kunne være hensigtsmæssigt, hvis en del af nævningsagerne fra dette område behandles ved retten i Roskilde. Dette spørgsmål må afgøres af Justitsministeriet efter forhandling med de berørte retter og organisationer.

Det forudsættes, at den nuværende nord- og østsjællandske nævningekreds i givet fald deles i to, således at den ene del får tingsted ved retten i Roskilde, mens den anden del sammenlægges med den nuværende københavnske nævningekreds og får tingsted ved Københavns Byret.

Til nr. 3. (§ 18)

§ 18, stk. 1, hvorefter straffesager ved byretten behandles af én dommer, svarer til gældende ret.

§ 18, stk. 2, svarer til den nugældende § 18, stk. 2, 1. og 2. pkt.

I § 18, stk. 3, foreslås det, at nævningsager i byretten skal behandles af 2 dommere og 6 nævninger. De to dommere skal være fra den pågældende byret. Hvis der ved byretten kun er én dommer, eller hvis der er tale om et delt embede med en kriminaldommer og en civildommer, jf. § 17, stk. 1, sammensættes retten af den pågældende dommer eller kriminaldommer og en rejsedommer, jf. § 45. Hvis dommeren eller den ene af dommerne ved nævningebyretten er inhabil, skal der beskikkes en sættemdommer i stedet for den pågældende, jf. § 46.

Det foreslås, at den efter embedsalder ældste dommer skal fungere som retsformand. Dommerne skal dog indbyrdes kunne aftale det modsatte. Endvidere foreslås det, at en af dommerne skal kunne handle på rettens vegne uden for domsforhandlingen. Det svarer til, hvad der gælder i landsretten, jf. § 6, stk. 1, 2. pkt.

Bestemmelsen i § 18, stk. 4, svarer til de gældende regler i § 18, stk. 1 og stk. 2, 3.-7. pkt.

Til nr. 4 (§ 40)

§ 40, sidste pkt., vedrører opbevaringen af spørgsmålene til nævningerne og af nævningernes svar. Da der efter forslaget ikke længere skal stilles spørgsmål til nævningerne, bliver denne bestemmelse overflødig. Da det i øvrigt forekommer overflødigt at have en særlig bestemmelse i retsplejeloven om, hvem der skal opbevare sagens akter, foreslås hele bestemmelsen ophævet.

Til nr. 5 (§ 60, stk. 1, nr. 5)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om at indsætte en ny bestemmelse i § 60, stk. 1, nr. 6.

Til nr. 6 (§ 60, stk. 1, nr. 6)

Efter den gældende bestemmelse i § 961, stk. 3, kan en nævning, der har deltaget i den tidligere domsforhandling, ikke deltage i den nye domsforhandling, hvis sagen af Højesteret hjemvises til fornyet behandling ved landsretten. Hvis en straffesag hjemvises, antages også dommere og domsmænd, der har deltaget i den tidligere domsforhandling, at være inhabile under den nye domsforhandling. Dette følger af den generelle regel om dommeres habilitet i § 61, hvorefter ingen må handle som dommer i en sag, når der foreligger omstændigheder, som er egnede til at rejse tvivl om dommerens fuldstændige upartiskhed. § 61 gælder også for nævninger og domsmænd, jf. § 66. Tilsvarende følger det af den gældende bestemmelse i § 983, at ingen dommer nævning eller domsmand, der har gjort tjeneste under den tidligere sag, må medvirke ved den nye domsforhandling, hvis Den Særlige Klageret har truffet afgørelse om genoptagelse af en sag.

Det foreslås, at reglerne om, at dommere er afskåret fra at medvirke ved den nye domsforhandling i straffesager, der hjemvises af ankeinstansen eller genoptages af Den Særlige Klageret, samles i § 60, som indeholder en

opremsning af en lang række forhold, der medfører inhabilitet hos dommere. § 60 finder tilsvarende anvendelse for domsmænd og nævninger, jf. § 66, stk. 1.

Til nr. 7 (§ 60, stk. 2)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandlingen af straffesager.

Til nr. 8 (§ 68)

Forslaget til § 68, 1.-3. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 68, stk. 1. Det foreslås derudover, at byretsnevningelysten for hver nævningeretskreds dannes ved at sammenlægge domsmandslisterne for de enkelte byretter i nævningeretskredsen. Det indebærer, at de personer, der kommer til at fungere som nævninger i byretten, samtidig fungerer som domsmænd ved en af de byretter, der ligger i den pågældende nævningeretskreds. Dette svarer for så vidt til forholdene ved landsretterne, hvor der også efter de gældende regler ved hver landsret er en fælles nævninge- og domsmandsliste.

Det foreslås, at rækkefølgen af de lægdommere, der opføres på nævningebyretslisten, fastsættes ved lodtrækning. Herved sikres så vidt muligt, at de nævninger, der udtages til en konkret sag, ikke alle kommer fra den samme byretskreds.

I § 12, stk. 2, foreslås, at retten i Roskilde eventuelt skal være en af de retter, der skal behandle nævningsager i 1. instans. Det indebærer en ændring af den gældende nævningekredsinddeling, der forudsættes at ske, således at den nord- og østsjællandske nævningekreds deles i én del, der skal høre til retten i Roskilde, og én del, der skal sammenlægges med den københavnske nævningekreds og høre til Københavns Byret.

Østre Landsrets domsmands- og nævningeliste, der i dag gælder for den nord- og østsjællandske nævningekreds, skal i så fald også deles i 2 lister, hvoraf den ene skal sammenlægges med nævningelysten for den københavnske nævningekreds. Dette indebærer ikke nødvendigvis, at Østre Landsret skal behandle straffesager ved retten i Roskilde, idet landsrettens tingsteder i nævninge- og domsmandssager fastsættes ved bekendtgørelse i medfør af § 11, stk. 2. Østre Landsret kan således behandle de nævningsager, der efter forslaget skal behandles ved retten i Roskilde i 1. instans, i København.

Til nr. 9 (§ 81, stk. 1 og 2)

Det foreslås, at anklagemyndigheden og tiltalte i nævningsager ved byretten hver skal kunne udskyde en nævning uden begrundelse, i sager angående politiske lovovertrædelser dog 2 nævninger. Forslaget til § 81, stk. 2, svarer til den gældende bestemmelse i § 81, stk. 1, bortset fra, at antallet af nævninger, der i landsretten kan udskydes i sager vedrørende politiske lov-overtrædelser, foreslås nedsat fra 4 til 3 som følge af, at antallet af nævninger i landsretten nedsættes fra 12 til 9.

Til nr. 10

Til § 86 a

Det foreslås, at hver nævning, inden sagen begynder, skal underskrive en erklæring vedrørende pligterne som nævning. Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 91, stk. 1, som vedrører domsmænd, og skal erstatte de gældende regler om mundtlig aflæggelse af nævningeløfte i retten, jf. § 866. I § 86 a, stk. 2, foreslås det, at retsformanden på dette tidspunkt skal spørge nævningerne, om der foreligger nogen hindring for deres medvirken i sagen, dvs. om der foreligger inhabilitetsgrunde. Dette følger allerede af reglen i § 66, stk. 2, men bestemmelsen foreslås indsat i § 86 a for at præcisere, at spørgsmålet skal stilles i forbindelse med underskrivelsen af erklæringen og dermed, inden nævningerne indtager deres sæde i retssalen.

Til § 86 b

Det foreslås, at det i lovteksten præciseres, at nævningernes opgave skal bestå i at deltage i afgørelsen af skyldspørgsmålet og i fastsættelsen af sanktionen. Nævninger skal derimod som efter de gældende regler i modsætning til domsmænd ikke deltage i de afgørelser, der skal træffes under domsforhandlingen, f.eks. afgørelser om varetægts fængsling, dørlukning eller om tvistepunkter eller indsigelser under bevisførelsen.

Til nr. 11 (§ 90)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at indsætte en bestemmelse om nævningskompetence i § 86 b.

Til nr. 12 (§ 91, stk. 1)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget til § 86 a, idet § 86 a også vil finde anvendelse for så vidt angår domsmænd, jf. § 90.

Til nr. 13 (§ 101)

Statsadvokaterne har påtalekompetencen i nævningsager både i 1. instans og i ankeinstansen, jf. forslaget til § 719, stk. 2. Det foreslås, at det også skal være statsadvokaterne eller en af deres medhjælpere, jf. § 103, stk. 2, der giver møde i nævningsager, der behandles ved byret.

Til nr. 14 (§ 103, stk. 2)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af forslaget om, at statsadvokaternes opgaver også skal omfatte behandlingen af nævningsager ved byret.

Til nr. 15 (§ 103, stk. 5)

Det foreslås, at statsadvokaterne - ligesom rigsadvokaten i sager, der behandles ved landsret - skal kunne bemyndige andre end de faste medhjælpere til at virke som anklager i en nævningsag i byretten. Statsadvokaten kan således f.eks. bemyndige den lokale politimester til at møde som anklager i sagen.

Til nr. 16 (§ 105, stk. 1)

Det foreslås, at personer, der i medfør af § 103, stk. 5, bemyndiges til at virke som anklagere i en nævningsag ved byret, skal opfylde de samme betingelser, som personer, der bemyndiges til at virke som anklager i en enkelt sag ved Højesteret eller ved landsret. Det indebærer, at de pågældende i reglen skal have været i virksomhed i mindst 3 år som dommer, politimester, medhjælper hos en statsadvokat, auditør ved forsvaret eller advokat med møderet for landsret.

Til nr. 17 (§ 214, stk. 3)

Det foreslås, at behandlingen af en nævningsag ved byret ligesom ved landsretten skal kunne fortsætte, selv om en af nævningerne får forfald. Hvis en af de to dommere får forfald, må sagen derimod udsættes eller gå om, medmindre der i medfør af § 18, stk. 4, har medvirket en suppleant, som kan træde i vedkommende dommers sted.

Til nr. 18 (§ 218, stk. 1)

Det foreslås, at domme for så vidt angår skyldspørgsmålet i nævningsager skal indeholde oplysninger om, hvor mange dommere og nævninger der har voteret for henholdsvis frifindelse og domfældelse, samt en begrundelse for de forskellige meninger. Navnene på de pågældende dommere og nævninger skal derimod ikke angives. Dette vil ske ved, at den kendelse, som efter § 884 afsiges om skyldspørgsmålet, kommer til at indgå i dommen. For så vidt angår sanktionsspørgsmålet gælder samme regler om angivelse af stemmetal som i domsmandssager.

Til nr. 19 (§ 686)

I § 686, stk. 1, foreslås det, at alle straffesager skal behandles i 1. instans ved byretten eller Sø- og Handelsretten.

Forslaget til § 686, stk. 2 og 3, svarer til de gældende regler. Stk. 4 og 5 vedrørende afgrænsningen af, i hvilke sager nævninger skal medvirke, svarer til de gældende regler i § 687, stk. 2 og 3. Dog er det i stk. 5, nr. 1, præciseret, at undtagelsen fra nævningebehandling af sager vedrørende økonomisk kriminalitet kun gælder, hvis sagen ikke samtidig omfatter andre lovovertrædelser, der efter stk. 4 skal pådømmes under medvirken af nævninger.

I stk. 6 foreslås det, at tiltalte i en sag, der skal behandles under medvirken af nævninger, skal kunne beslutte, at sagen i stedet skal behandles som domsmandssag. En sådan beslutning skal træffes skriftligt senest 14 dage, efter at anklageskriftet er forkyndt for tiltalte. Det forudsættes, at tiltalte i forbindelse med anklageskriftet gøres bekendt med adgangen til at træffe en sådan beslutning. Dette kan ske ved, at tiltalte samtidig får udleveret en blanket, hvorpå tiltalte kan anføre, at tiltalte ønsker sagen behandlet som domsmandssag.

Beslutningen kan også træffes, inden tiltale rejses, f.eks. i forbindelse med en indenretlig afhøring. Hvis tiltale endnu ikke er rejst, vil der ikke nødvendigvis være beskikket en forsvarer. Det foreslås derfor, at sigtede eller tiltalte, inden den pågældende træffer beslutning om, at sagen ønskes behandlet som domsmandssag, skal have fået beskikket en forsvarer, og at denne skal have haft lejlighed til at sætte sig ind i sagen. Forsvareren skal ved en skriftlig meddelelse til retten bekræfte, at tiltalte har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med forsvareren, inden beslutningen blev truffet. I stedet for ved skriftlig meddelelse kan tiltaltes beslutning træffes indenretsligt. I så fald skal der ske tilførsel herom til retsbogen, herunder om at tiltale har haft lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sin forsvarer, inden beslutningen blev truffet.

Fristen på 14 dage fra forkyndelsen af anklageskriftet kan af retten forlænges, f.eks. hvis tiltalte vil skifte forsvarer, og den nye forsvarer skal have tid til at sætte sig ind i sagen, eller hvis fristen af andre grunde ikke kan overholdes. Retten er ikke afskåret fra at beramme domsforhandlingen inden fristens udløb. Tiltalte kan ikke trække sin beslutning tilbage, når den er meddelt retten. Tiltalte er dog ikke afskåret fra at få sin sag behandlet som tilståelsessag efter den foreslåede bestemmelse i § 831.

Hvis tiltalte har truffet beslutning om, at sagen skal behandles som domsmandssag i byretten, indebærer det, at også en eventuel ankesag skal behandles under medvirken af domsmænd. Bestemmelsen vil bl.a. kunne anvendes i de sager, der efter de nugældende regler kan fremmes efter § 925 a.

Til nr. 20

Til § 687

Bestemmelsen vedrører behandling af nævningsager ved landsretten som 1. instans og foreslås ophævet som følge af forslaget om, at alle straffesager skal behandles ved byretten som 1. instans.

Til § 688

Den nugældende bestemmelse i § 688, om straffesager, der omfatter flere lovovertrædelser, er baseret på den retstilstand, der var gældende indtil 1984, hvorefter det var strafferammen for den enkelte lovovertrædelse, der var afgørende for, om en sag var nævningsag.

Efter de nugældende regler er det afgørende, om der er spørgsmål om fængsel i 4 år eller derover, medmindre der er tale om en politisk lovovertrædelse. Østre Landsret fandt i en kendelse af 21. oktober 1994 (Ugeskrift for Retsvæsen 1995, side 86), at anklagemyndigheden ved at rejse tiltale for byretten på en for domstolene bindende måde havde truffet afgørelse om, for hvilken ret sagen skulle afgøres. I en kendelse af 20. januar 1997 (Ugeskrift for Retsvæsen 1997, side 477) fandt Vestre Landsret tilsvarende, at det er anklagemyndighedens strafpåstand, der er afgørende for, om en straffesag skal behandles under medvirken af domsmænd. Det er således anklagemyndighedens strafpåstand, der er afgørende for, om en sag skal behandles som nævningsag.

Som følge heraf er bestemmelsen i § 688 overflødig, idet det også i en sag, der omfatter flere lovovertrædelser, er strafpåstanden, der efter reglerne i § 686, stk. 3-5, er afgørende for, om en sag skal behandles under medvirken af henholdsvis nævninger eller domsmænd, uanset om en enkelt af lovovertrædelserne i sagen isoleret set ville kunne begrunde en sådan behandling.

Til nr. 21 (§ 689, stk. 2)

Det foreslås, at sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, skal behandles under medvirken af domsmænd i landsretten, hvis sagerne ankes, uden at anken omfatter bevisbedømmelsen.

Til nr. 22 (§ 689, stk. 4)

Det foreslås, at sager, der i byretten er behandlet under medvirken af nævninger, også skal behandles under

medvirken af nævninger i landsretten, hvis anken omfatter bevisbedømmelsen.

Til nr. 23 (§ 690)

Det foreslås, at det udtrykkeligt kommer til at fremgå af bestemmelsen, at der ikke medvirker domsmænd og nævninger i Højesteret.

Til nr. 24 (§ 691)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af, at der ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i 1. instans. Bestemmelsen i § 691 om, at afgørelser, hvorved medvirken af domsmænd, nævninger eller sagkyndige afslås, kan kæres, indebærer, at disse afgørelser uanset bestemmelsen i § 968 kan kæres uden Procesbevillingsnævnets tilladelse, også selv om afgørelsen er truffet af en landsret.

Til nr. 25 (§ 694, stk. 3, 1. pkt.)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af, at bestemmelsen om tilståelsessager i § 925 flyttes til § 831.

Til nr. 26 (§ 700, 2. pkt.)

§ 700, 2. pkt., vedrører den situation, at en sag omfatter flere lovovertrædelser, hvoraf nogle hører under byret, mens andre hører under landsret i 1. instans. Da der efter forslaget ikke længere vil være straffesager, der skal behandles ved landsret i 1. instans, foreslås bestemmelsen ophævet.

Til nr. 27 (§ 701 a)

Det foreslås, at sager, der skal behandles ved byret under medvirken af nævninger, skal behandles ved nævningebyretten i den nævningeretskreds, hvor der er værneting efter §§ 696-701, dvs. som hovedregel den nævningeretskreds, hvor forbrydelsen er begået. For så vidt angår rettens sammensætning i disse sager henvises til forslaget til § 18 og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til nr. 28 (§ 705, stk. 2, 1. pkt.)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af, at nævningsager efter forslaget skal behandles ved byret i 1. instans i stedet for ved landsret.

Til nr. 29 (§ 707, stk. 1, sidste pkt.)

§ 707, stk. 1, sidste pkt., henviser til den tidligere formulering af § 705, før bestemmelsen blev ændret ved lov nr. 151 af 10. maj 1967. Efter den dagældende § 705, sidste pkt., kunne straffesager, der behandles ved sø- og handelsret, kun forenes med sager af samme art. Det foreslås, at der i stedet indsættes en henvisning til § 705, stk. 2, som vedrører forening af sager, der hører under Sø- og Handelsretten, med andre sager, således at denne bestemmelse finder tilsvarende anvendelse.

Til nr. 30 (§ 707, stk. 2)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af, at der ikke længere vil forekomme straffesager, der skal behandles ved landsret i 1. instans.

Til nr. 31 (§ 719, stk. 2)

Det foreslås, at påtalekompetencen i nævningsager stadig skal tilkomme statsadvokaten, selv om sagerne skal behandles ved byret i 1. instans.

Som foreslået i forslaget til ændring af § 101 i lovforslagets § 1, nr. 12, skal det også være statsadvokaterne eller en af deres medhjælpere, der behandler sagen og møder som anklager i byretten.

Til nr. 32 (§ 735)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af, at der ikke længere vil forekomme sager, der skal behandles ved landsret i 1. instans.

Til nr. 33 (kapitel 76 og 77)

Efter de gældende regler er det sanktionspåstanden, der er afgørende for, efter hvilke regler i retsplejeloven en straffesag skal behandles. Sager, hvor der er påstand om højere straf end bøde eller hæfte, behandles således efter reglerne i kapitel 80, mens sager med påstand om bøde eller hæfte behandles efter § 81.

Sanktionspåstanden er også afgørende for, om der ved sagens afgørelse skal medvirke domsmænd, men kriteriet er forskelligt, idet domsmænd ifølge § 686, stk. 2, medvirker i sager, hvor der er spørgsmål om højere straf end bøde. Sager, hvor der er påstand om hæftestraf, behandles således efter kapitel 81, men under medvirken af domsmænd.

Det foreslås, at systematikken i retsplejelovens regler om behandling af straffesager ændres, så det afgørende kriterium for, hvilke regler der finder anvendelse, bliver, om domsmænd skal medvirke. Efter forslaget samles reglerne om forberedelse af domsforhandling i 1. instans i kapitel 77 og reglerne om domsforhandling i 1. instans i kapitel 78. Disse regler gælder for alle sager, men modificeres og suppleres af de særlige regler for nævningsager i kapitel 79 og de særlige regler i kapitel 80 for sager, der behandles uden medvirken af lægdommere.

Forslaget indebærer, at sager med påstand om hæfte samt sager, der er af særlig indgribende betydning for tiltalte eller af særlig offentlig interesse, jf. § 686, stk. 2, og som derfor skal behandles under medvirken af domsmænd, skal behandles efter reglerne i kapitel 77 og 78. Derimod skal sager, hvor der er påstand om fængselsstraf, men hvor der i medfør af regler i anden lovgivning - f.eks. færdselslovens regler om sager vedrørende spirituskørsel - ikke medvirker domsmænd, behandles efter reglerne i kapitel 80. Forslaget indebærer en forenkling af reglerne, men i praksis vil det ikke indebære væsentlige ændringer i sagsbehandlingen, idet reglerne i kapitel 77 og 78 efter forslaget også gælder for sager, der er omfattet af kapitel 80, og idet en stor del af reglerne i kapitel 80 er begrænset til sager, hvor der alene er påstand om bøde.

Efter forslaget flyttes de nugældende regler i § 925 om tilståelsessager og § 931 om bødeforelæg til et særligt kapitel 76 om tilståelsessager.

Der er endvidere foretaget en sproglig modernisering af bestemmelserne.

Til § 831

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 925, idet det dog er præciseret, at reglen er et alternativ til behandling med enten nævninger eller domsmænd. Bestemmelsen kan således ikke anvendes i sager, der er omfattet af kapitel 80, dvs. i sager, hvor der ikke medvirker lægdommere. I modsætning til den gældende regel i § 925 vil bestemmelsen derimod kunne anvendes i sager, hvor der alene bliver spørgsmål om hæftestraf, eller hvor der alene er spørgsmål om bødestraf, og hvor domsmænds medvirken følger af reglen i § 686, stk. 2, om særlig indgribende betydning for tiltalte eller særlig offentlig interesse.

I § 831, stk. 2, foreslås det præciseret, at bestemmelsen om obligatorisk forsvarerbeskikkelse kun gælder, hvis sigtede er anholdt eller fængslet under retsmødet, og ikke, hvis sigtede anholdes på grund af udeblivelse fra et tidligere retsmøde og løslades ved retsmødets begyndelse.

Efter den gældende bestemmelse i § 925 a kan sager, hvor der bliver spørgsmål om anvendelse af dom til institutionsanbringelse efter straffelovens § 68 eller forvaring efter straffelovens § 70, og som derfor ville være nævningsager, behandles som domsmandssager, hvis tiltalte aflægger tilståelse og samtykker i, at sagen behandles ved byret som domsmandssag. Efter den foreslåede bestemmelse i § 686, stk. 6, skal tiltalte i alle nævningsager kunne vælge, at sagen i stedet skal behandles som domsmandssag. § 925 a foreslås derfor ophævet som overflødig.

Til § 832

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 931.

Til § 833

Bestemmelserne i kapitel 77 er fælles regler om tiltale og om forberedelse af domsforhandlingen i 1. instans

gældende for alle sager. Reglerne gælder både sager, der behandles ved byret, og sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten. For så vidt angår sager, der behandles under medvirken af nævninger, gælder desuden de særlige regler i kapitel 79, og for sager, der behandles uden medvirken af lægdommere, gælder desuden reglerne i kapitel 80.

Til §§ 834 - 842

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 831-844. Der er alene foretaget de konsekvensændringer, der er en følge af, at sagerne skal behandles ved byret (eller Sø- og Handelsretten) og ikke ved landsret. Dog er den gældende bestemmelse i § 833, stk. 3, om, at straffelovens § 89 finder anvendelse under den nye sag, hvor en sådan skal rejses, fordi tiltalte ikke indvilger i en udvidelse af tiltalen, udgået som overflødig.

Til § 843

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 840, idet det dog foreslås, at indkaldelsen skal forkyndes for tiltalte med en uges varsel i modsætning til 4 dages varsel efter den gældende bestemmelse. Forslaget om et varsel på en uge er i overensstemmelse med, hvad der foreslås i § 889 for sager, hvor der ikke medvirker domsmænd. Det foreslås, at retten skal kunne fastsætte et kortere forkyndelsesvarsel. Et forkortet varsel vil navnlig kunne anvendes i sager, hvor det er vanskeligt at forkynde indkaldelsen, f.eks. fordi tiltalte ikke har fast bopæl.

Til §§ 844-846

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 842-844.

Til § 847

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 927 a.

Til § 848

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 927 b.

Til nr. 34 (kapitel 78 og 79)

Til § 849

Bestemmelserne i kapitel 78 er fælles regler, der gælder for domsforhandlingen i 1. instans i alle sager. Reglerne gælder både for sager, der behandles ved byret, og sager, der behandles ved Sø- og Handelsretten. Bestemmelserne er i et vist omfang fraveget af de særlige regler for nævningsager i kapitel 79 og af de særlige regler i kapitel 80 for sager, der behandles uden medvirken af lægdommere.

Til §§ 850-857

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 845-853 med de konsekvensændringer, der følger af, at sagerne skal behandles ved byret (eller Sø- og Handelsretten). Dog er den gældende bestemmelse i § 853 om, at retsformanden skal træffe foranstaltninger og give pålæg til vidner m.v. for at hindre indbyrdes meddelelse, udeladt, idet bestemmelsen ikke anvendes i praksis, og idet der ikke gælder noget forbud mod, at vidner taler sammen, inden de afgiver forklaring.

Til § 858

Bestemmelsen svarer i det væsentlige til de gældende bestemmelser i § 868 og § 928, stk. 2. Dog er bestemmelsen i § 868, stk. 2, hvorefter retten afgør, om og i hvilken udstrækning der skal ske yderligere bevisførelse, hvis tiltalte afgiver en fuldstændig tilståelse, udeladt, idet den må anses for overflødig. Om sagen i et sådant tilfælde kan fremmes som tilståelsessag, afgøres efter reglerne i § 831.

Til §§ 859-871.

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 869-882 med de konsekvensændringer, der følger af, at

sagerne skal behandles ved byret (eller Sø- og Handelsretten).

Til § 872

Bestemmelsen i § 872, stk. 1, svarer til den gældende bestemmelse i § 883. Dog er bestemmelsen om, at proceduren ikke bør omhandle spørgsmål, der ikke skal forelægges nævningerne til afgørelse, udeladt, idet der efter forslaget ikke længere vil være spørgsmål vedrørende skyldsspørgsmålet eller vedrørende sanktionsfastsættelsen, som nævningerne ikke skal tage stilling til. Efter forslaget vil bestemmelsens hovedanvendelsesområde endvidere være domsmandssager. Bestemmelserne i § 872, stk. 2 og 3, svarer til de gældende bestemmelser i § 928 a, stk. 2 og 3. Disse regler skal dog ikke finde anvendelse i nævningsager, jf. § 883.

Til § 873

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 896.

Til § 874

Det foreslås, at retten skal kunne bestemme, at skyldsspørgsmålet skal forhandles og afgøres inden spørgsmålet om sanktionen. For så vidt angår nævningsager følger det af de særlige regler i kapitel 79, at skyldsspørgsmålet skal afgøres først.

Til § 875

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 907, idet en eventuel anke dog skal ske til landsretten og ikke Højesteret, hvorfor sagens akter ikke skal sendes til rigsadvokaten som efter den gældende regel i § 952, hvortil § 907 henviser. Det foreslås, at det tidspunkt, hvor sagen ikke længere betragtes som verserende ved byretten, i tilfælde af anke skal være, når sagen af anklagemyndigheden er indbragt for landsretten. Hvor sagen betragtes som verserende, har betydning for, hvilken ret der er kompetent til at træffe afgørelser i sagen f.eks. om forsvarerbeskikkelse eller aktindsigt.

Til § 876

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 908.

Til § 877

§ 877, stk. 1 og 2, svarer til de gældende bestemmelser i § 929, stk. 2-4. I § 877, stk. 3, foreslås det præciseret, at dommen også skal indeholde en begrundelse, der opfylder kravene i stk. 1 og 2, for så vidt angår eventuelle dissenser.

Til § 878

Bestemmelsen svarer til de gældende bestemmelser i § 895, stk. 6, og § 906 a, stk. 3. Efter de gældende regler findes der kun en udtrykkelig regel om tavshedspligt for dommere og nævninger for så vidt angår oplysninger om rettens votering i nævningsager. Det må imidlertid antages, at dommere og domsmænd og andre, f.eks. protokolførere, der overværer voteringen, generelt har tavshedspligt efter de almindelige regler i straffelovens §§ 152-152 f for så vidt angår oplysninger om rettens votering. Det foreslås derfor, at der indsættes en udtrykkelig bestemmelse om tavshedspligt, der gælder i alle sager.

Til § 879

I sager, der behandles ved landsret, herunder nævningsager, er det fast praksis, at der udarbejdes en ekstrakt, som indeholder de dokumenter, der er af betydning for sagen. Det er de samme dokumenter, som i andre sager skal indleveres til retten efter de foreslåede bestemmelser i § 837 og § 839. Ekstrakten vil således normalt indeholde udskrift af retsbogen vedrørende retsmøder, der har været afholdt inden domsforhandlingen, dokumenter, der skal anvendes som bevis, sagkyndige erklæringer, herunder lægeerklæringer, og de relevante politirapporter. Efter de gældende regler udleveres ekstrakten kun til dommere og domsmænd. Det foreslås, at der indsættes en bestemmelse om, at der skal udarbejdes ekstrakt i nævningsager, og at ekstrakten skal udleveres også til nævningerne. Det foreslås, at det overlades til landsretternes præsidenter at fastsætte, hvor mange ekstrakter der

skal indleveres til retten.

Til § 880

Bestemmelsen i § 880, 1. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 864. I § 880, 2. og 3. pkt., foreslås det, at nævningerne får udleveret ekstrakten, når de indtager deres pladser i retslokalet, og at ekstrakterne ikke må fjernes herfra før voteringen. Ekstrakten skal således kun anvendes af nævningerne i retslokalet for bedre at kunne følge med under domsforhandlingen, og de skal ikke have adgang til at sætte sig ind i sagen på forhånd. Nævningerne skal endvidere kunne medtage ekstrakten, når de træder sammen med dommerne for at afgøre skyldspørgsmålet, således at de kan orientere sig i sagen under voteringen.

Til § 881

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 865.

Til § 882.

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 866, 1. pkt. Efter forslaget skal nævningerne som hidtil være adskilt fra dommerne bortset fra under voteringen. Nævningerne må således ikke tale med dommerne om sagen før voteringen bortset fra spørgsmål, der stilles under sagens behandling i retssalen. Inden nævningerne kommer ind i retslokalet, skal retsformanden dog efter den foreslåede bestemmelse i § 86 a, stk. 1, forelægge nævningerne den erklæring, som de skal underskrive. Retsformanden skal samtidig spørge dem, om der foreligger inhabilitetsgrunde, jf. § 86 a, stk. 2.

Det foreslås, at de gældende bestemmelser i § 866 om mundtlig aflæggelse af nævningeløfte ophæves og erstattes med den foreslåede regel i § 86 a om, at nævningerne ligesom domsmænd underskriver en skriftlig erklæring inden sagens begyndelse. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 883

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 868, 1. pkt. Som følge af at der indføres fælles votering, vil der ikke længere være behov for en ordfører for nævningerne. Det foreslås derfor, at den gældende bestemmelse i § 867 om valg af ordfører ophæves.

Til § 884

Det foreslås, at nævningerne og dommerne efter bevisførelsens afslutning i fællesskab voterer vedrørende skyldspørgsmålet. Hver nævning og hver dommer har én stemme. Dette gælder også, hvis der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, jf. § 214, stk. 3.

I afgørelsen af skyldspørgsmålet indgår også afgørelsen af, om der foreligger omstændigheder, der udelukker straf, herunder f.eks. at tiltalte har handlet i nødværge, jf. straffelovens § 13. Også de spørgsmål, der efter den gældende § 885 er undtaget fra nævningernes afgørelse - om strafansvaret er forældet, og om forholdet er undergivet offentlig påtale - skal efter forslaget afgøres af nævningerne og dommerne i fællesskab.

Ved afgørelsen af skyldspørgsmålet skal der ses bort fra spørgsmålet om, hvorvidt tiltalte var utilregnelig på gerningstidspunktet, jf. straffelovens 16. Det svarer til den gældende regel i retsplejelovens § 889, hvorefter nævningerne først skal tage stilling til, om tiltalte er skyldig, og først derefter om fornødent tage stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16. Om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16, skal efter forslaget afgøres som led i sanktionsfastsættelsen, jf. § 887, stk. 3.

Ved afstemningen om skyldspørgsmålet stemmer nævningerne først og derefter dommerne. For at tiltalte kan domfældes, skal mindst 4 nævninger og mindst 1 dommer stemme for dette resultat. Kun et flertal af dommerne kan således, som efter de gældende regler, tilsidesætte en nævningef afgørelse, der går ud på domfældelse.

Skyldspørgsmålet afgøres ved kendelse. Kendelsen - der skal indeholde en angivelse af, hvor mange dommere og nævninger der har voteret for henholdsvis frifindelse og domfældelse, samt en begrundelse for resultatet, jf. § 887, og for et eventuelt mindretals synspunkt, jf. også den foreslåede bestemmelse i retsplejelovens § 218, stk. 1, 3. pkt. - skal foreligge i skriftlig form, når den afsiges. Kendelsen skal afsiges umiddelbart efter, at voteringen er afsluttet.

Afsigelsen sker i et offentligt retsmøde, dvs. at konklusionen skal oplæses i et offentligt retsmøde. Hvis ikke særlige hensyns f.eks. til forurettede taler imod det, forudsættes det, at også begrundelsen for afgørelsen og for et eventuelt mindretals synspunkt oplæses eller refereres af retsformanden. Kendelsen skal derefter udleveres til tiltalte, anklager og forsvarer til brug for proceduren om sanktionsfastsættelsen, hvis tiltalte er fundet skyldig.

Til § 885

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 903 med de ændringer, der følger af, at afgørelsen er truffet efter en fælles votering og ikke i form af en ja/nej-erklæring afgivet af nævningerne, og som følge af, at der først i forbindelse med sanktionsfastsættelsen skal tages stilling til, om tiltalte er omfattet af straffelovens § 16.

Til § 886

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 906 med de ændringer, der følger af, at skyldsspørgsmålet er afgjort ved fælles votering, og at der derfor ikke bliver tale om, at dommerne efterfølgende kan tilsidesætte nævningernes afgørelse.

Til § 887

Det foreslås, at nævninger og dommere som efter de gældende regler efter proceduren om strafudmålingen sammen voterer vedrørende fastsættelse af sanktion. Ved sanktionsfastsættelsen har de to dommere hver 3 stemmer, mens nævningerne hver har én stemme. Hvis der undtagelsesvis kun medvirker 5 nævninger, fordi en nævning er blevet forhindret, jf. § 214, stk. 3, har retsformanden 3 stemmer og den anden dommer 2 stemmer. Svarende til de gældende regler har dommerne således altid tilsammen det samme antal stemmer som de 6 (undtagelsesvis 5) nævninger.

Der skal i givet fald som led i afgørelsen af sanktionsspørgsmålet tages stilling til, om der foreligger strafforhøjelses-, strafnedsættelses- eller strafbortfaldsgrunde. Der vil efter forslaget ikke være spørgsmål vedrørende sanktionsfastsættelsen, som er unddraget fra nævningernes kompetence, således som forholdet er efter den gældende regel i § 886 med hensyn til strafforhøjelse på grund af gentagelse og strafnedsættelse eller strafafkortning på grund af strafafsoning i udlandet eller varetægtsfængsling.

I sager, hvor der opstår spørgsmål om tiltaltes tilregnelighed, jf. straffelovens § 16, foreslås dette spørgsmål afgjort efter samme regler som afgørelsen af sanktionsspørgsmålet. Spørgsmålet er afgørende for, om der skal idømmes straf, eller om der skal idømmes andre foranstaltninger, jf. straffelovens § 68, og spørgsmålet skal derfor afgøres inden sanktionsfastsættelsen. Spørgsmålet afgøres efter samme afstemningsregler som sanktionsspørgsmålet. Dog foreslås det, at retsformandens stemme skal være udslagsgivende i tilfælde af stemmelighed. Det forudsættes, at retsformanden i tvivlstilfælde vil lægge vægt på, hvilket resultat der må anses for det for tiltalte gunstigste, og herunder tage tiltaltes egne tilkendegivelser om dette spørgsmål i betragtning.

Når votering og afstemning om sanktionsfastsættelsen er afsluttet, afsiges der dom. Vedrørende domsafsigelsen gælder reglerne i §§ 875-878.

Til nr. 35 (kapitel 80)

Kapitel 80 svarer til de gældende regler i kapitel 81 bortset fra, at den gældende regel i § 931 efter forslaget er flyttet til § 832 i kapitel 76 om tilståelsessager.

Til § 888

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 930, 2. pkt.

Til § 889

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 932, idet det dog foreslås, at det varsel, hvormed tiltalte skal indkaldes til retsmødet, ændres fra aftens varsel til en uges varsel, hvilket må antages at være i overensstemmelse med praksis. Det foreslås endvidere, at tiltalte i alle tilfælde skal have udleveret en genpart af anlageskriftet i forbindelse med forkyndelsen af tilsigelsen.

Til §§ 890-893

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 934-937, bortset fra § 891, stk. 2, 2. pkt, der svarer til den gældende bestemmelse i § 939, 2. pkt.

Til nr. 36 (kapitel 81)

Som følge af forslaget om, at alle straffesager i 1. instans skal behandles ved byret eller Sø- og Handelsretten, er det nødvendigt at ændre systematikken i retsplejelovens regler om anke af straffedomme. Da anke fra byret til landsret er den altovervejende hovedregel, foreslås det, at reglerne for anke af byretsdomme samles i kapitel 81. I kapitel 82 fastsættes de særlige regler, der gælder for anke til Højesteret. Endelig findes i kapitel 84 en bestemmelse om anke af domme afsagt af Sø- og Handelsretten.

Ankesager fra byret til landsret kan inddeles i to typer: bevisanker og revisionsanker.

Ved bevisanker omfatter anken bedømmelsen af beviserne for tiltaltes skyld, og i disse sager skal der finde en fuldstændig ny domsforhandling sted i landsretten, jf. den gældende bestemmelse i § 965 a og forslagets § 911.

Ved revisionsanker omfatter anken alene strafudmålingen, fortolkningen af den anvendte straffebestemmelse og/eller spørgsmålet om, hvorvidt der er begået rettergangsfejl i byretten. Disse ankesager behandles i vidt omfang efter de samme regler som ankesager ved Højesteret, og i den gældende § 965 om revisionsanker henvises der derfor til en række af bestemmelserne i kapitel 82 om anke til Højesteret. Systematikken i forslaget tager udgangspunkt i, at langt de fleste ankesager behandles ved landsretten, og de særlige regler om behandling af revisionsanker foreslås derfor indsat som §§ 906- 910 i kapitel 81 om anke fra byret til landsret. I kapitel 82 om anke til Højesteret er der herefter henvist til disse bestemmelser.

Til § 894

Bestemmelsen i § 894, stk. 1, svarer til den gældende bestemmelse i § 962, stk. 1.

I stk. 2 fastsættes reglerne for beregning af ankefristen. Bestemmelsen svarer til de gældende bestemmelser i § 963, stk. 3, litra a, jf. § 947, stk. 1, 1. pkt., og § 948, stk. 1, 1. pkt.

Stk. 3-5 svarer til den gældende bestemmelse i § 962, stk. 2.

Stk. 6 svarer til den gældende bestemmelse i § 962, stk. 3. Dog foreslås det som noget nyt i § 894, stk. 4, at anklagemyndigheden, hvis den indgiver ansøgning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse, samtidig skal sende en underretning til tiltalte om ansøgningen. Manglende underretning medfører ikke, at Procesbevillingsnævnet skal afslå at behandle sagen.

Efter den gældende bestemmelse i § 963, stk. 3, litra c, skal ankemeddelelse og begrundelse afgives inden 14 dage, efter at tilladelsen er udfærdiget. I praksis følges imidlertid i de sager, hvor tiltalte får anketilladelse, den fremgangsmåde, at Procesbevillingsnævnet samtidig med, at tilladelsen sendes til ansøgeren, anmoder anklagemyndigheden om at indbringe sagen for landsretten. I overensstemmelse hermed foreslås derfor i § 894, stk. 7, indsat en udtrykkelig bestemmelse om, at det er anklagemyndigheden, der i disse tilfælde skal indbringe sagen for landsretten. Hvis det er anklagemyndigheden, der får anketilladelse, skal den som efter de gældende regler forkynde en ankemeddelelse for tiltalte inden 14 dage fra det tidspunkt, hvor ansøgningen er sendt til anklagemyndigheden.

§ 894, stk. 8, svarer til de gældende bestemmelser i § 949, stk. 1, og § 962, stk. 5. I de tilfælde, hvor tiltalte får anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal tiltalte efter den foreslåede bestemmelse i stk. 7 ikke afgive nogen ankemeddelelse. Det foreslås derfor, at anklagemyndighedens ankefrist i disse tilfælde regnes fra det tidspunkt, hvor underretning om tilladelsen er sendt til anklagemyndigheden.

Den gældende bestemmelse i § 962, stk. 4, vedrørende udsættelse af fuldbyrdelsen i sager, hvor der er indgivet ansøgning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse, er efter forslaget flyttet til § 903, der ligeledes vedrører udsættelse af fuldbyrdelsen i sager, der ankes.

Til §§ 895-896

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 941-942.

Til § 897

Bestemmelsen i § 897, stk. 1, indeholder de grunde, der kan anføres ved anke fra byret til landsret. De anførte ankegrunde svarer til de gældende bestemmelser i § 963, stk. 1, nr. 1-3, og § 943, som i kraft af henvisningen i § 963, stk. 1, også gælder ved anke fra byret til landsret.

§ 897, stk. 2, svarer til den gældende bestemmelse i § 963, stk. 2. Efter denne bestemmelse betragtes en anke, der er rettet mod dommens afgørelse af sagens realitet - i modsætning til en formalitetsanke, hvor dommen påstås ophævet på grund af rettergangsfejl - som omfattende bedømmelsen af beviserne for tiltalte skyld, medmindre ankemeddelelsen udtrykkeligt går ud på det modsatte. Det foreslås, at bestemmelsen formuleres således, at enhver anke anses for at omfatte bevisbedømmelsen, medmindre det modsatte fremgår af ankemeddelelsen. Dette indebærer ikke nogen realitetsændring, idet en anke kun anses for at være en formalitetsanke, hvis dette udtrykkeligt fremgår af ankemeddelelsen.

Henvisningen i den nugældende § 963, stk. 3, til reglerne i §§ 941-942 og 946-951 er ikke medtaget, idet disse regler efter forslaget er medtaget i nærværende kapitel vedrørende anke af byretsdomme, hvorfor en henvisning er unødvendig.

Bestemmelsen i den nugældende § 963, stk. 3, litra a, er efter forslaget indeholdt i § 894, stk. 2.

Bestemmelsen i den nugældende § 963, stk. 3, litra b, om, at tiltaltes ankemeddelelse kan afgives mundtligt til retsbogen, også selv om det ikke sker straks ved dommens afsigelse, er efter forslaget indeholdt i § 900, stk. 2.

Bestemmelsen i den nugældende § 963, stk. 3, litra c, om ankefristen i sager, hvor Procesbevillingsnævnet har meddelt anketilladelse, er i forslaget flyttet til § 894, stk. 7.

Til §§ 898 og 899

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 946-947.

Til § 900

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 948, idet reglerne om beregning af ankefristen dog efter forslaget findes i § 894, stk. 2. Endvidere kan tiltaltes ankemeddelelse efter forslaget i overensstemmelse med den nugældende bestemmelse i § 963, stk. 3, litra b, fremsættes mundtligt til byrettens retsbog, selv om det ikke sker straks ved dommens afsigelse. Det foreslås præciseret, at ankemeddelelsen kun kan fremsættes mundtligt ved personlig henvendelse og ikke telefonisk.

Til §§ 901 og 902

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i § 949, stk. 2, og § 950. Dog foreslås den gældende bestemmelse i § 950, hvorefter begrundelsen for anken kan gives i en særskilt meddelelse, der skal afgives inden ankefristens udløb, ophævet, idet bestemmelsen ikke anvendes i praksis.

Til § 903

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 svarer til den nugældende § 951, mens den foreslåede bestemmelse i stk. 3 svarer til den nugældende § 962, stk. 4.

Til § 904

Bestemmelserne i stk. 1 og 2 svarer til den gældende bestemmelse i § 964, jf. § 953.

I § 904, stk. 3, foreslås det præciseret, at de retsmøder, der afholdes inden domsforhandlingen, ikke er offentlige. Dette følger efter de gældende regler for så vidt angår revisionsanket af henvisningen i § 965 til § 954, stk. 2, og for så vidt angår bevisanket af henvisningen i § 965 a til kapitel 76 og 77, der omfatter den tilsvarende regel i § 844.

Til § 905

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 954.

Til § 906

Bestemmelsen i § 906, stk. 1, 1. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 965, stk. 1. 1. pkt.

Bestemmelsen i § 906, stk. 1. 2. pkt., svarer til den gældende bestemmelse i § 965, stk. 2.

§ 906, stk. 2, svarer til den gældende bestemmelse i § 956, og § 906, stk. 3, svarer til den gældende bestemmelse i § 955, stk. 1, jf. § 965, stk. 1, 2. og 3. pkt.

Ifølge § 906, stk. 1, 3. pkt., gælder for revisionsanker endvidere bestemmelserne i §§ 907-910.

Til § 907-909

Bestemmelserne svarer til de gældende bestemmelser i §§ 958-960.

Til § 910

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 961 med de ændringer, der følger af, at sagen hjemvises til byretten og ikke til landsretten. Den gældende bestemmelse i § 961, stk. 3, hvorefter nævninger, der har medvirket ved den tidligere domsforhandling, ikke må medvirke ved den nye domsforhandling, foreslås flyttet til den generelle bestemmelse i § 60 om dommeres inhabilitet, som også gælder for nævninger og domsmænd, jf. § 66. Der henvises til lovforslaget § 1, nr. 6, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til § 911

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 965 a. Ved behandlingen af ankesagen i landsretten finder reglerne i kapitel 77 om tiltale og forberedelse af domsforhandling, kapitel 78 om domsforhandling og kapitel 79 om nævningsager tilsvarende anvendelse, medmindre andet er bestemt. For så vidt angår afstemningen om skyldsspørgsmålet i nævningsager gælder således i ankesager den særlige regel i § 914, stk. 2, og ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet gælder reglen i § 914, stk. 3.

Til § 912

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 965 b. Den nugældende § 965 angiver dog ikke udtrykkeligt, at den kun gælder for bevisanker, men dette følger af, at bestemmelserne i kapitel 76 om tiltale ikke gælder for revisionsanker, hvorfor der ikke skal udfærdiges anklageskrift i disse sager.

Til § 913

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 965 c. Dog foreslås det udtrykkeligt fastsat, at der skal udarbejdes ekstrakt. Det foreslås, at landsrettens præsident skal fastsætte regler om antallet af ekstrakter.

Til § 914

Den foreslåede bestemmelse i § 914, stk. 1, svarer til den nugældende bestemmelse i § 965 e.

I § 914, stk. 2, foreslås det, at nævninger og dommere ved afstemningen vedrørende skyldsspørgsmålet i en nævningsag hver har én stemme. Til en for tiltalte ugunstig afgørelse kræves mindst 6 stemmer fra nævningerne og 2 stemmer fra dommerne. Dette gælder også, selv om der undtagelsesvis kun medvirker 2 dommere og/eller kun 8 nævninger, jf. § 214, stk. 3.

Bestemmelsen i § 914, stk. 3, om afstemningen om sanktionsspørgsmålet i nævningsager svarer til den gældende bestemmelse i § 906 a, stk. 1, 2. pkt. Ved afstemningen om sanktionsspørgsmålet har dommerne således hver 3

stemmer, mens nævningerne hver har én stemme. Hvis en dommer har fået forfald, jf. § 214, stk. 1, og der derfor kun medvirker 2 dommere, har hver dommer 4 ½ stemme. Hvis en nævning har fået forfald, og der derfor kun medvirker 8 nævninger, har den efter embedsalden yngste dommer 2 stemmer og de to andre hver 3 stemmer. Hvis der mangler både en dommer og en nævning, har de to dommere hver 4 stemmer.

Bortset fra de særlige regler om afstemningen finder de særlige regler i kapitel 79 om behandlingen af nævningsager i medfør af henvisningen i § 911, stk. 1, også anvendelse i ankesager, der behandles under medvirken af nævninger.

Til nr. 37 (kapitel 82)

Kapitel 82 indeholder efter forslaget reglerne om anke fra landsret til Højesteret. Da Højesteret efter forslaget altid vil være 3. instans i straffesager - dog undtaget anke fra Sø- og Handelsretten, jf. forslaget til § 967 nedenfor - vil anke til Højesteret kun kunne ske i sager, hvor Procesbevillingsnævnet har meddelt 3. instansbevilling. En række af reglerne i kapitel 82 om ankebehandling ved landsretten finder endvidere også anvendelse på Højesterets ankesagsbehandling, jf. henvisningerne i forslaget til § 915, stk. 3, og § 918, stk. 1.

Til § 915

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 966. Som noget nyt foreslås det, at anklagemyndigheden ligesom ved ansøgninger om 2. instansbevilling efter § 894, stk. 3, når den indgiver ansøgning til Procesbevillingsnævnet om anketilladelse, samtidig skal sende underretning om ansøgningen til tiltalte. Der henvises til bemærkningerne til den tilsvarende bestemmelse i § 894, stk. 6.

Ifølge § 915, stk. 3, finder reglerne i § 894, stk. 7 og 8 (iværksættelsen af anke, når Procesbevillingsnævnet har meddelt tilladelse), § 895 (anklagemyndighedens ankeadgang samt anke iværksat af tiltaltes værge eller efterladte), § 899 (anklagemyndighedens ankemeddelelse), § 901, stk. 2 (anke efter ankefristens udløb), og § 902 (begrundelse af anken) tilsvarende anvendelse ved iværksættelsen af anken.

De grunde, anken kan støttes på efter § 915, stk. 4, er de samme som efter den gældende bestemmelse. Dog er den gældende formulering af ankegrunden i strafudmålingsanket ændret fra, "at den straf, dommen har ikendt, ligger uden for de i loven fastsatte grænser eller står i åbenbart misforhold til brøden", jf. den nugældende § 945, stk. 1, nr. 3, til, "at straffens størrelse ikke står i passende forhold til lovovertrædelsen", således at bestemmelsen bliver den samme som ved anke fra byret til landsret. Den ændrede formulering indebærer ingen realitetsændring i Højesterets adgang til at prøve strafudmålingen.

Til § 916

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 952 med de ændringer, der følger af, at der i alle tilfælde skal ansøges om tilladelse fra Procesbevillingsnævnet til anke til Højesteret, og at der derfor ikke bliver tale om en anke, der iværksættes af statsadvokaten alene og derefter frafaldes af rigsadvokaten.

Til § 917

Bestemmelsen svarer til den gældende bestemmelse i § 953 og § 954, stk. 1.

Til § 918

Efter § 918, stk. 1, 1. pkt., finder bestemmelserne i § 896 (ankeafkald og frafald af en iværksat anke), § 898 (retsvirkningen af tilsidesættelse af en rettergangsregel), § 906, stk. 2 og 3 (retsvirkningen af tiltaltes udeblivelse samt reglerne for at føre af nye beviser), § 907 (adgangen til at gøre yderligere ankegrunde gældende m.v.), § 908 (rettens adgang til at prøve ankegrunde, der ikke er gjort gældende), § 909 (valget mellem hjemvisning og realitetsdom) og § 910 (virkningerne af en hjemvisning) tilsvarende anvendelse ved Højesterets behandling af ankesager. Disse regler findes efter de nugældende regler i kapitel 82 om anke af domme, der er afsagt af landsretten i første instans, og finder tillige anvendelse ved Højesterets behandling af 3. instanssager i kraft af henvisningen i den nugældende bestemmelse i § 966, stk. 4, sidste pkt.

Efter den gældende regel i § 955, stk. 1, påhviler pligten til at tage de fornødne skridt til førelse af nye beviser henholdsvis forsvareren og anklagemyndigheden afhængig af, hvem der ønsker det nye bevis ført, og ikke som ved

ankesager, der behandles ved landsret, anklagemyndigheden alene. Retsplejerådet finder, at der ikke er behov for at opretholde en sådan forskel mellem ankebehandling ved landsret og ved Højesteret. Det foreslås derfor, at pligten til at fremskaffe nye beviser også i sager, der behandles ved Højesteret, i alle tilfælde skal påhvile anklagemyndigheden som efter den foreslåede regel i § 906.

De foreslåede bestemmelser i § 918, stk. 2 og 3, svarer til de gældende bestemmelser i § 955, stk. 2 og 3. Den gældende bestemmelse i § 955, stk. 4, hvorefter Højesteret kan forlange en erklæring fra landsretten til yderligere oplysning om, hvad der er foregået under domsforhandlingen, er ikke medtaget, idet denne regel har til formål at give Højesteret mulighed for at indhente oplysninger om, hvad der er sagt under retsbelæring en. Da retsbelæringen afskaffes efter forslaget, vil bestemmelsen være overflødig.

Til § 919

Bestemmelsen svarer til den gældende § 957.

Til nr. 38 (kapitel 83)

Da reglerne om anke af domme, der er afsagt af byretterne, efter forslaget findes i kapitel 81, foreslås det gældende kapitel 83 om anke af byretsdomme ophævet.

Til nr. 39 (§ 967)

Efter den gældende regel i § 967 kan domme i straffesager, der er afsagt af Sø- og Handelsretten, ankes til Højesteret efter de regler, der gælder for anke af domme, der er afsagt af landsretten i 1. instans, idet ankebegrænsningsreglerne i § 962, stk. 2-5, dog finder anvendelse. Forslaget indebærer ikke ændringer i reglerne for anke af Sø- og Handelsrettens domme, men da der efter forslaget ikke længere vil være domme, der afsiges af landsretten i 1. instans, er det nødvendigt at ændre § 967. Der er derfor i forslaget til § 967 henvist til de bestemmelser, der skal finde anvendelse ved anke fra Sø- og Handelsretten til Højesteret. De bestemmelser, der er henvist til, svarer til de bestemmelser, der i dag gælder for anke fra landsret til Højesteret og dermed også fra Sø- og Handelsretten til Højesteret.

Til nr. 40 (§ 968)

Efter forslaget skal landsretterne ikke længere behandle straffesager som 1. instans. Efter den gældende bestemmelse i § 968, stk. 3, kan landsrettens kendelser og beslutninger i ankesager af en part kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Da landsretterne efter forslaget kun skal behandle ankesager, medfører det, at kære af landsrettens kendelser og beslutninger af en part i alle tilfælde kun vil kunne ske med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Landsrettens kendelser og beslutninger, der retter sig mod andre end sagens parter, f.eks. afgørelser om anvendelse af tvangsmidler mod et vidne, kan efter forslaget til § 968, stk. 4, kæres til Højesteret uden tilladelse. Dette svarer til de nugældende regler. Det foreslås dog i § 1013, at landsrettens afgørelser om salær til forsvarere m.v. kun skal kunne kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Om dette spørgsmål henvises til bemærkningerne til forslaget til § 1013.

Bestemmelsen svarer i øvrigt til den gældende bestemmelse i § 968 med de konsekvensændringer, der følger af, at landsretterne ikke længere skal behandle 1.instanssager. I § 968, stk. 3, foreslås endvidere indsat en bestemmelse om, at anklagemyndigheden, når den indgiver ansøgning om kæretilladelse til Procesbevillingsnævnet, samtidig skal sende underretning herom til den, kendelsen retter sig imod. Den, der skal have underretning, er den, som vil være part i kæremålet, hvis det tillades. Hvis anklagemyndigheden f.eks. søger tilladelse til at kære en afgørelse om anvendelse af tvangsmidler over for et vidne, skal vidnet således underrettes. Der henvises i øvrigt til bemærkningerne til den tilsvarende bestemmelse vedrørende ansøgning om anketilladelse i § 894, stk. 4.

Til nr. 41-43 (§§ 969, stk. 1, 970, stk. 2, og 972, stk. 1)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandling af straffesager.

Til nr. 44 (§ 973)

Det foreslås, at anklagemyndigheden, når den ansøger Procesbevillingsnævnet om tilladelse til at kære en landsretsafgørelse i en kæresag, samtidig skal sende underretning om ansøgningen til den, kendelsen retter sig imod. Det svarer til, hvad der er foreslået for så vidt angår de øvrige situationer, hvor anklagemyndigheden ansøger Procesbevillingsnævnet om anke- eller kæretilladelse. Der henvises til de tilsvarende bestemmelser i § 894, stk. 4, og § 968, stk. 3, og bemærkningerne til disse bestemmelser.

Til nr. 45-48 (§§ 976, stk. 1, og 977, stk. 1 og 2, § 979, stk. 2, 2. pkt., og § 983, 2. pkt.)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af, at landsretterne efter forslaget alene skal behandle ankesager, og som følge af den ændrede systematik i reglerne om behandling af straffesager.

Til nr. 49 (§ 983, 3. pkt.)

Efter retsplejelovens § 982, skal der, hvis en begæring om genoptagelse tages til følge, finde en ny domsforhandling sted. Hvis domfældte er død, inden Den Særlige Klageret træffer afgørelse, kan klageretten imidlertid ikke træffe bestemmelse om en ny domsforhandling, men skal enten afslå begæringen om genoptagelse eller afsige dom, hvorved den ældre dom ophæves.

I en afgørelse af 2. oktober 1997 har Østre Landsret taget stilling til en sag, hvor den dømte afgik ved døden, efter at Den Særlige Klageret efter anmodning fra ham havde bestemt, at sagen skulle genoptages, men inden en ny domsforhandling havde fundet sted i landsretten. Landsretten lagde til grund, at klageretten ville have ophævet de tidligere fældende domme, hvis domfældte var afgået ved døden forud for Klagerettens behandling af sagen. Landsretten ophævede derfor dommene i medfør af en analogi af § 982, 2. pkt.

Der foreslås på denne baggrund indsat en udtrykkelig bestemmelse i § 983, hvorefter landsretten i en sådan situation kan ophæve af dommen i den sag, der er genoptaget.

Den gældende bestemmelse i § 983, 3. pkt., hvorefter dommere, domsmænd og nævninger, der har gjort tjeneste under den tidligere sag, ikke kan medvirke ved den nye domsforhandling, foreslås flyttet til den generelle bestemmelse om dommers inhabilitet i § 60, som også gælder for nævninger og domsmænd, jf. § 66. Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 6, og bemærkningerne til denne bestemmelse.

Til nr. 50-54 (§§ 984, 987, stk. 1, 990, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2, og § 991, stk. 1, 1. pkt.)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af den ændrede systematik i reglerne om behandling af straffesager.

Til nr. 55 (§ 993, 2. pkt.)

Efter den gældende bestemmelse i § 993, 2. pkt., kan retten i en nævningsag, hvor der skal tages stilling til et erstatningsspørgsmål, bestemme, at såvel spørgsmålet om erstatningspligt som spørgsmålet om erstatningens størrelse skal forelægges nævningerne. Bestemmelsen har så vidt vides aldrig været anvendt.

Som følge af forslaget om fælles votering vil der ikke længere blive spørgsmål om at forelægge spørgsmål for nævningerne, og der ses ikke at være behov for at indføre en bestemmelse om, at nævningerne i visse tilfælde kan deltage i afgørelsen af erstatningskrav. Bestemmelsen foreslås derfor ophævet.

Til nr. 56-58 (§§ 999, stk. 3, 1008, stk. 3, og 1012, stk. 3)

Der er alene tale om konsekvensændringer som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandlingen af straffesager.

Til nr. 59 (§ 1013, stk. 3)

Det foreslås, at landsrettens afgørelser om salær til anklagere, der modtager vederlag for den enkelte sag, og til forsvareren kun skal kunne kæres, hvis kæren vedrører principielle spørgsmål, eller særlige grunde i øvrigt taler derfor, og Procesbevillingsnævnet derfor meddeler tilladelse.

Dette svarer til, hvad Retsplejerådet har foreslået i betænkning nr. 1348/1997 om instansordningen i civile sager for

så vidt angår kære af landsrettens afgørelser om omkostningsfastsættelse og salær til beskikkede advokater i civile sager.

Til nr. 60 (§ 1018 e, stk. 1, 4. pkt.)

Der er alene tale om en konsekvensændring som følge af den ændrede systematik i reglerne om behandling af straffesager.

Til nr. 61 (§ 1018 f, stk. 1, 3. pkt.)

Efter den gældende regel i § 1018, stk. 1, skal sager om erstatning for uberettiget strafferetlig forfølgning i sager, der har været behandlet af landsretten i 1. instans, dvs. under medvirken af nævninger, behandles ved byretten i den retskreds, hvor den foranstaltning, der søges erstatning for, er besluttet, eller ved erstatningssøgendes hjemting. Det foreslås, at dette også skal gælde sager, der har været behandlet af byretten under medvirken af nævninger. Hvis en person, der er blevet frifundet under en nævningsag, søger erstatning for uberettiget varetægtsfængsling, og erstatningskravet indbringes for retten, skal sagen således behandles af den byret, der har truffet afgørelse om varetægtsfængslingen, eller den byret, hvor erstatningssøgende har hjemting. Som efter de gældende regler skal sagen behandles under medvirken af domsmænd, jf. § 1018, stk. 4.

Til § 2 (færdselslovens § 119 og § 119 a)

Som følge af den ændrede systematik i reglerne for behandling af straffesager i 1. instans er det nødvendigt at ændre reglerne i færdselslovens § 119 om behandlingen af færdselslovsovertrædelser. Det foreslås, at færdselslovsovertrædelserne behandles efter samme systematik som andre sager, dvs. at de sager, hvor der ikke skal medvirke domsmænd, hvilket er langt den overvejende del af sagerne, skal behandles efter reglerne i kapitel 80. Dette indebærer, at også sager om spirituskørsel eller kørsel i frakendelsestiden, hvor der er påstand om fængselsstraf, skal behandles efter reglerne i kapitel 80.

Forslaget medfører ingen ændringer i, hvornår domsmænd skal medvirke i sager om overtrædelse af færdselsloven.

Til § 3

Det foreslås, at de nye regler skal finde anvendelse i sager, hvor der ved lovens ikrafttræden ikke er rejst tiltale i 1. instans. Reglerne finder endvidere anvendelse i sager, der genoptages af Den Særlige Klageret eller efter § 987 om genoptagelse af udeblivelsesdomme efter lovens ikrafttræden. Det indebærer, at sager, der er afgjort efter de tidligere regler, men hvor Den Særlige Klageret efter lovens ikrafttræden beslutter, at der skal ske genoptagelse, skal behandles ved landsret efter de foreslåede nye regler om behandling af nævningsager. Det indebærer, at landsrettens dom i en nævningsag, der er genoptaget, ikke som efter de nugældende regler frit kan ankes til Højesteret.

Hvis nævningekredsinddelingen ændres som følge af, at der skal behandles nævningsager ved retten i Roskilde, skal der i ikrafttrædelsesbestemmelsen fastsættes overgangsregler for så vidt angår de allerede udtagne nævninger, medmindre ikrafttrædelsesdatoen fastsættes til et tidspunkt, hvor der skal udtages nye nævninger og domsmænd.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

Bilag

Bilag 1

O V E R S I G T

over

nævningesagernes fordeling på landsretternes tingssteder.

I 1996 fordelte nævningesagerne sig således på landsretternes tingssteder:

	Indkomne sager	Behandlede sager
Østre landsretskreds:		
København	49	47
heraf på københavnske nævningekreds	27	29
heraf på nord- og østsjællandsske nævningekreds	22	18
Holbæk	1	1
Slagelse	0	0
Næstved	1	3
Rønne	2	2
Nykøbing F.	2	2
Odense	6	7
Svendborg	0	1
Vestre landsretskreds:		
i alt	22	27
Ålborg		1
Viborg		4
Århus		13
Esbjerg		3
Kolding		1
Sønderborg		5

Bilag 2

Oversigt over byretterne i de byer, hvor landsretterne i dag har tingsteder, og de tilhørende nævningekredse

Byret	Byrettens sammensætning	Nævningekreds	Område
København	Præsidentledet embede med en præsident og 41 andre dommere	Københavnske	Københavns Byret
"-	"-	Nord- og østjællandske	Retten på Frederiksberg, retterne i Gentofte, Lyngby, Gladsaxe, Ballerup, Hvidovre, Rødovre, Tåstrup, Tårnby, Helsingør, Hillerød, Hørsholm, Helsingør, Frederikssund, St. Heddinge, Køge og Roskilde
Holbæk	Delt embede med en kriminaldommer og en civildommer	Vestsjællandske	Retterne i Holbæk, Kalundborg og Nykøbing Sj.
Slagelse	Administreret embede med 2 dommere	Sydvestsjællandske	Retterne i Slagelse, Korsør, Sorø og Ringsted
Næstved	Administreret embede med 2 dommere	Sydsjællandske	Retterne i Næstved og Vordingborg
Nykøbing F.	Enedommerembede	Lolland-Falsterske	Retterne i Nykøbing F. Maribo og Nakskov
Rønne	Enedommerembede	Bornholmske	Retten i Rønne
Odense	Præsidentledet embede med en præsident og 10 andre dommere	Nordfynske	Retterne i Odense, Nyborg, Middelfart og Assens
Svendborg	Administreret embede med 2 dommere	Sydfynske	Retterne i Svendborg, Fåborg og Rudkøbing
Ålborg	Præsidentledet embede med en præsident og 10 andre dommere	Nordjyske	Retterne i Ålborg, Frederikshavn, Hjørring, Sæby, Brønderslev, Fjerritslev, Nibe og Terndrup
Viborg	Delt embede med en kriminaldommer og en civil dommer	Vest- og Mellemjyske	Rettene i Viborg, Randers, Herning, Thisted, Nykøbing M., Lemvig, Skive, Struer, Holstebro, Hobro, Mariager, Kjellerup og Silkeborg
Århus	Præsidentledet embede med en præsident og 15 andre dommere	Østjyske	Retterne i Århus, Horsens, Grenå, Skanderborg og Brædstrup
Esbjerg	Administreret embede med 3 dommere	Syd-vestjyske	Retterne i Esbjerg, Varde, Skjern, Holsted, Ribe og Ringkøbing
Sønderborg	Delt embede med en kriminaldommer og en civildommer	Sønderjyske	Retterne i Haderslev, Aabenraa, Rødding, Graasten, Sønderborg, og Tønder
Kolding	Administreret embede med 2 dommere	Sydjyske	Retterne i Kolding, Vejle, Fredericia og Grindsted

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#)

Version 1.0 d. 11. marts 1998

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) 1997-98 Justitsministeriet

